

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ
ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΑΘΗΝΑ 1989

Copyright EETAA, 1989

ΚΟΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ)
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μαυρομικάλη 39, Αθήνα, τηλ. 3619837

Την ομάδα που συνέταξε τον οδηγό αυτό απετέλεσαν εκ μέρους της Εταιρείας Οικολογίας και Ανάπτυξης οι:

- **Δ. Παπαϊωάννου**, Δρ. Χημικός Μηχανικός (συντονιστής)
- **Η. Ευθυμίου**, Φυσικός
- **Σ. Καλογεροπούλου**, Χημικός Μηχανικός
- **Ν. Μυριανθοπούλου**, Αρχιτέκτων-Πολεοδόμος
- **Φ. Τζιλίνη**, Νομικός

Από την πλευρά της ΕΕΤΑΑ την ευθύνη για τη σύνταξη του οδηγού είχε ο **Γ. Αγαπητίδης**, Πολιτικός Μηχανικός-Υγειονόμος. Σημαντική ήταν η συμβολή του **Π. Κόλλια**, Πολιτικού Μηχανικού-Υγειονόμου με χρήσιμες παρατηρήσεις.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο πρώτο: Αρμοδιότητες και ευθύνες των τοπικών αρχών όπως προκύπτουν από το υπάρχον νομικό και θεσμικό πλαίσιο στους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος	9
Κεφάλαιο δεύτερο: Ποιά προβλήματα αντιμετωπίζουν οι ΟΤΑ σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος και ποιος ο τρόπος αντιμετώπισής τους.	
Πρακτικές συμβουλές και πληροφορίες	31
Ατμοσφαιρική ρύπανση	36
Ρύπανση νερών - επεξεργασία υγρών αποβλήτων - λυμμάτων	42
Ηχορύπανση	49
Διαχείριση - επεξεργασία απορριμάτων	54
Πολεοδομικός σχεδιασμός - οικιστική ανάπτυξη	60
Πράσινο στις πόλεις	67
Αποχέτευση	71
Κυκλοφοριακό πρόβλημα	74
Ευαίσθητες περιοχές και περιοχές φυσικού κάλλους	81
Τα δάση	87
Ακτές - λιμενικοί χώροι	95
Ιστορικά μνημεία - πολιτιστική κληρονομιά	99
Βιομηχανία	104
Λατομεία - μεταλλεία	108
Γεωργία	113
Παράρτημα	
A. Γενική θεώρηση της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος	121
B. Αναλυτικός πίνακας των Δημοσίων - Δημοτικών φορέων που ασχολούνται με το περιβάλλον	143

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο «Οδηγός για θέματα Περιβάλλοντος για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης» ξεκίνησε μέσα από το κοινό πρόγραμμα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Γεν. Δ/νση XI — Περιβάλλοντος) και της Ελληνικής Εταιρίας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.), προκειμένου να καλύψει το σημαντικό κενό που υπάρχει στον τομέα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης στον Ελλαδικό χώρο.

Ιδιαίτερα ευαίσθητοι στην έλλειψη αυτή περιβαλλοντικής πληροφόρησης είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης που σε πάρα πολλές περιπτώσεις αδυνατούν να προωθήσουν περιβαλλοντικά προγράμματα ή να αναλάβουν δραστηριότητες γύρω από την προστασία του περιβάλλοντος, επειδή δεν γνωρίζουν όλο το νομικό πλαίσιο και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις τους που απορρέουν από αυτό, καθώς και το «ποιος είναι τι» στον τομέα αυτό. Η αδυναμία αυτή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει εκφραστεί επανειλημμένα μέσα από πληθώρα ερωτημάτων που καταφθάνουν στα γραφεία της Ε.Ε.Τ.Α.Α. και τα οποία έχουν κωδικοποιηθεί ως ιδιαίτερο κεφάλαιο του «Οδηγού». Η προσπάθεια μάλιστα να δοθούν υπεύθυνες και συστηματικές απαντήσεις που εκφράζεται στο Κεφ. III «Πρακτικές συμβουλές και πληροφορίες για τη διεξαγωγή προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος», αντικατοπτρίζει την επιθυμία της Ε.Ε.Τ.Α.Α. να προσφέρει χρήσιμες και πρακτικές λύσεις ως επιστέγασμα των βασικών νομικών και θεσμικών πληροφοριών που δίνονται στα δύο πρώτα κεφάλαια του «Οδηγού».

Ελπίζουμε ότι ο «Οδηγός για θέματα Περιβάλλοντος» θα βοηθήσει ουσιαστικά την αναβάθμιση του ρόλου των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη διαχείριση και προστασία του περιβάλλοντος.

Π. Μαΐστρος
Πρόεδρος της ΕΕΤΑΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

**ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ
ΟΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠ' ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΝΟΜΙΚΟ
ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ Ο.Τ.Α. ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

Από παλιότερα οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης είχαν αρμοδιότητες σχετικές με το περιβάλλον και την προστασία του, αλλά τα τελευταία χρόνια σταδιακά μεταβιβάστηκαν σ' αυτούς πολύ περισσότερες και νομοθετικά δόθηκε η δυνατότητα να αναλαμβάνουν και άλλες, αρκεί να αποφασίσουν ότι μπορούν να τις ασκήσουν.

Οι αρμοδιότητες διακρίνονται σε αποκλειστικές, συντρέχουσες και γνωμοδοτικές.

1) **Αποκλειστικές** είναι οι αρμοδιότητες που τις ασκούν μόνο οι Ο.Τ.Α. δηλ. αρμοδιότητες τις οποίες κανένας κρατικός ή άλλος φορέας δεν δικαιούται να τις ασκεί εκτός και αν τις παραχωρήσει ο Δήμος ή η Κοινότητα.

2) **Συντρέχουσες** είναι οι αρμοδιότητες που τις ασκούν και άλλοι αρμόδιοι φορείς εκτός από την Τοπική Αυτοδιοίκηση που είναι κι αυτή αρμόδια να τις ασκήσει.

3) **Γνωμοδοτικές** είναι οι αρμοδιότητες, που κατά το Νόμο ασκούνται από άλλα κρατικά όργανα, τα οποία πριν τις ασκήσουν πρέπει να ζητήσουν τη γνώμη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ που είτε άμεσα είτε έμμεσα έχουν στόχο την προστασία του περιβάλλοντος παρατίθενται αναλυτικά με βάση τον κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων στη συνέχεια. Εξυπακούεται ότι μεγαλύτερη σημασία έχουν οι αποκλειστικές και οι συντρέχουσες αρμοδιότητες χωρίς να παραβλέπονται και οι γνωμοδοτικές.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (άρθρο 23 παρ. 1 Π.Δ. 76/1985)

α) Αρμοδιότητες άμεσης προστασίας

- 1.(1.α) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων ύδρευσης.

- 2.(1.β) Η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία συστημάτων υπονόμων και αποχέτευσης.
- 3.(1.δ) Η καθαριότητα, η συλλογή, η μεταφορά, η αποκομιδή, η διάθεση και η επεξεργασία των σκουπιδιών.
- 4.(1.ε) Η κατασκευή, η συντήρηση, και η λειτουργία δημοτικών αλσών και κήπων, υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και εξωραϊστικών χώρων.
- β) **Αρμοδιότητες έμμεσης προστασίας**
- 5.(1.γ) Η κατασκευή και συντήρηση δρόμων (δημοτικών ή κοινοτικών).
- 6.(1.στ) Η αστική συγκοινωνία.
- 7.(1.ζ) Η κατασκευή και συντήρηση αγορών και τόπων αγορών.
- 8.(1.ι) Η ίδρυση, η συντήρηση και λειτουργία κοιμητηρίων.
- 9.(1.ιβ) Η μέριμνα για την εξασφάλιση και βελτίωση βοσκότοπων.

Σημ. Η αρίθμηση μέσα στην παρένθεση παριστάνει τα εδάφια των αντίστοιχων άρθρων του Δημοτικού και Κοινοτικού κώδικα.

ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ (άρθρο 24 παρ. 1 Π.Δ. 76/1985)

- α) **Αρμοδιότητες άμεσης προστασίας**
- 1.(1.α) Η αξιοποίηση για τουριστικούς λόγους δημοτικών και κοινοτικών περιοχών, παραθαλάσσιων χώρων, δασικών εκτάσεων και η εκμετάλλευση ξενοδοχειακών μονάδων, ξενώνων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων.
- 2.(1.β) Η κατασκευή και συντήρηση συγκροτημάτων λαϊκών κατοικιών και θερέτρων και η ανάλυση μελέτης, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης της περιοχής.
- 3.(1.δ) Η επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών και ιστορικών κτιρίων που παραχωρούνται από φορείς ή φυσικά πρόσωπα για να χρησιμοποιηθούν για κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες. Η συντήρηση και φροντίδα της λειτουργίας αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς.
- 4.(1.ε) Η κατασκευή και συντήρηση συστημάτων άρδευσης και εγγειοβελτιωτικών έργων και η προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού της περιφέρειάς του.

- 5.(1.ζ) Η κατασκευή έργων και η λήψη μέτρων για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και του δομημένου χώρου. Η φροντίδα για την προστασία της ζωής και των υλικών αγαθών των κατοίκων και της δημόσιας δημοτικής και κοινοτικής περιουσίας από βίαια ή έκτακτα γεγονότα και περιστατικά όπως οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές και οι σεισμοί.
- 6.(1.η) Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την καθαριότητα, την κυκλοφορία και στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, την ύδρευση και αποχέτευση, τη μόλυνση του περιβάλλοντος, την προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού και την εκπομπή καυσαερίων και η υποβολή μηνύσεως για τυχόν παραβάσεις.
- 7.(1.θ) Η προστασία και αξιοποίηση των ακτών και των δασικών εκτάσεων της περιοχής σε συνεργασία με τον αρμόδιο φορέα και μετά από συναίνεσή του.
- 8.(1.ια) Η αξιοποίηση και εκμετάλλευση τοπικών φυσικών πόρων, η ανέγερση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στα πλαίσια του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.
- 9.(1.β) Η αξιοποίηση και εκμετάλλευση ήπιων μορφών ενέργειας (όπως η ηλιακή και αιολική ενέργεια, βιοενέργεια και γεωθερμία).
- β) Αρμοδιότητες έμμεσης προστασίας**
- 10.(1στ) Η αξιοποίηση και εκμετάλλευση ιαματικών πηγών της περιοχής και η κατασκευή, συντήρηση και φροντίδα λουτρών και αποχωρητηρίων.
- 11.(1.ι) Η κατασκευή και συντήρηση δημόσιων έργων δημοτικού ή κοινοτικού ενδιαφέροντος, που ανατίθενται από δημόσιους φορείς.
- 12.(1.γ) Η αποθήκευση, διακίνηση και εμπορία υγρών καυσίμων και υγραερίων.
- 13.(1.ιε) Ο προσδιορισμός χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ (άρθρο 30. Π.Δ. 76/1985 καί άρθρο 72 ν. 1622/1986)

Οι κρατικές αρχές όταν πρόκειται να εκδώσουν οποιαδήποτε διοικητική κανονιστική πράξη που έχει σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και τα ρυθμιστικά ή χωροταξικά σχέδια, πρέπει να ζητούν τη γνώμη α) των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων των Δήμων ή Κοινοτήτων

β) των διοικητικών συμβουλίων των ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων στην περιφέρεια των οποίων πρόκειται να ισχύσουν αυτές οι πράξεις σύμφωνα με τις ακόλουθες διακρίσεις.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ	ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ Η ΓΝΩΜΗ
Περιφέρεια ως δέκα Δήμων και Κοινοτήτων	Όλων των Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων.
Περιφέρεια πάνω από δέκα Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού	Του Διοικητικού Συμβουλίου της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων
Περιφέρεια Δήμων και Κοινοτήτων που υπάγονται σε περισσότερους Νομούς	Του Διοικητικού Συμβουλίου των Τοπικών Ενώσεων
Περιφέρεια ολόκληρης της χώρας	Του Διοικητικού Συμβουλίου της Κεντρ. Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων
Τα πολεοδομικά σχέδια	Των Δημοτ. και Κοινοτ. Συμβουλίων των Δήμων και Κοινοτήτων στη διοικητική περιφέρεια των οποίων θα ισχύσουν

Η γνωμοδότηση πρέπει να στέλνεται στην αρμόδια αρχή μέσα σε δύο μήνες από τότε που ο Δήμος ή η Κοινότητα έλαβε το ερώτημα. Διαφοροποίηση της διοικητικής κανονιστικής πράξης από τη γνώμη των οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να στηρίζεται σε ειδική αιτιολογία. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι αν τα όργανα Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν τεκμηριωμένη διαφορετική γνώμη από τα όργανα του κράτους αυτά δεν είναι δυνατό να θεσπίσουν καθεστώς σε τοπικό επίπεδο χωρίς αυτό να είναι ειδικά δικαιολογημένο. Στα όργανα που καταρτίζουν τα προγράμματα για την περιφερειακή ανάπτυξη τη χωροταξία και την προστασία του περιβάλλοντος συμμετέχουν και εκπρόσωποι των Δήμων ή Κοινοτήτων ή των ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων της περιφέρειας που αφορούν τα προγράμματα. Ο τρόπος της συμμετοχής και ο αριθμός των εκπροσώπων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθορίζεται με διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εσωτερικών.

Τέλος δεν επιτρέπεται να γίνει απαλλοτρίωση, διάθεση, δέσμευση ή

οποιοσδήποτε περιορισμός στη διοίκηση, στη διαχείριση και στη διάθεση δημοτικών ή κοινοτικών κτημάτων, έργων, υπηρεσιών και υδάτων άρδευσης ή ύδρευσης, χωρίς προηγούμενη γνωμοδότηση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.

ΤΡΟΠΟΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ (άρθρο 25 ΔΚΚ)

α) Αποκλειστικές αρμοδιότητες

Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων όπως ήδη αναφέρθηκε είναι δραστηριότητες που ασκούνται μόνον απ' αυτούς σύμφωνα με το Νόμο και δεν τίθεται θέμα απόφασης των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων για την άσκησή τους. Πραγματοποιούνται ούτως ή άλλως από το Δήμο ή την Κοινότητα.

β) Συντρέχουσες αρμοδιότητες

Για να αναλάβει ο δήμος ή η κοινότητα μια απ' τις συντρέχουσες αρμοδιότητες που αναφέρονται πιο πάνω πρέπει να ληφθεί απόφαση από το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του. π.χ. αν ένας Δήμος έχει Δημοτικό Συμβούλιο που αποτελείται από 11 μέλη πρέπει η απόφαση να ληφθεί με πλειοψηφία 6 τουλάχιστον συμβούλων. Οι αρμοδιότητες αυτές αναφέρονται ενδεικτικά και δεν αποκλείεται η ανάπτυξη και οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας που παράγει τα κοινωνικά, πολιτιστικά, πνευματικά και οικονομικά συμφέροντα των δημοτών.

Παραπέρα, με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση των υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών και του αρμόδιου κατά περίπτωση υπουργού, μπορεί να μεταβιβάζονται και άλλες αρμοδιότητες που αφορούν υποθέσεις τοπικού χαρακτήρα που ασκούνται από τους Υπουργούς, Νομάρχες, Προϊσταμένους κεντρικών υπηρεσιών υπουργείων, τους Προϊσταμένους των περιφερειακών αρχών νομαρχιακού και διανομαρχιακού επιπέδου των υπουργείων.

Με τον ίδιο τρόπο είναι δυνατό να μεταβιβάζονται και αρμοδιότητες που ασκούνται από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις ή οργανισμούς κοινής ωφέλειας με τη σύμφωνη γνώμη του διοικητικού τους συμβουλίου.

Επίσης είναι δυνατό να μεταφέρονται στις αποκλειστικές αρμοδιότητες κάποιες από τις συντρέχουσες και να εξειδικεύεται το περιεχόμενό τους.

Σε όλες τις πιο πάνω περιπτώσεις εξασφαλίζεται και η μεταφορά των αναγκαίων πόρων για την άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων.

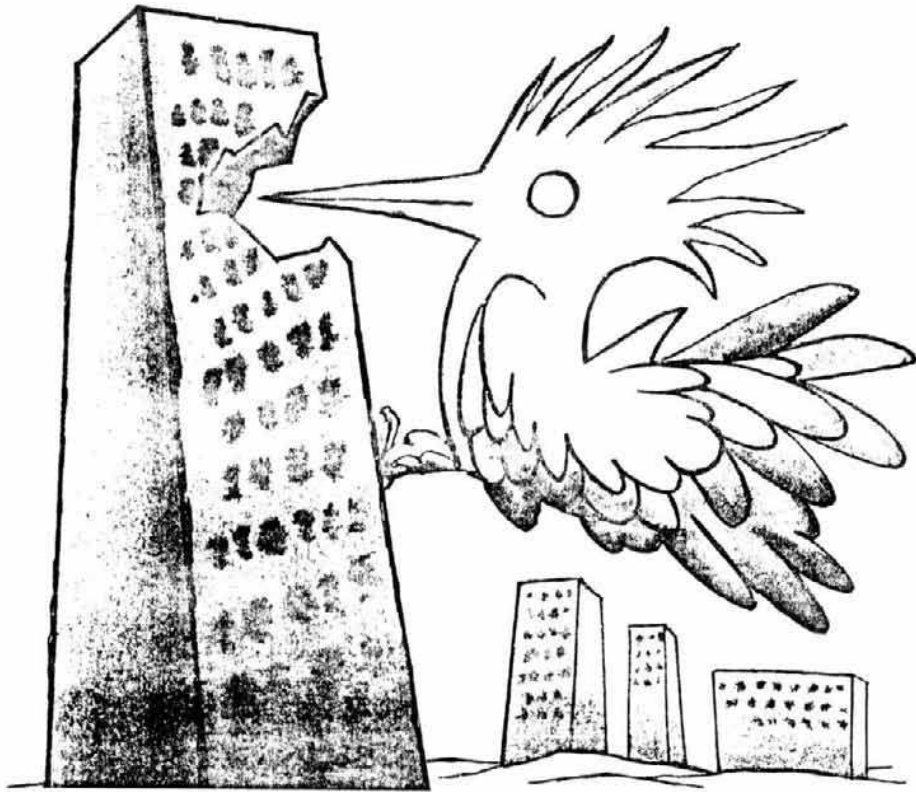
ΤΡΟΠΟΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ

Οι αρμοδιότητες είτε αποκλειστικές είτε συντρέχουσες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούν να ασκηθούν με τους εξής τρόπους:

1. Από τις υπηρεσίες του δήμου ή της κοινότητας που, ειδικά για την άσκηση της αρμοδιότητας του ελέγχου τήρησης των διατάξεων που αφορούν την όχληση του περιβάλλοντος, μπορούν να συστήσουν ειδική υπηρεσία γι' αυτό το σκοπό.

2. Με ανάθεση στο κράτος ή σε άλλο νομικό πρόσωπο.

3. Με σύσταση δημοτικών ή κοινοτικών νομικών προσώπων.

4. Με σύσταση δημοτικών ή κοινοτικών επιχειρήσεων ή συμμετοχή σε υπάρχουσες επιχειρήσεις.

5. Με σύσταση συνδέσμων δήμων και κοινοτήτων.

Οι περισσότεροι τρόποι από αυτούς που κατονομάστηκαν πιο πάνω και θα αναπτυχθούν λίγο περισσότερο παρακάτω ισχύουν για όλες τις αρμοδιότητες των ΟΤΑ και προφανώς είναι γνωστοί στους εκπροσώπους των Δήμων και Κοινοτήτων από την εμπειρία τους.

Μεγαλύτερη έμφαση και περισσότερη σημασία δίνεται στη συγκρότηση ειδικής υπηρεσίας στα πλαίσια των υπηρεσιών του Δήμου ή της Κοινότητας, διότι και αυξημένες και πολύ συγκεκριμένες είναι οι δυνατότητες άσκησης ελέγχου σε αποκλειστικές και συντρέχουσες αρμοδιότητες των ΟΤΑ που σκοπό έχουν την προστασία του περιβάλλοντος.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ Ή ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (άρθρο 24. παρ.2. Π.Δ. 76/1985)

Ειδικότερα για την πραγματοποίηση του ελέγχου τήρησης των διατάξεων που αφορούν την καθαριότητα, κυκλοφορία και στάθμευση των οχημάτων, την οικοδόμηση, ύδρευση, αποχέτευση, όχληση του περιβάλλοντος, προστασία υπόγειου υδάτινου δυναμικού, εκπομπή καυσαερίων και την υποβολή μηνύσεων για τυχόν παραβάσεις, ο Δήμος ή η Κοινότητα, με απόφαση του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου, που συγκεντρώνει την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του, μπορεί να προβλέψει στον οργανισμό εσωτερικής υπηρεσίας του τη συγκρότηση ειδικής υπηρεσίας.

Με το Προεδρικό Διάταγμα 434/1982 ρυθμίστηκαν ειδικότερα οι λεπτομέρειες συγκρότησης και αρμοδιοτήτων αυτής της υπηρεσίας και παρατίθενται με λεπτομέρειες παρακάτω:

Αρμοδιότητες της ειδικής υπηρεσίας

Ο έλεγχος της τήρησης των διατάξεων που αφορούν:

- 1) Καθαριότητα
- 2) Κυκλοφορία και στάθμευση αυτοκινήτων
- 3) Οικοδόμηση
- 4) Αποχέτευση
- 5) Ρύπανση του περιβάλλοντος
- 6) Προστασία του υπόγειου υδατικού δυναμικού.

Η αρμοδιότητα της υπηρεσίας αυτής εξαντλείται στα όρια του Δήμου ή της Κοινότητας στην οποία ανήκει.

Περιεχόμενο ελέγχου κατά αρμοδιότητα σχετική με το περιβάλλον

1. ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ

Ο Έλεγχος εκτείνεται σε όλους τους δημόσιους, δημοτικούς και γενικά κοινόχρηστους χώρους και τους τόπους αγοράς.

- α. Τήρηση των διατάξεων που εκδίδονται από το Δημοτικό ή Κοινοτικό Συμβούλιο για την καθαριότητα.
- β. Επιβολή προστίμων μέχρι 1.000 δρχ. στους παραβάτες που συλλαμβάνονται επ' αυτοφώρω σύμφωνα με την ειδικότερη διαδικασία βεβαίωσης και τιμωρίας των παραβάσεων αυτών που προβλέπεται από το Ν.Δ. 805/1971 και το άρθρο 26 παρ. 1 του Ν. 1080/1980.

2. ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

Ο Έλεγχος περιλαμβάνει: (Για τους ελέγχους αυτούς το προσωπικό δικαιούται να μπαίνει σε αυλές και κάθε φύσης οικήματα σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.)

- α. Τήρηση των διατάξεων του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου για την αποχέτευση.
- β. Παρεμπόδιση επιχωμάτωσης ή δόμησης της φυσικής ροής των υδάτων.
- γ. Παρακολούθηση των νεράν που χύνονται στους χειμάρρους και ποταμούς ώστε να μην περιέχουν λύματα σπιτιών, επιχειρήσεων, βιομηχανιών και βιοτεχνιών.
- δ. Παρακολούθηση παράνομων συνδέσεων με υδροφόρους αγωγούς, ή αγωγούς ακαθάρτων ή βρόχινων νεράν και παράνομες επεκτάσεις των αγωγών αυτών.

3. ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο Έλεγχος εκτείνεται

- α. Σε κάθε πηγή και αιτία παροδική ή μόνιμη που προκαλεί ρύπανση ή μόλυνση στο φυσικό περιβάλλον (γη, αέρα, ποτάμι, λίμνες, θάλασσες κλπ.).
- β. Στις εστίες καύσης κάθε φύσης από σπία, νοσοκομεία, βιοτεχνίες, βιομηχανίες κλπ.
- γ. Στην ηχορύπανση (ηχορύπανση οχημάτων δεν περιλαμβάνεται, θα ρυθμιστεί με άλλο διάταγμα).
- δ. Στη ρύπανση από οσμές και από εγκατάλειψη στερεών αντικειμένων ή υπολειμμάτων σε δημόσιους ή ιδιωτικούς χώρους, που δημιουργούνται από κάθε είδους δραστηριότητα.

**4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΥΠΟΓΕΙΟΥ
ΥΔΑΤΙΚΟΥ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**
Περιλαμβάνει και

- α. Έλεγχο για την πρόληψη παράνομου ανοίγματος πηγαδιών και εκτέλεση γεωτρήσεων.
- β. Έλεγχο υπεράντλησης που δημιουργεί κινδύνους εξάντλησης και ελάττωσης του υπόγειου υδατικού δυναμικού.
- γ. Έλεγχο της παράνομης πώλησης, διάθεσης, μεταφοράς ή αλλαγής χρήσης του υδατικού δυναμικού.
- δ. Προστασία από τη ρύπανση και μόλυνση των υπόγειων και των επιφανειακών νερών.

Προσωπικό της υπηρεσίας

Το προσωπικό της ειδικής υπηρεσίας διέπεται από τις διατάξεις που αφορούν τους δημοτικούς και κοινοτικούς υπαλλήλους (εκτός από εκείνες που αναφέρονται στη μετακίνηση, μετάταξη και απόσπαση) και είναι υποχρεωμένο να παρακολουθεί επιμορφωτικά σεμινάρια που θα οργανώνονται από την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων κάθε νομού και τις αρμόδιες υπηρεσίες με θέματα της αρμοδιότητάς τους.

Τέλος μετακινείται με τα υπάρχοντα υπηρεσιακά μέσα.

Τρόπος άσκησης των καθηκόντων της ειδικής υπηρεσίας

Το προσωπικό δικαιούται να ελέγχει τα στοιχεία ταυτότητας του παραβάτη ζητώντας δημόσιο έγγραφο που τα αποδεικνύει. Για τις παραβάσεις της αποχέτευσης, ρύπανσης περιβάλλοντος και προστασίας υπόγειου υδατικού δυναμικού συντάσσεται έκθεση σε δύο αντίτυπα που θα κατατίθεται στο Δήμο ή την Κοινότητα το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από τη διαπίστωση της παράβασης.

Για τις παραβάσεις 2.3 και 4 συντάσσεται έκθεση σε δύο αντίτυπα που θα κατατίθεται στο Δήμο ή την Κοινότητα το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από τη διαπίστωση της παράβασης. Ο Δήμος ή η Κοινότητα μέσα σε πέντε μέρες από την πρωτοκόλληση της έκθεσης θα στέλνει το ένα αντίτυπο στην αρχή που είναι αρμόδια για την άσκηση της ποινικής δίωξης ή για την επιβολή της διοικητικής κύρωσης.

Το προσωπικό της ειδικής υπηρεσίας συνεργάζεται με τις αντίστοιχες υπηρεσίες της αστυνομίας, των Υπουργείων Κοινωνικών Υπηρεσιών, Δημόσιων Έργων, Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, Γεωργίας κλπ. για τον καθορισμό κοινού προγράμματος αντιμετώπισης των παραβάσεων.

ΑΝΑΘΕΣΗ ΣΤΟ ΚΡΑΤΟΣ Ή ΣΕ ΑΛΛΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ (άρθρο 28 του Π.Δ. 76/1985)

Ένας Δήμος ή μια Κοινότητα ή περισσότεροι Δήμοι ή Κοινότητες μπορούν κατ' εξαίρεση να αναθέτουν την άσκηση κάποιας δραστηριότητάς τους στο κράτος ή σε άλλο νομικό πρόσωπο. (Με την επιφύλαξη των διατάξεων του κώδικα που αφορούν τα ιδρύματα, τα υπόλοιπα δημοτικά ή κοινοτικά νομικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις). Αυτή η απόφαση του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου πρέπει να ληφθεί με απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του και να καθορίζει τη διάρκεια και τους όρους της ανάθεσης.

Σε περίπτωση που κάποια δραστηριότητα ανατίθεται σε κάποιο νομικό πρόσωπο που δεν είναι το κράτος, στους όρους της ανάθεσης μπορεί να περιλαμβάνει και εκπροσώπηση του ΟΤΑ στο όργανο που διοικεί το νομικό πρόσωπο.

ΣΥΣΤΑΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ Ή ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ (άρθρο 175 Π.Δ. 76/1985)

Τα δημοτικά ή κοινοτικά νομικά πρόσωπα μπορούν να συσταθούν με απόφαση του Νομάρχη που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του Δημοτικού και Κοινοτικού Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Στην ίδια απόφαση ορίζονται το όνομα, ο σκοπός, τα όργανα διοίκησης, η θητεία της, οι πόροι και η περιουσία που αφιερώνεται σ' αυτό.

Σκοπός των νομικών προσώπων είναι η οργάνωση κάποιας δημοτικής ή κοινοτικής υπηρεσίας για την καλύτερη ικανοποίηση μιας τοπικής ανάγκης (π.χ. σύστημα ύδρευσης, αποχέτευσης, νεκροταφείου κλπ.).

ΣΥΣΤΑΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (άρθρο 246 Π.Δ. 76/1985)

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συνιστούν δικές τους επιχειρήσεις ή να μετέχουν σε επιχειρήσεις μαζί με άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που είτε υπάρχουν είτε δημιουργούνται για την εξυπηρέτηση των παρακάτω σκοπών.

α) Για την εκτέλεση έργων που έχουν σκοπό την εξυπηρέτηση του κοινού και για την οικονομική εκμετάλλευση των έργων αυτών.

β) Για την παραγωγή αγαθών ή παροχή υπηρεσιών που έχουν σκοπό την εξυπηρέτηση του κοινού.

γ) Για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που έχουν σκοπό την πραγματοποίηση εσόδων.

Τέτοιες δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις μπορούν να συνιστούν δύο ή περισσότεροι Δήμοι ή Κοινότητες καθώς επίσης μπορούν να συμμετέχουν σε ήδη υπάρχουσες.

Η σύσταση ή η συμμετοχή σε αμιγή δημοτική ή κοινοτική επιχείρηση γίνεται με απόφαση του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του και απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών ύστερα από πλήρη οικονομοτεχνική μελέτη.

Στην απόφαση του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου για τη σύσταση επιχείρησης ορίζονται η επωνυμία, ο σκοπός, η διάρκεια, η έδρα της επιχείρησης, τα περιουσιακά στοιχεία που διατίθενται, το αρχικό κεφάλαιο, τα σχετικά με διάλυση και εκκαθάριση της επιχείρησης και κάθε άλλη λεπτομέρεια που θεωρεί απαραίτητη το Δημοτικό ή Κοινοτικό Συμβούλιο.

Οικονομοτεχνική μελέτη και απόφαση Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου που παίρνεται με ίδια πλειοψηφία χρειάζεται και για τη σύσταση η συμμετοχή σε επιχείρηση που δεν είναι αμιγής δημοτική ή κοινοτική. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται τα περιουσιακά στοιχεία που εισφέρονται, το ποσοστό συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο, η εκπροσώπηση του ΟΤΑ στα όργανα της επιχείρησης και οι όροι συμμετοχής και αποχώρησης.

Οι δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, εφ' όσον δεν ορίζεται διαφορετικά στο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα.

ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (άρθρο 177 ΔΚΚ)

Για την κοινή εκτέλεση και συντήρηση έργων, την παροχή υπηρεσιών που ανήκουν στην αρμοδιότητά τους και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους, δύο ή περισσότεροι Δήμοι ή Κοινότητες μπορούν να συστήσουν Σύνδεσμο Δήμων ή Κοινοτήτων ή Δήμων και Κοινοτήτων.

Η σύσταση γίνεται με απόφαση του κάθε Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου που περιέχει το σκοπό, τη χρονική διάρκεια, την έδρα και τις

εισφορές που πρέπει να καταβάλλει κάθε χρόνο ο κάθε Δήμος ή η κάθε Κοινότητα.

Ο Νομάρχης μετά από έλεγχο της νομιμότητας των αποφάσεων των Δημοτικών ή Κοινοτικών Συμβουλίων που αφορούν τη σύσταση του συνδέσμου, εκδίδει σχετική πράξη που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και μπορεί επίσης να ορίζει την έδρα του συνδέσμου εφόσον υπάρχει διαφωνία των συμβουλίων.

Η συμμετοχή ενός Δήμου ή μιας Κοινότητας σε σύνδεσμο του νομού μπορεί να γίνει υποχρεωτική με απόφαση του Νομάρχη εφόσον ισχύουν κάποιες προϋποθέσεις που ορίζονται στο νόμο.

Με αποφάσεις των συμβουλίων μπορεί να διευρύνεται ο σκοπός του συνδέσμου ή να παρατείνεται η διάρκειά του.

Η σύσταση Συνδέσμου Δήμων ή Κοινοτήτων που υπάγονται σε περισσότερους νομούς και για τη ρύθμιση σχετικών θεμάτων εκδίδεται κοινή απόφαση των Νομαρχών και σε περίπτωση διαφωνίας τους αποφασίζει ο Υπουργός Εσωτερικών. Την εποπτεία αυτού του συνδέσμου ασκεί ο Νομάρχης στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του συνδέσμου.

Η σύσταση Συνδέσμου Δήμων ή Κοινοτήτων και Δήμων και Κοινοτήτων που έχουν κοινά ενδιαφέροντα, αλλά δεν ανήκουν σε νομούς με κοινά όρια και η ρύθμιση σχετικών λεπτομερειών, γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών ο οποίος ασκεί και την εποπτεία του.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

(άρθρο 27 Π.Δ. 76/1985)

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με φορείς του δημόσιου τομέα για τη μελέτη και εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων ανάπτυξης μιας περιοχής και για την παροχή υπηρεσιών. Δίνεται λοιπόν η δυνατότητα με βάση το άρθρο αυτό στους Δήμους και στις Κοινότητες να υπογράφουν συμβάσεις με υπηρεσίες υπουργείων, με τράπεζες, με νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από το κράτος και γενικά με οργανισμούς του δημόσιου τομέα με σκοπό τη μελέτη και εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων μιας περιοχής μέσα στα οποία θα μπορούσαν να περιληφθούν έργα και προγράμματα προστασίας περιβάλλοντος καθώς και η παροχή σχετικών υπηρεσιών. Συμβάσεις αυτού του τύπου μπορούν να συνάπτουν και άλλοι φορείς (συνεταιρισμοί, επιχειρήσεις, σύνδεσμοι, επιστημονικοί φορείς) ως εκ τρίτου συμβαλλόμενοι. Η συμμετοχή όμως των ΟΤΑ και φορέων του Δημόσιου τομέα είναι απαραίτητη.

Το πλεονέκτημα που εμφανίζει αυτή η μορφή των συμβάσεων είναι ότι μπορεί να επιτρέψει την κοινή εκτέλεση και χρηματοδότηση προγραμμάτων και έργων ή την παροχή υπηρεσιών που επιθυμούν ή οφείλουν να μελετήσουν και να πραγματοποιήσουν οι ΟΤΑ από κρατικές υπηρεσίες ή οργανισμούς που έχουν δυνατότητα χρηματοδότησης αλλά δεν μπορούν να εκτελέσουν τα έργα είτε γιατί βρίσκονται στο κέντρο είτε γιατί δεν έχουν αρμοδιότητα. Παράλληλα οι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν έργα ή μελέτες ή να καλύψουν υπηρεσίες των οποίων το κόστος είναι απαγορευτικό, δηλαδή πολύ ακριβό, με τη συνεργασία τους με άλλους οργανισμούς που έχουν κατάλληλη υποδομή (υπηρεσίες, εμπειρία κλπ.).

Οι προγραμματικές συμβάσεις πρέπει να επικυρωθούν από τους Νομάρχες στην περιοχή των οποίων πρόκειται να εκτελεστούν, εκτός αν ο ένας συμβαλλόμενος είναι το κράτος.

Στις προγραμματικές συμβάσεις πρέπει να ορίζεται το έργο, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις αυτών που συμβάλλονται, οι πόροι που θα διατεθούν, τα ποσά χρηματοδότησης και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης. Στην ίδια σύμβαση ορίζεται ο συμβαλλόμενος φορέας στον οποίο ανατίθεται ή ο τρίτος στον οποίο μπορεί να ανατεθεί η διαχείριση, εκμετάλλευση και συντήρηση των έργων του προγράμματος μετά την ολοκλήρωσή του.

Οι προγραμματικές συμβάσεις μπορεί να χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό ή τους προϋπολογισμούς των φορέων που συμμετέχουν. Μπορεί επίσης το προσωπικό του ενός φορέα να απασχολείται στον άλλο.

Τέλος προβλεπόταν από το σχετικό άρθρο η έκδοση Υπουργικής Απόφασης για τη ρύθμιση των λεπτομερειών εφαρμογής. Όμως κρίθηκε από το ελεγκτικό συνέδριο ότι η υπογραφή προγραμματικής σύμβασης είναι ισχυρή και η σύμβαση μπορεί να εκτελεστεί και πριν από την έκδοση Υπουργικής Απόφασης.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΟΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο Δημοτικός και Κοινοτικός κώδικας δεν είναι το μοναδικό θεσμικό πλαίσιο που προβλέπει συγκεκριμένες αρμοδιότητες των ΟΤΑ για την προστασία του περιβάλλοντος. Σχετικές αρμοδιότητες προβλέπονται κα-

ταρχήν από το Νόμο 1650/1986 με βάση τον οποίο θα μεταβιβαστούν μελλοντικά νέες αρμοδιότητες στους ΟΤΑ. Επίσης ισχύουν παράλληλα κανονιστικές διοικητικές πράξεις που εξειδικεύουν περισσότερο τον τρόπο άσκησης κάποιων αποκλειστικών ή συντρεχουσών αρμοδιοτήτων των Δήμων και Κοινοτήτων π.χ. Υγειονομική Διάταξη για τη συλλογή και διάθεση απορριμμάτων, Υγειονομική Διάταξη για τη διάθεση λυμάτων και αποβλήτων, για την ποιότητα του πόσιμου νερού κλπ.

Εδώ θα αναφερθούν οι αρμοδιότητες που θα κληθούν να ασκήσουν οι ΟΤΑ με βάση το Νόμο 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος» ο οποίος κατά την άποψη του νομοθέτη όπως εκφράζεται στην εισηγητική έκθεσή του, δημιουργεί συνολικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος, κατοχυρώνει την περιβαλλοντική πολιτική ως συστατικό στοιχείο κάθε άλλης τομεακής πολιτικής, προσπαθεί να καταργήσει την αποσπασματικότητα και διασπορά των διατάξεων που ίσχυαν στο παρελθόν και παραπέρα θέλει να δημιουργήσει σύγχρονους και αποτελεσματικούς θεσμούς για τον ίδιο σκοπό. Αυτό είναι προς το παρόν απαραίτητο διότι σύμφωνα με το προτελευταίο άρθρο του Νόμου 1650/1986 προβλέπεται καταρχήν ότι κάθε διάταξη αντίθετη με τις διατάξεις του Νόμου καταργείται. Σε περίπτωση όμως που για την εφαρμογή του νόμου είναι αναγκαία η έκδοση των προεδρικών διαταγμάτων ή άλλων κανονιστικών διοικητικών πράξεων για την εξειδίκευση ορισμένων θεμάτων, η κατάργηση των διατάξεων που ίσχυαν και ισχύουν, θα γίνει από τη στιγμή που θα αρχίσουν να ισχύουν αυτές οι κανονιστικές πράξεις.* Όπως είναι ήδη γνωστό και στο σημείο αυτό έχει αρκετά επικριθεί. Ο Νόμος αυτός χρειάζεται πολλές διοικητικές πράξεις για να εξειδικευθεί και να αρχίσει ουσιαστικά να ισχύει. Αυτό σημαίνει ότι μέχρι τότε ισχύουν οι ειδικές ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε προηγούμενα νομοθετήματα. Γι' αυτό θα γίνει προσπάθεια η γενική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος να ενταχθεί στα κεφάλαια και στην ταξινόμηση που προβλέπεται από το Νόμο.

Ο Νόμος 1650/1986 στα πλαίσια του «αποκεντρωτικού» χαρακτήρα του και της κυβερνητικής βούλησης για αποτελεσματικότητα, προβλέπει σε διάφορες διατάξεις του είτε διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος, είτε εξειδικευμένες κατευθυντήριες γραμμές ορθολογιστικής άσκησης των ή-

* Π.Υ.Σ. = Πράξεις Υπουργικού Συμβουλίου
Υ.Α. = Υπουργικές Αποφάσεις.

δη υπαρκτών, είτε εξοικονόμηση πόρων υπέρ των ΟΤΑ για κατασκευή έργων υποδομής. Βέβαια για την άσκηση των περισσότερων απ' αυτές τις αρμοδιότητες είναι απαραίτητη η έκδοση κανονιστικών διοικητικών πράξεων οι οποίες θα ρυθμίσουν τις λεπτομέρειες εφαρμογής της. Αλλά οι ΟΤΑ θα πρέπει να τις γνωρίζουν για να προετοιμάσουν την υποδομή για την άσκησή τους.

ΝΕΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ

Έγκριση περιβαλλοντικών όρων

Οι ΟΤΑ θα εγκρίνουν τους όρους προστασίας του περιβάλλοντος για ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμό ή μετεγκατάσταση έργων και δραστηριοτήτων της τρίτης κατηγορίας δηλαδή έργων και δραστηριοτήτων που προκαλούν ιδιαίτερα μικρό κίνδυνο ή όχληση ή υποβάθμιση στο περιβάλλον.

Ο έλεγχος των δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν τη συμμόρφωση με τις διατάξεις προστασίας περιβάλλοντος και η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται με απόφαση του Δημάρχου ή του Προέδρου της Κοινότητας.

Ο Δήμαρχος ή ο Πρόεδρος της Κοινότητας μπορεί να παραπέμψει το θέμα στο Νομόρχη εφόσον πριν από την έγκριση ή μετά τη λειτουργία του έργου διαπιστώνονται κίνδυνοι και οχλήσεις που δεν καλύπτονται από τους γενικούς όρους που αφορούν την κατηγορία αυτή. Σ' αυτή την περίπτωση με απόφαση του Νομάρχη το έργο ή η δραστηριότητα υπάγεται στη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων της δεύτερης κατηγορίας.

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων γίνεται μέσα σε 40 μέρες από την υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών.

Σε περίπτωση που ο Δήμαρχος ή ο Πρόεδρος της Κοινότητας δεν απαντήσει μέσα στην προθεσμία αυτή θεωρείται ότι οι όροι που προβλέπονται από τα σχετικά δικαιολογητικά έχουν εγκριθεί.

Από την πιο πάνω διάταξη προκύπτει ότι ο Δήμος και οι Κοινότητες οφείλουν να διαμορφώσουν υπηρεσία η οποία θα πρέπει μέσα στην πιο πάνω προθεσμία να απαντά διότι αλλιώς θα θεωρούνται εγκεκριμένοι όροι, οι οποίοι δεν έχουν ελεγχθεί μόνο και μόνο λόγω παράδου προθεσμίας.

Με κοινή απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού τα έργα και οι δραστηριότητες κατατάσσονται σε

τρεις κατηγορίες και καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, η προθεσμία υποβολής και ο συνδιασμός της έγκρισης αυτής με τις διαδικασίες χορήγησης άλλων αδειών που απαιτούνται.

Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και για έργα και δραστηριότητες που υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής και κατά την έναρξη ισχύος του Νόμου αυτού. Ο αναγκαίος χρόνος προσαρμογής τους και άλλες λεπτομέρειες θα καθοριστούν με κοινές υπουργικές αποφάσεις Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού.

Έλεγχος τήρησης περιβαλλοντικών όρων

Ο έλεγχος της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων ανήκει στα όργανα της υπηρεσίας που είναι αρμόδια για την έγκρισή τους πράγμα που σημαίνει ότι οι Δήμοι και οι Κοινότητες θα ελέγχουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων σε έργα της τρίτης κατηγορίας, εκτός αν ο έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται από διανομαρχιακές ή περιφερειακές υπηρεσίες, οι οποίες διατηρούν την πιο πάνω αρμοδιότητα ελέγχου.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ και τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος μπορούν επίσης αυτοτελώς να κάνουν ελέγχους για την παρακολούθηση της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων.

Γνωμοδότηση για τους χώρους διάθεσης αποβλήτων

Οι χώροι όπου επιτρέπεται η τελική διάθεση τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων και λάσπης, καθορίζονται κατά περίπτωση με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας μετά από εισήγηση του ΥΠΕΧΩΔΕ και γνώμη των ΟΤΑ.

Οι χώροι όπου επιτρέπεται η τελική διάθεση στερεών αποβλήτων, καθορίζονται με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από γνώμη των ΟΤΑ.

Είναι προφανές ότι σ' αυτές τις περιπτώσεις η γνώμη των ΟΤΑ δεν είναι υποχρεωτική για τα όργανα της διοίκησης που τελικά αποφασίζουν.

Διαχείριση στερεών αποβλήτων

Οι ΟΤΑ επιβεβαιώνονται σαν οι αρμόδιοι για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων φορείς. Μπορούν όμως να μην δέχονται τη διαχείριση στερεών αποβλήτων τα οποία λόγω της σύνθεσης, του είδους ή της ποιότητάς τους δεν είναι δυνατό να διατεθούν μαζί με τα οικιακά. Η διαχείριση αυ-

τών των αποβλήτων γίνεται είτε από τα ίδια φυσικά ή νομικά πρόσωπα από τη δραστηριότητα των οποίων προέρχονται, είτε από τρίτα πρόσωπα στα οποία ανατίθεται η εκτέλεση των σχετικών εργασιών μετά από ειδική άδεια του Νομάρχη και στις δύο περιπτώσεις.

Πάντως κάθε αρμόδιος για διαχείριση στερεών αποβλήτων φορέας οφείλει να συντάξει σχέδιο για τον τρόπο λήψης κατάλληλων μέτρων για τον περιορισμό των απορριμμάτων, την εφαρμογή μεθόδων ανακύκλωσης και επεξεργασίας τους, τη λήψη απ' αυτά πρώτων υλών και ενέργειας και για κάθε άλλη μέθοδο επαναχρησιμοποίησής τους. Το περιεχόμενο του σχεδίου θα καθορισθεί με Υπουργική Απόφαση. Επίσης όποιος παράγει, κατέχει ή διαχειρίζεται στερεά απόβλητα που λόγω του είδους, της σύνθεσης ή της ποιότητάς τους είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα για την υγεία και το περιβάλλον, πρέπει να τηρεί ειδικό βιβλίο.

Παλαιά μέσα μεταφοράς, μηχανήματα ή τμήματά τους που έχουν εγκαταλειφθεί, θεωρούνται στερεά απόβλητα και περιέρχονται στην κυριότητα του οικείου Δήμου ή της Κοινότητας. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις χαρακτηρισμού τους ως στερεών αποβλήτων θα καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και ΠΕΧΩΔΕ.

Επίσης πλοία, πλοιάρια και γενικά πλωτά ναυπηγήματα ή τμήματά τους που έχουν εγκαταλειφθεί, θεωρούνται στερεά απόβλητα είτε βρίσκονται στην ξηρά είτε στη θάλασσα και υπόκεινται στην πιο πάνω ρύθμιση. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις ναυαγίων για τα οποία σύμφωνα με τις ειδικές ρυθμίσεις του Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου, μπορούν να επιληφθούν οι Λιμενικές αρχές.

Δυνατότητα υπόδειξης αντιθουρβικών ζωνών

Η δυνατότητα αυτή προκύπτει έμμεσα από το σχετικό με την προστασία από το θόρυβο άρθρο του Νόμου αφού σύμφωνα μ' αυτό υπάρχει δυνατότητα καθορισμού αντιθουρβικών ζωνών γύρω από υφιστάμενες ή νέες περιοχές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, γύρω ή κατά μήκος χώρων όπου κινούνται μέσα μεταφοράς ιδίως δρόμους, λιμάνια, αεροδρόμια, γύρω από αρχαιολογικούς χώρους ή ιστορικούς χώρους και τοπία ή γύρω από χώρους ανάπαυσης, νοσηλείας, εκπαίδευσης και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Ο ορισμός των αντιθουρβικών ζωνών γίνεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ και γνώμη του Νομαρχιακού Συμβουλίου.

Στην απόφαση καθορίζονται τα γεωγραφικά όρια της ζώνης τα μέτρα

που πρέπει να ληφθούν, οι υπόχρεοι εφαρμογής των μέτρων, κριτήρια χωροθέτησης νέων εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων και κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετική με τον προορισμό της ζώνης.

Η απόφαση αυτή βασίζεται σε ειδική μελέτη, της οποίας οι προδιαγραφές καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ. Η μελέτη αυτή είναι δυνατό να γίνει είτε από το ΥΠΕΧΩΔΕ είτε από φορέα Δημοσίου Δικαίου είτε από τον οικείο Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η μελέτη λοιπόν που μπορεί να γίνει και από το Δήμο ή την Κοινότητα μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο για την Υπουργική Απόφαση που καθορίζει τις αντιθρομβικές ζώνες.

Χαρακτηρισμός περιοχής ως ζώνης ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων

Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και ΠΕΧΩΔΕ είναι δυνατόν να χαρακτηρίζονται ως ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων περιοχές με φυσικούς αποδέκτες που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά προβλήματα και δεν εκπληρώνουν τις κατευθυντήριες ή και οριακές τιμές των παραμέτρων ποιότητας ατμόσφαιρας και νερών και στοιχείων υδατικού οικοσυστήματος. Με το ίδιο Π.Δ. γίνεται η οριοθέτηση των περιοχών, καθορίζονται οι περιορισμοί χρήσεων γης και το πρόγραμμα μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και πέρα από τους γενικούς περιορισμούς που ισχύουν.

Ο χαρακτηρισμός αυτός γίνεται με βάση μελέτη που εκπονείται από τον οικείο Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή από το ΥΠΕΧΩΔΕ ή από άλλους φορείς. Η μελέτη τεκμηριώνει την κρισιμότητα του προβλήματος με μετρήσεις και συγκρίσιμα στοιχεία με εκείνα του εθνικού δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας ή των νερών και προτείνει τους ενδεικνυόμενους ειδικούς περιορισμούς και μέτρα για την αναβάθμιση του περιβάλλοντος της συγκεκριμένης περιοχής.

Δυνατότητα συμμετοχής στα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος

Με απόφαση του Νομάρχη συγκροτούνται Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος από το προσωπικό της Νομαρχίας. Στη σύνθεση περιλαμβάνονται πάντοτε υπάλληλοι του ΥΠΕΧΩΔΕ και μπορούν να συμμετέχουν εκπρόσωποι του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιοχή του οποίου γίνεται ο έλεγχος.

Τα Κλιμάκια ελέγχουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και γενικά την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος. Για το σκοπό αυτό κάνουν αυτοψία σε εγκαταστάσεις είτε βρίσκονται

σε λειτουργία είτε όχι, κάνουν συστάσεις και υποδείξεις για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν και εισηγούνται τις επιβλητέες κυρώσεις.

Δυνατότητα παράστασης πολιτικής αγωγής για αδικήματα που προβλέπονται από το Ν. 1650/1986

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιφέρεια των οποίων τελέστηκε αδικήμα που προβλέπεται από το Ν. 1650/1986 μαζί και με άλλους φορείς μπορούν να παραστούν σαν πολιτική αγωγή στην ποινική δίκη έστω και αν δεν έχουν υποστεί περιουσιακή ζημιά με αίτημα την αποκατάσταση των πραγμάτων στο μέτρο του δυνατού.

ΠΟΡΟΙ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΟΤΑ

Ανταποδοτικά τέλη σε βάρος επιχειρήσεων

Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, ΠΕΧΩΔΕ και άλλου κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ύστερα από εισήγηση του οικείου Νομάρχη είναι δυνατό να επιβάλλονται τέλη σε βάρος επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητα ή εκτελούν έργα που είτε είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον (πρώτη κατηγορία έργων και δραστηριοτήτων) είτε πρέπει να υποβάλλονται σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς για την προστασία του περιβάλλοντος χωρίς να προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις (δευτέρα κατηγορία έργων και δραστηριοτήτων). Με την ίδια απόφαση καθορίζονται ο τρόπος και ο χρόνος είσπραξης των τελών και απόδοσής τους στον ΟΤΑ από το φορέα που κατασκευάζει ή έχει την ευθύνη λειτουργίας του έργου και κάθε άλλη λεπτομέρεια.

Τα τέλη αυτά επιβάλλονται για να καλυφθούν τα έξοδα κατασκευής και λειτουργίας συγκεκριμένων έργων ή προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος που εκτελούνται από τους ΟΤΑ ή άλλους φορείς που εξυπηρετούν αυτά τα έργα και τις δραστηριότητες.

Τα τέλη είναι ανάλογα με το μέγεθος, το ρυπαντικό φορτίο και την ποσότητα των αποβλήτων του έργου ή της δραστηριότητας και δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα έξοδα.

Ειδικά τέλη για προϊόντα που προκαλούν προβλήματα διαχείρισης των αποβλήτων τους

Με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και τυχόν αρμόδιου είναι δυνατό να επιβαρυνθούν με ειδικό τέλος επιχειρήσεις που παράγουν και εισάγουν προϊόντα που προκαλούν

προβλήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και ιδίως ως προς τα μη ανακυκλώσιμα υλικά. Με το ίδιο διάταγμα καθορίζεται και η διαδικασία είσπραξης και απόδοσης του στους ΟΤΑ.

Τα τέλη αυτά επιβάλλονται για να καλυφθούν τα έξοδα κατασκευής και λειτουργίας συγκεκριμένων έργων ή προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος που εκτελούνται από τους ΟΤΑ.

Τα τέλη καθορίζονται ανάλογα με το μέγεθος, το ρυπαντικό φορτίο και την ποσότητα των αποβλήτων του έργου ή της δραστηριότητας και περιέρχεται στους ΟΤΑ για μελέτες και έργα διάθεσης ειδικών στερεών αποβλήτων.

Διοικητικά πρόστιμα

Όπως ήδη λέχθηκε σε περίπτωση που μια επιχείρηση ή δραστηριότητα προκαλεί ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, επιβάλλεται προσωρινή απαγόρευση της λειτουργίας της. Η διακοπή επιβάλλεται με απόφαση του Νομάχη ή του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων με τυχόν συναρμόδιο Υπουργό σε περίπτωση που συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι εν όψει και της σπουδαιότητας της επιχείρησης. Με την πράξη επιβολής της απαγόρευσης λειτουργίας μπορεί να προβλέπεται και πρόστιμο από 10.000 δρχ. μέχρι 1.000.000 δρχ. για κάθε μέρα παράβασης της απαγόρευσης αυτής.

Τα πρόστιμα αυτά εισπράττονται σύμφωνα με το Νόμο για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων και αποδίδονται στους ΟΤΑ της περιοχής που προκλήθηκε η παράβαση. Ο τρόπος, τα όργανα και η διαδικασία είσπραξης καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών και κάθε συναρμόδιου Υπουργού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

**ΠΟΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΟΤΑ ΣΕ
ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ Ο ΤΡΟΠΟΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥΣ
ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι σημαντικός παράγοντας για την ευημερία του ανθρώπου και πρέπει αναμφίβολα να αποτελεί μια παράμετρο για την ανάπτυξη ενός τόπου μαζί με τα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά κριτήρια. Δεδομένου μάλιστα του γεγονότος ότι ένα συγκεκριμένο περιβαλλοντικό πρόβλημα αντανακλά άμεσα στους κατοίκους μιας περιορισμένης συνήθως γεωγραφικής ενότητας, είναι φανερό ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού απαιτεί την άμεση λαϊκή συμμετοχή. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, θεσμός διοικητικός και ταυτόχρονα πολιτικός, είναι ο θεσμός εκείνος που μπορεί να εξασφαλίσει τη συμμετοχική διαδικασία στην προώθηση της προστασίας και διαφύλαξης του περιβάλλοντος κάτω από δυο βασικές προϋποθέσεις: τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και την απόφαση για ανάληψη δράσης.

Το φθινόπωρο του 1986, η ΕΕΤΑΑ συνέταξε και απέστειλε ένα ερωτηματολόγιο σε 300 Δήμους και Κοινότητες από όλους τους Νομούς της Ελλάδας με σκοπό να συλλέξει στοιχεία για τη σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ. Η επιλογή των ΟΤΑ έγινε τυχαία με κριτήριο τον πληθυσμό και τη γεωγραφική θέση σε ένα σύνολο 6.000 ΟΤΑ. Απαντήσεις έστειλαν 119 ΟΤΑ από 39 Νομούς της χώρας.

Στο ερωτηματολόγιο περιέχονται μεταξύ των άλλων και οι εξής ερωτήσεις:

- Υπάρχουν προβλήματα ανάπτυξης-προστασίας του φυσικού-ιστορικού-κοινωνικού-πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής σας;
- Αν ΝΑΙ περιγράψτε τα προβλήματα αυτά (πχ. καμμένο δάσος - συγκέντρωση βιομηχανιών - μολυσμένη θάλασσα - κυκλοφοριακό - κακοσυντηρημένα ιστορικά μνημεία - απροστάτευτα κειμήλια - εξαφάνιση παραδόσεων κλπ.).

ΔΕΙΓΜΑ 119 ΟΤΑ

Περιβαλλοντική Όχληση ή Πρόβλημα	Αριθμός ΟΤΑ που απασχολεί	Ποσοστό %
Απόβλητα Βιομηχανιών - Βιοτεχνιών	29	24,4
Ατμοσφαιρική Ρύπανση	3	2,5
Κυκλοφοριακό	42	35,3
Κακοσυντηρημένα Ιστορικά Μνημεία ή Αρχαιολογικοί Χώροι	59	49,6
Εξαφάνιση Παραδόσεων	28	23,5
Ρύπανση υδάτινων αποδεκτών	19	15,9
Καμμένα ή εγκαταλεημένα Δάση	19	15,9
Έλλειψη πράσινου	3	2,5
Ηχορύπανση	2	1,7
Ρύπανση λιμενικών χώρων - ακτών	7	5,9
Αποχέτευση (ομβρίων ή ακαθάρτων)	8	6,7
Σφαγεία, Ιχθυαγορά κλπ.	3	2,5
Απόβλητα ελαιουργείων	2	1,7
Μεταλλεία - Λατομεία	2	1,7
Έλλειψη Πολεοδομικού Σχεδιασμού	9	7,6
Έλλειψη Αντιπλημμυρικών Έργων	2	1,7
Προβλήματα από γεωργικές ασχολίες	3	2,5
Προβλήματα σε βιότοπους - περιοχές φυσικού κάλλους	9	7,6
Προβλήματα από Νοσηλευτικές Μονάδες	1	0,8
Κανένα Πρόβλημα	15	12,6

Από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν το 12,6% αναφέρει ότι δεν υπάρχει καμία περιβαλλοντική όχληση στην περιοχή του αντίστοιχου ΟΤΑ ενώ ένα 50% περίπου των απαντήσεων αναφέρει ότι υπάρχει κάποιο πρόβλημα χωρίς να το περιγράφει έστω και συνοπτικά. Πρέπει όμως να αναγνωριστεί η δυσκολία για το Δήμαρχο ή Κοινοτάρχη να συμπληρώσει ένα ερωτηματολόγιο που πιθανά να συναντά πρώτη φορά και που ζητά πληροφορίες που απαιτούν κάποια συνειδητοποίηση αυξημένη.

Σύμφωνα λοιπόν με τις απαντήσεις των ΟΤΑ το πιο οξύ σημείο της κρίσης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος είναι η εγκατάληψη, διάβρωση και φθορά των ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων, των παραδοσιακών οικισμών και των διαφόρων κειμηλίων. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη το γεγονός ότι τα μνημεία ιστορικού ενδιαφέροντος

βρίσκονται κατά πλειοψηφία σε περιοχές φυσικού κάλλους, γίνεται αντιληπτή η πολυπλοκότητα και η σημασία του προβλήματος.

Το δεύτερο κατά σειρά πρόβλημα είναι το κυκλοφοριακό που εμφανίζεται σε έξαρση ειδικά τους θερινούς μήνες. Στη δημιουργία του συντελούν η άναρχη εξάπλωση των οικισμών, η αυθαίρετη δόμηση, η έντονη αστικοποίηση των τελευταίων ετών, η αύξηση της καταναλωτικής δύναμης αλλά και η ανεπαρκής εξυπηρέτηση από τα δημόσια μέσα μεταφοράς. Προέκταση του κυκλοφοριακού προβλήματος είναι η έλλειψη χώρων στάθμευσης τόσο στις κατοικημένες περιοχές όσο και στους χώρους αναψυχής.

Οι κάθε είδους οχλήσεις από τη συγκέντρωση βιομηχανικών μονάδων αποτελούν ένα σημαντικό αλλά και προφανές πρόβλημα με επιπτώσεις στον άνθρωπο, το έδαφος, τον αέρα και τα νερά. Το πρόβλημα αυτό προέκυψε από τον παραγκωνισμό της περιβαλλοντικής διάστασης στο σχεδιασμό αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και την έλλειψη οργανωτικού και θεσμικού πλαισίου.

Το επόμενο πρόβλημα που αναφέρθηκε ήταν των καμμένων ή εγκαταλειμμένων δασών και είναι σαφές ότι αποτελεί σημαντική αιμορραγία του Ελληνικού χώρου αφού κάθε χρόνο 200.000 στρέμματα κατά μέσο όρο καταστρέφονται. Τα κύρια αίτια της δασικής καταστροφής πέρα από τους εμπρησμούς είναι η παράδοση δασικών εκτάσεων στον τουρισμό, την ξύλευση και την οικοπεδοποίηση.

Η έλλειψη πράσινου είναι πρόβλημα των μεγάλων κυρίως Δήμων όπου η εκμετάλλευση του χώρου περιόρισε πολύ τη δημιουργία ζωνών με πράσινο. Το πρόβλημα αυτό όπως και πολλά άλλα προβλήματα της πόλης είναι αρκετά συνδεδεμένο με την έλλειψη πολεοδομικού σχεδιασμού.

Γνωστό είναι και το θέμα της αισθητικής ρύπανσης που προκαλούν τα λατομεία ανοίγοντας «πληγές» στις πλαγιές των βουνών και σκορπίζοντας σκόνη.

Όσον αφορά την ηχορύπανση, αυτή εντοπίζεται κύρια σε κέντρα αναψυχής, οικοδομικές δραστηριότητες και πυκνή κυκλοφορία περισσότερο μέσα στις κατοικημένες περιοχές και λιγότερο σε μεταποιητικές ασχολίες. Η ρύπανση των λιμανιών αφορά κυρίως τους διαλυμένους υδρογονάνθρακες (πετρελαιορύπανση) ενώ η ρύπανση των ακτών προκαλείται από σωρούς πλαστικών και άλλων απορριμμάτων που προέρχονται από απόρροους εκδρομείς με αυτοκίνητα, τροχόσπιτα ή σκηνές.

Η ύπαρξη αποχετευτικού δικτύου αποτελεί «πολυτέλεια» για τη σημερινή Ελληνική πραγματικότητα. Υπολογίζεται ότι ένα 30% το πολύ του πληθυσμού εξυπηρετείται από το δίκτυο το οποίο άλλωστε δέχεται πολλές

φορές και απόβλητα ακατάλληλα σύμφωνα με τους κανονισμούς.

Οι γεωργικές ασχολίες με τις εντατικές καλλιέργειες μπορούν να αποβούν επιβλαβείς για το περιβάλλον: αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και παρασιτοκτόνων, εξάντληση υδατικών πόρων.

Αναφορικά με τις περιοχές φυσικού κάλλους πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν πολλές στην Ελλάδα με μεγάλο πλούτο και ποικιλία χλωρίδας και πανίδας και ότι η προστασία τους είναι ένα κεφάλαιο που πρόσφατα έχει ανοίξει.

Στις απαντήσεις γίνεται αναφορά και για τα στερεά απόβλητα των αγορών (ιχθυαγορές κλπ.) και των νοσοκομείων που μαζί με τα οικιακά απορρίμματα απειλούν να εξελιχθούν σε μεγάλο πρόβλημα για τις ρεματιές αλλά και σε συχνή αιτία πυρκαγιών.

Στην ενότητα αυτή του τεύχους θα διατυπωθούν ερωτήσεις με βάση τα προβλήματα που αναφέρουν οι ΟΤΑ πάνω σε θέματα θεσμικά αλλά και πρακτικά και θα επιχειρηθεί να διερευνηθούν κάπως τα παραπάνω προβλήματα ώστε οι λύσεις που είναι δυνατό να βρεθούν να συνδέουν την περιβαλλοντική προστασία με την προσοδοφόρο ενασχόληση.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Ποιες είναι οι κυριότερες πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης:

Οι σημαντικότερες πηγές ρύπανσης που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα μπορούν να χωριστούν στις παρακάτω κατηγορίες ανάλογα με την προέλευση των ρυπαντών:

- από τα μέσα μεταφοράς (αυτοκίνητα, πλοία, αεροπλάνα)
- από τη βιομηχανική δραστηριότητα
- από την παραγωγή ενέργειας (ηλεκτρισμού)
- από την οικιακή δραστηριότητα (θέρμανση)
- κάθε είδους καύση που δεν περιλαμβάνεται στις παραπάνω κατηγορίες.

Η σύσταση του ατμοσφαιρικού αέρα επηρεάζεται εκτός από τις κάθε είδους καύσεις στερεών, υγρών και αερίων καυσίμων και από τους ρύπους που προέρχονται από την παραγωγική διαδικασία των βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

Οι σημαντικότεροι ρύποι προέρχονται από τις καύσεις και μάλιστα από τις ατελείς καύσεις (χωρίς την επαρκή παρουσία του οξυγόνου). Αυτοί είναι:

- **Τα αιωρούμενα στερεά σωματίδια.** Πρόκειται για τα ορατά παράγωγα της ατελούς καύσης και κύρια είναι σωματίδια αιθάλης (καπνού), μαύρου

χρώματος που λόγω του μικρού τους μεγέθους συμπεριφέρονται σαν αέριο με τις ίδιες «διδυμικές» ιδιότητες. Τα σωματίδια δεν κατακάθονται εύκολα στο έδαφος αλλά παρασύρονται από τον αέρα, εισέρχονται στα σπίτια και κατακάθονται σαν σκόνη βρωμιάς στα έπιπλα και τους τοίχους. Επίσης τα σωματίδια κατακάθονται στις εξωτερικές επιφάνειες των κτιρίων όπου προσκολλώνται σε βαθμό που να μην αποπλένονται από τη βροχή προσδίδοντας στους τοίχους σκούρο χρώμα. Ο μέσος χρόνος που ένα σωματίδιο αιθάλης αιωρείται στην ατμόσφαιρα είναι μία με δύο μέρες. Τα αιωρούμενα στερεά σωματίδια αποτελούνται από άνθρακα αλλά και τέφρα και άλλες ουσίες. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι πολύ σημαντική πηγή παραγωγής σωματιδίων εκτός από την καύση είναι η σκόνη που προέρχεται από τις μη φυτοκαλυμμένες περιοχές του εδάφους, την ανοικοδόμηση, την οδοποιία, τα λατομεία και αποτελείται από σωματίδια με μεγάλο σχετικά βάρος και μικρό χρόνο αιώρησης. Η πολυπλοκότητα της σύστασης των αιωρούμενων σωματιδίων καθιστά δύσκολο τον καθορισμό της επίδρασης τους στο περιβάλλον. Γενικά όμως μπορεί να λεχθεί ότι βασικός παράγοντας για τις επιδράσεις που έχουν τα αιωρούμενα σωματίδια στο ανθρώπινο περιβάλλον είναι το μέγεθός τους γιατί καθορίζει το βάθος και τη δυνατότητα εισχώρησης στον ανθρώπινο οργανισμό όπου μπορούν να προκαλέσουν αναπνευστικά προβλήματα καθώς και διάφορες αλλεργίες.

— **Διοξείδιο του θείου.** Προέρχεται από την καύση άνθρακα ή υγρών καυσίμων που περιέχουν θείο (πετρέλαιο). Κύριες πηγές του είναι τα πετρελαιοκίνητα οχήματα, οι κεντρικές θερμάνσεις των κτιρίων, οι θερμοηλεκτρικοί σταθμοί και η βιομηχανία. Όταν συνδυάζεται με άλλα είδη ρύπανσης και με την υγρασία προκαλεί ερεθισμό στα μάτια και στο αναπνευστικό σύστημα, προξενεί βλάβες στους πνεύμονες, καταστροφές στα φυτά, σκουριά στα μέταλλα και μείωση της ορατότητας. Το μεγαλύτερο μέρος του διοξειδίου του θείου απορροφάται από υγρές επιφάνειες ή τα φυτά ή παρασέρνεται από τον αέρα. Το υπόλοιπο διαλύεται στα σταγονίδια των νερών και της βροχής και προκαλεί τη λεγόμενη όξινη βροχή που έχει διαβρωτικές ιδιότητες.

— **Μονοξείδιο του άνθρακα.** Η κυριότερη πηγή του είναι η ατελής καύση των μηχανών εσωτερικής καύσης. Σε ψηλές συγκεντρώσεις είναι ιδιαίτερα τοξικό και σε κλειστούς χώρους μπορεί να προκαλέσει το θάνατο. Σε ανοικτούς χώρους πυκνοκατοικημένων περιοχών μπορεί να προκαλέσει ζάλη, πονοκεφάλους, υπνηλία και κόπωση και είναι ιδιαίτερα επικίνδυνο σε άτομα με καρδιοπάθειες, άσθμα και αναιμία. Το μονοξείδιο του άνθρακα υπάρχει και στον καπνό του τσιγάρου.

— **Οξειδία του αζώτου.** Πρόκειται για το μονοξείδιο και το διοξείδιο του αζώτου που προέρχονται από τις μηχανές των οχημάτων, από τις εγκαταστάσεις θέρμανσης των εσωτερικών χώρων καθώς και τις εγκαταστάσεις όπου καίγεται άνθρακας και φυσικό αέριο. Σε συνδυασμό με υγρασία σχηματίζει ένα διαβρωτικό οξύ ενώ επίσης ερεθίζει το αναπνευστικό σύστημα και τα μάτια. Τα οξειδία του αζώτου συντελούν στη δημιουργία του φωτοχημικού νέφους (όπως το νέφος της Αθήνας) και επηρεάζουν διάφορα υλικά και το κλίμα.

— **Υδρογονάνθρακες.** Προέρχονται από την ατελή καύση ή την εξάτμιση της βενζίνης και συμβάλλουν επίσης στη δημιουργία του φωτοχημικού νέφους.

— **Μόλυβδος και ενώσεις του.** Έχει ήδη ληφθεί μέριμνα για τον περιορισμό της χρήσης του στη βενζίνη γιατί είναι ένα από τα πιο επικίνδυνα συστατικά με συσσωρευτικές ιδιότητες και εξαιρετικά τοξικό για τα μικρά παιδιά.

Σε ό,τι αφορά τις ρυπογόνες ουσίες που προέρχονται από την παραγωγική διαδικασία στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις, αυτές είναι κυρίως (εκτός από όσες αναφέρθηκαν παραπάνω) το υδρόθειο, το υδροχλωρικό οξύ, η αμμωνία, το χλώριο, το βρώμιο καθώς και αιωρούμενα στερεά από τσιμεντοβιομηχανίες και κατεργασία μετάλλων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι και το διοξείδιο του άνθρακα, προϊόν της πλήρους καύσης είναι δυνατόν να προκαλέσει μελλοντικά προβλήματα σε παγκόσμια κλίμακα, δεδομένου ότι προκαλεί το λεγόμενο «φαινόμενο θερμοκηπίου» γύρω από τη γη: ένα στρώμα διοξειδίου επιτρέπει τη δίοδο της φωτεινής ακτινοβολίας αλλά δεν επιτρέπει την έξοδο της θερμότητας που παράγει η γη. Μπορεί δηλαδή να επηρεάσει μελλοντικά το κλίμα του πλανήτη.

Τέλος η πιο επικίνδυνη ρύπανση της ατμόσφαιρας που έχει σχέση με την παραγωγή ενέργειας είναι η ραδιενεργός ρύπανση. Όπως κάθε άλλη μορφή ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αλλά πολύ πιο έντονα, δεν γνωρίζει σύνορα μεταξύ των κρατών. Προέρχεται είτε από τη διάθεση ραδιενεργών αποβλήτων είτε από τα λεγόμενα πυρηνικά ατυχήματα. Τα ραδιενεργά συστατικά δεν είναι δυνατόν να καταστραφούν, απλώς η δραστηριότητά τους ελλατώνεται με την πάροδο μεγάλων χρονικών διαστημάτων (δεκάδες ή εκατοντάδες χρόνια). Τα ανθρώπινα κύτταρα μπορούν να αντέξουν πολύ μικρές ποσότητες ραδιενέργειας και είναι ανασφαλής η διατροφή και η παραμονή σε περιοχές που έχουν μολυνθεί. Η ραδιενεργός προσβολή μπορεί να προκαλέσει από μεταβολές στο αίμα μέχρι ναυτία και γενετικές ανωμαλίες, ακόμα και θάνατο.

**Ποια είναι η νομοθεσία που προστατεύει την ατμόσφαιρα από τη ρύπανση;
Ποιοι φορείς είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή της;**

Η νομοθεσία που αφορά την ατμοσφαιρική ρύπανση μπορεί να χωριστεί σε 3 κατηγορίες ανάλογα με την προέλευση των ρυπαντικών ουσιών.

1) Βιομηχανία - Καύσιμα

Ο Νόμος 1180/81 που ρυθμίζει θέματα για την ίδρυση και τη λειτουργία βιομηχανιών, βιοτεχνιών, μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών σε σχέση με τη διασφάλιση του περιβάλλοντος, ορίζει τα επιτρεπόμενα όρια εκπομπής για ορισμένες ρυπαίνουσες ουσίες όπως:

- καπνός
- φθόριο, υδροφθόριο, φθοριούχες ανόργανες ενώσεις
- ανόργανο μόλυβδο, αρσενικό, κάδμιο
- σκόνες.

Επίσης ο ίδιος Νόμος αναφέρει τα επιτρεπόμενα όρια εκπομπής από ορισμένες εγκαταστάσεις όπως:

- παραγωγής τσιμέντου
- παραγωγής υδροχλωρίου
- παραγωγής νιτρικού οξέος
- παραγωγής θεικού οξέος
- παραγωγής πρωτογενούς αλουμινίου
- διύλισης πετρελαίου
- προπαρασκευής άνθρακα
- παραγωγής αμιάντου.

Οι μετρήσεις γίνονται στο σημείο εκπομπής της ρυπαίνουσας ουσίας και πριν την ανάμιξη με τον ατμοσφαιρικό αέρα.

Για τα επιτρεπόμενα ποσά εκπομπής από ουσίες που δεν αναφέρονται στον παραπάνω νόμο, τα όρια μπορούν να ορίζονται στην άδεια εγκατάστασης ή λειτουργίας της βιομηχανικής μονάδας. Η διενέργεια ελέγχων για την τήρηση των ορίων γίνεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Βιομηχανίας Έρευνας και Τεχνολογίας.

Ειδικότερα για τη χρήση βαρέος ακαθάρτου πετρελαίου (μαζούτ) κατά την παραγωγική διαδικασία, υπάρχει η Υγειονομική Διάταξη Α5/2911 του 1977 που αναφέρεται στη μείωση των οχλήσεων και των οικονομικών ζημιών που προκαλούνται από τη ρύπανση της ατμόσφαιρας από διοξείδιο του θείου και καπνό. Συγκεκριμένα εξουσιοδοτούνται οι Νομάρχες, μετά από εισήγηση γνωμοδοτικής επιτροπής, που θα συγκροτούν με συμμετοχή αρμοδίων υπηρεσιακών παραγόντων και εμπειρογνομόνων ιδιωτών να:

- απαγορεύουν την εγκατάσταση νέων μονάδων καύσης μαζούτ που

προορίζονται για την παραγωγή ενέργειας ατμού ή οποιασδήποτε εγκατάστασης εάν υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθούν σοβαρές συνθήκες ρύπανσης του περιβάλλοντος

— απαγορεύουν προσωρινά τη χρήση μαζούτ σε μεμονωμένες ή γενικότερες περιπτώσεις για την αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών ρύπανσης. (Αντί του μαζούτ θα πρέπει να χρησιμοποιείται καύσιμο με μικρότερη περιεκτικότητα σε θείο).

Η εκτέλεση της Υγειονομικής Διάταξης ανατίθεται στα υγειονομικά, αστυνομικά και άλλα δημόσια όργανα.

Στο μαζούτ αναφέρεται και η Υγειονομική Διάταξη Α5/1647 του 1981 που καθορίζει ορισμένους ΟΤΑ της Αττικής στην περιοχή των οποίων απαγορεύεται η χρήση και πώληση μαζούτ με περιεκτικότητα σε θείο μεγαλύτερη από 1% κατά βάρος.

2) Θέρμανση

Με την Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου 166/1975 που αφορά τη χρήση μαζούτ για τη λειτουργία κεντρικών θερμάνσεων, κτιρίων, γραφείων, κατοικιών και καταστημάτων, απαγορεύεται:

— η εγκατάσταση καυστήρων για πετρέλαιο μαζούτ στις κεντρικές θερμάνσεις νέων κτιρίων με τις παραπάνω χρήσεις.

— η μετατροπή των πετρελαιοκαυστήρων των κεντρικών θερμάνσεων των παραπάνω κτιρίων που λειτουργούν με ντήζελ σε καυστήρες που λειτουργούν με μαζούτ.

Η ίδια Π.Υ.Σ. υποχρεώνει τους υπεύθυνους των παραπάνω κτιρίων να εξασφαλίζουν τη σωστή (πλήρη) καύση του πετρελαίου στις κεντρικές θερμάνσεις με τακτική συντήρηση του πετρελαιοκαυστήρα και καθαρισμό του χώρου καύσης, των καπναγωγών και της καπνοδόχου.

Οι αρμόδιες υπηρεσίες για εφαρμογή της διάταξης ανήκουν στο ΥΒΕΤ.

3) Κυκλοφορία

Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (Ν. 614/77) που τροποποιήθηκε από το Ν. 894/79 αναφέρει ότι απαγορεύεται η κυκλοφορία και η οδήγηση κάθε οχήματος που εκπέμπει βλαπτικές ουσίες για την υγεία του ανθρώπου ή προϊόντα που ρυπαίνουν το περιβάλλον και προβλέπει σχετικές ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για τους παραβάτες. Ο ίδιος νόμος εξουσιοδοτεί την έκδοση διϋπουργικών αποφάσεων για τα όρια εκπομπών.

Έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα:

— Κοινή Υπουργική Απόφαση Υπουργών Υγείας Πρόνοιας και Μεταφορών για καθορισμό των ορίων περιεκτικότητας σε μονοξειδίο του άνθρακα από καυσαέρια βενζινοκίνητων οχημάτων (6565/81).

— Παρόμοια Υπουργική Απόφαση για την εκπομπή αιθάλης από πετρελαιοκίνητα οχήματα (14350/81).

Αρμόδιες για τις μετρήσεις είναι οι υπηρεσίες του Υπουργείου Μεταφορών και Συγκοινωνιών.

Πώς μπορούν οι ΟΤΑ να συμβάλλουν στον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης;

Η συμβολή των ΟΤΑ στην προστασία της ατμόσφαιρας από τη ρύπανση μπορεί να περιλαμβάνει διάφορα έργα και ενέργειες καθώς και προσπάθειες για ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τον περιορισμό της σκόνης, αυτή συνήθως προέρχεται από λατομεία, οικοδομές και ακάλυπτους χώρους. Τα σχετικά με τα λατομεία και τις οικοδομές έργα που μπορούν να γίνουν είναι απομόνωση των εργασιών που προκαλούν σκόνη με φυσικά εμπόδια ή καλύπτρες (με μέσα εξαερισμού - συλλογής σκόνης στα λατομεία) καθώς και συχνό κατάβρεγμα των επιφανειών από όπου μπορεί να προκύψει σκόνη. Επίσης, τα λεπτόκοκκα υλικά πρέπει να μεταφέρονται με κλειστά φορτηγά. Η σκόνη που προέρχεται από δρόμους ή ακάλυπτους χώρους, πρέπει να απομακρύνεται με σκούπισμα όταν προέρχεται από εκσκαφή το ταχύτερο δυνατό. Οι δημόσιοι ακάλυπτοι χώροι πρέπει να καλυφθούν με πράσινο, ενώ οι χώροι στάθμευσης των αυτοκινήτων είναι σκόπιμο να ασφαλτοστρώνονται.

Σε ό,τι αφορά τη θέρμανση, το σημαντικότερο που πρέπει να γίνει είναι η ενημέρωση του κοινού τόσο για εξοικονόμηση καυσίμων όσο και για περιορισμό της ρύπανσης με σωστή λειτουργία των καυστήρων. Έχει παρατηρηθεί ότι η χρήση ατομικών μετρητών στα διαμερίσματα είναι κίνητρο για ελάττωση της κατανάλωσης καυσίμων θέρμανσης. Επίσης, είναι σημαντική η ενημέρωση πάνω σε θέματα θερμομόνωσης. Ήδη, η θερμομόνωση είναι υποχρεωτική για τα νεοεγειρόμενα κτίρια βάσει του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού.

Ο έλεγχος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα αυτοκίνητα είναι συνδεδεμένος με τον περιορισμό της κυκλοφορίας (βλ. το σχετικό κεφάλαιο).

Τέλος, σε ό,τι αφορά τη ρύπανση που προέρχεται από βιομηχανικές μονάδες, οι ΟΤΑ μπορούν να συμβάλλουν με βοήθεια στις αρμόδιες υπηρεσίες για τη διενέργεια ελέγχου διότι σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει τάση οι δαπανηρές συσκευές μείωσης των εκπομπών να υπολειπώνονται.

ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΩΝ ΝΕΡΩΝ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ - ΛΥΜΑΤΩΝ

Ποια είναι η σημασία της διαχείρισης του νερού και τι περιλαμβάνει η διαχείριση υδατικών πόρων;

Το νερό είναι προσδιοριστικός παράγοντας προόδου σε πολλούς τομείς της εθνικής οικονομίας: γεωργία, βιομηχανία, ενέργεια, τουρισμός, περιβάλλον. Δείκτης σημασίας είναι τα μεγάλα ποσά που διατίθενται κάθε χρόνο για έργα όπως ύδρευση, αποχέτευση, εγγειοβελτιωτικά, υδροηλεκτρικά κλπ.

Η διαχείριση του νερού είναι ένα περίπλοκο συντονιστικό έργο δεδομένου ότι το νερό παίζει διπλό ρόλο, είναι φορέας ζωής και ταυτόχρονα αποχετεύει τα υγρά κατάλοιπα. Εξάλλου το νερό βρίσκεται σε αδιάκοπη κίνηση διαγράφοντας τον υδρολογικό κύκλο που περιλαμβάνει την εξάτμιση του νερού από τους ωκεανούς και στη στεριά από τη θερμότητα του ήλιου και την επιστροφή του στην επιφάνεια της γης από τις βροχοπτώσεις.

Η μελέτη διαχείρισης των υδατικών πόρων μιας περιοχής είναι μια ολοκληρωμένη αντιμετώπισή τους στα πλαίσια μιας περιφερειακής ή εθνικής πολιτικής που παίρνει υπόψη πολλούς παράγοντες όπως:

- Επιστήμες, τεχνολογία, οικολογία
- Οικονομία, κοινωνική πολιτική
- Νομοθεσία.

Η διαχείριση υδατικών πόρων επιδιώκει να δώσει λύσεις σε προβλήματα ποιότητας και ποσότητας νερού με τοπικές και χρονικές παραμέτρους. Ειδικότερα μάλιστα αντιμετωπίζει τα παρακάτω κύρια προβλήματα:

- Διευθέτηση της φυσικής προσφοράς του νερού σε σχέση με τη ζήτησή του σε περιοχές που υπάρχει έλλειψη ή προβλέπεται περιοδική ή οριστική εξάντλησή του.
- Πρόνοια για την πρόληψη απωλειών νερού και για την αξιοποίηση πλεονασμάτων που μπορεί να προκαλέσουν ζημιές (π.χ. πλημμύρες).
- Αντιμετώπιση των σημερινών ή μελλοντικών ανοιγμάτων ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση του νερού.
- Αποφυγή ή εξομάλυνση των συγκρούσεων ανάμεσα σε όμοιες ή ανταγωνιστικές χρήσεις.
- Προσανατολισμός της ζήτησης του νερού σε χρήσεις που εξυπηρετούν τα αναπτυξιακά προγράμματα της χώρας.
- Διατήρηση της υψηλότερης δυνατής ποιότητας νερού σε σχέση με την κατά προορισμό χρήση του.
- Επιδίωξη για ανακύκλωση του νερού σε ορισμένες χρήσεις ώστε να

ικανοποιηθεί ο παγκόσμιος στόχος της οικονομίας του νερού.

— Πρόληψη της επικίνδυνης ελάττωσης των αποθεμάτων του υπόγειου νερού.

Το Υπουργείο Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας είναι αρμόδιο για την κατάρτιση και την υποβολή για έγκριση των προγραμμάτων ανάπτυξης των υδατικών πόρων της χώρας. Στα προγράμματα αυτά, σύμφωνα με το Νόμο 1739/87 για τη διαχείριση των υδατικών πόρων, περιλαμβάνονται τα έργα των φορέων του δημόσιου τομέα και των δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης - αποχέτευσης. Ο παραπάνω Νόμος καθορίζει πώς χορηγείται άδεια από το ΥΒΕΤ για τη χρήση του νερού από νομικά και φυσικά πρόσωπα. Η ύδρευση προηγείται κάθε άλλης χρήσης νερού και το δικαίωμα χρήσης του περιορίζεται στο ανώτατο όριο των πραγματικών αναγκών του δικαιούχου φυσικού προσώπου, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ. ή ΟΤΑ.

Γιατί πρέπει να προηγείται μελέτη των αποδεκτών (θάλασσα ή ποταμός) πριν αποφασιστεί ο καθορισμός των λυμάτων: Τι περιλαμβάνει αυτή η μελέτη;

Οι τελικοί αποδέκτες των λυμάτων είναι περίπλοκα οικοσυστήματα τα οποία για να διατηρηθούν σε παραδεκτή κατάσταση πρέπει να γίνει προηγουμένως γνωστή η κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Δεν έχει νόημα π.χ. μια μικρή κοινότητα να κατασκευάσει μονάδα καθαρισμού λυμάτων όταν διαθέτει τα λύματα αυτά στον ίδιο ποταμό και σε κοντινό σημείο με μεγαλούπολη, της οποίας τα λύματα εκχύνονται χωρίς επεξεργασία. Το αντίστοιχο ισχύει και για μια πόλη και ένα βιομηχανικό συγκρότημα.

Η κατάσταση του αποδέκτη προσδιορίζεται με τη διερεύνηση των φυσικών, χημικών, βιολογικών και γεωλογικών χαρακτηριστικών του. Η διερεύνηση αυτή έχει στόχους:

- τη διάγνωση και την πρόταση περιορισμού των ρυπαντικών φορτίων
- τη συλλογή στοιχείων για την ικανότητα του αποδέκτη να αφομοιώνει μια ορισμένη ποσότητα και ποιότητα ρυπαντών
- την ελαχιστοποίηση του κόστους των έργων καθαρισμού (αν αυτά κριθούν αναγκαία).

Επειδή ο συνηθέστερος αποδέκτης των λυμάτων είναι η θάλασσα, η μελέτη του αποδέκτη αποκαλείται στην περίπτωση αυτή ωκεανογραφική μελέτη.

Μια τυπική ωκεανογραφική μελέτη περιλαμβάνει:

- α) Τοπογραφικά στοιχεία του πυθμένα, και κλιματολογικά στοιχεία της περιοχής.

β) Παροχές επιφανειακών νερών, λυμάτων και αποβλήτων που εκβάλλουν στην εξεταζόμενη περιοχή.

γ) Κατανομή των συγκεντρώσεων των τοξικών ουσιών (πετρέλαιο, βαρεία μέταλλα κλπ.) στο νερό.

δ) Οπτικές ιδιότητες, πυκνότητα, BOD και μικροβιολογικές παράμετροι του θαλασσινού νερού.

ε) Επιδράσεις των ρυπαντών στο θαλάσσιο οικοσύστημα.

στ) Κατανομή των διαφόρων οργανισμών (φυτοπλαγκτό, ζωοπλαγκτό) και σύσταση αυτών.

ζ) Υπολογισμό των ρευμάτων από παλίρροιες, ανέμους και μέτρηση των συντελεστών αραίωσης και διάχυσης.

Οι ωκεανογραφικές μελέτες αποτελούν μέσο συλλογής πληροφοριών για την υπάρχουσα κατάσταση και το πρώτο βήμα για τη λήψη μέτρων προστασίας της θάλασσας.

Τι φάσεις περιλαμβάνει μια μελέτη καθαρισμού λυμάτων: Με ποιούς τρόπους μπορεί να δημοπρατηθεί ένα έργο επεξεργασίας λυμάτων;

Θα δούμε τι περιλαμβάνει η καθαυτή μελέτη του καθαρισμού λυμάτων μετά τη μελέτη του αποδέκτη που βέβαια είναι καθοριστικός παράγοντας δεδομένου ότι παίζει το ρόλο της μελέτης σκοπιμότητας του έργου.

Η μελέτη λοιπόν καθαρισμού λυμάτων περιλαμβάνει τις εξής φάσεις:

— **προκαταρκτική μελέτη:** επιλέγει τον καλύτερο τρόπο για την αποχέτευση, την επεξεργασία και τη διάθεση των λυμάτων καθώς και τη θέση κατασκευής της εγκατάστασης επεξεργασίας.

— **προμελέτη:** επιλέγει και δίνει τις διαστάσεις των βασικότερων μεγεθών των εγκαταστάσεων επεξεργασίας

— **οριστική μελέτη:** λεπτομερής σχεδιασμός των εγκαταστάσεων επεξεργασίας τόσο για τα έργα πολιτικού μηχανικού όσο για τον ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό.

Όσον αφορά τους τρόπους δημοπράτησης ενός έργου επεξεργασίας λυμάτων υπάρχουν τρεις βασικοί τρόποι ανάλογα με τη φάση της μελέτης που έχει ολοκληρωθεί:

— **Δημοπράτηση με βάση την προκαταρκτική μελέτη** (χωρίς να είναι δεδομένη η τεχνική λύση). Είναι καθορισμένα μόνο η θέση των εγκαταστάσεων και οι απαιτούμενες αποδόσεις του καθαρισμού. Οι διαγωνιζόμενοι προτείνουν τις τεχνικές λύσεις και επιλέγεται η καλύτερη από τεχνική και οικονομική άποψη.

— **Δημοπράτηση με βάση την προμελέτη** (με δεδομένη την τεχνική λύση). Είναι καθορισμένος ο τρόπος επεξεργασίας. Οι διαγωνιζόμενοι προτεί-

νουν μόνο λεπτομέρειες πάνω στο σχεδιασμό των έργων και σημαντικότερο ρόλο για την επιλογή παίζουν τα οικονομικά στοιχεία της προσφοράς. — **Δημοπράτηση με βάση την οριστική μελέτη.** Όλα τα στοιχεία του έργου είναι γνωστά. Ο διαγωνιζόμενος που επιλέγεται (κυρίως με οικονομικά κριτήρια) οφείλει να εφαρμόσει την οριστική μελέτη.

Σε όσο πιο προχωρημένη φάση βρίσκεται η μελέτη κατά τη δημοπράτηση, τόσο μεγαλύτερο έλεγχο έχουν οι ΟΤΑ για την κατασκευή των έργων επεξεργασίας λυμάτων άρα και για την προστασία των αποδεκτών. Είναι προφανές όμως ότι ο έλεγχος αυτός προϋποθέτει στελέχωση με κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό πράγμα δύσκολο δεδομένου ότι δεν υπάρχει μεγάλη σχετική εμπειρία στην Ελλάδα.

Ποιοι φορείς είναι αρμόδιοι για τον έλεγχο της ρύπανσης στα νερά και για τα έργα αντιμετώπισής της:

Πολλοί είναι οι φορείς που ασχολούνται με τη ρύπανση των νερών και τα έργα αντιρρύπανσης τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο γεγονός βέβαια αυτόνομο λόγω της σημασίας του νερού αλλά που δημιουργεί προβλήματα συντονισμού και καθορισμού αρμοδιοτήτων.

Σε εθνικό λοιπόν επίπεδο:

— Το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι αρμόδιο για τη νομοθεσία έργων και μελετών (αποχετευτικά δίκτυα, καθαρισμοί λυμάτων) καθώς και για την επίβλεψη εκπόνησης των μελετών των μεγάλων δημοσίων έργων και τη δημοπράτηση και επίβλεψη κατασκευής των έργων εθνικής σημασίας. Το ΥΠΕΧΩΔΕ επίσης τηρεί τα μητρώα μελετητών και εργοληπτών σε κατηγορίες, και ελέγχει την ποιότητα της κατασκευής των δημοσίων έργων. Τέλος το ΥΠΕΧΩΔΕ μπορεί αυτοτελώς να διενεργεί ελέγχους για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων σε όλη τη χώρα.

— Το Υπουργείο Εσωτερικών είναι αρμόδιο για τα προγράμματα ύδρευσης και αποχέτευσης των ΟΤΑ (εκτός από την ύδρευση Αθηνών και Θεσσαλονίκης που ανήκει στην αρμοδιότητα του ΥΠΕΧΩΔΕ) και για την παρακολούθηση ορισμένων έργων μέσω των νομαρχιακών προγραμμάτων.

— Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας είναι αρμόδιο για τη χρηματοδότηση των έργων και μελετών του τομέα από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

— Το Υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων είναι αρμόδιο για την έκδοση υγειονομικών διατάξεων και κανονισμών για υγειονομική προστασία και εξυγίανση των νερών καθώς και για τεχνικές οδηγίες για διενέργεια δειγματοληψιών.

ϋσσοτὸρϰ ϋστ υοιζμϰϰ υοκινζΓ υστ ωσδμ νώκμμονοκμΟ οιζγρσοϣΥ οΤ —

που ασχολείται με την ανάλυση και μελέτη τοξικών ουσιών στο περιβάλλον.

— Το Υπουργείο Γεωργίας είναι αρμόδιο για τα νερά που προορίζονται για αγροτική χρήση (άδρευση, κτηνοτροφία, ιχθυοκαλλιέργεια, αγροτοβιομηχανία).

— Το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών είναι αρμόδιο για τη χρήση των νερών στις μεταφορές.

— Το Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας είναι αρμόδιο για τα νερά που προορίζονται για ενεργειακή και βιομηχανική χρήση και επίσης έχει την αρμοδιότητα συντονισμού και παρακολούθησης των δραστηριοτήτων έρευνας, αξιοποίησης, χρήσης και προστασίας των υδατικών πόρων.

— Ο ΕΟΤ έχει την αρμοδιότητα των νερών για ιαματικές χρήσεις και χρήσεις αναψυχής.

Σε περιφερειακό επίπεδο:

— Οι Διευθύνσεις Μελετών Υδραυλικών Έργων και οι ΤΥΔΚ των νομαρχιών είναι αρμόδιες για έργα αποχέτευσης και επεξεργασίας των λυμάτων για τις περιοχές αρμοδιότητάς τους.

— Η Υγειονομική Υπηρεσία των Νομαρχιών εκδίδει άδειες διάθεσης αποβλήτων, παρακολουθεί τη λειτουργία των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης και εκτελεί δειγματοληψίες.

Σε τοπικό επίπεδο:

— Η ΕΥΔΑΠ για την περιοχή της πρωτεύουσας.

— Ο ΟΥΘ (Οργανισμός Ύδρευσης Θεσσαλονίκης) και ο ΟΑΘ (Οργανισμός Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης).

— Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης Αποχέτευσης όπου αυτές έχουν συσταθεί.

— Οι Σύνδεσμοι Ύδρευσης και

— Οι υπηρεσίες των Δήμων και των Κοινοτήτων είναι οι φορείς που έχουν την αρμοδιότητα για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των έργων και των μελετών που διαχειρίζονται τα υγρά απόβλητα και προστατεύουν τους αποδέκτες από τη ρύπανση.

Οι ΟΤΑ επίσης είναι αρμόδιοι για την εκτέλεση έργων προστασίας των νερών (και του περιβάλλοντος γενικότερα) με χρηματοδότηση από τέλη σε βάρος επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες ή εκτελούν έργα που μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές βλάβες στο περιβάλλον. Τα τέλη αυτά φυσικά καθορίζονται με βάση τα ρυπαντικά στοιχεία των δραστηριοτήτων που υποβαθμίζουν τα νερά. Εξάλλου στις συντρέχουσες αρμοδιότητες των ΟΤΑ αναφέρεται η προστασία του υπόγειου υδάτινου δυναμικού,

η ύδρευση και η αποχέτευση, για τα οποία ο ΟΤΑ μπορεί να ελέγχει την τήρηση των διατάξεων και να υποβάλλει μηνύσεις για τυχόν παραβάσεις. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών (αστυνόμευση) οι ΟΤΑ μπορούν να συστήσουν Ειδική Υπηρεσία (Π.Δ. 434/82).

Τι εννοούμε με τους όρους ρύπανση και μόλυνση: Ποιοι είναι οι μηχανισμοί ρύπανσης και μόλυνσης των νερών;

— Ρύπανση είναι η εισαγωγή μετά από ανθρώπινες δραστηριότητες οποιασδήποτε ουσίας, θορύβου ή ενέργειας (π.χ. θερμότητα, ακτινοβολία) σε βαθμό που να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του.

— Μόλυνση είναι μια μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών.

— Απορρύπανση είναι η προσπάθεια αφαίρεσης, στο βαθμό που είναι εφικτό, της κάθε ρύπανσης και η επαναφορά του περιβάλλοντος σε καλύτερη κατάσταση.

Οι ρυπαντές μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με την προέλευσή τους:

— Προέλευσης αστικής και οικιακής (λύματα, βοθρολύματα, απορρίματα, απόβλητα νοσοκομείων, διαφόρων εργαστηρίων κλπ.)

— Προέλευσης βιομηχανικής (επεξεργασίας πρώτων υλών, πετρελαιοειδή, ραδιενεργά απόβλητα).

— Προέλευσης αγροτικής (χρήσης λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, εντομοκτόνων κλπ.)

Ειδικότερα τα αστικά λύματα περιέχουν συνήθως τους παρακάτω ρυπαντές:

— Απορρυπαντικά: Περιέχουν δραστικά συστατικά (φωσφορικά, πυριτικά άλατα, αμίδια, λιπαρά οξέα) για παραγωγή αφρού που είναι ουσίες πολύ τοξικές για τα ασπόνδυλα και τους μονοκύτταρους οργανισμούς. Η χρήση βιολογικών απορρυπαντικών περιορίζει κάπως το πρόβλημα.

— Νιτρικά και φωσφορικά άλατα: Όταν τα άλατα αυτά υπάρχουν σε μικρές συγκεντρώσεις σε ανοιχτές θάλασσες όπου τα νερά ανανεώνονται συχνά, δημιουργείται αύξηση των οργανικών ουσιών με αποτέλεσμα μια μικρή αύξηση των ψαριών. Σε περίπτωση όμως που δεν υπάρχει η δυνατότητα συχνής ανανέωσης των νερών ή που η ποσότητα των νιτρικών και φωσφορικών αλάτων είναι μεγάλη παρατηρείται **ευτροφισμός**: αύξηση της θολερότητας των νερών, μείωση του οξυγόνου, έκλυση υδροθείου και αμμωνίας, από την αποδόμηση των ραγδαία αυξανόμενων και θνησκόντων

οργανικών ουσιών. Επακόλουθο είναι η συσσώρευση οργανικών ουσιών στο βυθό, η μείωση της ποικιλίας των ειδών (με την εξαφάνιση των ολιγότερο ανθεκτικών οργανισμών) και αποσταθεροποίηση του οικοσυστήματος.

— Διάφορες χημικές ενώσεις, τοξικά και βαρέα μέταλλα, υψηλή θερμοκρασία ή και παθογόνους μικροοργανισμούς ανάλογα με την ανάμιξη των αστικών λυμάτων με βιοτεχνικά ή βιομηχανικά απόβλητα. Αυτά έχουν τις παρακάτω επιδράσεις:

Θερμική ρύπανση: μειώνει την ικανότητα του νερού να περιέχει οξυγόνο και ευνοεί την ανάπτυξη σαλμονέλλων και άλλων βακτηριδίων.

Βαρέα μέταλλα: συσσωρεύονται και μπορούν να είναι πολύ τοξικά (υδράργυρος, κάδμιο κλπ.). Επίσης τα λύματα περιέχουν μεγάλη ποσότητα οργανικής ύλης είτε σε στερεά μορφή (σωματίδια) είτε διαλυμένη.

Ποιοι είναι οι κυριότεροι δείκτες αξιολόγησης της ρύπανσης στα νερά; Πώς κατατάσσονται σε κατηγορίες τα νερά ανάλογα με τη χρήση τους;

— Βιοχημικός Απαιτούμενο Οξυγόνο (BOD). Αν τα νερά περιέχουν σημαντική ποσότητα οργανικής ύλης, τότε προκαλείται μεγάλη κατανάλωση οξυγόνου λόγω των φαινομένων της αποσύνθεσης που προέρχονται από τους μικροοργανισμούς. Είναι προφανές ότι όσο μεγαλύτερη ρύπανση υπάρχει, τόσο μεγαλύτερη είναι η έλλειψη του οξυγόνου. Το BOD είναι η ποσότητα οξυγόνου που χρειάζεται από τους μικροοργανισμούς για να αναπτυχθούν και να προκαλέσουν αποσύνθεση της οργανικής ύλης.

— Χημικός Απαιτούμενο Οξυγόνο (COD). Αν στα απόβλητα υπάρχουν ουσίες οργανικές που αποδομούνται δύσκολα βιολογικά, ο δείκτης BOD θα είναι χαμηλός παρά την ύπαρξη πολλών ρύπων. Αυτό θα φανεί με το COD. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι για τα αστικά λύματα, το COD είναι διπλάσιο περίπου από το BOD ενώ για τα βιομηχανικά μπορεί να φτάσει το δεκαπλάσιο.

Πώς γίνεται ο καθαρισμός των λυμάτων;

Ο καθαρισμός των λυμάτων μπορεί να πραγματοποιηθεί σε τρεις βαθμίδες: τη μηχανική, τη βιολογική και τη χημική βαθμίδα. Οι βαθμίδες καθαρισμού συνήθως διατάσσονται η μία μετά την άλλη με την παραπάνω σειρά, μπορούν όμως να λειτουργήσουν και χωριστά ή και σε συνδυασμό.

— Η **μηχανική βαθμίδα** περιλαμβάνει εγκαταστάσεις χονδρικού καθαρισμού και κατακράτησης ουσιών που μπορούν να καθιζάνουν. Ο χονδρικός καθαρισμός που μπορεί να χαρακτηριστεί και ως μονάδα προπεξερ-

γασίας (σχάρες, τσουγκράνες, κόσκινα) κατακρατά τις χοντρές στερεές ουσίες των λυμάτων ενώ οι κοκκώδεις ύλες κατακρατούνται στον αμμοσυλλέκτη. Εξάλλου στην κυριότερη μονάδα του μηχανικού καθαρισμού, τη δεξαμενή καθίζησης, καθιζάνουν αιωρούμενες στερεές ύλες και σχηματίζουν καθιζάνοντας μία λάσπη. Με τη μηχανική βαθμίδα περιορίζουμε το BOD κατά 30-35%.

— Η **βιολογική βαθμίδα** περιλαμβάνει δεξαμενή ή δεξαμενές όπου δημιουργούνται κατάλληλες συνθήκες για ανάπτυξη μικροοργανισμών που θα πετύχουν την αποσύνθεση των οργανικών συστατικών των λυμάτων. Οι κατάλληλες συνθήκες είναι κυρίως θρεπτικές ουσίες και οξυγόνο (όταν η αποσύνθεση έχει σχεδιαστεί να γίνει αερόβια). Συνήθως οι αποσυντιθέμενες οργανικές ουσίες συλλέγονται σε δεξαμενή καθίζησης που ακολουθεί τη βιολογική βαθμίδα (υπάρχει δηλαδή δευτερογενής καθίζηση). Η μηχανο-βιολογική βαθμίδα περιορίζει το BOD κατά 80-95%.

— Η **χημική βαθμίδα** απαλλάσσει τα καθαρισμένα λύματα από τα βακτηριδία (χλωρίωση) και από τις τυχόν ανεπιθύμητες ουσίες (νιτρικά, φωσφορικά, βαρέα μέταλλα) και γίνεται με την πρόσθεση κατάλληλων χημικών ουσιών.

ΗΧΟΥΠΙΑΝΣΗ

Ποιες είναι οι επιδράσεις του θορύβου στον άνθρωπο και ποιες είναι οι κυριότερες πηγές που προκαλούν το θόρυβο;

Θόρυβος είναι ο ανεπιθύμητος ήχος. Είναι μια μορφή ρύπανσης που παρουσιάζει ολοένα και μεγαλύτερη αύξηση τα τελευταία χρόνια. Όλες σχεδόν οι δραστηριότητες του ανθρώπου παράγουν κάποιο ήχο ο οποίος αποτελεί και πληροφορία για τη δραστηριότητα αυτή. Όταν όμως η πληροφορία επαναλαμβάνεται χωρίς ιδιαίτερο λόγο ή παρενοχλεί τη μετάδοση άλλων πληροφοριών, προκαλεί όχληση. Βέβαια, η κατάταξη των θορύβων σε ενοχλητικούς και μη είναι μερικές φορές υποκειμενική. Ο θόρυβος μετράται σε Decibel A (dB_A) που είναι η μονάδα μέτρησης της στάθμης πίεσης ήχου ή θορύβου με ηχόμετρο που χρησιμοποιεί ηλεκτρονικό φίλτρο κάποιου συγκεκριμένου τύπου.

Οι πηγές θορύβου διακρίνονται σε σταθερές και μη. Σταθερές πηγές θορύβου μπορούν να είναι διάφορες βιομηχανικές ή εμπορικές δραστηριότητες, οικοδομικά και άλλα τεχνικά έργα, εκδηλώσεις αναψυχής (νυχτερινά κέντρα), παιδικές χαρές, σχολεία και αθλητικοί χώροι, ενώ μη σταθερές πηγές ηχορύπανσης είναι τα κάθε είδους οχήματα όπως ιδιωτικής χρήσης, φορτηγά, απορριματοφόρα καθώς και οι σιδηρόδρομοι και τα αεροπλάνα.

Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες συνήθεις ανθρώπινες δραστηριότητες και η στάθμη θορύβου που προκαλούν κατά μέσο όρο σε Decibel:

Απογείωση αεροπλάνου	120
Κόρνα αυτοκινήτου	110
Φορητό ή μοτοσυκλέτα που επιταχύνει (απόσταση 7 μέτρα)	90
Διασταυρώσεις πολυσύχναστων οδών	80
Θορυβώδες γραφείο	70
Βόμβος ψυγείου	45
Θρόισμα φύλλων	25

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι αύξηση κατά 10 Decibel σημαίνει διπλασιασμό της έντασης του θορύβου. Ο θόρυβος επιδρά στον άνθρωπο με διάφορους τρόπους έχει δηλαδή τόσο βιολογικές όσο και ψυχολογικές επιπτώσεις αλλά και άμεσες επιπτώσεις πάνω στις δραστηριότητές του.

Οι βιολογικές επιπτώσεις δεν εντοπίζονται μόνο στη μείωση ή απώλεια της ακοής. Η ζημιά της ακοής προκαλείται από τη συνολική όχληση που υφίσταται το άτομο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Διαταράσσονται όμως επίσης και άλλες λειτουργίες με αποτέλεσμα την αύξηση της πίεσης και των καρδιακών παλμών και του τόνου των μυών. Εντονότερα αυτά εμφανίζονται στην περίπτωση εξαιρετικά δυνατών θορύβων ή ξαφνικών επεισοδίων.

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις έχουν άμεση σχέση με την προσωπικότητα και τη φυσική κατάσταση του ατόμου. Για παράδειγμα αναφέρεται ότι ο υπερβολικός θόρυβος μιας μοτοσυκλέτας που ενοχλεί όλο τον κόσμο, αποτελεί ευχάριστο ήχο για τον οδηγό μιας και αισθάνεται ισχυρός και απορρίπτει τα εσωτερικά του συμπλέγματα. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις επιτείνουν το άγχος, την κόπωση, τη μελαγχολία, τον εκνευρισμό και τις νευρώσεις.

Οι δραστηριότητες του ανθρώπου που πλήττονται από το θόρυβο είναι ο ύπνος, η επικοινωνία και η αποδοτικότητα γενικά. Γενικά θεωρείται ότι ο ύπνος παρενοχλείται με θορύβους μεγαλύτερους των 40 decibel ενώ η επικοινωνία γίνεται δύσκολη όταν οι εσωτερικοί θόρυβοι υπερβαίνουν τα 50 decibel. Τέλος ο θόρυβος είναι προφανές ότι περισπά την προσοχή κάποιου ο οποίος προσπαθεί να συγκεντρωθεί σε κάποια εργασία.

Ποιο είναι το νομικό πλαίσιο για την προστασία από την ηχορύπανση και ποιοι είναι οι αρμόδιοι φορείς για την εφαρμογή της;

Σε ότι αφορά την ηχορύπανση που προέρχεται από βιομηχανικές μονάδες, αυτή αντιμετωπίζεται από το Π.Δ. 1180/81 το οποίο δίνει τα ανώτατα

επιτρεπόμενα όρια θορύβου ανάλογα με τις χρήσεις γης. Συγκεκριμένα τα όρια αυτά σε Decibel είναι:

Νομοθετημένες βιομηχανικές περιοχές	70
Περιοχές με επικρατέστερο στοιχείο το βιομηχανικό	65
Περιοχές με βιομηχανικό και αστικό στοιχείο εξίσου	55
Περιοχές με επικρατέστερο στοιχείο το αστικό	50

Οι μετρήσεις γίνονται στο όριο του ακινήτου πάνω στο οποίο βρίσκεται η εγκατάσταση. Για τις εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε επαφή με κατοικίες, το όριο είναι 45 Decibel ανεξαρτήτως περιοχής και η μέτρηση γίνεται μέσα στην κατοικία με ανοικτές πόρτες και παράθυρα.

Αρμόδιες υπηρεσίες για τον έλεγχο των παραπάνω ορίων είναι οι Διευθύνσεις Βιομηχανίας των Νομαρχιών καθώς και οι Ειδικές Υπηρεσίες των ΟΤΑ (εάν υπάρχουν) που ιδρύονται σύμφωνα με το Π.Δ. 434/82 και στοχεύουν στον έλεγχο και την τήρηση διατάξεων που αφορούν τη ρύπανση του περιβάλλοντος.

Η ηχορύπανση που προέρχεται από τα αυτοκίνητα, τις μοτοσυκλέτες και τα μοτοποδήλατα έχει επιτρεπόμενα όρια που καθορίζονται από την Υπουργική Απόφαση 1220/79 ΦΕΚ 75 Β των Υπουργών Κοινωνικών Υπηρεσιών και Συγκοινωνιών. Σύμφωνα με αυτήν, κάθε νέος τύπος αυτοκινήτου ελέγχεται για να είναι σύμφωνος με τα όρια θορύβου μεταξύ 80 και 88 decibel ανάλογα με την κατηγορία του αυτοκινήτου. Για τις μοτοσυκλέτες και τα μοτοποδήλατα, τα όρια αυτά είναι από 78 μέχρι 86 decibel ανάλογα με τον κυβισμό. Ο θόρυβος των ήδη κυκλοφορούντων οχημάτων ελέγχεται από τις Υπουργικές Αποφάσεις 32764/734/80 και 30870/83.

Αρμόδιες υπηρεσίες για την εφαρμογή της νομοθεσίας είναι οι κατά τόπους τροχαίες.

Η ηχορύπανση που προκαλούν τα κέντρα διασκέδασης, ελέγχεται από την Υπουργική Απόφαση 3010/86 (Υγειονομική Διάταξη) του Υπουργού Υγείας Πρόνοιας και Ασφαλίσεων η οποία καθορίζει την ελάχιστη αποδεκτή ηχομόνωση ανάμεσα στα κέντρα διασκέδασης και την πλησιέστερη κατοικία καθώς και την ανώτατη επιτρεπόμενη στάθμη λειτουργίας των κέντρων αυτών. Αρμόδιες για εφαρμογή της νομοθεσίας είναι οι διευθύνσεις πολεοδομίας και υγιεινής των νομαρχιών καθώς και οι Ειδικές Υπηρεσίες των ΟΤΑ, εάν υπάρχουν, που καθορίζονται με το Π.Δ. 434/82.

Η νομοθεσία ασχολείται επίσης με τη μέτρηση και τον έλεγχο του θορύβου των αεροσκαφών με το Π.Δ. 1178/81. Τέλος προστατεύει τη δημόσια υγεία και την υγεία των χειριστών αεροσφυσών (κομπρεσέρ) με την Υγειονομική Διάταξη Α5/2375 του 1978 που υποχρεώνει όλες τις αερογέφυρες

να εφοδιαστούν με σιγαστήρα ώστε να περιοριστεί ο θόρυβος που εκπέμπουν.

Με ποιες ενέργειες μπορεί να περιοριστεί ο θόρυβος και ποια μπορεί να είναι η συμβολή του ΟΤΑ;

Τα μέτρα για περιορισμό της ηχορύπανσης εξαρτώνται άμεσα από το ποιος πληρώνει γι' αυτά και ποιος ωφελείται (πέρα από τα κοινά κοινωνικά οφέλη) με αύξηση της αξίας της γης ή αύξηση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Τα μέτρα αυτά μπορούν να καταταγούν στις παρακάτω κατηγορίες:

- Αντικατάσταση των θορυβωδών στοιχείων ενός συστήματος (π.χ. λιγότερο θορυβώδης μηχανή σε αυτοκίνητο). Με τον τρόπο αυτό το κόστος μείωσης του θορύβου βαραίνει άμεσα τον ρυπαίνοντα.
- Μόνωση της πηγής του θορύβου. Αποτελεσματική μέθοδος με πιθανά όμως δυσάρεστα αποτελέσματα από αισθητικής πλευράς.
- Μείωση της διάδοσης του θορύβου με φράγματα μεταξύ πηγής και αποδέκτη (π.χ. με δένδροφύτευση).
- Μόνωση του αποδέκτη. Είναι συμφέρουσα εάν προβλεφθεί κατά την κατασκευή των κτιρίων.

Ως αποδέκτες θεωρούνται οι χώροι ή τα κτίρια όπου διαμένουν οι άνθρωποι και οι δραστηριότητές τους σ' αυτά.

Είναι βέβαια δεδομένο ότι η σημαντικότερη πηγή θορύβου είναι η κυκλοφορία και ότι ελάχιστα μπορούν να γίνουν για τον περιορισμό της. Αντίθετα στο σχεδιασμό νέων δρόμων μπορούν να γίνουν αρκετά πράγματα.

Έχει υπολογιστεί ότι η συνήθης κυκλοφοριακή αύξηση στους κύριους δρόμους έχει μικρή επίδραση στους κύριους δρόμους. Επίσης, η μονοδρόμηση επιφέρει μικρή μόνο μείωση του θορύβου συνήθως, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να επιβαρύνει κάποιον άλλο ησυχότερο δρόμο, γι' αυτό πρέπει να σχεδιάζεται με μεγάλη προσοχή. Τα βαριά οχήματα μεταφορέων εμπορευμάτων σίγουρα δημιουργούν προβλήματα θορύβων, ειδικά όταν παρακάμπτουν σε ήσυχους δρόμους. Η απαγόρευση των βαριών οχημάτων σε ώρες κοινής ησυχίας μπορεί να μειώσει τη στάθμη του θορύβου κατά 10 decibel. Άλλα σημεία που παίζουν ρόλο στην αύξηση του θορύβου από τα οχήματα, είναι η ταχύτητα, όταν υπερβαίνει τα 60 χιλιόμετρα ανά ώρα, οι διασταυρώσεις λόγω επιταχύνσεων και επιβραδύνσεων και η κλίση του δρόμου. Επίσης σημασία έχει και το πλάτος του δρόμου: στους στενούς δρόμους με ψηλά κτίρια, η στάθμη του θορύβου είναι σημαντικά ανεβασμένη. Από τα παραπάνω στοιχεία συνάγεται το πόσο σημαντική είναι

η μείωση του θορύβου στην ίδια την πηγή τους, δηλαδή τα οχήματα.

Σχετικά με τα φράγματα τώρα, για να είναι αποτελεσματικά, ο αποδέκτης πρέπει να βρίσκεται μέσα στην ακουστική σκιά που σχηματίζει το φράγμα. Οι ζώνες πράσινου είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά ηχοφράγματα εάν η βλάστηση είναι αειθαλής ώστε να προσφέρει προστασία όλο το χρόνο. Επίσης οι παράλληλες σειρές δένδρων είναι πιο αποτελεσματικές λόγω της ανακλάσεως του θορύβου. Τα τεχνητά φράγματα δεν προσφέρουν αισθητικά όπως το πράσινο αλλά είναι αποτελεσματικά εάν έχουν αρκετό μέγεθος και βρίσκονται κοντά στην πηγή ή τον αποδέκτη. Έχει υπολογιστεί ότι μια ζώνη πράσινου πλάτους 50 μέτρων μπορεί να μειώσει το θόρυβο κατά 10 decibel ενώ ένα τεχνητό φράγμα πυκνότητας 5 κιλών ανά τετραγωνικό μέτρα μπορεί να φθάσει στα ίδια αποτελέσματα επίσης. Εκτός από τη βλάστηση και τα τεχνητά φράγματα, ηχοπροστασία προσφέρουν επίσης με παρόμοιο τρόπο τα αναχώματα, τα ορύγματα, οι τοίχοι και τα κτίρια που παρεμβάλλονται μεταξύ πηγής και αποδέκτη.

Σε ό,τι αφορά τη μόνωση του αποδέκτη, αυτή κυρίως γίνεται με ηχομόνωση των κτιρίων. Κάθε κτίριο συνήθους κατασκευής παρέχει κάποια προστασία από τον εξωτερικό θόρυβο: θεωρείται ότι η στάθμη θορύβου σε ένα κτίριο χωρίς ιδιαίτερη μόνωση είναι τουλάχιστον 10 decibel χαμηλότερη από την εξωτερική στάθμη. Οι βασικοί παράγοντες που καθορίζουν την ηχομονωτική ικανότητα είναι η πυκνότητα του εξωτερικού του κτιρίου και η ομοιογένειά του.

Η συμβολή των ΟΤΑ στην ηχοπροστασία πέρα από τα παραπάνω ειδικότερα μέτρα που μπορούν να ληφθούν έγκειται κυρίως στον προγραμματισμό και πιο συγκεκριμένα στη μελετημένη τοποθέτηση των δραστηριοτήτων. Και αυτό γιατί η ενόχληση που προκαλείται από το θόρυβο εξαρτάται από το είδος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Έτσι, στους τόπους εργασίας και εμπορικών ή βιομηχανικών συναλλαγών είναι αποδεκτές ψηλότερες στάθμες θορύβου από ό,τι στις κατοικίες. Εάν λοιπόν οργανωθούν σωστά και κατάλληλα οι χρήσεις γης, ο έλεγχος της στάθμης του θορύβου καθίσταται ευκολότερος. Για την οργάνωση αυτή με καθορισμό ζωνών χρήσεων γης μπορεί να γίνει εκμετάλλευση της σχετικής νομοθεσίας που προβλέπει ουσιαστική συμμετοχή των ΟΤΑ (βλ. κεφάλαιο Πολεοδομικός Σχεδιασμός - Οικιστική Ανάπτυξη).

Πέρα όμως από τις ρυθμίσεις είναι και πάλι απαραίτητο να αναφερθεί ότι σημαντικότερη μπορεί να είναι η συμβολή των ΟΤΑ στην ενημέρωση και εξασφάλιση της συμμετοχής του κοινού στην προστασία από την ηχορύπανση. Χρειάζεται προτροπή για να περιορίζεται ο θόρυβος (ειδικότερα

τις ώρες κοινής ησυχίας) αλλά και μεθοδική ενημέρωση για τους κινδύνους που επιφέρει ο θόρυβος και ανάλογη αγωγή για τον περιορισμό του.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Τι εννοούμε με τη διαχείριση των απορριμμάτων;

Εννοούμε την προσωρινή αποθήκευση, τη συλλογή, τη μεταφορά τους καθώς και την εναπόθεσή τους σε ειδικούς χώρους διάθεσης. Επίσης στον όρο διαχείριση περιλαμβάνεται η μεταφόρτωση και κάθε εργασία επεξεργασίας για την επαναχρησιμοποίηση, ανάκτηση ή ανακύκλωσή τους.

Ποιοι φορείς είναι αρμόδιοι για τη διαχείριση των απορριμμάτων;

Η προσωρινή αποθήκευση των απορριμμάτων γίνεται με δαπάνες και ευθύνη του ιδιοκτήτη του χώρου από τον οποίο προέρχονται τα απορρίμματα. Οι υπόλοιπες φάσεις της διαχείρισης είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του αντίστοιχου ΟΤΑ. Εάν όμως τα παραγόμενα απόβλητα βρίσκονται σε χώρους απρόσιτους ή απομακρυσμένους ή είναι σε τόσο μεγάλες ποσότητες ώστε να μην μπορεί ο ΟΤΑ να ανταποκριθεί, τότε μπορεί να μη δεχτεί να αναλάβει μερικές ή και όλες τις φάσεις της διαχείρισης των απορριμμάτων αυτών. Έχει την ευχέρεια δηλαδή ο ΟΤΑ να ζητήσει από την υπηρεσία που έχει την κυριότητα ενός αρχαιολογικού χώρου, να συλλέγει τα απορρίμματα μέχρι την είσοδο του χώρου αυτού και ο ΟΤΑ να αναλαμβάνει την παραπέρα μεταφορά και διάθεση των απορριμμάτων. Σε περίπτωση π.χ. ενός απομακρυσμένου αισθητικού δάσους, ο ΟΤΑ μπορεί να δέχεται τα απορρίμματα που παράγονται από εκεί στη χωματερή του χωρίς να αναλαμβάνει και τη συλλογή - μεταφορά. Το ίδιο ισχύει και για τα τμήματα των εθνικών οδών που βρίσκονται εκτός κατοικημένων περιοχών.

Τη διαχείριση των απορριμμάτων μπορούν να αναλάβουν σύνδεσμοι ΟΤΑ ή Διαδημοτικές και Διακοινοτικές Επιχειρήσεις. Η αντιμετώπιση αυτή είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη στην περίπτωση πολλών μικρών Κοινοτήτων γιατί έτσι μειώνεται το κόστος και δημιουργούνται λιγότερες χωματερές.

Ποιες είναι οι πιο συνηθισμένες μέθοδοι διάθεσης και τι προϋποθέσεις πρέπει να πληρεί ένας χώρος διάθεσης;

— **Υγειονομική ταφή:** Είναι η πιο απλή και οικονομικά προσιότερη μέθοδος. Τα απορρίμματα διαστρώνονται σε διαδοχικές στρώσεις των 80 περίπου εκατοστών μέχρι συνολικού πάχους 3 μέτρων. Κάθε καινούργια στρώση καλό είναι να μην εναποτίθεται παρά αφού η θερμοκρασία της

προηγούμενης στρώσης έχει κατέβει στη θερμοκρασία του εδάφους δηλαδή μετά από ένα διάστημα έξι περίπου μηνών. Μεταξύ των στρώσεων τίθεται αδρανές υλικό πάχους 20 εκατοστών περίπου σαν επικάλυψη κατάλληλο (χώμα, άμμος κλπ.) για περιορισμό της δυσοσμίας, των εντόμων και της πιθανότητας αυτανάφλεξης. Στη διάρκεια της λειτουργίας ενός χώρου υγειονομικής ταφής πρέπει να συλλέγονται τα στραγγίσματα που προκύπτουν απ' τη διείσδυση στη μάζα των απορριμμάτων των νερών της βροχής ώστε να μη ρυπαίνονται τα υπόγεια νερά και τα πηγάδια και να είναι δυνατή η επεξεργασία των στραγγισμάτων. Στο τέλος της εκμετάλλευσης ενός χώρου πρέπει να τοποθετείται μια αργιλική στρώση και από πάνω ένα στρώμα χώματος κατάλληλο για δενδροφύτευση ώστε να αποκαθίσταται τελικά το τοπίο.

— **Βιοσταθεροποίηση** (λιπασματοποίηση): Είναι η αερόβια αποσύνθεση των οργανικών υλικών των απορριμμάτων κάτω από ελεγχόμενες συνθήκες μέχρι την παραγωγή βιοχημικώς σταθερού προϊόντος, του εδαφοβελτιωτικού (compost). Προϋποθέτει τη μηχανική διαλογή των απορριμμάτων για απομάκρυνση των μη οργανικών υλικών απ' τα οποία όσα δεν είναι ανακυκλώσιμα πρέπει να διατεθούν με υγειονομική ταφή (κατάλοιπα της τάξης του 40%). Η βιοσταθεροποίηση στηρίζεται στη ζύμωση των βιοαποδομησίμων υλικών κάτω από την επίδραση μικροοργανισμών που βρίσκονται αυτοφυώς στα απορρίμματα, δεν είναι δηλαδή παρά η φυσική διαδικασία η οποία απλώς επιταχύνεται με την πρόσθεση θρεπτικών ουσιών, οξυγόνου και υγρασίας. Το παραγόμενο compost δυναμώνει το προς καλλιέργεια έδαφος αλλά δεν αποτελεί λίπασμα, γι' αυτό και η πώληση του συναντά μεγάλες δυσκολίες.

— **Καύση:** Κατά τη μέθοδο αυτή, τα απορρίμματα τοποθετούνται και αποτεφρώνονται σε ειδικούς κλιβάνους με τη δική τους θερμική ενέργεια αλλά και με τη χρήση κάποιου ποσότητας καυσίμου. Σε περίπτωση μεγάλων μονάδων είναι δυνατή η ανάκτηση της ενέργειας (ατμού ή ηλεκτρικής ενέργειας) που εκλύεται. Στερεό κατάλοιπο της καύσης είναι η τέφρα η οποία πρέπει να διατεθεί με υγειονομική ταφή. Μάλιστα, η διάθεση της τέφρας έχει ειδικές απαιτήσεις. Η καύση προϋποθέτει προσεκτικό καθαρισμό των καυσαερίων για αποφυγή της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Είναι μέθοδος πολύ ακριβή αλλά απαραίτητη σε ορισμένες περιπτώσεις ειδικών απορριμμάτων, όπως τα μολυσματικά απορρίμματα των νοσοκομείων.

Ο χώρος διάθεσης των απορριμμάτων πρέπει να μην οχλεί:

- την υγεία του ανθρώπου, την πανίδα και τη χλωρίδα,
- το έδαφος, τα νερά, τον αέρα, το κλίμα και το τοπίο,
- τα υλικά αγαθά και την πολιτιστική κληρονομιά.

Στην Ευρώπη, το 70% των απορριμμάτων διατίθεται με υγειονομική ταφή, το 25% με καύση και το 5% με βιοσταθεροποίηση.

Περισσότερα για τις μεθόδους διάθεσης μπορούν να βρεθούν στον «Οδηγό διαχείρισης των απορριμμάτων στην Ελληνική περιφέρεια» που έχουν εκδώσει το Υπουργείο Εσωτερικών, το ΥΠΕΧΩΔΕ και η ΕΕΤΑΑ.

Τι είναι ο σχεδιασμός διαχείρισης απορριμμάτων και πώς εγκρίνονται οι θέσεις για τη διάθεση;

Ο σχεδιασμός διαχείρισης στερεών αποβλήτων μιας ευρύτερης περιοχής καθορίζει τις μεθόδους διαχείρισης και τους χώρους των εγκαταστάσεων διάθεσης. Στόχος του σχεδιασμού είναι η διασφάλιση της δημόσιας υγείας με βάση τις κοινωνικές, οικονομικές, τεχνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες κάθε περιοχής. Ο σχεδιασμός πρέπει να γίνεται σε επίπεδο Νομού και περιλαμβάνει δύο φάσεις:

— Στην πρώτη φάση εντοπίζονται οι χώροι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για εγκαταστάσεις διάθεσης απορριμμάτων. Οι χώροι αυτοί εγκρίνονται ως κατάλληλοι με απόφαση του Νομάρχη μετά από εισήγηση ειδικής γνωμοδοτικής επιτροπής.

— Στη δεύτερη φάση εκπονείται η εξειδικευμένη μελέτη για τους χώρους που έχουν εγκριθεί. Κανένας χώρος δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διάθεση στερεών αποβλήτων εάν δεν έχει προηγηθεί η έγκριση του Νομάρχη.

Πώς χρηματοδοτείται η διαχείριση των απορριμμάτων;

— **Επιχορήγηση:** Μετά από σχετική πρόταση του ενδιαφερόμενου Δήμου ή Κοινότητας ή Συνδέσμου ΟΤΑ προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο, είναι δυνατή η επιχορήγηση από το Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων κυρίως των έργων υποδομής του χώρου διάθεσης. Η έγκριση του έργου για να ενταχθεί στο Πρόγραμμα εξαρτάται από τις λοιπές ανάγκες του νομού, καθώς και από το διατεθέν από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ετήσιο όριο πληρωμών για το Νομό. Εξάλλου επιχορήγηση δικαιούνται σε ποσοστό 35% και οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης Αποχέτευσης εφ' όσον έχουν επεκτείνει το αντικείμενό τους και στα απορρίμματα.

— **Δανειοδότηση:** Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων μπορεί να δανειοδοτήσει ένα φορέα διαχείρισης απορριμμάτων και για την κατασκευή έργων υποδομής, και για την αγορά μηχανολογικού εξοπλισμού. Τα δάνεια χορηγούνται με επιτόκιο 16% και χρόνο αποπληρωμής 15 έως 20 χρόνια για τα έργα υποδομής και 8 χρόνια για το μηχανολογικό εξοπλισμό (απορριμματοφόρα, μηχανήματα διάστροφης κλπ.).

— **Νόμος 1262/82:** Επιχειρήσεις των ΟΤΑ είναι δυνατόν να εντάξουν επενδύσεις τους στο Νόμο 1262/82 εφ' όσον αυτές αφορούν την επεξεργασία των απορριμμάτων με στόχο την αξιοποίησή τους (ανάκτηση ενέργειας κλπ.)

— **Πρόγραμμα ΕΟΚ ACE:** Ανάπτυξη τεχνικών για ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των απορριμμάτων. Οι αιτήσεις υποβάλλονται μέσω του ΥΠΕΧΩΔΕ και εξετάζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η συμμετοχή της ΕΟΚ κυμαίνεται από 30 έως 50% του συνολικού κόστους.

Πώς καθορίζονται τα ανταποδοτικά τέλη;

Με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» οι δαπάνες που καταβάλλουν οι φορείς της Τ.Α. για τη διαχείριση των απορριμμάτων πρέπει να καλύπτονται εξ ολοκλήρου από τα ανταποδοτικά τέλη των ιδιοκτητών των χώρων που παράγουν τα απορρίμματα. Τα ανταποδοτικά τέλη συνήθως καθορίζονται από την επιφάνεια της κάθε ιδιοκτησίας τα στοιχεία για την οποία λαμβάνονται από τις υπηρεσίες της ΔΕΗ. Ειδικά για μεγάλους χώρους, ξενοδοχεία, πολυκαταστήματα κλπ. μπορούν να γίνουν ειδικές ρυθμίσεις για τον καθορισμό των τελών με βάση τον ισοδύναμο κάτοικο δηλ. υπολογίζοντας σε πόσους κατοίκους αντιστοιχούν οι ποσότητες που παράγει κάποια μονάδα και πολλαπλασιάζοντας με το ανά κάτοικο κόστος της διαχείρισης των απορριμμάτων.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα ανταποδοτικά τέλη πρέπει να αναπροσαρμόζονται κάθε χρόνο ανάλογα με την αύξηση των εξόδων για τη διαχείριση και να συνυπολογίζονται εάν είναι δυνατόν οι αποσβέσεις του μηχανολογικού εξοπλισμού (απορριματοφόρα κλπ.). Ο μη προσδιορισμός υπό του Δημοτικού ή Κοινοτικού συμβουλίου του τέλους στο ύψος που πρέπει για κάλυψη όλων των δαπανών αποτελεί παράβαση καθήκοντος.

Διατάξεις: Ν. 1080/80, άρθρα 4,5 και 17.

Έχει γίνει κάποιο πρόγραμμα ανακύκλωσης στην Ελλάδα και με ποια αποτελέσματα;

Η ανακύκλωση χρήσιμων υλικών από τα απορρίμματα παρουσιάζει δυο σημαντικά οφέλη: τη διάθεση μικρότερης ποσότητας απορριμμάτων στους χώρους εναπόθεσης και την εξοικονόμηση πρώτων υλών ή ενέργειας. Η επιλογή των υλικών που θα ανακυκλωθούν μπορεί να γίνει σε ειδικούς κάδους πριν τη συλλογή των απορριμμάτων (διαλογή στην πηγή).

Ένα πειραματικό πρόγραμμα διαλογής στην πηγή διεξήχθη στην Αττική το πρώτο εξάμηνο του 1986, με την ευθύνη του Ενιαίου Συνδέσμου Δή-

μων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής και του ΥΠΕΧΩΔΕ (ΠΕΡΠΑ). Στόχος του ήταν η ανακύκλωση τριών υλικών (χαρτί - γυαλί - μέταλλα) για εκτιμήσεις οικονομικές αλλά και περιβαλλοντικές όσον αφορά τη συμμετοχή των κατοίκων.

Μέσα στα πλαίσια του προγράμματος αυτού επιλέχτηκαν 10 Δήμοι του Νομού Αττικής — Αθήνα, Π. Ψυχικό, Ν. Ηράκλειο, Γλυφάδα, Ζωγράφου, Νίκαια, Κηφισιά, Ν. Σμύρνη, Ηλιούπολη και Πειραιάς — σε ορισμένα σημεία των οποίων τοποθετήθηκαν οι κάδοι για την υλοποίηση του προγράμματος. Η επιλογή των σημείων έγινε σε συνεργασία με τους αντίστοιχους Δήμους έτσι που οι περιοχές αυτές να συνδιάζουν διάφορα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Συνολικά τοποθετήθηκαν ειδικοί κάδοι σε 35 σημεία του Λεκανοπεδίου και σε κάθε σημείο συλλογής η σύνθεση ήταν δυο κάδοι για χαρτί και από ένας για μέταλλο και γυαλί.

Κατά την περίοδο τοποθέτησης των κάδων έγινε ενημέρωση των δημοτών με ευθύνη των αντίστοιχων Δήμων και σε συνεργασία με τον Ενιαίο Σύνδεσμο και το ΠΕΡΠΑ. Η ενημέρωση περιλάμβανε αφίσσες, αυτοκόλλητα καθώς και μοίρασμα πληροφοριακού υλικού που είχε τυπώσει το ΠΕΡΠΑ, στις περιοχές γύρω από τα σημεία συλλογής. Σε ορισμένους Δήμους έγιναν και ενημερωτικές συγκεντρώσεις χωρίς όμως την αναμενόμενη συμμετοχή.

Η συλλογή των υλικών απ' τους κάδους και η μεταφορά τους είναι η δεύτερη φάση της όλης διαδικασίας της ανακύκλωσης.

Η αποκομιδή του χαρτιού γινόταν καθημερινά από απορριμματοφόρο το οποίο διέθετε ο Δήμος Αθήνας αποκλειστικά για το σκοπό αυτό, ενώ του μετάλλου και του γυαλιού από γερανοφόρο/ανατρεπόμενο φορτηγό του Ενιαίου Συνδέσμου το οποίο διαθέτει χώρισμα στην καρότσα του για να μην αναμιγνύονται τα συλλεγόμενα γυαλιά και μέταλλα.

Η συλλογή γινόταν χωριστά για κάθε Δήμο για εξαγωγή στατιστικών στοιχείων. Μετά τη ζύγιση στη γεφυροπλάστιγγα των Λιοσίων, τα υλικά αποθηκεύονταν προσωρινά.

Το τελευταίο στάδιο της ανακύκλωσης ήταν η μεταφορά των υλικών από τον προσωρινό χώρο αποθήκευσης (σε ικανές ποσότητες) σε διάφορες βιομηχανίες οι οποίες χρησιμοποιούν τα ανακυκλώσιμα υλικά.

Θα αναφερθούν ενδεικτικά τα αποτελέσματα του πειραματικού προγράμματος διαλογής στην πηγή σε έναν από τους Δήμους, το Δήμο Αθηναίων.

6 σημεία τοποθέτησης κάδων με σύνθεση:
«2 χαρτιού - 1 μετάλλου - 1 γυαλιού»

συνολικός αριθμός κάδων:

12 χαρτιού - 6 μετάλλου - 6 γυαλιού

Η αποκομιδή γινόταν κάθε 13 μέρες με πληρότητα κάδου κατά μέσο όρο 30% περίπου.

Χαρτί: Διακύμανση από 3,70 KG/καδ.ημ. έως 11,67 KG/καδ. ημ.
Μέσος ορος (24 μετρήσεις) : 7,46 KG/καδ.ημ.

Γυαλί: Διακύμανση από 3,83 KG/καδ.ημ. έως 10,90 KG/καδ.ημ.
Μέσος όρος (14 μετρήσεις) : 7,66 KG/καδ.ημ.

Μέταλλο: Διακύμανση από 1,83 KG/καδ.ημ. έως 3,54 KG/καδ.ημ.
Μέσος όρος (14 μετρήσεις) : 2,65 KG/καδ.ημ.

Υπολογίζοντας:

$7,46 \text{ KG/καδ.ημ.} \times 12 \text{ καδ.} \times 30 \text{ ημ.} = 2.686 \text{ KG χαρτιού / μήνα}$

$7,66 \text{ KG/καδ.ημ.} \times 6 \text{ καδ.} \times 30 \text{ ημ.} = 1.379 \text{ KG γυαλιού / μήνα}$

$2,65 \text{ KG/καδ.ημ.} \times 6 \text{ καδ.} \times 30 \text{ ημ.} = 477 \text{ KG μετάλλου / μήνα}$
(ποσοστό κατά βάρος σε αλουμίνιο - 5% = 24 KG αλουμίνιο)

Έσοδα (με τις σημερινές τιμές):

$2.686 \times 6 \text{ δρχ./KG} + 1.379 \times 3,5 \text{ δρχ./KG} + 453 \times 4 \text{ δρχ./KG} +$
 $+ 24 \times 110 \text{ δρχ./KG} + 25.395 \text{ δρχ./μήνα.}$

Βέβαια, στα κέρδη πρέπει να προστεθεί το όφελος από τις μικρότερες ποσότητες απορριμμάτων που διατέθηκαν στη χωματερή.

Τα λειτουργικά έξοδα χωρίς τις αποσβέσεις ανήλθαν σε 80.000 δρχ. περίπου.

Εκ πρώτης όψεως το πρόγραμμα διαλογής στην πηγή εμφανίζει παθητικό. Αν όμως ληφθεί υπόψη ότι τα ανακυκλώσιμα υλικά είναι τουλάχιστον το 25% του βάρους των απορριμμάτων και ότι από το παραπάνω πρόγραμμα ανακυκλώθηκε μόνο το 5% φθάνουμε στο συμπέρασμα ότι αρκεί μια καλή ενημέρωση και συμμετοχή των κατοίκων για να επιτευχθούν και οικονομικά οφέλη.

Καλή ανταπόκριση επίσης βρήκε ένα πρόγραμμα ανακύκλωσης χαρτιού που διοργανώθηκε σε πέντε σχολεία της Αθήνας. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη ένα άλλο πειραματικό πρόγραμμα ανακύκλωσης κουτιών αλουμινίου (μπύρας κλπ.) σε στρατόπεδα του λεκανοπεδίου.

Πώς πρέπει να διατίθενται τα ειδικά απόβλητα (τοξικά, ογκώδη κλπ.);

— **Τοξικά και ογκώδη:** Οι φορείς της Γ.Α. μπορούν να μη δέχονται τη συλλογή ή και διάθεση στερεών αποβλήτων που λόγω της σύνθεσης, του είδους ή της ποσότητας είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα για το έδαφος, τον αέρα, το νερό ή είναι εκρηκτικά ή εύφλεκτα ή γενικά επικίνδυνα για τη δημόσια υγεία. Στην περίπτωση αυτή υπεύθυνος για τη διάθεση των αποβλήτων

αυτών είναι ο ιδιοκτήτης του χώρου από όπου παρήχθησαν με τους όρους όμως που θέτουν οι φορείς των ΟΤΑ.

— **Εγκαταλειμμένα αυτοκίνητα:** Χαρακτηρίζονται απόβλητα όταν υπάρχουν ενδείξεις ότι δεν θα ξαναχρησιμοποιηθούν από τον κάτοχό τους. Η αρμόδια υπηρεσία του ΟΤΑ επικολλά σε αυτά ειδικό αυτοκόλλητο που τα χαρακτηρίζει εγκαταλειμμένα και εάν σε 1 μήνα δεν έχει αποσυρθεί, μεταφέρεται και διατίθεται σε κατάλληλο χώρο από τον ΟΤΑ.

— **Λάσπη βιολογικού καθαρισμού:** Μπορεί να γίνει δεκτή σε χωματερή εφ' όσον βρίσκεται σε βιοχημικά σταθερή κατάσταση.

Διατάξεις: Υγειον. Διάταξη ΕΙβ 301/64 ΦΕΚ 63 Β'

Υπ. Απόφαση ΦΕΚ 444 Β' /1986

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Πώς σχετίζεται ο πολεοδομικός σχεδιασμός με την προστασία του περιβάλλοντος;

Στην έννοια της πολεοδομίας περιλαμβάνεται αναπόσπαστα η προστασία του περιβάλλοντος, όχι μόνο του ανθρωπογενούς αλλά και του φυσικού. Η πολεοδομία είναι ένας θεσμός που διέπει την οργάνωση του χώρου. Επομένως, η εφαρμογή της οποιασδήποτε ορθής ή εσφαλμένης, αλλά και παθητικής ή ενεργητικής πολεοδομικής πολιτικής έχει άμεση επίδραση στην αντίστοιχη πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αυθαίρετη δόμηση, που έμμεσα αλλά δραστικά αντιστρατεύεται και υποσκάπτει την πολιτική της χωροταξίας και προστασίας του περιβάλλοντος.

Ανάλογη με το χωροταξιακό και περιφερειακό επίπεδο είναι η κατάσταση και στο πολεοδομικό επίπεδο. Χωρίς ορθολογικό πολεοδομικό προγραμματισμό, χωρίς χρήσεις γης και χωρίς επαρκή τεχνική υποδομή η κάθε προστασία του περιβάλλοντος δυσχεραίνεται ή και ματαιώνεται.

Η πολεοδομία προστατεύει: α) το φυσικό περιβάλλον, στο μέτρο που αυτό καταστρέφεται ή ρυπαίνεται από τη δομική δραστηριότητα και β) το ανθρωπογενές περιβάλλον, στο μέτρο που αυτό πάσχει από ρυπάνσεις ηχητικές, οπτικές, οσμητικές, αισθητικές κλπ. όπως ο θόρυβος, ο κακός φωτισμός, ο ανεπαρκής αερισμός, η πλημμελής αποχέτευση, η ελλιπής αποκομιδή σκουπιδιών, η κακή μορφή των κτιρίων, η αλλοίωση των ιστορικών τμημάτων των πόλεων, η ασέβεια προς το τοπίο.

Η προστασία αυτή επιχειρείται σε τρεις τομείς:

1) Πολεοδομικές και κτιριοδομικές διατάξεις

Καθορίζουν όρους και τρόπους δόμησης σε μια περιοχή ιδίως ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός, με βάση τον οποίο γίνεται το μεγαλύτερο μέρος της δόμησης στην Ελλάδα (περίπτωση των κανονιστικών όρων δόμησης), παίζει σημαντικότατο ρόλο στην τελική μορφή του οικισμού. Καθορίζει για παράδειγμα τις ελάχιστες αποστάσεις μεταξύ των κτιρίων και συνεπώς τις συνθήκες φωτισμού και αερισμού.

Η περίπτωση της Ενεργού Πολεοδομίας (όταν δηλαδή εξ αρχής σχεδιάζονται όλα τα κτίρια μιας περιοχής, χωρίς το σύστημα των οικοπέδων που κτίζονται από κάθε ιδιώτη ξεχωριστά και ασυντόνιστα) έχει πολύ λίγες εφαρμογές ως τώρα.

2) Χρήσεις γης

Ο αιτιολογημένος καθορισμός χρήσεων γης γίνεται πιο αναγκαίος όσο πιο σύνθετες και εντατικές είναι οι πολεοδομικές λειτουργίες. Καθορίζει τον τρόπο της λειτουργικής χρησιμοποίησης τμήματος εδάφους ή κτισμάτων ή έργων υποδομής, και αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα εργαλεία στη συνεχή προσπάθεια για οργάνωση του χώρου. Η παλαιότερη πεποίθηση για ανάγκη απόλυτου διαχωρισμού των χρήσεων (κατοικία - απασχόληση - αναψυχή - κυκλοφορία) έχει πια υποχωρήσει προς μια λογική ανάμιξή τους.

3) Τεχνική υποδομή

Έρχεται να ικανοποιήσει τις ανάγκες του οικισμού στο σύνολό του, να συνδέσει λειτουργικά τα μεμονωμένα κτίρια που ήδη υπάρχουν ή πρόκειται να κατασκευαστούν. Για την αντιμετώπιση των αναγκών αυτών είναι αρμόδιοι οι ΟΤΑ: κατασκευή και συντήρηση κοινόχρηστων χώρων (δρόμων, πεζοδρομίων, πλατειών, πρασίνου, κλπ.) με τους οποίους συνδέονται αναπόσπαστα και τα διάφορα δίκτυα που εξυπηρετούν τους κατοίκους (ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, τηλεφωνία, τηλεόραση, ταχυδρομείο, συγκοινωνία, αποκομιδή σκουπιδιών, κλπ.).

Προϋπόθεση για την προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί όχι μόνο η συντήρηση αυτής της υποδομής αλλά και η σωστή κατασκευή και χωροθέτησή της (π.χ. σκουπιδότοποι).

Όταν η βασική κατασκευή των δικτύων υποδομής προηγείται της οικοδόμησης και υπάρχει, σαν αποτέλεσμα προγραμματισμού, η δυνατότητα πρόβλεψης της αναμενόμενης οικοδόμησης, είναι ευνόητο ότι το κοινωνικό σύνολο απολαμβάνει τις ωφέλειες με το μικρότερο δυνατό κόστος (περιλαμβανομένου και του περιβαλλοντικού).

Πώς κατοχυρώνεται η προστασία του περιβάλλοντος στο ελληνικό πολεοδομικό δίκαιο;

Για να μπορέσει κανείς να εκτιμήσει καλύτερα τη σημερινή κατάσταση είναι απαραίτητη μια σύντομη διαχρονική γνώση του θέματος.

Το πολεοδομικό δίκαιο του Ελληνικού Κράτους θεμελιώνεται με το Βασιλικό Διάταγμα 3.4/15.5.1835 «περί υγιεινής οικοδομής πόλεων και κωμών». Ο κύριος σκοπός του, η δημόσια υγεία, αφορά αρκετά από τα 29 ολιγόλογα άρθρα του. Επιχειρείται η οργάνωση του χώρου όχι με πολεοδομικά μέτρα αλλά κυρίως με τη συνδρομή της αστυνομίας. Οι χρήσεις γης απλώς αναφέρονται. Π.χ. το άρθρο 19 προβλέπει: «βιομηχανικά είτε τεχνικά καταστήματα, έχοντα βλαβεράν και επικίνδυνον επιβολήν εις γειτνιαζούσας κατοικίας, απαγορεύεται να ανεγείρονται άνευ αστυνομικής αδείας». Το βασικό αυτό νομοθέτημα θα παραμείνει αναλλοίωτο μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, παρόλη την πρόοδο της χώρας και ιδιαίτερα την αυξανόμενη αστικοποίηση. Αντίθετα, αυξάνονται οι διατάξεις άλλων νόμων που έχουν σχέση με την πολεοδομία, παράλληλα με την εξέλιξη των λειτουργιών, την εμφάνιση της βιομηχανίας, κλπ.

Το επόμενο σημαντικό νομοθέτημα, 88 χρόνια αργότερα, γίνεται μετά το προσφυγικό κύμα από τη Μικρασία και είναι το Ν.Δ. 17/7/1923 «περί σχεδίων πόλεων κωμών και συνοικισμών του κράτους και οικοδομής αυτών». Από τότε, και για πάνω από μισό αιώνα η Ελλάδα κτίζεται νόμιμα ή παράνομα σύμφωνα με το πνεύμα αυτού του νομοθετήματος, που είναι περισσότερο απαγορευτικό και προληπτικό, παρά καθοριστικό και εξελικτικό. Υπήρξε πάντως, για την εποχή του και για την τότε Ελλάδα, νεωτεριστικό. Εδώ περιγράφεται, έστω και έμμεσα, ο θεσμός των χρήσεων της γης, χωρίς όμως να εξειδικεύονται και να καθορίζονται οι διάφορες χρήσεις. Την εποχή αυτή, ούτε είχαν γίνει συνείδηση οι λειτουργικές αλληλοεξαρτήσεις και τα πολεοδομικά προβλήματα, ούτε οι μελετητές και οι δημόσιες υπηρεσίες ήθελαν να δεσμεύονται και να προκαλούν αντιδράσεις των μικροσυμφερόντων. Η εφαρμογή αυτού του είδους σχεδιασμού, (στις χιλιάδες σχεδίων οικιστικής ανάπτυξης που εγκρίθηκαν με βάση αυτό το Ν.Δ. του 1923), είχε τα γνωστά αποτελέσματα. Χωρίς την ύπαρξη εγκεκριμένων Ρυθμιστικών Σχεδίων, που θα καθορίζουν την εξέλιξη ευρύτερων περιοχών, η ανάμιξη των χρήσεων και γενικότερα η αδιαφορία για την προστασία του περιβάλλοντος, αποτελούν μόνιμη πληγή των ελληνικών αστικών κέντρων μέχρι και σήμερα. Από τα ελάχιστα βασικά πολεοδομικά νομοθετήματα που εκδόθηκαν στα 50 χρόνια μετά το 1923, σημειώνεται το Ν.Δ. 1003/1971 «περί ενεργού πολεοδομίας», που προβλέπει την εξαρχής δημιουργία οικιστικών συγκροτημάτων, οπότε η πολεοδομι-

κή προστασία του περιβάλλοντος θεωρείται εξασφαλισμένη.

Ορόσημο αποτελεί η ψήφιση του Συντάγματος του 1975. Με το άρθρο 24 καθορίζεται ο ρυθμιστικός ρόλος του κράτους για την οργάνωση του χώρου και ιδιαίτερα, για την προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος. Στη συνέχεια, ψηφίζεται ο Ν. 360/1976 «περί χωροταξίας και περιβάλλοντος», που θεσπίζει γενικά πλαίσια της πολιτικής για το περιβάλλον και τη χωροταξική διάρθρωση της χώρας. Δεν συνοδεύεται όμως με απαλλαγή από αρνητικές για τη χωροταξία και το περιβάλλον διατάξεις. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την προβλεπόμενη από το πολεοδομικό δίκαιο «εκτός σχεδίου δόμηση». Αποτέλεσμα της «εκτός σχεδίου» αλλά και της αυθαίρετης δόμησης είναι η μετατροπή του περιαστικού χώρου (καθώς και του άξονα Πάτρας-Αθήνας-Θεσσαλονίκης) σε συνεχείς εκτάσεις κτισμάτων. Με τον τρόπο αυτό κατατεμαχίζεται το φυσικό και εξαπλώνεται το αστικό περιβάλλον.

Ακολουθεί ο Ν. 947/1979 «περί οικιστικών περιοχών», σε εκτέλεση της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 24 και σε μερική αντικατάστασή του Ν.Δ. 17/7/1923 (το οποίο ισχύει τώρα μόνο μέσα στους υφιστάμενους οικισμούς). Σε ό,τι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, ο Ν. 947/1979, εκτός από το ότι συστηματοποιεί και εκσυγχρονίζει τον όλο πολεοδομικό σχεδιασμό, εισάγει δύο σημαντικές καινοτομίες. Πρώτο, διασυνδέει άμεσα την οικιστική ανάπτυξη με την προστασία του περιβάλλοντος. Χαρακτηριστικά το άρθρο 7 καθορίζει: «αποκλείεται ο χαρακτηρισμός περιοχής ως οικιστικής, εφ' όσον ούτος θα ήτο ιδιαιτέρως επιβλαβής δια την εθνικήν οικονομίαν ή το φυσικόν ή πολιτιστικόν περιβάλλον» και το άρθρο 8 απαιτεί για τον καθορισμό μιας περιοχής σαν οικιστικής «έκθεσιν περιβαλλοντικών και χωροταξικών επιπτώσεων». Δεύτερο, εισάγει με σαφήνεια το θεσμό των χρήσεων γης, τόσο Γενικών (στο επίπεδο Ρυθμιστικών Σχεδίων) όσο και Ειδικών (στο επίπεδο πολεοδομικών μελετών). Συμπληρωματικά, το Π.Δ. 81/1980 περιγράφει με λεπτομέρεια τις ειδικές χρήσεις και δίνει δυνατότητα ιδιαίτερου νομικού καθεστώτος για χώρους όπως οι αρχαιολογικοί, ιστορικοί τόποι, τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αιγιαλός, όχθες ποταμών ή λιμνών κλπ. Όμως, από το νόμο 947/1979, λείπουν οι πολεοδομικές σταθερές χώρου, ώστε να προσδιορίζεται και η ποσοτική σύνθεση των λειτουργιών μιας περιοχής.

Ο Νόμος 1337/1983 «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις», έρχεται να συμπληρώσει τον 947/79 και να συμβάλλει σημαντικά στην προστασία του περιβάλλοντος (άρθρο 1, περιοχές επεκτάσεων) και στην εκτίμηση των αναμενόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον (άρθρο 2, Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο). Ακολουθούν

δύο πολυσυζητημένα απότοκα, η Επιχείρηση Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης (γνωστή σαν Ε.Π.Α.) και ο νέος Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ).

Η Ε.Π.Α., έχοντας σαν βασικό νομοθετικό εργαλείο τον Ν. 1337/83 επιχειρεί μια προσπάθεια σχεδιασμού και ανασυγκρότησης των ελληνικών πόλεων. Θέλοντας όμως να αντιμετωπίσει τα αδιέξοδα και την αδιάκοπα αυξανόμενη κερδοσκοπία γης, η ΕΠΑ, δεν μπορεί από μόνη της να εξασφαλίσει τους στόχους της χωρίς να συνδυαστεί με: 1) Τη σύνταξη Εθνικού Κτηματολογίου 2) Την περιφερειακή ανάπτυξη και 3) με την ουσιαστική συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σχετικά με το τελευταίο, η μέχρι τώρα εμπειρία από την ΕΠΑ δείχνει πόσο ουσιαστικό ρόλο μπορεί να παίξει στην επιχείρηση αυτή η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παρόλη την έλλειψη εμπειρίας των ΟΤΑ (όπως άλλωστε και των υπηρεσιών και μελετητών) που δυσκολεύει την παρακολούθηση των μελετών και τον καθορισμό συγκεκριμένων κατευθύνσεων, η συμμετοχή των Δήμων στην εκπόνηση των μελετών αποτρέπει περιπτώσεις παθητικής αποδοχής του σχεδιασμού και αντιφατικής ή περιστασιακής παρέμβασης σ' αυτόν. Οι ΟΤΑ μπορούν και πρέπει να παρεμβαίνουν πιο δυναμικά και ουσιαστικά σ' όλες τις διαδικασίες εκπόνησης και υλοποίησης των μελετών, των οποίων άλλωστε είναι και οι τελικοί αποδέκτες.

Ο νέος ΓΟΚ (Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός) επίσης, επηρεάζει το περιβάλλον γιατί, καθορίζει την ποιότητα του κτισμένου χώρου. Αισθητά ανανεωμένος δίνει μεγαλύτερη ευελιξία στη διάπλαση του όγκου και εισάγει νέες ιδέες για την ανάπτυξη του οικιστικού ιστού (π.χ. δυνατότητα ενοποίησης ακάλυπτων, υποχρεωτικοί χώροι στάθμευσης, κλπ.) Η πιστή τήρησή του και η αποφυγή κάθε είδους αυθαίρετων κτισμάτων είναι βασικές προϋποθέσεις για μια βελτιωμένη ποιότητα του οικισμού. Και εδώ ο ρόλος των ΟΤΑ θεσμοποιείται, σε συντρέχουσα αρμοδιότητα, με το δικαίωμα σύστασης Ειδικών Υπηρεσιών για την τήρηση των διατάξεων για την οικοδόμηση (Π.Δ. 434/82). Δύο χρόνια όμως μετά την ψήφισή του, ο ΓΟΚ του 85 υπέστη έντονη κριτική και ορισμένες του διατάξεις κρίθηκαν, ύστερα από απόφαση του Συμβουλίου Επικρατίας ως αντίθετες με το περί προστασίας του περιβάλλοντος πνεύμα του Συντάγματος.

Ποιος ο ρόλος των Ο.Τ.Α. στην οικιστική ανάπτυξη;

Ας δούμε πως προχωρά στην πράξη το σημερινό νομοθετικό πλαίσιο για την οικιστική ανάπτυξη, και πώς θεσμοθετείται ο ρόλος των Ο.Τ.Α., ξεκινώντας από τα γενικά (μεγαλύτερη κλίμακα) προς τα ειδικά (μικρότερη κλίμακα).

Το «Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-87» καθορίζει τα μέτρα αναπτυξιακού χαρακτήρα ολόκληρου του Ελληνικού χώρου. Με αυτό το δεδομένο, το ΥΠΕΧΩΔΕ εκπονεί Ρυθμιστικά Σχέδια (Ρ.Σ.) για περιφέρειες της χώρας, τα οποία νομοθετούνται από το κράτος (π.χ. Ρ.Σ. Θεσσαλονίκης, Ν. 1561/'85). Έτσι, θεσμοθετούνται οι στόχοι, οι κατευθύνσεις, τα μέτρα και οι παρεμβάσεις που αφορούν το ρόλο της πόλης, τη χωροταξική και πολεοδομική δομή, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την ανάπτυξη των παραγωγικών λειτουργιών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, μέσα στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος.

Σύμφωνα με το Νόμο 1337/'83 ακολουθούν τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) που είναι η ανώτατη βαθμίδα πολεοδομικού σχεδιασμού. Αυτά, εξειδικεύουν τις επιταγές του Ρ.Σ. και καθορίζουν το πολεοδομικό πλαίσιο για: άσκηση παραγωγικών δραστηριοτήτων, εφαρμογή στεγαστικής πολιτικής, κάλυψη κοινωνικών αναγκών, αναβάθμιση κοινωνικών εξυπηρετήσεων, ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών, προστασία φυσικού περιβάλλοντος και γενικά την ανασυγκρότηση του οικιστικού ιστού. Πιο συγκεκριμένα, ένα Γ.Π.Σ. περιλαμβάνει προτάσεις που αναφέρονται στον οικισμό και την ευρύτερη περιοχή του. Προβλέπει την οργάνωσή του σε πολεοδομικές ενότητες και τον εξοπλισμό τους με την απαραίτητη κοινωνική υποδομή (σχολεία, νοσοκομεία κλπ.), χρήσεις γης (με κριτήρια οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά), καθορισμό συντελεστών δόμησης (Σ.Δ.) και επιθυμητών πυκνοτήτων. Στην εκτός σχεδίου περιοχή, που περιβάλλει τον οικισμό και στην οποία απαιτείται επίσης κάποιος έλεγχος ή πολιτική ανάπτυξης, οριοθετεί χρήσεις γης και τυχόν περιορισμούς για τη δόμηση, κατάτμηση γης κλπ. Προτείνει επίσης ζώνες οικονομικών και θεσμικών κινήτρων (μέτρα και έργα κατά προτεραιότητα) για την υλοποίηση των προτάσεων. Η σημασία του Γ.Π.Σ. είναι μεγάλη γιατί δίνει τη δυνατότητα αντιμετώπισης της πόλης συνολικά. Κι αυτό, γιατί είναι η αποσπασματική διαχείριση κάποιων προβλημάτων (χωρίς τέτοιο προγραμματισμό) που οδηγεί σε αυτό που λέμε άναρχη ανάπτυξη.

Τα Γ.Π.Σ. μπορούν είτε να εκπονηθούν από υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ είτε να ανατεθούν σε άλλους μελετητές. Και στις δυο περιπτώσεις γίνονται επαφές με τους ΟΤΑ κατά το στάδιο της μελέτης και μάλιστα είναι προς όφελος των ΟΤΑ να παρακολουθούν στενά τη μελέτη και να εκθέτουν τεκμηριωμένα τη γνώμη τους. Όταν η μελέτη ολοκληρωθεί, και για να υλοποιηθεί, οι ΟΤΑ θα πρέπει:

1) Να είναι έτοιμοι να διατυπώσουν τις απόψεις τους έγγραφα πριν τη θεσμοθέτηση του Γ.Π.Σ. (άρθρο 2, παρ. 2 και 3 του Ν. 1337/'83) μόλις

τους κοινοποιηθεί η σχετική μελέτη και σε διάστημα 2 μηνών (άρθρο 3, παρ. 3 του Ν. 1337/'83).

2) Να έχουν κατανοήσει ότι με τη δημοσίευση της απόφασης του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ για το Γ.Π.Σ. είναι υποχρεωμένοι (όπως και οι άλλες υπηρεσίες και οργανισμοί σύμφωνα με το άρθρο 5, παρ. 2 του Ν. 1337/'83) να προσαρμόσουν τα προγράμματά τους σύμφωνα με τις σχετικές επιλογές του Γ.Π.Σ.

3) Να βοηθήσουν με τις θέσεις τους στην υλοποίηση της μελέτης και την έγκαιρη εξασφάλιση κοινωφελών χώρων. Να ετοιμάσουν τους απαραίτητους μηχανισμούς για επιτροπές γειτονιάς και τεχνικό προσωπικό για διαδικασίες πράξεων εφαρμογής, κλπ. (Σχετ. Π.Δ. 5/17.1.1986 για τον «Προσδιορισμό αξίας ακινήτων για την επιβολή εισφοράς σε χρήμα και τρόπο καταβολής της»).

Για μια καλύτερη εικόνα του ρόλου των ΟΤΑ σ' αυτό το στάδιο, ας δούμε ένα παράδειγμα. Έστω ότι το Γ.Π.Σ. προτείνει θεσμοθέτηση ζωνών και συγκεκριμένα μια Ζώνη Ενεργού Πολεοδομίας (Ζ.Ε.Π., σύμφωνα με το Ν. 947/'79, δηλ. μια οργανωμένη οικιστική επέκταση όπως στην περίπτωση της Ξάνθης και Κομοτηνής). Εάν ο ΟΤΑ συμφωνεί, μπορεί, όχι μόνο να αποδεχθεί την πρόταση αλλά και ενεργητικά να συμμετέχει κάνοντας χρήση του δικαιώματός του για ίδρυση επιχείρησης ενεργού πολεοδομίας, όπως προβλέπει ο Ν. 1337/'83. Δηλαδή, το Δ.Σ. θα ψηφίσει Καταστατικό και θα συσταθεί Εταιρία Ενεργού Πολεοδομίας που θα ελέγχει τη δουλειά και θα έχει την οικονομική διαχείριση, ενώ τη μελέτη μπορεί να αναλάβει κάποιος άλλος φορέας.

Το δημόσιο, για τις Ζ.Ε.Π., χρηματοδοτεί τα έργα υποδομής (κατά 30%) καθώς και την εκπόνηση της μελέτης.

Τα Γ.Π.Σ. συγκεκριμενοποιούνται απόλυτα στο χώρο με τις Πολεοδομικές Μελέτες Επέκτασης - Αναθεώρησης (Π.Μ.Ε.Α.) της Ε.Π.Α. (επιχείρηση πολεοδομικής ανασυγκρότησης με εργαλείο το Ν. 1337/'83). Το ΥΠΕΧΩΔΕ εκδίδει προδιαγραφές και πολεοδομικά πρότυπα (σταθερές που έλειπαν από το Ν. 947/'79) που προσαρμόζονται, με αποδεκτές αποκλίσεις, στις δυνατότητες κάθε περιοχής για κάλυψη αναγκών κοινωνικής υποδομής. Πέρα από τις πολιτικές αποφάσεις και παρεμβάσεις που προϋποθέτει μια Π.Μ.Ε.Α., απαιτείται παράλληλα μια σταυροφορία για αλλαγή νοοτροπίας και ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης. Εδώ ακριβώς είναι πολύ ουσιαστικός ο ρόλος των ΟΤΑ, όταν οι μελέτες επέκτασης ή αναθεώρησης φτάσουν σε αυτούς (σε τήρηση της διαδικασίας του Ν. 1337/'83) μέχρι την έκδοση των σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων. Η βοήθειά τους στην αλλαγή νοοτροπίας και ανάπτυξη κοινωνικής συνείδη-

σης των κατοίκων είναι καθοριστική. Για παράδειγμα, ο υποβοηθητικός ρόλος των ΟΤΑ (στη φάση της εφαρμογής που προβλέπει δηλώσεις ιδιοκτησίας, ενστάσεις κλπ.) στις συναινετικές διαδικασίες αλλαγής θέσης ιδιοκτησιών που ρυμοτομούνται για να εξασφαλιστούν κοινόχρηστοι χώροι.

Μόνο με τον τρόπο αυτό θα γίνει αποδεκτό το προϊόν των μελετών και θα εξασφαλιστούν και υλοποιηθούν οι στόχοι των μελετών (όχι μόνο των ΠΜΕΑ αλλά και των ΓΠΣ και των Ρυθμιστικών Σχεδίων, γενικότερα).

ΠΡΑΣΙΝΟ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Ποια είναι τα πλεονεκτήματα και οι ωφέλειες από την ύπαρξη χώρων πράσινου μέσα στον πολεοδομικό ιστό;

Σε γενικές γραμμές η ωφέλιμη λειτουργία των χώρων πράσινου συνοψίζεται στα παρακάτω:

— Τα φυτά έχουν την ιδιότητα να εξουδετερώνουν ορισμένους αέριους ρύπους και να ανανεώνουν τον αέρα.

— Οι πράσινοι χώροι έχουν μια ειδική συμβολή στο επίπεδο αισθητικής (και ψυχολογίας κατά προέκταση).

— Αν το πλάτος τους είναι σημαντικό, οι πράσινοι χώροι μπορούν να χρησιμεύσουν σαν φράγματα για τη μείωση του θορύβου.

Εξετάζοντας τα παραπάνω αναλυτικότερα, μπορεί να λεχθεί ότι τα φυτά και επηρεάζονται και επηρεάζουν την ατμοσφαιρική ρύπανση εφόσον βέβαια υπάρχει σημαντική παρουσία τους. Η συμβολή του πράσινου στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης πραγματοποιείται με τους παρακάτω μηχανισμούς:

— Κατακράτηση σκόνης: τα φυτά μπορούν να κατακρατήσουν λεπτούς κόκκους σκόνης, καθώς και πίσσα, λάδια και ραδιενεργά στοιχεία. Η κατακράτηση της σκόνης είναι τόσο μεγαλύτερη όσο πιο ακίνητα είναι τα φύλλα και πιο τραχιά η επιφάνειά τους. Έχει παρατηρηθεί μείωση μέχρι και 25% της σκόνης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι συστάδες πεύκων μπορούν να συγκρατήσουν μάζα σκόνης τρεις φορές μεγαλύτερη από τη μάζα των βελόνων τους ενώ στις συστάδες οξυάς, η συγκράτηση είναι οκταπλάσια σε όγκο από εκείνο του φυλλώματός τους. Τα φύλλα των φυτών επίσης έχουν την ιδιότητα να κατακρατούν βακτηρίδια συμβάλλοντας στο βακτηριακό καθαρισμό.

— Φυσική παραγωγή οξυγόνου: με τη λειτουργία της φωτοσύνθεσης τα φυτά αποβάλλουν οξυγόνο και όζον κατά τη διάρκεια της ημέρας. Αντίθε-

τα τη νύχτα δεσμεύουν μικρές ποσότητες οξυγόνου.

— Βελτίωση κλιματολογικών συνθηκών: οι δενδροσυστάδες προκαλούν πτώση της θερμοκρασίας άρα και ρεύματα δροσερού αέρα καθώς και κάποια αύξηση της σχετικής υγρασίας, στοιχεία που συντείνουν στην άμβλυση των υψηλών θερμοκρασιών που παρατηρούνται τους θερινούς μήνες.

— Κατακράτηση τοξικών αερίων: τέτοια συνήθη αέρια στην ατμόσφαιρα είναι το μονοξείδιο του άνθρακα, τα οξείδια του θείου και του αζώτου και οι υδρογονάνθρακες. Τα φυτά μπορούν να λειτουργήσουν σαν φίλτρα για τον καθαρισμό της ατμόσφαιρας ειδικά όταν οι τιμές των ρύπων είναι χαμηλές.

Όσον αφορά τη μείωση του θορύβου αναφέρεται ότι και μια απλή σειρά δέντρων ακόμα μπορεί να αποτελέσει φράγμα ήχου (π.χ. φωνές παιδιών). Φυσικά, μερικές παράλληλες σειρές δέντρων είναι περισσότερο αποτελεσματικές λόγω της πολλαπλής ανάκλασης του θορύβου ανάμεσα στις σειρές.

Ποιοι είναι οι αρμόδιοι φορείς για τη διαχείριση του πράσινου στις κατοικημένες περιοχές;

Διάφοροι κρατικοί φορείς είναι αρμόδιοι για την εγκατάσταση και συντήρηση του πράσινου:

— Το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι αρμόδιο για το πράσινο των δρόμων και των δημόσιων κτιρίων.

— Το Υπουργείο Γεωργίας είναι αρμόδιο για ορισμένους περιαστικούς κυρίως χώρους.

— Το Υπουργείο Πολιτισμού για τους αρχαιολογικούς χώρους.

— Το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας για τον περιβάλλοντα χώρο των νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

— Το ΥΒΕΤ για τους χώρους των βιομηχανιών, των λατομείων και μεταλλείων.

— Ο ΕΟΤ για τις οργανωμένες ακτές.

— Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων για τους χώρους των σχολείων.

— Η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού για τις αθλητικές εγκαταστάσεις.

— Οι ΟΤΑ για το πράσινο στις πλατείες, τα πεζοδρόμια, τους πεζόδρομους, τις παιδικές χαρές, τα αλσύλλια καθώς και για τα νεκροταφεία και τους χώρους εναπόθεσης απορριμμάτων. Μάλιστα η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία των δημοτικών ή κοινοτικών αλσών και κήπων, των υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων αναψυχής και των εξωραϊστικών χώρων αναφέρονται ανάμεσα στις αποκλειστικές αρμοδιότητες των ΟΤΑ.

Ποιοι είναι οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ανάπτυξη του πράσινου;

1) Οργάνωση χώρων πράσινου στις περιαστικές περιοχές. Οι χώροι πράσινου στην περίμετρο των κατοικημένων περιοχών αποτελούν ένα αντιστάθμισμα στην έλλειψη ελεύθερων χώρων και πράσινου που παρατηρείται σε μια πυκνοδομημένη περιοχή. Οι περιαστικοί αυτοί χώροι μπορούν να περιλάβουν δραστηριότητες επιπέδου γειτονιάς όπως παιδική χαρά, μικρά γήπεδα κλπ. εφόσον δεν υπάρχουν τέτοιοι κατάλληλοι χώροι μέσα στις συνοικίες. Βέβαια οι περιαστικοί χώροι πράσινου και αναψυχής δεν υποκαθιστούν τους χώρους πράσινου μέσα στην πόλη γιατί δεν προσφέρουν όλες τις ωφέλειες που αναφέρθηκαν πιο πριν. Μπορούν όμως να εξυπηρετήσουν άλλες χρήσεις όπως οι πολιτιστικές.

2) Δέσμευση μεγάλων άκτιστων χώρων. Συνήθως στους μεγάλους άκτιστους χώρους εγκαθίστανται κτίρια κάλυψης διάφορων κοινωνικών αναγκών. Στις περιπτώσεις μεγάλης έλλειψης χώρων πράσινου πρέπει και οι χώροι αυτοί να θεωρούνται κοινωνικός εξοπλισμός και να εξετάζεται η αναθεώρηση της τακτικής κτισίματος σε κάθε μεγάλο διαθέσιμο χώρο.

3) Εκμετάλλευση χώρων με δυνατότητα αλλαγής χρήσης όπως στρατιωτικών μονάδων, εγκαταλειμμένων λατομείων κλπ.

4) Εκμετάλλευση των μικρών ελεύθερων χώρων όπως πλατείες, μικρά ακάλυπτα σημεία.

5) Δημιουργία γραμμικού πράσινου όχι μόνο σε πεζόδρομους αλλά και σε ρέματα, εγκαταλειμμένες σιδηροτροχιές και πεζοδρόμια, χωρίς βέβαια να παρενοχλείται η διέλευση των πεζών.

Ένα σχέδιο αρμοδιότητας ΟΤΑ για ανάπτυξη του πράσινου περιλαμβάνει:

- Καταγραφή των κατάλληλων χώρων για δημιουργία πράσινου.
- Ιεράρχηση φυτεύσεων στους υπάρχοντες δρόμους, πλατείες κλπ.
- Επιλογή των επεμβάσεων ανάλογα με τις οχλήσεις, τη σύσταση του εδάφους και την υπάρχουσα υποδομή.
- Εξεύρεση χρηματοδότησης.
- Χρονικός προγραμματισμός των έργων.

Πολύ σημαντικός παράγοντας για την επιτυχία του παραπάνω σχεδίου είναι η εξασφάλιση της ενημέρωσης και συμμετοχής των δημοτών, τόσο στις αποφάσεις όσο και στην υλοποίηση του σχεδίου. Σημειώνεται επίσης ότι οι εργασίες για εγκατάσταση του πράσινου δεν αρχίζουν παρά μετά την ολοκλήρωση των έργων υποδομής (δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτρισμού).

Πώς γίνεται η επιλογή των φυτών για τους χώρους πράσινου;

Είναι γενικά παραδεκτό ότι το πράσινο μιας πόλης είναι πιο υγιές αλλά και αισθητικά καλύτερο όταν αποτελείται από είδη της ευρύτερης οικολογικής ζώνης. Ακόμα, για λόγους οικονομικούς προτιμώνται φυτά ευκολότερης συντήρησης. Τα κριτήρια καταλληλότητας των φυτών είναι:

- **Κλιματολογικά:** δυνατότητα επιβίωσης στο υπάρχον κλίμα, δυνατότητα βελτίωσης κλιματολογικών συνθηκών σε μικρή κλίμακα.
- **Τοπογραφικά:** επιβίωση και ανάπτυξη στο συγκεκριμένο υψόμετρο.
- **Εδαφολογικά:** σύσταση, βάθος του εδάφους και αντιμετώπιση της διάβρωσης.
- **Βιολογικά:** οικολογική ισορροπία, αντοχή σε εντομολογικές και μυκητολογικές προσβολές.
- **Αντιρρυπαντικά:** επιλογή ανθεκτικών ειδών ανάλογα με τη γειτονική ρύπανση.
- **Αισθητικά:** ένταξη στο χώρο, κατάλληλη φωτεινότητα ή σκίαση, σωστός συνδυασμός χρωμάτων ανθοφόρων φυτών, αποφυγή μονοτονίας αλλά και υπερβολικής ποικιλίας.
- **Οικονομικά:** κόστος εγκατάστασης και συντήρησης.

Στη μελέτη «Πολιτική για το πράσινο σε σχέση με τη ρύπανση και την ποιότητα του περιβάλλοντος στην Ελλάδα» που ανέθεσε η Μόνιμη Επιτροπή Θεμάτων Προστασίας Περιβάλλοντος (από όπου αντλήθηκαν πολλά από τα παραπάνω) γίνεται αναλυτική αναφορά κατηγοριών φυτών που μπορούν να καλύψουν ορισμένες ανάγκες μέσα στην πόλη. Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- Δέντρα και θάμνοι ανθεκτικοί στην ατμόσφαιρα των πόλεων.
- Δέντρα και θάμνοι ανθεκτικοί σε παραθαλάσσιες περιοχές.
- Ποώδη πολυετή ανθεκτικά σε παραθαλάσσιες περιοχές.
- Δέντρα και θάμνοι ανθεκτικοί σε χαμηλές θερμοκρασίες και σε μεγάλες περιεκτικότητες ασβεστίου στο έδαφος.
- Αναρριχώμενα ανθεκτικά σε χαμηλές θερμοκρασίες και μεγάλες περιεκτικότητες ασβεστίου στο έδαφος.
- Θάμνοι με προβλήματα ελαφρών ζημιών στο υπέργειο τμήμα σε συνεχείς χαμηλές θερμοκρασίες.
- Θάμνοι οξεόφιλοι.

Ειδικά στο θέμα των δέντρων που είναι ανθεκτικά στη ρύπανση τα σημαντικότερα είναι:

- Πλάτανος και μαύρη πεύκη που θεωρούνται ανθεκτικά στο διοξείδιο του θείου.

- Σφενδάμια και οξείες στον όζον.
- Αχλαδιές, πλατάνια, πυράκανθος στις ενώσεις του φθορίου.

ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ

Ποια είναι η αναγκαιότητα για την ύπαρξη αποχετευτικού δικτύου;

Το αποχετευτικό δίκτυο είναι ένα σύστημα σωληνώσεων αντλιοστασίων, φρεατίων κλπ. το οποίο στοχεύει στη συλλογή και μεταφορά των ομβρίων και των ακαθάρτων νερών. Ένα πλήρες σύστημα αποχέτευσης περιλαμβάνει επίσης μονάδα επεξεργασίας των νερών καθώς και τρόπο για τη σωστή διάθεση των νερών σε κάποιο αποδέκτη (θάλασσα, ποτάμι κλπ.).

Η σημαντικότερη «λειτουργία» του αποχετευτικού δικτύου συνίσταται στη δυνατότητα ελέγχου και καθαρισμού των νερών πριν τη διάθεση τους διότι με τον τρόπο αυτό:

- επαναφέρει τα χρησιμοποιηθέντα νερά σε κάποιο φυσικό αποδέκτη με ελεγχόμενο τρόπο, προστατεύοντας τα υπόγεια νερά
- προστατεύει τους οικισμούς από κινδύνους πλημμυρών
- προστατεύει τη δημόσια υγεία από τις υδρικές ασθένειες (τύφος, χολέρα, γαστρεντερίτιδα, ηπατίτιδα, πολυομυελίτιδα).

Εξάλλου το αποχετευτικό δίκτυο μπορεί να δώσει τη δυνατότητα για ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση του νερού για βιομηχανικές ή αρδευτικές χρήσεις.

Ο σωστός σχεδιασμός του αποχετευτικού δικτύου που προϋποθέτει όλα τα παραπάνω δεν αντανakλά μόνο στην υγειονομική προστασία των κατοίκων αλλά και στην οικονομική και ορθολογική κατασκευή και λειτουργία του.

Τα αποχετευτικά δίκτυα λέγονται παντοροϊκά, όταν συλλέγουν και τα όμβρια και τα ακάθαρτα σε κοινούς αγωγούς και χωριστικά στην αντίθετη περίπτωση. Το παντοροϊκό δίκτυο απαιτεί μικρότερες δαπάνες κατασκευής και λιγότερη αστυνόμευση (π.χ. για παράνομες συνδέσεις) ενώ το χωριστικό απαιτεί λιγότερες δαπάνες για επεξεργασία των λυμάτων μιας και τα όμβρια φθάνουν απευθείας στον αποδέκτη.

Ποιες εναλλακτικές μεθόδους αποχέτευσης υπαγορεύονται από την ανυπαρξία δικτύου; Σε τι υπερέχουν και σε τι υστερούν από το αποχετευτικό δίκτυο;

Τα λύματα μεμονωμένων κατοικιών, στρατώνων, ξενοδοχείων, νοσοκομείων, κατασκηνώσεων αλλά και ολόκληρων οικισμών και πόλεων α-

κόμα, συλλέγονται και ταυτόχρονα διατίθενται με μικρά ιδιωτικά συστήματα διάθεσης λυμάτων. Τα συνηθέστερα από αυτά είναι ο σηπτικός και ο απορροφητικός βόθρος.

Ο σηπτικός βόθρος είναι μια στεγανή δεξαμενή στην οποία τα λύματα εισέρχονται από το ένα άκρο, ρέουν με μικρή ταχύτητα κατά μήκος και εξέρχονται από το άλλο άκρο. Ο σηπτικός βόθρος επιτρέπει την καθίζηση των αιωρούμενων στερεών υλών των λυμάτων και έτσι σχηματίζεται στον πυθμένα του λάσπη η οποία αδειάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Ο απορροφητικός βόθρος είναι ο φθηνότερος και συνηθέστερος τρόπος συλλογής - διάθεσης των λυμάτων. Τα λύματα πριν φθάσουν σ' αυτόν πρέπει να έχουν υποστεί καθίζηση (συνήθως προηγείται ο σηπτικός βόθρος). Ο πυθμένας και τα τοιχώματα του απορροφητικού βόθρου είναι διαπερατά και έτσι δεν απαιτείται συχνή εκκένωσή του. Η νομοθεσία απαγορεύει τη λειτουργία απορροφητικών βόθρων όταν:

- ο βόθρος εισχωρεί στον υπόγειο ορίζοντα και μολύνει τα υπόγεια νερά
- το έδαφος είναι πολύ διαπερατό
- ο βόθρος βρίσκεται σε απόσταση μικρότερη από 30 μέτρα από το φυσικό αποδέκτη.

Είναι γνωστό ότι η κατασκευή αποχετευτικού δικτύου είναι πολύ δαπανηρή. Είναι επίσης αναμφισβήτητο ότι το αποχετευτικό δίκτυο αποτελεί το σωστότερο και υγιεινότερο τρόπο για τη διάθεση των λυμάτων. Οι περισσότερες Ελληνικές πόλεις θα απαιτήσουν δίκτυο μέσα στα επόμενα 20 χρόνια. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις, όπως σε απομακρυσμένους από αποδέκτες οικισμούς, ή όταν τα σπίτια βρίσκονται σε αποστάσεις μεγάλες μεταξύ τους (αραιοκατοικημένες περιοχές) που η κατασκευή δικτύου γίνεται απαγορευτική. Ειδικότερη προσοχή πάντως χρειάζεται στις περιοχές όπου το πόσιμο νερό προέρχεται από πηγάδια ή γεωτρήσεις για τους κινδύνους μόλυνσης από τους απορροφητικούς βόθρους.

Το θέμα της ύπαρξης του δικτύου δεν είναι άσχετο από τον (ανύπαρκτο συνήθως) πολεοδομικό σχεδιασμό. Η κατασκευή δικτύου σε πόλεις ήδη ανεπτυγμένες και πυκνοκατοικημένες είναι προβληματική αλλά και η εκκένωση βόθρων σε περιοχές με συνεχείς προσόψεις σπιτιών προκαλεί ιδιαίτερες δυσκολίες (δυσοσμία, χρήση εύκαμπτων σωλήνων κλπ.)

Γενικά, η απόφαση για κατασκευή δικτύου αποχέτευσης ή για διατήρηση των ιδιωτικών συστημάτων διάθεσης, πρέπει να λάβει υπόψη όλα τα στοιχεία σύγκρισης με τα ιδιωτικά συστήματα διάθεσης (υγειονομικά και οικονομικά).

Διατάξεις: Υγειονομική διάταξη ΕΙβ 221/65 ΦΕΚ 138 τ.Β'.

Ποιο είναι το νομικό πλαίσιο για τις επεμβάσεις που απαιτούνται για την κατασκευή αποχετευτικού δικτύου από τους ΟΤΑ;

1) Εξασφάλιση χώρου εργασίας

Σύμφωνα με το άρθρο 243 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, επιτρέπεται να απαλλοτριωθούν αστικά ή αγροτικά ακίνητα χάρη των ΟΤΑ ή να συσταθεί δουλεία για λόγους δημόσιας ωφέλειας όπως: για την εκτέλεση έργων σχετικών με την αποχέτευση ομβρίων ή ακαθάρτων υδάτων και κάθε είδους τεχνικό έργο που έχει σκοπό την εξυγίανση. Η δυνατότητα αυτή επεκτείνεται για κάθε δημοτικό ή κοινοτικό έργο που ο σκοπός του βρίσκεται μέσα στις αρμοδιότητες των ΟΤΑ. Η κήρυξη της απαλλοτρίωσης ή της σύστασης δουλείας γίνεται με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και ελέγχεται από το Νομάρχη ως προς τη νομιμότητα. Μάλιστα το άρθρο 244 δίνει τη δυνατότητα για απαλλοτρίωση και σε ακίνητα που ανήκουν σε άλλους Δήμους από τους αμέσως ενδιαφερόμενους, αρκεί να υπάρχει γνώμη του ΟΤΑ στον οποίο ανήκει το ακίνητο.

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 245 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, οι κάτοχοι ακινήτων υποχρεούνται να ανέχονται τη διενέργεια γεωτρήσεων και εκσκαφών μέσα στα κτήματά τους από τους ΟΤΑ ή τις ΔΕΥΑ (δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης) όπου ανήκουν, για την ανεύρεση υδάτων ή την τοποθέτηση σωλήνων ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης. Αν προκληθεί ζημιά από τις ενέργειες αυτές, η αποζημίωση προς τον κάτοχο του ακινήτου ορίζεται από τις ΤΥΔΚ της Νομαρχίας με πρωτόκολλό τους.

2) Κυκλοφοριακές ρυθμίσεις

Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (Ν. 614/77) αναφέρεται και σε θέματα σχετικά με τις εργασίες στα οδοστρώματα των οδών. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 47 αναφέρονται οι υποχρεώσεις και ο τρόπος οργάνωσης ενός εργοταξίου σε δρόμο. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, είναι υποχρεωτική η έκδοση ειδικής άδειας για τομή ή εκσκαφή σε δρόμο από την υπηρεσία που είναι αρμόδια για τη συντήρησή του και η θεώρηση της άδειας από την αρμόδια αστυνομική αρχή. Εξάλλου στο άρθρο 57 του ΚΟΚ αναφέρεται ότι η υπηρεσία που εκτελεί έργο επέμβασης στο οδόστρωμα οφείλει να συντάξει πρόταση κυκλοφοριακής ρύθμισης, σε συνεργασία με την Τροχαία, εκπροσώπους των διευθύνσεων Συγκοινωνιών και ΥΠΕΧΩΔΕ και με το Δήμο αν το έργο εκτελείται από άλλη υπηρεσία (π.χ. ΔΕΥΑ). Η παραπάνω πρόταση απευθύνεται στην Τροχαία και σε συντονιστική επιτροπή που ορίζεται από το άρθρο 106 του ΚΟΚ. Μετά από σύμφωνη

γνώμη της επιτροπής αυτής, η Τροχαία εκδίδει τη σχετική απόφαση ρύθμισης της κυκλοφορίας.

Πώς πρέπει να συντονίζονται οι εκσκαφές για το δίκτυο αποχέτευσης με τα άλλα έργα υποδομής;

Η κατασκευή αποχετευτικού δικτύου απαιτεί έργα εκσκαφών σε πολυσύχναστους πολλές φορές δρόμους και εκτός απ' τα προβλήματα στην κυκλοφορία και στην κατάσταση των οδοστρωμάτων, συναντά εμπόδια από δίκτυα άλλων έργων υποδομής (π.χ. δίκτυα ΔΕΗ και ΟΤΕ). Ο συντονισμός των εργασιών αποχέτευσης με τυχόν εργασίες των άλλων οργανισμών είναι απαραίτητος όπως επίσης και η αποφυγή της πρόκλησης προβλημάτων από τη δημιουργία ενός δικτύου στα άλλα.

Στη φάση της μελέτης ενός έργου δικτύου αποχέτευσης εκτός από τις προτάσεις για κυκλοφοριακή ρύθμιση, πρέπει να συλλέγονται πληροφορίες όσο το δυνατό πιο ακριβείς για την ύπαρξη δικτύων από οργανισμούς κοινής ωφέλειας τόσο σε σχέση με τις διαδρομές των αγωγών όσο και για το βάθος που έχουν τοποθετηθεί και για τα χαρακτηριστικά του εδάφους.

Πριν από την έναρξη των εργασιών είναι απαραίτητο να γίνεται με ευθύνη της υπηρεσίας που εκτελεί το έργο (ΟΤΑ ή ΔΕΥΑ) σύσκεψη από τους αρμόδιους της υπηρεσίας και των άλλων φορέων κοινής ωφέλειας για συντονισμό των εργασιών επέμβασης στους δρόμους και για την αποφυγή εκσκαφών σε καινούργια ασφατικά οδοστρώματα. Είναι επίσης χρήσιμο να γίνεται με ευθύνη των ΟΤΑ ενημέρωση του κοινού από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τα έργα που εκτελούνται, ώστε να μειώνονται κατά το δυνατόν οι μετακινήσεις και η σχετική παρακώλυση της ζωής της πόλης.

Το σπουδαιότερο όμως από όλα είναι ο καλός προγραμματισμός των έργων όχι μόνο των ΟΤΑ αλλά και όλων των οργανισμών που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Η ανταλλαγή των ετήσιων προγραμμάτων όπου προβλέπονται όλες οι επεμβάσεις στα οδοστρώματα μεταξύ ΟΤΑ, ΔΕΗ, ΟΤΕ κλπ. θα συμβάλλει αποφασιστικά στη συντονισμένη αντιμετώπιση του προβλήματος των εκσκαφών.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Σε τι οφείλεται και ποιες οι επιπτώσεις του κυκλοφοριακού προβλήματος;

Οι περισσότερες ελληνικές πόλεις, ιδιαίτερα στο κέντρο τους έχουν σοβαρό κυκλοφοριακό πρόβλημα. Αλλά και όλοι οι οικισμοί που έχουν

αναπτυχθεί τουριστικά μαστιζονται από προβλήματα κυκλοφορίας και στάθμευσης των οχημάτων τουλάχιστον το καλοκαίρι. Η κυκλοφοριακή συμφόρηση ειδικά τις ώρες αιχμής είναι πια συνηθισμένο φαινόμενο του ελληνικού χώρου. Οι επιπτώσεις του κυκλοφοριακού προβλήματος είναι όχι μόνο οικονομικές αλλά αντανακλούν άμεσα στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Οι κυριότερες οικονομικές επιπτώσεις είναι:

- αυξημένες δαπάνες λειτουργίας και συντήρησης των οχημάτων (καύσιμα, λιπαντικά κλπ.)
- απώλεια χρόνου
- υποβάθμιση χώρων εξαιτίας της γειτονιάσης τους με μικρές ή μεγάλες οδικές αρτηρίες
- μείωση των δραστηριοτήτων.

Σαν επιπτώσεις στον ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον μπορούν να θεωρηθούν:

- ατμοσφαιρική ρύπανση
- θόρυβος
- δυσκολία στην κυκλοφορία των πεζών
- αύξηση του άγχους
- κατάληψη κοινόχρηστων χώρων (π.χ. πεζοδρόμια) για στάθμευση αυτοκινήτων.

Εξάλλου πολύ σημαντικό θέμα είναι και η αύξηση των τροχαίων ατυχημάτων που αυξάνεται ανάλογα με την αύξηση των οχημάτων σε κυκλοφορία.

Τα κυκλοφοριακά προβλήματα οφείλονται κυρίως σε μια σειρά δομικών αλλαγών στη ζωή του ανθρώπου στον 20ο αιώνα καθώς και στην έλλειψη θεσμικού πλαισίου. Μάλιστα τα φαινόμενα αυτά φαίνεται θα συνεχιστούν για αρκετά χρόνια ακόμα για τους παρακάτω λόγους:

- συρροή του πληθυσμού σε αστικά κέντρα
- μεγάλη αύξηση του αριθμού των αυτοκινήτων
- αύξηση της απασχόλησης του πληθυσμού με τον τομέα των υπηρεσιών ο οποίος απαιτεί πολλές μετακινήσεις
- το μέγεθος του μέσου νοικοκυριού έχει μειωθεί
- έλλειψη πολιτικής πολεοδομικού σχεδιασμού.

Με φαινόμενα λοιπόν όπως τα παραπάνω, ήταν φυσικό η υπάρχουσα υποδομή να γίνει ανεπαρκής για την αυξανόμενη ζήτηση που προέκυψε και μάλιστα οι τυχόν λύσεις είναι πολύ δύσκολες για λόγους οικονομικούς αλλά και πολεοδομικούς.

Πώς συμβάλλει το ιδιωτικό αυτοκίνητο στο κυκλοφοριακό πρόβλημα;

Το αυτοκίνητο πρωτοεμφανίστηκε στο τέλος του 19ου αιώνα και παρέμεινε απλά ένα περιέργο αντικείμενο μέχρι το τέλος του πρώτου παγκόσμιου πολέμου οπότε και άρχισε να αποτελεί ένα σύμβολο επιτυχίας για λίγους. Μετά το τέλος του 1945 οπότε υπήρξε και πτώση στην τιμή αγοράς του, πολλές οικογένειες ήταν σε θέση να το αποκτήσουν. Έτσι, χωρίς να παύει να είναι έκφραση της κοινωνικής επιτυχίας, το αυτοκίνητο έγινε τρόπος ζωής, οικογενειακό εργαλείο και μεταφορικό μέσο που για πολλούς ταυτίζεται με την έννοια της ελευθερίας.

Οι επιρροές στη ζωή του ανθρώπου από τη διάδοση του αυτοκινήτου υπήρξαν ραγδαίες και γρήγορα δημιουργήθηκε σειρά από αντιφάσεις: ο άνθρωπος της πόλης είχε ένα γρήγορο μεταφορικό μέσο το οποίο τον αναγκάζει να χάνει περισσότερες ώρες από αυτές που προσπαθεί να εξοικονομήσει και αναγκάζεται να διανύει μεγαλύτερες αποστάσεις. Επίσης, τα μέσα μαζικής μεταφοράς γίνονται άβολα και ανεπαρκή, άρα κάνουν απαραίτητη τη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου, από την άλλη όμως μεριά θα ήταν πολύ πιο άνετα αν τα ιδιωτικά αυτοκίνητα δεν υπήρχαν. Είναι χαρακτηριστικό ότι για να μεταφερθούν 500 άτομα στο κέντρο μιας πόλης απαιτούνται 15 λεωφορεία, ή 400 αυτοκίνητα, γιατί ο μέσος όρος επιβατών ανά αυτοκίνητο δεν ξεπερνά το 1,2.

Ιδιαίτερα όμως οξύ είναι το πρόβλημα που προκαλείται όχι από την καθαυτό μετακίνηση του ιδιωτικού αυτοκινήτου αλλά από τη στάθμευση του στην ελληνική πόλη, τον οικισμό, την παραλία. Είναι σίγουρο ότι η τάση για παρκάρισμα όσο το δυνατόν κοντύτερα από τον τόπο εργασίας ή αναψυχής (για μείωση της απόστασης που πρέπει να περπατηθεί) κάθε άλλο παρά χρόνο εξοικονομεί. Παράλληλα όμως μπορεί να δημιουργεί πρόβλημα στη διέλευση πεζών και οχημάτων, θόρυβο, σκόνη κλπ.

Είναι λοιπόν το ιδιωτικό αυτοκίνητο ο μόνος ένοχος και η χρήση μαζικών μέσων μεταφοράς η μόνη λύση; Όχι βέβαια: η εναλλακτική λύση πρέπει να είναι συνολική και το κυκλοφοριακό πρόβλημα πρέπει να θεωρηθεί όχι σαν πρόβλημα διακίνησης οχημάτων αλλά σαν πρόβλημα ζωής της πόλης και μεταφοράς ανθρώπων.

Ποιες είναι οι γενικές αρχές σχεδιασμού κυκλοφοριακών έργων;

Τα κυκλοφοριακά προβλήματα στα περισσότερα ελληνικά αστικά κέντρα είναι αρκετά σημαντικά, ώστε κάθε έργο που εκτελείται για βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας πρέπει να θεωρείται οικονομικά σκόπιμο. Οι πόροι όμως που μπορούν να διατεθούν δεν είναι απεριόριστοι, γι' αυτό πρέπει πάντοτε να επιλέγεται μια στρατηγική εκτέλεσης έργων

που να μεγιστοποιεί τις ωφέλειες σε σχέση με τις αντίστοιχες επενδύσεις.

Ο λόγος για τον οποίο πρέπει τα έργα να γίνουν βάσει στρατηγικής είναι αρκετά σαφής: Εάν γίνουν κάποιες βελτιώσεις στο κυκλοφοριακό δίκτυο σε κάποιο συγκεκριμένο σημείο του, η κυκλοφορία διευκολύνεται στο συγκεκριμένο σημείο αλλά υπάρχει ο σοβαρός κίνδυνος να επιδεινωθούν οι κυκλοφοριακές συνθήκες στο υπόλοιπο δίκτυο εφόσον αυτό είναι κυκλοφοριακά υπερφορτισμένο. Η επιδείνωση αυτή μπορεί να οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους: Στη φόρτιση του υπόλοιπου δικτύου από νέα οχήματα που πριν την κατασκευή του έργου ακολουθούσαν άλλες διαδρομές και στη γέννηση νέων μετακινήσεων λόγω της πιθανής προσέλευσης νέων δραστηριοτήτων (καταστήματα, γραφεία κλπ.) στα σημεία όπου οι κυκλοφοριακές συνθήκες είναι ανετότερες.

Είναι λοιπόν φανερό ότι με σημειακά μεμονωμένα έργα το κυκλοφοριακό πρόβλημα δεν επιλύεται, απλώς μεταφέρεται κάπου αλλού, άρα αποσπασματική αντιμετώπιση δεν μπορεί να δώσει λύση.

Οι βασικές επιλογές για την ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας σε ένα αστικό κέντρο είναι δύο:

— Η πρώτη είναι αυτή της ριζικής βελτίωσης του υφισταμένου κέντρου της πόλης. Η λύση αυτή συναντά πολλές δυσκολίες συνήθως λόγω της πυκνής δόμησης, του περιορισμένου αριθμού εδαφικών λωρίδων, της υψηλής τιμής της γης και των σοβαρών προβλημάτων εξυπηρέτησης της κυκλοφορίας κατά τη διάρκεια εκτέλεσης των διαφόρων έργων.

— Η δεύτερη λύση είναι η δημιουργία νέων δικτύων εκτός κέντρου που μπορούν να ακολουθήσουν κάποιο πολεοδομικό σχεδιασμό και να ανακουφίσουν ουσιαστικά τις κεντρικές περιοχές της πόλης.

Είναι αναμφισβήτητο ότι η πρώτη λύση απαιτεί πολύ μεγάλες δαπάνες συγκριτικά με τη δεύτερη, η δεύτερη όμως δημιουργεί αντί για ένα πολλά, μικρότερης έντασης, σημεία όχλησης. Η συνηθέστερη λύση που ακολουθείται είναι κάποιος συνδυασμός των δύο λύσεων που αναφέρθηκαν μέσα στα πλαίσια ενός γενικού σχεδιασμού.

Τι είναι οι συγκοινωνιακές μελέτες;

Η μελέτη η οποία προτείνει επεμβάσεις με νέα έργα σαν αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω και ακόμα που προτείνει δυναμική επέμβαση στην υπάρχουσα υποδομή, με οικονομικό κόστος, λέγεται Συγκοινωνιακή Μελέτη. Η συγκοινωνιακή μελέτη πρέπει να προκύπτει σαν απόρροια της μελέτης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του αστικού κέντρου και ιδιαίτερα μετά από τον καθορισμό των χρήσεων γης. Η Κυκλοφοριακή Μελέτη αποτελεί μέρος της συγκοινωνιακής μελέτης και αφορά την πολιτική παρεμ-

βάσεων ώστε να ρυθμιστεί η συμπεριφορά των μετακινούμενων σε σχέση με την υπάρχουσα υποδομή.

Η συγκοινωνιακή μελέτη μιας αστικής περιοχής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον πολεοδομικό σχεδιασμό της περιοχής αυτής γιατί λαμβάνει υπόψη το σχέδιο ανάπτυξης που προβλέπεται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό και κάνει εκτιμήσεις για τη συγκοινωνιακή ζήτηση με βάση αυτές τις χρήσεις γης. Ανάμεσα στις αδυναμίες των συγκοινωνιακών μελετών πρέπει να αναφερθούν οι άνισες επιρροές στην ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος που προτείνουν και η αβεβαιότητα που ενέχουν λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος που χρειάζονται για να υλοποιηθούν.

Η συγκοινωνιακή μελέτη μιας πόλης προτείνει δυο επίπεδα επεμβάσεων:

— Βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις που στοχεύουν στην αξιοποίηση της υπάρχουσας υποδομής.

— Μακροπρόθεσμες ρυθμίσεις που στοχεύουν στην αύξηση της συγκοινωνιακής ικανότητας με νέα έργα.

Ανάμεσα στις βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις μπορούν να αναφερθούν η αναδιοργάνωση και βελτίωση των δημόσιων συγκοινωνιών, η αντιμετώπιση της στάθμευσης στο κέντρο, οι πεζοδρομήσεις, η βελτίωση της σηματοδότησης (φανάρια), η συμπλήρωση της σήμανσης (πινακίδες STOP κλπ.) και οι μονοδρομήσεις. Σαν μεσοπρόθεσμες επεμβάσεις θεωρούνται οι κατασκευές περιφερειακών δακτυλίων, παρακαμπτηρίων, ανισόπεδων κόμβων, ακτινικών αρτηριών καθώς και η «αποκέντρωση» λειτουργιών (μεταφορά υπηρεσιών π.χ. εκτός του κέντρου της πόλης).

Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη το θέμα εκπόνησης συγκοινωνιακής μελέτης για το Ηράκλειο Κρήτης καθώς και μελέτες κυκλοφοριακής οργάνωσης και στάθμευσης για 22 Δήμους του Νομού Αττικής. Την ευθύνη για την εποπτεία της πρώτης μελέτης έχει το ΥΠΕΧΩΔΕ ενώ για τις μελέτες της Αττικής την έχει ο Οργανισμός Αθήνας. Οι μελέτες αυτές στοχεύουν στην κυκλοφοριακή οργάνωση, τη βελτίωση των συνθηκών στάθμευσης και στην εξασφάλιση της άνετης διακίνησης των πεζών.

Ποια μπορεί να είναι η συμβολή της Τ.Α. στη βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών;

Οι Ο.Τ.Α. έχουν τον πρώτο λόγο σε θέματα συγκοινωνιακών μελετών διότι αυτές γίνονται συνήθως σε επίπεδο Δήμου. Έτσι, όχι μόνο προκηρυσσουν τις μελέτες αλλά έχουν και την άμεση παρακολούθησή τους με τη δυνατότητα παρέμβασης δεδομένου ότι γνωρίζουν καλύτερα τα τοπικά προβλήματα. Είναι λοιπόν απαραίτητη η συνεργασία του μελετητικού φο-

ρέα και του αρμόδιου ΟΤΑ για την τελική διατύπωση προτάσεων. Επίσης, είναι προφανές ότι οι ΟΤΑ αναλαμβάνουν και το βάρος της υλοποίησης των προτάσεων αυτών.

Εκτός αυτού οι ΟΤΑ έχουν την ευθύνη για την κατασκευή διαφόρων μικρής κλίμακας έργων για ανακούφιση των κυκλοφοριακών προβλημάτων (πεζοδρομήσεις, σημάσεις κλπ.) τα οποία παρά τον αποσπασματικό τους χαρακτήρα πρέπει να αποφασίζονται με μεγάλη προσοχή. Ιδιαίτερα στο θέμα του καθορισμού και της τήρησης του όριου αποπεράτωσης των έργων που εκτελούνται στους δρόμους η συμβολή των ΟΤΑ μπορεί να είναι σημαντική. Η παρεμπόδιση της κυκλοφορίας είναι σοβαρός λόγος για την επιλογή της εποχής, της νυκτερινής ή ημερήσιας εργασίας, ακόμα και για την απαγόρευση εκτέλεσης έργων. Είναι γνωστά τα προβλήματα δρόμων που παραμένουν σε κατάσταση εργοταξίου ενώ δεν εκτελούνται έργα. Εξάλλου οι ΟΤΑ θα πρέπει να πάρουν την πρωτοβουλία για συντονισμό των έργων των οργανισμών κοινής ωφέλειας στους δρόμους, για μείωση των οχλήσεων αλλά και εξοικονόμηση πόρων (σχετική αναφορά γίνεται και στο κεφάλαιο 7). Αξίζει επίσης να αναφερθεί ο έλεγχος που πρέπει να γίνεται στους εργολήπτες των διαφόρων έργων για να παίρνουν μέτρα προειδοποίησης πεζών και οχημάτων με κατάλληλη σήμανση ώστε να εξασφαλίζεται η οδική ασφάλεια.

Στα πλαίσια της συμμετοχής των ΟΤΑ στον πολεοδομικό σχεδιασμό κατατάσσεται και η πολιτική χρήσεων γης που αποτελεί μέτρο για τη ρύθμιση των αιτιών των μετακινήσεων και την ανακατανομή των φόρτων κυκλοφορίας με τρόπο προσαρμοσμένο προς τα διατιθέμενα έργα κοινωνιακής υποδομής. Αποφάσεις για απομάκρυνση διαφόρων υπηρεσιών και για απαγόρευση εγκατάστασης νέων υπηρεσιών σε ένα υπερφορτωμένο κέντρο πόλης είναι μέτρα με σοβαρό αντίκτυπο.

Τέλος, όπως σε κάθε άλλη δραστηριότητα των ΟΤΑ έτσι και εδώ πρέπει να αναφερθεί η σημασία της ενημέρωσης του κοινού για τους κανόνες κυκλοφορίας, τα προβλήματα που δημιουργούν οι καταστρατηγήσεις τους, την ανάγκη για λιγότερη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου και τη χρησιμότητα των έργων που θα κατασκευαστούν, που όχι μόνο θα κληθεί το κοινό να πληρώσει, αλλά και θα οχληθεί στις μετακινήσεις του.

Τι προβλήματα λύνει και τι προβλήματα δημιουργεί η πεζοδρόμηση;

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η έλλειψη πολεοδομικού σχεδιασμού αλλά και η μικρή ιδιοκτησία, δημιούργησε στις περισσότερες ελληνικές πόλεις μικρά οικοδομικά τετράγωνα με υψηλή δόμηση και στενούς δρόμους. Ταυτόχρονα, καλλιεργήθηκε στο κοινό ταύτιση της έννοιας της ά-

νεσης με τη δυνατότητα προσπέλασης του αυτοκινήτου μέχρι την πόρτα. Είναι λοιπόν φυσικό οι πεζόδρομοι να έχουν τους υποστηρικτές και τους πολέμιούς τους.

Η πεζοδρόμηση ορισμένων δρόμων αποτελεί μέτρο αναβάθμισης της ποιότητας της ζωής σε μια περιοχή αλλά μπορεί να αποβεί θετική και για τη βελτίωση της κυκλοφοριακής κατάστασης γενικότερα, αποθαρρύνοντας τη μετάβαση στο κέντρο με ιδιωτικό αυτοκίνητο. Με το μέτρο αυτό αποδίδονται στους πεζούς ορισμένοι δρόμοι που δεν συνεισφέρουν σοβαρά στην κυκλοφορία και έτσι διευκολύνεται η διακίνηση των πεζών, κάνοντας πιο «ανθρώπινη» τη ζωή στην περιοχή του πεζόδρομου. Εξάλλου η πεζοδρόμηση δημιουργεί νέους χώρους για καλλιέργεια πρασίνου αλλά και πιθανά για χώρους αναψυχής των παιδιών αποτελώντας έτσι μικροπνεύμονες μέσα στο κέντρο μιας πόλης.

Μια πρώτη αντίρρηση που διατυπώνεται για τη δημιουργία πεζοδρόμων είναι η εξής: «Εφόσον το σημερινό οδικό δίκτυο δεν επαρκεί, πώς είναι δυνατόν να επαρκέσει όταν μειώνεται με πεζοδρόμους;». Είναι όμως γνωστό ότι η κυκλοφορία έχει την τάση να καταλαμβάνει οποιοδήποτε κενό της παραχωρείται. Άρα και διπλάσια επιφάνεια για κυκλοφορία να υπήρχε, πιθανότατα δεν θα επαρκούσε. Τα παραδείγματα δείχνουν ότι η κυκλοφορία έχει την ικανότητα να προσαρμόζεται στις πεζοδρομήσεις.

Η δεύτερη αντίρρηση αφορά τη διαταραχή που θα επιφέρει η πεζοδρόμηση στην πελατεία των παρακειμένων καταστημάτων. Είναι όμως αποδεδειγμένο ότι το προσιτό και ελκυστικό περιβάλλον δημιουργεί καλύτερες προϋποθέσεις για λιανική πώληση γι' αυτό και η αντίρρηση αυτή δεν ευσταθεί.

Η τρίτη και τελευταία συνήθης αντίρρηση για τους πεζοδρόμους αφορά τη δυσκολία μεταφοράς ασθενών, τροφοδοσίας καταστημάτων και πρόσβασης ειδικών οχημάτων όπως τα πυροσβεστικά. Οι σωστά σχεδιασμένοι όμως πεζόδρομοι έχουν στις διασταυρώσεις τους με τους αυτοκινητόδρομους, χώρους για εκφορτώσεις αλλά και επιτρέπουν σε εξαιρετικές περιπτώσεις την προσπέλαση αθσηνοφόρων και πυροσβεστικών οχημάτων.

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι για την απόφαση για κατασκευή πεζοδρόμων πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ειδικές συνθήκες κάθε συνοικίας και να υπάρχει η συναίνεση των κατοίκων και καταστηματαρχών. Από την άλλη πλευρά είναι απαραίτητη η συχνή παρακολούθηση των πεζοδρόμων για αποφυγή οχλήσεων των πεζών από δίκυκλα και αυτοκίνητα που επιθυμούν να σταθμεύσουν παράνομα.

ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ

Τι είναι οι περιοχές προστασίας της φύσης και τα εθνικά πάρκα; Τι είναι οι προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί;

— **Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης** χαρακτηρίζονται εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, με σπάνια ή απειλούμενα είδη χλωρίδας ή πανίδας. Στις περιοχές αυτές απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα.

— **Περιοχές προστασίας της φύσης** χαρακτηρίζονται εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας. Στις περιοχές αυτές δίνονται ειδικότερες ονομασίες ανάλογα με το αντικείμενο και το σκοπό προστασίας και επιτρέπονται μόνο δραστηριότητες που δεν έρχονται σε αντίθεση με το σκοπό προστασίας.

— **Εθνικά πάρκα** είναι εκτεταμένες χερσαίες, υδάτινες και μικτές περιοχές που δεν έχουν επηρεαστεί από ανθρώπινες δραστηριότητες και που διατηρούν αξιόλογα οικολογικά και αισθητικά στοιχεία. Όταν ένα μεγάλο τμήμα του εθνικού πάρκου καταλαμβάνεται από έκταση δασική ή θαλάσσια χαρακτηρίζεται αντίστοιχα εθνικός δρυμός και θαλάσσιο πάρκο.

— **Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί** είναι μεμονωμένα δημιουργήματα ή και λειτουργικά τμήματα της φύσης με αισθητική ή οικολογική αξία, όπως δέντρα, συστάδες θάμνων, προστατευτική βλάστηση, φυσικοί φράκτες, παράκτια βλάστηση, καταρράκτες, πηγές, φαράγγια, σπηλιές, απολιθώματα, παλαιοντολογικά ευρήματα. Ειδικότερα όταν έχουν ιστορική σημασία χαρακτηρίζονται διαηρητέα μνημεία της φύσης.

— **Προστατευόμενα τοπία** είναι περιοχές μεγάλης αισθητικής ή πολιτιστικής αξίας με τουριστικό συνήθως ενδιαφέρον.

— **Διατάξεις:** Ν. 1650/86 ΦΕΚ 160 Α'

Πώς μπορεί μια περιοχή ή ένα στοιχείο της φύσης να χαρακτηριστεί προστατευόμενο σύμφωνα με τους παραπάνω ορισμούς;

Πρώτα απ' όλα πρέπει να συνταχθεί μια ειδική περιβαλλοντική μελέτη που να τεκμηριώνει τη σημασία του προστατευτέου αντικειμένου και τη σκοπιμότητα των προτεινόμενων μέτρων προστασίας. Κατόπιν χρειάζεται γνωμοδότηση του νομαρχιακού συμβουλίου και ακολούθως μπορεί να εκδοθεί Προεδρικό Διάταγμα ύστερα από πρόταση των Υπουργών ΠΕ-ΧΩΔΕ και ΒΕΤ. Με το Προεδρικό αυτό Διάταγμα ή με ανάλογα Προεδρικά Διατάγματα καθορίζονται:

— τα όρια των περιοχών προστασίας

- οι αναγκαίοι περιορισμοί και απαγορεύσεις
- οι αρμόδιοι για τη διαχείριση και έκδοση κανονισμών φορείς που θα ρυθμίζουν ποια έργα και δραστηριότητες μπορούν να εκτελεσθούν (π.χ. λατομικές, μεταλλευτικές, βιομηχανικές, οικιστικές, βόσκηση, αλιεία, κυνήγι κλπ.)

Τα προεδρικά αυτά διατάγματα πριν υπογραφούν ανακοινώνονται στους ενδιαφερόμενους για υποβολή προτάσεων και αντιρρήσεων. Η νομοθεσία προβλέπει την καταβολή αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες περιοχών που χαρακτηρίστηκαν προστατευτές με αποτέλεσμα να θίγονται υπέρμετρα τα οικονομικά τους συμφέροντα. Το ίδιο ισχύει και για τυχόν ζημιές σε γεωργικές, κτηνοτροφικές ή αλιευτικές εκμεταλλεύσεις καθώς και σε περίπτωση που κριθεί απαραίτητη μια αναγκαστική απαλλοτρίωση.

Τι είναι οι υγρότοποι και ποια η σημασία τους;

Υγρότοποι είναι τμήματα του φυσικού χώρου που βρίσκονται σε μια ενδιάμεση ζώνη ανάμεσα στη γη και στο νερό. Οι λειτουργίες που αντιστοιχούν στη γη και το νερό αλληλοσυνδέονται και επιταχύνουν έτσι τις βιολογικές διαδικασίες και την παραγωγή. Υγρότοποι μπορούν να θεωρηθούν αβαθείς (μέχρι 6 μέτρα) υδάτινες εκτάσεις με λιμνάζοντα ή τρεχούμενα νερά, γλυκά ή και αλμυρά, καθώς και μεγάλες λιμνοθάλασσες, δέλτα ποταμών, βάλτοι, έλη, καλαμώνες και παραποτάμια δάση.

Οι υγρότοποι προσφέρουν πολλά οφέλη:

- Συγκρατούν εποχιακά τα νερά από τις πλημμύρες προστατεύοντας τη γεωργική γη.
  - Λειτουργούν σαν φυσικοί μηχανισμοί καθαρισμού των νερών απορροφώντας ρυπαντικές ουσίες και απομακρύνοντας τη λάσπη.
  - Εμποδίζουν το αλμυρό νερό να εισβάλλει στους υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες με την πίεση που ασκεί η ροή γλυκών νερών διαμέσου των υγρότοπων.
  - Απορροφούν τον κυματισμό προστατεύοντας τις ακτές από τη διάβρωση.
  - Είναι ιδεώδεις βιότοποι για πολλά είδη αλιευμάτων και οστρακοειδών.
  - Προσφέρουν καταφύγιο σε πολλά είδη θηλαστικών, υδρόβιων και αποδημητικών πτηνών καθώς και σε είδη που απειλούνται με εξαφάνιση.
  - Αποτελούν ανοικτούς χώρους για την αισθητική απόλαυση της φύσης.
- Σχετικές Διατάξεις: ΑΠ. ΕΣΧΠ 11/1981 ΦΕΚ 551 Β'.

Ποιες είναι οι διεθνείς συμβάσεις που μετέχει η χώρα μας για την προστασία των περιοχών φυσικού κάλλους;

1. Σύμβαση για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (σύμβαση της Βέρνης, 1979). Ορίζει ως υποχρέωση όλων των ευρωπαϊκών κρατών την προστασία των βιοτόπων της άγριας πανίδας και χλωρίδας και ιδιαίτερα των ειδών που κινδυνεύουν. Ορισμένα άγρια είδη κηρύσσονται αυστηρά προστατευτέα και απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα που μπορεί να τα βλάψει (σ' αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται ορισμένα ζώα που αν και έχουν γίνει πολύ σπάνια, εξοντώνονται συχνά ως επιβλαβή όπως ο λύκος, η αρκούδα, τα αρπαχτικά πουλιά, διάφορα φίδια).

Εξαιρέσεις επιτρέπονται σε περιπτώσεις πρόληψης καταστροφών. Σε κάθε περίπτωση όμως απαγορεύεται η χρήση καταστροφικών μέσων όπως ηλεκτρικές συσκευές, εκρηκτικές ύλες, δηλητήρια κλπ.

2. Σύμβαση για τους υγρότοπους διεθνούς σημασίας (σύμβ. Ραμσάρ, 1972). Αποβλέπει στην προστασία των υγροτόπων όλου του πλανήτη που έχουν σημαντική αξία ιδιαίτερα για τα υδρόβια πουλιά. Έντεκα υγρότοποι του Ελληνικού χώρου προστατεύονται από τη Σύμβαση Ραμσάρ:

- Δέλτα του Έβρου (Ν. Έβρου)
- Λίμνη Μητρικού (Ν. Ροδόπης)
- Λίμνη Βιστωνίδα και Πόρτο Λάγος (Ν. Ροδόπης)
- Δέλτα του Νέστου (Ν. Ξάνθης - Καβάλας)
- Λίμνη Κερκίνη (Ν. Σερρών)
- Λίμνες Λαγκαδά και Βόλβη (Ν. Θεσσαλονίκης)
- Δέλτα των ποταμών Αξιού - Λουδία - Αλιάκμονα (Ν. Θεσσαλονίκης - Πιερίας)
- Λίμνη Μικρή Πρέσπα (Ν. Φλώρινας, είναι και Εθνικός Δρυμός)
- Δέλτα των ποταμών Λούρου - Άραχθου (Αμβρακικός κόλπος)
- Δέλτα του Αχελώου και λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου (Στερεά Ελλάδα)
- Λιμνοθάλασσα Κοτύχι (Πελοπόννησος)

Σχετικές Διατάξεις: Ν.Δ. 191/74 ΦΕΚ 350 Α'

Ποιες ανθρώπινες δραστηριότητες - επεμβάσεις απειλούν τις περιοχές φυσικού κάλλους γενικά;

Η οικολογική ποικιλότητα των περιοχών φυσικού κάλλους καθιστά πολύ δύσκολο να καθορίσει κανείς κάποιες δραστηριότητες που είναι κατ' ανάγκη βλαβερές δεδομένου ότι διαφορετικές θα είναι οι επιδράσεις

σε κάθε περιοχή. Σε πολύ γενικές γραμμές οι επεμβάσεις που προκαλούν καταστροφές είναι:

- Ρύπανση από απόβλητα βιομηχανικά, κτηνοτροφικά αλλά και αστικά, κατάλοιπα φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.
- Έργα λιμενοβιομηχανικά, μπαζώματα και οδοποιητικά που γίνονται συχνά λόγω του χαμηλού κόστους των απαλλοτριώσεων.
- Αποξηράνσεις, που γίνονται με στόχο την απόκτηση καλλιεργήσιμης γης.
- Κυνήγι, που επιφέρει σημαντικά πλήγματα στην οικολογική ισορροπία.
- Εντατική αλιεία σε βαθμό που μειώνεται η αναπαραγωγική ικανότητα.

Πώς ελέγχονται οι δραστηριότητες που απειλούν τη χλωρίδα και την πανίδα των περιοχών φυσικού κάλλους (π.χ. κυνήγι);

Το ανεξέλεγκτο κυνήγι καθώς και η εντατική και ανορθολογική αλιείωση έχουν επιφέρει σημαντικά πλήγματα στην οικολογική ισορροπία των περιοχών φυσικού κάλλους.

Η προστασία ενός μέρους της πανίδας βασίζεται σε ένα τμήμα του Δασικού Κώδικα σύμφωνα με τον οποίο όλα τα άγρια θηλαστικά και πουλιά θεωρούνται θηρεύσιμα θηράματα εκτός από ορισμένα είδη όπως: σκαντζόχοιρος, νυχτερίδα, κύκνος, πελαργός, κούκκος, δρυκολάπτες, γύπες, χελιδόνια, δεκαοχτούρα καθώς και τα πουλιά που είναι μικρότερα από 17 εκατοστά. Επίσης ο Δασικός Κώδικας προβλέπει την ίδρυση μονίμων καταφυγίων για προστασία των θηραμάτων με σκοπό την ευκολότερη και ταχύτερη αναπαραγωγή τους.

Με το Νόμο περί Προστασίας της άγριας πανίδας και χλωρίδας κηρύσσονται προστατευτέα περισσότερα από 700 είδη φυτών και 200 είδη ζώων. Απαγορεύεται επίσης

- Για τα φυτά η κοπή, μεταφύτευση και καταστροφή.
- Για τα ζώα ο φόνος, τραυματισμός και η ταρίχευση.
- Για όλα τα είδη η μεταφορά, πώληση, εξαγωγή από τη χώρα και η χωρίς άδεια επιστημονική έρευνα.

Είναι όμως γεγονός ότι η αναφορά διαφόρων ειδών με την επιστημονική τους ονομασία, δεν βοηθάει ούτε τους λιγοστούς θηροφύλακες ούτε τους κυνηγούς που δεν έχουν διάθεση να παρανομήσουν. Εξάλλου η χώρα μας είναι πρώτη στην Ευρώπη σε αναλογία κυνηγών ανάλογα με τον πληθυσμό και πολλοί απ' αυτούς δεν βλέπουν το κυνήγι σαν μια παραδοσιακή φυσιολατρική δραστηριότητα και δεν διστάζουν να εξοντώνουν ολόκληρα κοπάδια ή να ταριχεύουν άγρια ζώα.

Σε περίπτωση που ένας ΟΤΑ θέλει να θέσει υπό έλεγχο το κυνήγι σε μια περιοχή που θεωρεί ότι κινδυνεύει, μπορεί να απευθύνει μια συγκεκριμένη πρόταση προς το Δασαρχείο ζητώντας να κηρυχθεί μια περιοχή καταφύγιο των θηραμάτων.

Το Δασαρχείο θα κρίνει αν πράγματι συντρέχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις ενός βιότοπου, δηλαδή έχει βλάστηση, πηγές και νερά, έχει ικανοποιητική έκταση και υπάρχει φυσικός πληθυσμός, ο οποίος κινδυνεύει να εξαφανιστεί, είτε έχει τη δυνατότητα μέσα σ' αυτή τη συγκεκριμένη περιοχή να αυξηθεί σημαντικά. Αν λοιπόν αποφασίσει το Δασαρχείο ότι η πρόταση του ΟΤΑ ευσταθεί, διατάσσει την απαγόρευση της θήρας στην περιοχή για απεριόριστο διάστημα. Το μέτρο αυτό λόγω του διαρκούς χαρακτήρα του, λαμβάνεται μόνο σε σοβαρές περιπτώσεις και μετά από λεπτομερή εξέταση των προϋποθέσεων.

Πιο εύκολο για έναν ΟΤΑ είναι να ζητήσει από το Δασαρχείο να διατάξει την προσωρινή απαγόρευση της θήρας σε μια περιοχή για 3 ως 5 χρόνια, παρουσιάζοντας σοβαρές ενδείξεις ότι αυτή η περιοχή προσφέρεται για την αναπαραγωγή των θηραμάτων, προστατεύοντας έτσι το φυσικό περιβάλλον.

Κάτι που πρέπει να τονίσουμε είναι ότι βάσει του άρθρου 289 παρ. 1 του Ν.Δ. 86/1969, οι δημοτικοί και κοινοτικοί υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να βοηθούν στην πάταξη της λαθροθηρίας, δηλαδή η απόκρυψη γεγονότων που αφορούν τη λαθροθηρία αποτελεί παράβαση των καθηκόντων τους.

Αλλά το σημαντικότερο απ' όλα είναι η εκπαίδευση των κυνηγών με τη βοήθεια ήδη εκπαιδευμένων θηροφυλάκων αλλά και των καλοπροαίρετων από τους κυνηγούς. Στο σημείο αυτό αλλά και στην προβολή άλλων φυσιολατρικών δραστηριοτήτων, η συμμετοχή των ΟΤΑ μπορεί να είναι σημαντική. Σχετικές Διατάξεις:

Ν. 1335/83 ΦΕΚ 32 Α' Π.Δ. 67/81 ΦΕΚ 23 Α'

Ν. 1197/81 ΦΕΚ 240 Α' Υπ. Απ. 25237/76 ΦΕΚ 602 Β'

Τι είναι ο οικοτουρισμός;

Ο τουρισμός με τη συμβατική του έννοια και με τη συνήθη μορφή του σήμερα είναι ένας τομέας οικονομικής δραστηριότητας με πολύ χαλαρές έως ανύπαρκτες σχέσεις με τους άλλους τομείς ανάπτυξης όπως την περιφερειακή ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος. Έτσι, ξεκινώντας από τη συγκέντρωση ξενοδοχειακών μονάδων σε ήδη μεγενθυμένα αστικά κέντρα (λόγω καλύτερης υποδομής) φθάνει στην υποβάθμιση άλλων τομέων της οικονομίας (γεωργία, βιοτεχνία) και στην επιβάρυνση

του περιβάλλοντος. Η υπερπροσφορά καταλυμάτων σε συνδυασμό με την εξάρτηση από ξένα τουριστικά γραφεία έχει μειώσει το κόστος για τους ξένους τουρίστες σε μεγάλο βαθμό και έτσι το τουριστικό «προϊόν» είναι πολύ ακριβότερο για τον Έλληνα τουρίστα.

Είναι σαφές από τα παραπάνω ότι είναι συμφέρον και με οικονομικά, αλλά και με περιβαλλοντικά κριτήρια, ο τουρισμός να διευρύνει το πεδίο της δραστηριότητάς του. Μια τέτοια διεύρυνση είναι και ο οικοτουρισμός.

Ο οικοτουρισμός είναι μια ήπια μορφή τουρισμού που δεν απαιτεί δαπανηρές εγκαταστάσεις και φέρνει τον άνθρωπο πιο κοντά στη φύση και τους παραδοσιακούς τρόπους ζωής. Βασική του αρχή είναι η προσαρμογή του τουρισμού στις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας του τόπου υποδοχής και όχι το αντίθετο όπως συμβαίνει συνήθως. Στόχοι του οικοτουρισμού είναι:

- Η συνύπαρξή του με άλλους κλάδους της οικονομίας.
- Η τόνωση των οικισμών που εγκαταλείπονται.
- Η αξιοποίηση των παραδοσιακών κτισμάτων και η αποφυγή της κατασκευής νέων μονάδων.
- Η σύνδεση του τουρισμού με τη γνωριμία αλλά και την προστασία της φύσης (επίσκεψη σε βιότοπους, δρυμούς κλπ.).
- Η διατήρηση του ελέγχου της ιδιοκτησίας αλλά και του όλου κυκλώματος του τουρισμού από τον τοπικό πληθυσμό.

Ποια διεθνή προγράμματα χρηματοδοτούν μελέτες ή ενέργειες προστασίας βιοτόπων άγριας και μη πανίδας και χλωρίδας;

Οι χρηματοδοτήσεις αυτές μπορούν να καταταγούν σε δυο μεγάλες κατηγορίες: Από την ΕΟΚ και από το Παγκόσμιο Ταμείο Άγριας Ζωής.

1) ΕΟΚ

— Κανονισμός ACE(Κοινοτικές Ενέργειες για το Περιβάλλον). α) Προστασία ειδών που απειλούνται με αφανισμό. Οι αιτήσεις υποβάλλονται μέσω του ΥΠΕΧΩΔΕ και εξετάζονται από συμβουλευτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όπου συμμετέχει ένας εκπρόσωπος από κάθε χώρα μέλος. Η μέγιστη συμμετοχή της ΕΟΚ φτάνει το 50% του συνολικού κόστους. β) Προστασία, διατήρηση, ανάκαμψη ζωνών ιδιαίτερης σημασίας. Ισχύουν τα ίδια όπως στο (α).

— Πειραματικά προγράμματα MEDSPA.

Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος. Αφορά μόνο τις μεσογειακές χώρες. Οι αιτήσεις υποβάλλονται μέσω ΥΠΕΧΩΔΕ και εξετάζονται από Συμβουλευτική Επιτροπή. Μέγιστη συμμετοχή της ΕΟΚ: 50%.

2) Παγκόσμιο Ταμείο Άγριας Ζωής.

Είναι ταμείο μη κυβερνητικό, δηλαδή η εκπροσώπηση και οι αιτήσεις δεν γίνονται μέσω φορέων του δημοσίου. Στην Ελλάδα έχει δημιουργηθεί Συντονιστική Επιτροπή του με συμμετοχή μη κυβερνητικών φορέων (Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Μουσείο Γουλανδρή, Ορνιθολογική Εταιρεία κλπ). Χρηματοδοτεί διάφορα προγράμματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

ΤΑ ΔΑΣΗ

Ποια είναι η σημασία των δασών, ποιοι οι κυριότεροι κίνδυνοι που τα απειλούν και σε τι οφείλονται;

Το δάσος είναι ένα φυσικό οικοσύστημα με μεγάλη σημασία για την οικολογική ισορροπία ενώ ταυτόχρονα αποτελεί έναν ανανεώσιμο πόρο με δυνατότητες που αξιοποιούμενες κατάλληλα συμβάλλουν στην οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτιστική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα τα δάση:

- Παράγουν οξυγόνο, καθαρίζουν την ατμόσφαιρα και μειώνουν τους θορύβους και τις επικίνδυνες ακτινοβολίες.
- Επιδρούν ευνοϊκά και ρυθμιστικά στο κλίμα αμβλύνοντας τις ακραίες θερμοκρασίες.
- Συγκρατούν τα νερά των βροχών, αποτρέπουν τη διάβρωση των εδαφών και το σχηματισμό χειμάρρων και πλημμυρών.
- Εξασφαλίζουν τις συνθήκες διατήρησης και ανάπτυξης της χλωρίδας και πανίδας.
- Προσφέρουν αισθητική απόλαυση.
- Εξασφαλίζουν απασχόληση σε ένα μέρος του πληθυσμού και προσφέρουν πολύτιμα προϊόντα όπως το ξύλο.

Οι κυριότεροι κίνδυνοι που απειλούν και έχουν ήδη προσβάλλει τα δάση, είναι η αλλαγή των χρήσεων γης και οι πυρκαγιές μαζί με άλλες καταστροφές.

Οι αλλαγές χρήσεων γης υπαγορεύτηκαν από την οικιστική και την οικονομική επέκταση: υπερβολική βόσκηση, γεωργία, τουρισμός, κυνήγι, οικοπεδοποίηση, βιομηχανική δραστηριότητα, συγκοινωνιακά έργα.

Εξάλλου οι φυτικές καταστροφές που έχουν και σχέση με τις πυρκαγιές, είναι η διάβρωση του εδάφους, τα χειμαρρικά φαινόμενα καθώς και η προσβολή της άγριας πανίδας.

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αναφερθούν όλοι οι λόγοι που επιφέρουν τους παραπάνω κινδύνους. Μερικοί βασικοί απ' αυτούς είναι η δυνατότητα εύκολης προσπέλασης, η έλλειψη συστηματικών έργων υποδομής, οι

πιέσεις από τους ανταγωνιστικούς παράγοντες (κτηνοτροφία, τουρισμός) αλλά και η αποδιάρθρωση των παραδασόβιων πληθυσμών.

Ειδικά για τις πυρκαγιές πέρα από τις μετεωρολογικές συνθήκες και τους εμπρησμούς, έχουν σαν βαθύτερα αίτια:

— τη δημογραφική ερήμωση των ορεινών περιοχών και την παραίτηση του πληθυσμού από την ευθύνη φύλαξης του δάσους

— τη μείωση της δασοπονικής δραστηριότητας που απέφερε την αύξηση της εύφλεκτης ύλης (κλαδιά, καυσόξυλα)

— τα ειδικά συμφέροντα μικρών ομάδων ατόμων καθώς και την αύξηση των περιηγητών που από άγνοια ή αμέλεια συμβάλλουν στις καταστροφές (εγκατάλειψη εστιών φωτιάς, καθάρισμα αγρών, καύση σκουπιδιών, σπινθήρες από μηχανήματα).

Ειδικότερα για την κτηνοτροφία αξίζει να σημειωθεί ότι η αναζήτηση νέων εκτάσεων βοσκής μέσα στα δάση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη μείωση των απασχολούμενων στον τομέα, πράγμα που κάνει προβληματική τη μετακίνηση των κοπαδιών σε μεγάλες αποστάσεις για εξεύρεση τροφής.

Ποιο είναι το νομικό πλαίσιο διαχείρισης και αξιοποίησης των δασών; Τι αναφέρεται για τα δάση που ανήκουν στους Ο.Τ.Α.;

Ο νόμος που καθορίζει τα μέτρα για την προστασία, διατήρηση και ανάπτυξη των δασών είναι ο Ν. 998/1979. Διάφοροι άλλοι νόμοι που έχουν σχέση και με τα δάση αναφέρονται στο κεφάλαιο των περιοχών φυσικού κάλλους. Σύμφωνα λοιπόν με το νόμο αυτό, τα δάση διακρίνονται ανάλογα με τις λειτουργίες που εξυπηρετούν σε:

— δάση με ιδιαίτερο επιστημονικό, αισθητικό, οικολογικό ενδιαφέρον (εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, υγροβιότοποι)

— δάση με ιδιαίτερη προστατευτική επίδραση στα εδάφη, υπερκείμενα οικισμών ή κοντά σε μνημεία ή έργα (προστατευτικά δάση)

— δάση με σημασία από άποψη παραγωγής δασικών προϊόντων (παραγωγικά δάση)

— δάση προσφερόμενα για αναψυχή ή τουριστική ανάπτυξη (δάση αναψυχής)

— δάση που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες.

Η προστασία των δασών ανήκει στην **αρμοδιότητα της δασικής υπηρεσίας** και ανεξάρτητα από το αν είναι ιδιωτικά ή δημόσια η διαχείριση των δασών γίνεται κάτω από την επίβλεψη του Υπουργείου Γεωργίας. Τα δάση που ανήκουν στους ΟΤΑ θεωρούνται ιδιωτικά και οι ΟΤΑ - ιδιοκτήτες είναι υποχρεωμένοι όπως σε κάθε ιδιωτικό δάσος να διαθέτουν το 30%

των ετήσιων εσόδων από την εκμετάλλευση των δασών για την εκτέλεση δασικών έργων, διάνοιξη οδών, φύτευση ή καλλιέργεια ταχυαυξών ειδών, διενέργεια αναδασώσεων και βελτίωση της δασικής βλάστησης.

Οι αρμόδιες υπηρεσίες δασοτεχνικών έργων είναι υπεύθυνες για τον προγραμματισμό, μελέτη και εκτέλεση έργων δασικής οδοποιίας, κτιρίων, διευθέτησης δασικών χειμάρρων, κατασκευής υδατοδεξαμενών κλπ. Στα ιδιωτικά δάση υπεύθυνος για τα παραπάνω **τεχνικά έργα** είναι ο ιδιοκτήτης και μπορεί να επιδοτηθεί γι' αυτά μέχρι ποσοστού 100% από το Κράτος ή σε περίπτωση αδυναμίας του ιδιοκτήτη τα έργα αναλαμβάνει η δασική υπηρεσία με καταβολή από τον ιδιοκτήτη της μισής δαπάνης τμηματικά.

Οι δασικές περιοχές που είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες ή ευαίσθητες σε πυρκαγιές χαρακτηρίζονται επικίνδυνες. Οι ιδιοκτήτες δασών επικινδύνων περιοχών είναι υποχρεωμένοι να συνιστούν **συνεταιρισμούς προστασίας** εάν στην περιφέρεια ενός ΟΤΑ οι ιδιοκτήτες ιδιωτικών δασών υπερβαίνουν τους 7.

Σύμφωνα με το Νόμο περί δασών αρμόδια όργανα για την **καταστολή των πυρκαγιών** είναι:

- ο δασάρχης και η δασική υπηρεσία
- η αστυνομία και η αγροφυλακή
- οι ΟΤΑ της περιοχής
- η πυροσβεστική υπηρεσία
- οι ειδικές μονάδες κατάσβεσης και οι στρατιωτικές αρχές. Συντονιστής των ενεργειών είναι ο Νομάρχης.

Σημειώνεται ότι απαγορεύεται η μεταβίβαση ιδιωτικών δασών, που έχουν καεί, για 30 χρόνια.

Τα κατεστραμμένα από πυρκαγιά ή από παράνομη υλοτομία δάση κηρύσσονται **αναδασωτέα**. Επίσης αναδασωτέες μπορούν να κηρυχθούν περιοχές που βρίσκονται σε λεκάνες απορροής χειμάρρων που έχουν κλίση μεγαλύτερη από 30% που υπέρκεινται πόλεων ή που κινδυνεύουν από διάβρωση των εδαφών τους.

Οι ΟΤΑ μπορούν να διαθέτουν δασικές εκτάσεις τους στη δασική υπηρεσία για αναδάσωση και δασοπονική εκμετάλλευση. Τα έσοδα από την εκμετάλλευση αυτή μοιράζονται από μισά μεταξύ του δημοσίου και του ΟΤΑ.

Η **εκχέρσωση** των δασών για απόδοση σε αγροτική καλλιέργεια είναι επιτρεπτή μόνο κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις (μελέτη, δεν υφίσταται εδαφολογικό ή οικολογικό πρόβλημα, δεν αίρεται ο δασικός χαρακτήρας της περιοχής). Ειδικά για τις Δημοτικές ή Κοινοτικές δασικές εκτάσεις

αυτές μπορούν να εκχερσωθούν εφόσον τηρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις για να παραχωρηθεί η χρήση μόνο σε γεωργούς μόνιμους κατοίκους του οικείου ΟΤΑ.

Σύμφωνα με το άρθρο 71 του νόμου περί δασών είναι ανεπίτρεπτη οποιαδήποτε **μεταβολή της χρήσης** της δασικής έκτασης. Επιτρέπονται όμως σύμφωνα με τα παραπάνω άρθρα και κάτω από προϋποθέσεις οι εξής χρήσεις:

Άρθρο 51: τουριστικές εγκαταστάσεις με άδεια του ΕΟΤ

Άρθρο 52: αθλητικές εγκαταστάσεις

Άρθρο 53: σχολικές εγκαταστάσεις

Άρθρο 54: νοσοκομεία, παιδικές εξοχές, κατασκηνώσεις

Άρθρο 55: νεκροταφεία

Άρθρο 56: βιομηχανίες κατεργασίας ξύλου και γαλακτοκομικές

Άρθρο 57: μεταλλευτικές και λατομικές εργασίες

Άρθρο 58: δημόσια έργα

Άρθρο 59: στρατιωτικά έργα κάθε είδους

Άρθρο 60: πολιτιστικά έργα, μουσεία, πνευματικά κέντρα.

Σε περίπτωση που το δημόσιο έχει **συγκυριότητα** δασικής έκτασης με ποσοστό μικρότερο του 50% μπορεί να παραχωρήσει το μερίδιό του στους συνιδιοκτήτες ιδιαίτερα εάν αυτοί είναι ΟΤΑ. Τέλος εάν ο ιδιοκτήτης ιδιωτικού δάσους επιθυμεί να το πουλήσει το δημόσιο έχει **δικαίωμα προτιμίας** σαν αγοραστής.

Ποιοι φορείς είναι αρμόδιοι για την οικονομική αξιοποίηση δασικών εκτάσεων;

Τα Δασαρχεία είναι αποκλειστικά υπεύθυνα για τον προγραμματισμό της διαχείρισης των δασών (εκπόνηση μελετών, προστασία δασικών οικοσυστημάτων) ενώ φορείς εκμετάλλευσης της δασικής γης είναι οι ιδιοκτήτες της.

Έτσι για τα δημόσια έργα τα Δασαρχεία χρησιμοποιούν δύο μεθόδους διαχείρισης δηλαδή την αυτεπιστασία και τη μίσθωση σε δασικούς συνεταιρισμούς.

Όσον αφορά τα ιδιωτικά δάση οι διαχειριστικές εκθέσεις υποβάλλονται για έγκριση στα Δασαρχεία ενώ η εκμετάλλευση γίνεται από ημερομίσθιους υλοτόμους, δασικούς συνεταιρισμούς ή και τους ίδιους τους ιδιοκτήτες στην περίπτωση των μικρών δασοτεμαχίων.

Πώς πρέπει να γίνεται η αναδάσωση και ποια συμμετοχή μπορούν να έχουν οι ΟΤΑ;

Μια αναδάσωση για να θεωρηθεί επιτυχής, δεν αρκεί να συμβάλλει στη δημιουργία δάσους. Πρέπει να γίνεται με τρόπο ώστε να αποκαθιστά το φυσικό περιβάλλον στην κατάσταση και τη μορφή που είχε πριν την καταστροφή του. Για παράδειγμα, αν σε μια περιοχή όπου φύτευαν ανάμικτα κωνοφόρα και πλατύφυλλα, αιθαλή και φυλλοβόλα, εμείς φυτέψουμε μόνο πεύκα, κάνουμε σοβαρό λάθος γιατί τα πεύκα μεγαλώνουν γρήγορα αλλά δεν σχηματίζουν καθόλου υπόροφο όταν μεγαλώσουν. Αυτό λοιπόν θα έχει σαν συνέπεια την εξαφάνιση πολλών ζώων που φώλιαζαν στη δασοσκεπή έκταση, καθώς και την αστάθεια του οικοσυστήματος.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να ξεκαθαριστεί σε μια αναδάσωση είναι ο σκοπός που θα εξυπηρετήσει. Η αναδάσωση μπορεί να είναι τριών ειδών:

— **Παραγωγική:** αφορά τα δάση που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για οικονομική εκμετάλλευση, δηλαδή παραγωγή ξυλείας κυρίως αλλά και ρητίνης, καρπών, φλοιού, ανθέων για μελισσοκομία κλπ. Σ' αυτή την περίπτωση η σωστή μελέτη και διαχείριση αποσκοπεί εκτός των άλλων στη μεγιστοποίηση των αποδόσεων του δάσους.

— **Αισθητική:** αφορά συνήθως τις παρυφές κατοικημένων ζωνών και αποσκοπεί στον εξωραϊσμό, την αισθητική ανάπτυξη και προβολή του τοπίου και του αναγλύφου.

— **Προστατευτική:** αφορά τα έργα διευθέτησης στις λεκάνες απορροής, με δενδροφυτεύσεις στα πρανή μιας κοίτης για στερέωση ευδιάβρωτων εδαφών, την αποτροπή γεωλισθήσεων, καταρρεύσεων και γεωκαταπτώ-

σεων. Επίσης στοχεύει στη δημιουργία υδατικών αποθεμάτων με τον εμπλουτισμό των υπόγειων στρωμάτων. Είναι προφανές ότι η αναδάσωση μπορεί να συνδυάζει περισσότερους από ένα από τους παραπάνω στόχους.

Είναι σημαντικό επίσης στην αναδάσωση να ληφθεί υπόψη και η αντιπυρική προστασία με τη φύτευση δύσφλεκτων ειδών σε πολυσύχναστα ή επικίνδυνα σημεία καθώς και η τοποθέτηση των δένδρων σε αντιπυρικές λωρίδες με πρόνοια για τη διάνοιξη δρόμων για παρεμπόδιση μετάδοσης της πυρκαγιάς.

Όσο για τη συμμετοχή των Δήμων και Κοινοτήτων: Ένας ΟΤΑ μπορεί να ζητήσει από το Δασαρχείο ή κατευθείαν από το Τμήμα Αναδασώσεων του Υπουργείου Γεωργίας να γίνει αναδάσωση μιας περιοχής. Αν ο ΟΤΑ θέλει να αναδασώσει ο ίδιος μια μικρή περιοχή, μπορεί να απευθυνθεί στο Δασαρχείο που θα φροντίσει να σταλούν δωρεάν τα φυτευτικά υλικά, καθώς και έμπειρο προσωπικό για την τεχνική καθοδήγηση επιτόπου, ενώ ο Δήμος θα βάλει μόνο το εργατικό προσωπικό.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό της ΕΟΚ 79 χρηματοδοτείται και επιδοτείται από την Κοινότητα η αναδιάρθρωση των οριακών γεωργικών εκτάσεων (όπως άγονα χωράφια στις παρυφές των δασικών εκτάσεων) προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για αναδάσωση, ελεγχόμενη βόσκηση ή προστασία του εδάφους. Πληροφορίες μπορούν οι ΟΤΑ να πάρουν από τις κατά τόπους Διευθύνσεις Γεωργίας ή από την 6η Γενική Διεύθυνση της ΕΟΚ.

Πώς πρέπει να οργανώνεται η πυροπροστασία και ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος των ΟΤΑ;

Στο θέμα των πυρκαγιών προτεραιότητα πρέπει να έχει η πρόληψη και όχι η καταστολή. Ένα πρώτο τέτοιο μέσο για πρόληψη είναι η αποτελεσματική φύλαξη για να αποθαρρύνονται οι υποψήφιοι εμπρηστές και να προλαμβάνεται η αμέλεια. Μετά υπάρχουν τα μέσα που επιτρέπουν τον έγκαιρο εντοπισμό και την ανάσχεση όπως ανθεκτικά φυτά, δρόμοι προσπέλασης, αντιπυρικές ζώνες καθώς και έργα υποδομής όπως γεωδεξαμενές για συγκέντρωση των ομβρίων. Ακόμη σημαντικό προληπτικό μέτρο είναι ο καθορισμός του υπορόφου από τις εύφλεκτες ύλες και τις ρίζες που προσφέρει άλλωστε και χρήσιμα καυσόξυλα. Μάλιστα ο καθαρισμός από τη βλάστηση μπορεί να γίνει από το Δασαρχείο της περιοχής μετά από αίτηση του ΟΤΑ ενώ η αποκομιδή πρέπει να γίνει από όχημα και προσωπικό του Δήμου.

Πολύ μεγάλη σημασία στην πρόληψη και καταστολή της πυρκαγιάς στα δάση έχει η συμμετοχή των πολιτών οι οποίοι μπορούν να οργανωθούν

σε αυτόνομες ομάδες πυροπροστασίας ή να συσπειρωθούν για το σκοπό αυτό γύρω από τον ΟΤΑ της περιοχής που έχει διάθεση να αναλάβει κάποια δράση. Αν ένας ΟΤΑ είναι διατεθειμένος να προσφέρει τη βοήθεια του στο χώρο της πυροπροστασίας μπορεί να έρθει σε συνεννόηση με το Δασαρχείο που θα στείλει ένα δασικό υπάλληλο για να μελετήσει τις συγκεκριμένες δυνατότητες και ανάγκες του Δήμου και να τον πληροφορήσει για τα συγκεκριμένα μέτρα που μπορεί να πάρει. Μπορεί ακόμα να οργανώσει ένα σεμινάριο για μία εθελοντική ομάδα που έχει οργανώσει ο Δήμος ή για τους δημοτικούς υπαλλήλους που πρόκειται να ασχοληθούν με αυτό το θέμα. Από κρατικής πλευράς φαίνεται να ωριμάζει η σκέψη της επιδότησης σε επίπεδο ΟΤΑ, προσπαθειών στο χώρο της ίδρυσης εθελοντικών ομάδων πυροπροστασίας, κυρίως με την προοπτική παροχής εξοπλισμού.

Είναι πολύ χρήσιμο ο ΟΤΑ να κατασκευάσει σημεία υδροληψίας για τα πυροσβεστικά οχήματα της Δασικής Υπηρεσίας. Στην πράξη αυτό γίνεται αν όταν κατασκευάζεται ένα έργο υδροδότησης σε συνεννόηση με τη Δασική Υπηρεσία γίνει επίσης και η εγκατάσταση ενός πυροσβεστικού κρουνού. Πρέπει επίσης να προγραμματίζεται η κατασκευή λιμνοδεξαμενών που εκτός από αρδευτικούς σκοπούς μπορεί να ενισχύσει τον αγώνα κατά των πυρκαγιών. Εάν μάλιστα μια δασική περιοχή στην περιφέρεια ενός ΟΤΑ έχει χαρακτηριστεί επικίνδυνη, σύμφωνα με το δασικό νόμο, επιτρέπεται η επίταξη μέσω μεταφοράς, υδροφόρων οχημάτων, μηχανημάτων αλλά και των υπηρεσιών των πολιτών για την κατάσβεση πυρκαγιών.

Μια συνήθης αιτία πυρκαγιών που αφορά άμεσα τους ΟΤΑ είναι οι χώροι διάθεσης απορριμμάτων (σκουπιδότοποι) όπου δημιουργούνται αυταναφλέξεις ειδικά κατά τους θερινούς μήνες. Για την αντιμετώπισή τους απαιτείται συμπίεση των σκουπιδιών σε στρώσεις μέχρι 3 μέτρων και κάλυψη με χώμα 20 εκατοστών τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα (υγειονομική ταφή, βλέπε κεφάλαιο απορριμμάτων). Επίσης, σε περίπτωση γειτνίασης με δάσος, πρέπει να αποφεύγεται η εναπόθεση σε κλίσεις μεγαλύτερες από 30 μοίρες και να δημιουργούνται περιμετρικές αντιπυρικές ζώνες καθώς και αποθηκευτικοί χώροι με νερό.

Είναι επίσης πολύ χρήσιμο σε περίπτωση που η πυροσβεστική υπηρεσία απέχει πολύ, να αποκτήσει ο ΟΤΑ δικά του πρόχειρα μέσα για προσωρινή αντιμετώπιση μιας πυρκαγιών. Μια τέτοια πρακτική λύση είναι ένα συρόμενο βυτίο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά για το πότισμα ή σε περίπτωση φωτιάς, ή ακόμα μια κοινή υδροφόρα για το ράντισμα των δρόμων όπου έχει προσαρμοστεί μια αντλία που μπορεί να χρησιμο-

ποιηθεί για την κατάσβεση μιας φωτιάς. Για αυτό τον εξοπλισμό μπορεί να ζητηθεί οικονομική ενίσχυση από το Υπουργείο Εσωτερικών ή από τις Νομαρχίες. Μπορούν επίσης να καταρτιστούν κοινά προγράμματα (πιθανόν και ασκήσεις) με την πυροσβεστική υπηρεσία. Σημαντική είναι και η προστασία μετά την πυρκαγιά μιας δασικής έκτασης, δηλαδή αποκλεισμός επεμβάσεων όπως βόσκηση, αναζωπύρωση, καλλιέργεια, κτίσιμο, που μπορούν να εμποδίσουν τη φυσική αναγέννηση της βλάστησης.

Ποια προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Υπουργείου Γεωργίας χρηματοδοτούν ενέργειες προστασίας και αξιοποίησης των δασών από τους ΟΤΑ;

Σχετικά με την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές, επιδοτούνται με ποσοστό μέχρι 30% προληπτικά μέτρα για:

- δασοκομικές εργασίες που μειώνουν τους κινδύνους πυρκαγιάς
- απόκτηση εξοπλισμού αποψίλωσης
- δημιουργία δασικών οδών, αντιπυρικών ζωνών και σταθμών ανεφοδιασμού νερού
- εγκατάσταση εξοπλισμού επιτήρησης
- οργάνωση εκστρατειών πληροφόρησης
- συλλογή στοιχείων για μελέτες

Όλα τα παραπάνω πρέπει να γίνουν με βάση μελέτη η οποία μπορεί να υποβληθεί από τους ΟΤΑ στο Δημαρχείο και εάν εγκριθεί μπορεί να επιδοτηθεί. Επίσης επιδοτείται με μικρότερα ποσά η οικονομική αξιοποίηση δασικών εκτάσεων που ανήκουν κατά κυριότητα σε ΟΤΑ ή τους έχει παραχωρηθεί η νόμη από το κράτος. Στην περίπτωση αυτή χρειάζεται διαχειριστική μελέτη. Ένας ΟΤΑ μπορεί επίσης να εκπονήσει μια μελέτη για την κοινωνική αξιοποίηση μιας περιοχής δημιουργώντας ένα χώρο αναψυχής, μια παιδική χαρά κλπ., να την υποβάλλει στο Υπουργείο Γεωργίας και να ζητήσει τη συνδρομή του κυρίως σε θέματα εξοπλισμού, αφού μπορεί να του διαθέσει δωρεάν παγκάκια, κούνιες κλπ.

Εξάλλου είναι δυνατόν ένας ΟΤΑ να ζητήσει η του παραχωρηθεί η χρήση μιας δασικής έκτασης στην οποία το Δημόσιο έχει κάνει έργα διαμόρφωσης οπότε αναλαμβάνει όλα τα έξοδα λειτουργίας του χώρου και μπορεί να εισπράττει έσοδα, φτάνει να μην αλλοιωθεί το περιβάλλον και ο σκοπός για τον οποίο έγιναν τα έργα. Τέλος, με ποσοστό μέχρι 30% επιδοτούνται από την ΕΟΚ πειράματα, δοκιμαστικά και επιδεικτικά προγράμματα που στοχεύουν στην προστασία των δασών από την ατμοσφαιρική ρύπανση.

ΑΚΤΕΣ - ΛΙΜΕΝΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Ποια είναι η νομοθεσία και οι διεθνείς συμβάσεις για την προστασία των ακτών, των λιμενικών χώρων και των θαλασσών;

Η βάση για την προστασία της θάλασσας (Υγειονομική Διάταξη ΕΙ β 221/65) είναι η επιβολή ορίων σε μια σειρά από κριτήρια που χαρακτηρίζουν την ποιότητα των θαλασσινών νερών ανάλογα με τις επιθυμητές χρήσεις. Στην Ελλάδα οι χρήσεις της θάλασσας ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες:

- αλιεία εδώδιμων οστρακοδέρμων
- κολύμβηση
- αλιεία υπόλοιπων θαλάσσιων ειδών
- λοιπές χρήσεις.

Σύμφωνα με την παραπάνω Υγειονομική Διάταξη, η διάθεση αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων στη θάλασσα επιτρέπεται μόνο μετά από σχετική άδεια της Νομαρχίας κάτω από τις εξής προϋποθέσεις: Αποφυγή δημιουργίας κινδύνων για τη δημόσια υγεία, αποφυγή αλλοίωσης των χαρακτηριστικών των νερών και αποφυγή βλαβών σε έργα και γενικά οικονομικών ζημιών.

Στην ποιότητα των επιφανειακών νερών αναφέρεται και η Διυπουργική Απόφαση 46399/1352/86 όπου γίνεται μνεία για τα νερά για πόση, κολύμβηση, διαβίωση ψαριών και αλιεία οστρακοδέρμων.

Με το Ν. 743/77 καθορίζονται οι όροι για τη μετάγγιση του πετρελαίου, οι υποχρεώσεις των δεξαμενοπλοίων και των πλοιαρχών καθώς και οι όροι λειτουργίας των χερσαίων εγκαταστάσεων μετάγγισης πετρελαίου και επισκευής των πλοίων με σκοπό την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τα πετρελαιοειδή και τα τοξικά κατάλοιπα. Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι εγκαταστάσεις αυτές υποχρεούνται να διαθέτουν ευκολίες υποδοχής καταλοίπων (πλωτές ή χερσαίες) όπου τα πλοία θα δίδουν τα πετρελαιοειδή, τα τοξικά, κατάλοιπα και τα απορρίμματα. Επίσης κατά τον ίδιο νόμο οι πλοίαρχοι υποχρεούνται να αναφέρουν κάθε περιστατικό ρύπανσης που αντιλαμβάνονται, να δέχονται τον έλεγχο των δεξαμενών τους και να πληροφορούν τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΕΝ για την ποσότητα και ποιότητα των μεταφορομένων ουσιών. Τέλος ο νόμος αυτός καθορίζει πειθαρχικές και διοικητικές κυρώσεις και πρόστιμα για τους υπαίτιους της ρύπανσης.

Οι σημαντικότερες διεθνείς συμβάσεις που έχει υπογράψει η χώρα μας για την προστασία της θάλασσας είναι η Συνθήκη των Βρυξελλών (Ν. 314/76) που αναφέρεται στην αστική ευθύνη του ρυπαίνοντος τη θάλασσα

με πετρέλαιο και η Διεθνής Σύμβαση για τη θαλάσσια ρύπανση MARPOL (Ν. 1269/82). Η Σύμβαση MARPOL περιλαμβάνει κανονισμούς για:

- Την πρόληψη της ρύπανσης από τα πετρελαιοειδή.
- Τον έλεγχο ρύπανσης από υγρές τοξικές ουσίες.
- Την πρόληψη της ρύπανσης από επιβλαβείς ουσίες μεταφερόμενες δια θαλάσσης σε συσκευασμένη μορφή.
- Την πρόληψη της ρύπανσης από λύματα πλοίων.
- Την πρόληψη της ρύπανσης από απορρίμματα πλοίων.

Ποιοι είναι οι αρμόδιοι φορείς για την εφαρμογή της νομοθεσίας; Ποιος ο ρόλος των ΟΤΑ;

Οι υπηρεσίες που ασχολούνται άμεσα ή έμμεσα με την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των ακτών και των θαλασσών είναι:

— Η Διεύθυνση Προστασίας του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος του ΥΕΝ που παρακολουθεί τη διεθνή εμπειρία και πρακτική σχετική με την προστασία της θάλασσας, εισηγείται την κατασκευή ευκολιών υποδοχής καταλοίπων και συντονίζει το σύνολο των δραστηριοτήτων του ΥΕΝ σχετικά με τη ρύπανση της θάλασσας.

— Οι περιφερειακοί Σταθμοί Καταπολέμησης της Ρύπανσης που υπάρχουν στα Λιμεναρχεία Πειραιά, Θεσσαλονίκης, Ελευσίνας, Πάτρας, Χανίων, Καβάλας καθώς και όλα τα υπόλοιπα Λιμεναρχεία της χώρας που έχουν αντικείμενο τον έλεγχο παράδοσης πετρελαιοειδών και άλλων ρυπογόνων ουσιών στις ευκολίες, υποδοχής καταλοίπων (εάν υπάρχουν), την επιτήρηση με πλωτά και χερσαία μέσα του θαλάσσιου χώρου και την αντιμετώπιση των διαφόρων περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης.

— Οι υγειονομικές υπηρεσίες των Νομαρχιών που όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο της επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, εκδίδουν τις άδειες διάθεσης των αποβλήτων στη θάλασσα, παρακολουθούν τη λειτουργία των έργων επεξεργασίας λυμάτων και εκτελούν δειγματοληψίες.

— Οι ΤΥΔΚ των Νομαρχιών που ελέγχουν τις μελέτες και την εφαρμογή των έργων διάθεσης υγρών αποβλήτων στη θάλασσα.

— Το ΥΠΕΧΩΔΕ που ελέγχει τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και γνωμοδοτεί σχετικά με τα όρια ποιότητας και ποσότητας εκβολής βιομηχανικών αποβλήτων. Έμμεση ενασχόληση με τη θαλάσσια ρύπανση έχουν και οι παρακάτω υπηρεσίες: Γενικό Χημείο του Κράτους, Διεύθυνση Αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας και το Συμβούλιο Προστασίας Περιβάλλοντος του Υπουργείου Βορείου Ελλάδος.

Σύμφωνα με το Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα τώρα, στις συντρέ-

χουσες αρμοδιότητες των ΟΤΑ αναφέρεται ότι μπορούν να αναπτύξουν τις εξής δραστηριότητες:

α) Αξιοποίηση για τουριστικούς λόγους παραθαλάσσιων χώρων β) Μετά από συναίνεση του οικείου φορέα και σε συνεργασία μαζί του την ανάληψη της προστασίας και αξιοποίησης των ακτών.

Η δραστηριότητα (β) μπορεί να γίνει με σύσταση Ειδικής Υπηρεσίας για τη λειτουργία της οποίας καθώς και για τις αρμοδιότητες και τον τρόπο άσκησής τους έχει εκδοθεί Πρόεδρικό Διάταγμα με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών (Π.Δ. 434/82).

Εκτός αυτού είναι δυνατόν να καταργηθούν λιμενικά ταμεία και οι αρμοδιότητές τους να μεταφερθούν στους ΟΤΑ. Για να γίνει αυτό απαιτείται γνώμη των Δημοτικών ή Κοινοτικών Συμβουλίων και των λιμενικών επιτροπών καθώς και Προεδρικό Διάταγμα μετά από πρόταση των Υπουργών Προεδρίας, Εσωτερικών, Ναυτιλίας και ΠΕΧΩΔΕ. Μπορούν όμως να μεταφερθούν ορισμένες αρμοδιότητες των λιμενικών ταμείων στους ΟΤΑ χωρίς να καταργηθούν τα ταμεία αυτά. Χρειάζεται βέβαια και εδώ ανάλογο προεδρικό διάταγμα.

Πώς λειτουργεί ο μηχανισμός ρύπανσης της θάλασσας από το πετρέλαιο;

Τα πετρελαιοειδή βρίσκονται στη θάλασσα προερχόμενα είτε από χερσαίες πηγές (δυλιστήρια, διαφυγή από δεξαμενές) είτε από θαλάσσιες πηγές (αδειάσματα από πετρελαιοφόρα, φρέατα πετρελαίου, ατυχήματα). Τα συνήθη αδειάσματα και τα ατυχήματα αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή πετρελαϊκής ρύπανσης στη θάλασσα. Όταν το πετρέλαιο χυθεί στη θάλασσα, δημιουργεί ένα λεπτότατο επιφανειακό στρώμα λόγω του μικρότερου ειδικού του βάρους και της μη ανάμειξής του με το νερό. Με την πάροδο του χρόνου οι ελαφρότερες ουσίες (πτητικές) του πετρελαίου εξατμίζονται και οι υπόλοιπες σχηματίζουν γαλακτώματα και καθιζάνουν προς το βυθό. Οι πτητικές ουσίες είναι οι τοξικότερες. Γι' αυτό και οι πετρελαιοκηλίδες έχουν μεγάλη τοξικότητα, μικρής όμως διάρκειας αφού οι πτητικές ουσίες εξατμίζονται γρήγορα. Το πετρέλαιο προκαλεί ασφυξία στους θαλάσσιους οργανισμούς γιατί καλύπτει και αχρηστεύει τα αναπνευστικά τους συστήματα εμποδίζοντας διεργασίες όπως η εξάτμιση, η οξυγόνοση και η φωτοσύνθεση. Από την άλλη πλευρά, τα γαλακτώματα αν βυθιστούν σε αβαθή νερά μπορούν να προξενήσουν μακροχρόνιες βλάβες στο οικοσύστημα ελευθερώνοντας σιγά-σιγά τα τοξικά τους συστατικά.

Πώς μπορούν οι ΟΤΑ να οργανώσουν την καθαριότητα των ακτών;

Η συσσώρευση απορριμμάτων στις ακτές κολύμβησης είναι συχνό φαινόμενο οφειλόμενο στη μεγάλη παρουσία παραθεριστών οι οποίοι ίσως από έλλειψη ενημέρωσης αδιαφορούν για την καθαριότητα. Οι συνέπειες από το φαινόμενο αυτό είναι πολλές:

- αισθητικές οχλήσεις και κίνδυνοι τραυματισμών (από πεταμένα μεταλλικά αντικείμενα, σπασμένα γυαλιά κλπ).
- δυσσομία από τις ζυμώσεις και λερώματα από πεταμένα λάδια, συσσωρευμένα φύκια κλπ.
- κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία από τα κάθε είδους απόβλητα (δερματικές παθήσεις, εντερικές λοιμώξεις, άλλες μολύνσεις).

Οι αρνητικές επιπτώσεις για τον τουρισμό είναι φυσικό επακόλουθο των παραπάνω.

Η παρέμβαση των ΟΤΑ μπορεί να είναι καθοριστική για την καθαριότητα των ακτών χωρίς να είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη ή πολυέξοδη. Χρειάζονται τα παρακάτω βήματα.

- Συντονισμός με τους αρμόδιους φορείς (αστυνομικές, λιμενικές, υγειονομικές υπηρεσίες) και υποκίνηση για ανάλυση δράσης.
- Ενημέρωση των πολιτών των κοινωνικών και μαζικών φορέων αλλά και των τουριστών για συμμετοχή στα προγράμματα καθαριότητας και για πρόληψη της ρύπανσης όπου αυτό είναι δυνατό.
- Καθιέρωση τοπικών εξορμήσεων καθαριότητας με εθελοντική συμμετοχή πολιτών πριν από τη θερινή περίοδο.
- Τοποθέτηση πινακίδων για την καθαριότητα και κάδων και οργάνωση συχνής αποκομιδής με πρόσληψη εποχιακού προσωπικού. Οι κάδοι πρέπει να τοποθετηθούν σε όλα τα πολυσύχναστα μέρη και τα σημεία στάθμευσης των αυτοκινήτων και δεν πρέπει να έχουν απόσταση μεταξύ τους μεγαλύτερη από 50 μέτρα. Οι ποσότητες των παραγόμενων απορριμμάτων από τους χρήστες μπορούν να εκτιμηθούν σε 1 λίτρο ανά χρήστη ανά ημέρα.
- Χρησιμοποίηση όπου είναι δυνατόν ειδικού μηχανολογικού εξοπλισμού καθαρισμού των ακτών.

Παραδείγματα συντονισμένης καθαριότητας των ακτών από ΟΤΑ μαζί με λιμενικές αρχές, εξωραϊστικούς συλλόγους κλπ. υπάρχουν αρκετά, όπως αυτό της Σαλαμίνας στις 25/5/87 αλλά και της ολοκληρωμένης εκστρατείας στην Κεφαλλονιά με συμμετοχή της Νομαρχίας και της τοπικής διαδημοτικής επιχείρησης καθαριότητας (24-30/6/87).

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Τι εννοούμε με τον όρο πολιτιστική κληρονομιά και ποιο είναι το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της;

Ο όρος πολιτιστική κληρονομιά, σύμφωνα με την άποψη του Συμβουλίου Πολιτιστικής Συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, περιλαμβάνει τα φυσικά τοπία και τα δημιουργήματα της αρχιτεκτονικής, των εικαστικών και διακοσμητικών τεχνών, κινητά και ακίνητα, όλων των εποχών και όλων των ρυθμών που βρίσκονται στην επικράτεια, είτε αυτά ανήκουν στην πολιτεία, είτε στην εκκλησία, είτε στους ΟΤΑ, είτε σε ιδιώτες και τα οποία αποτελούν καλλιτεχνική και πολιτιστική παρακαταθήκη του έθνους.

Η προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς καταρχήν περιορίστηκε μόνο στα αρχαία, δηλαδή όλα τα έργα της αρχιτεκτονικής, γλυπτικής, γραφικής και οιασδήποτε άλλης τέχνης, που προέρχονται από την αρχαιότητα εποχή μέχρι και την εποχή του μεσαιωνικού ελληνισμού. Επίσης προστατεύονταν τα καλλιτεχνικά και ιστορικά μνημεία και κτίρια τα παλαιότερα του 1830 (Ν. 5351/1932). Με το Ν. 1469/1950 η προστασία επεκτείνεται στα κτίρια και μνημεία που είναι νεότερα του 1830 και χαρακτηρίζονται ως έργα τέχνης ή έχουν ιστορική σπουδαιότητα, καθώς επίσης και τους τόπους ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τους ιστορικούς τόπους. Σήμερα υπάρχει και συνταγματική προστασία βάσει του άρθρου του Συντάγματος.

Επίσης η χώρα μας έχει υπογράψει διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής, αρχαιολογικής, και φυσικής κληρονομιάς καθώς και για τη διαφύλαξή τους σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης (Νόμοι 1114, 1126, 1127 του 1980).

Μπορούν οι ΟΤΑ να ιδρύσουν ένα μουσείο;

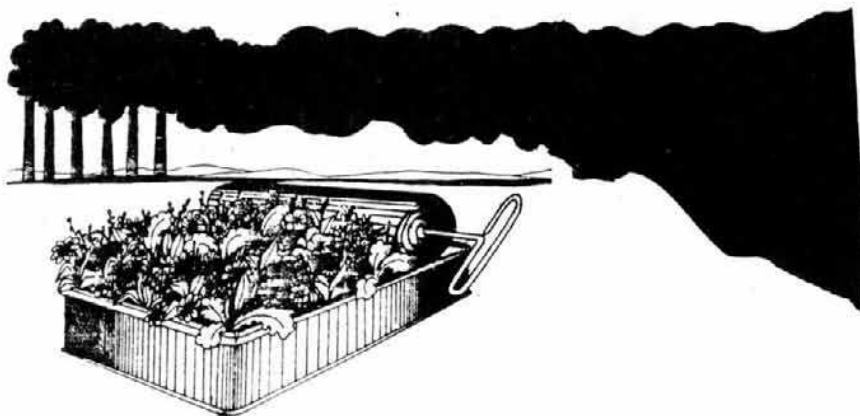
Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 5351/32, όλα τα αρχαία, κινητά και ακίνητα αποτελούν ιδιοκτησία του Κράτους και το μόνο αρμόδιο διοικητικό όργανο είναι η Αρχαιολογική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού. Έτσι ένας ΟΤΑ δεν μπορεί να διατηρεί έναν αρχαιολογικό χώρο ή να ιδρύσει ένα αρχαιολογικό μουσείο. Και εάν ακόμη οικοδομήσει το κτίριο για ένα τέτοιο μουσείο είναι υποχρεωμένος στη συνέχεια να παραχωρήσει τη λειτουργία του στο Υπουργείο Πολιτισμού.

Αυτό που μπορεί όμως να κάνει είναι, σύμφωνα με το άρθρο 24 του ίδιου νόμου, να δημιουργήσει μια ιδιωτική συλλογή μετά από άδεια του Υπουργείου Πολιτισμού. Αν ένας ΟΤΑ έχει μια αρχαιολογική συλλογή

οφείλει να έχει ακριβή κατάλογο με φωτογραφίες των αντικειμένων της συλλογής. Οφείλει επίσης να παρέχει ευκολίες σε ειδικούς επιστήμονες που έχουν άδεια από το Υπουργείο και οι οποίοι επιθυμούν να τα μελετήσουν. Τέλος, αν πρόκειται για μια αξιόλογη συλλογή οφείλει να επιτρέψει την επίσκεψη του κοινού, μπορεί όμως να ζητήσει η είσοδος να επιτρέπεται με καταβολή δικαιώματος εισόδου, δικαίωμα κατασκευής και εμπορίας φωτογραφιών, εικόνων, και γύψινων εκμαγείων των αντικειμένων της συλλογής. Για την ίδρυση ενός οποιουδήποτε άλλου μουσείου, δεν χρειάζεται καμία άδεια ή διατύπωση.

Ειδικά για την περίπτωση που ένας ΟΤΑ επιθυμεί να ιδρύσει ένα λαογραφικό μουσείο, μπορεί να ζητήσει επιχορήγηση από το Υπουργείο Πολιτισμού, σύμφωνα με το άρθρο 48 του Ν. 1416/84 (Επιχορηγήσεις για πολιτιστικούς σκοπούς) σε συνδυασμό με το άρθρο 20 παρ. β του ΠΔ 841/77 που ορίζει ότι αρμοδιότητα του Τμήματος Λαϊκής Τέχνης και Ζωής του Υπουργείου Πολιτισμού είναι μεταξύ άλλων η ενίσχυση κάθε είδους λαογραφικού μουσείου και συλλογής. Μπορεί επίσης να ζητήσει απ' αυτό το Τμήμα να στείλει επιτόπου έναν ειδικό λαογράφο για την επεξεργασία του υλικού.

Τέλος, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι προγράμματα που έχουν σχέση με τις εκφράσεις του νεοελληνικού πολιτισμού και ειδικότερα που αναφέρονται στη μελέτη, εξέλιξη, διαμόρφωση και παρουσίαση των επιμέρους λαϊκών τεχνών και εφόσον υιοθετηθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού ενισχύονται οικονομικά από το Κοινωνικό Ταμείο της ΕΟΚ.

Πώς μπορούν να χαρακτηριστούν κτίρια ή σύνολα ως παραδοσιακά; Πώς επιχορηγείται η προστασία τους;

Με σκοπό τη διατήρηση του ιδιαίτερου ιστορικού, λαογραφικού, πολεοδομικού, αισθητικού ή αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, μπορούν ορισμένα κτίρια που έχουν χτιστεί μετά το 1830 να χαρακτηριστούν ως διατηρητέα, ή οικισμοί ή τμήματά τους ως παραδοσιακά και να θεσπιστούν όροι και περιορισμοί δόμησης διαφορετικοί από αυτούς που καθορίζει ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός και οι οποίοι αφορούν την προστασία, συντήρηση, αποκατάσταση και αναβίωσή τους. Αρμόδιο για τα παραδοσιακά κτίρια και σύνολα είναι το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών παράλληλα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Για να κηρυχθεί ένα κτίριο διατηρητέο πρέπει να γίνει αίτηση είτε προς την Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού στο Τμήμα Νεοτέρων Μνημείων, είτε σε μια από τις επτά Εφορείες Νεοτέρων Μνημείων που έχουν τοπική αρμοδιότητα. Η αίτηση αυτή πρέπει να συνοδεύεται από ένα τοπογραφικό της περιοχής του κτιρίου και από φωτογραφίες της όψης του κτιρίου των εσωτερικών χώρων καθώς και του περιβάλλοντα χώρο αν πρόκειται να ζητηθεί η προστασία και της ζώνης που περιβάλλει το κτίριο. Για οποιαδήποτε επέμβαση σε ένα κτίριο παραδοσιακό χρειάζεται άδεια από την αρμόδια υπηρεσία (π.χ. τα νεοκλασσικά υπάγονται στη Διεύθυνση Πολιτιστικών Κτιρίων και Αναστύλωσης Νεοτέρων Μνημείων).

Για να μπορέσουν να διασωθούν τα διατηρητέα κτίρια, έχουν δοθεί ορισμένα **κίνητρα** που αποσκοπούν αφ' ενός στο να συνεισφέρουν στην αποκατάσταση ή συντήρηση αυτών των κτιρίων και αφ' ετέρου στο να εξισορροπήσουν τον περιορισμό του δικαιώματος εκμετάλλευσης του ιδιοκτήτη τους.

1. **Χαμηλότοκα δάνεια.** Μπορεί να ζητηθεί δάνειο με τόκο 14% από την Κτηματική Τράπεζα, το ύψος του οποίου είναι ανάλογο με τις φθορές του κτιρίου. Επίσης το Υπουργείο Πολιτισμού επιδοτεί το δάνειο μέχρι 2,5%.

2. **Μεταφορά συντελεστή δόμησης.** Ο ιδιοκτήτης του διατηρητέου κτιρίου μπορεί να μεταφέρει την υπόλοιπη (ή και ολόκληρη) δικαιούμενη δομήσιμη επιφάνεια, που χάνει λόγω του χαρακτηρισμού του κτιρίου του ως διατηρητέου, σε άλλο ακίνητο ή και σε άλλο μέρος του ίδιου ακινήτου.

3. **Ανταλλαγή.** Ο ιδιοκτήτης ενός διατηρητέου κτιρίου μπορεί να ζητήσει να ανταλλάξει αυτό το κτίριο με ένα άλλο σύγχρονο, της ιδιοκτησίας του Κράτους.

4. **Φορολογικές ελαφρύνσεις** μέχρι 30% σε μεταβιβάσεις του διατηρητέου ακινήτου.

5. **Επιχορήγηση** σε Δήμους και Κοινότητες, μετά από αίτηση προς τη Διεύθυνση Πολιτιστικών Κτιρίων και Αναστήλωσης Νεότερων Μνημείων.

Εξάλλου ο Ν. 1262/82 χαρακτηρίζει ως παραγωγική επένδυση τις δαπάνες επισκευής, αποκατάστασης κα μετατροπής διατηρητέων παραδοσιακών σπιτιών ή κτιρίων σε ξενώνες ή ξενοδοχειακές μονάδες, ανεξάρτητα αν βρίσκονται μέσα ή έξω από οικισμούς που χαρακτηρίζονται παραδοσιακοί ή διατηρητέοι. Επίσης επιχορηγούνται οι δαπάνες για την ανακαίνιση διατηρητέων παραδοσιακών ή ιστορικών κτιρίων από τους ΟΤΑ με σκοπό τη μετατροπή τους σε αναγκαίους χώρους κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών.

Οι διατηρητέοι παραδοσιακοί οικισμοί και τα διατηρητέα κτίρια αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη;

Η πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά είναι αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνικής ζωής ενός τόπου. Οι παραγωγικές και κοινωνικές δομές εξελίσσονται, δεν βρίσκονται όμως κατ' ανάγκη σε αντιπαράθεση με την προσαρμογή στην παράδοση. Αντίθετα η βίαια ρήξη με το παρελθόν ισοπεδώνει αντικειμενικά προσδιορισμένες ανθρώπινες αξίες.

Εδώ θα έπρεπε να γίνει ο διαχωρισμός μεταξύ μνημείου και παραδοσιακού κτίσματος. Τα μνημεία δεν καλύπτουν καμία χρήση ή καλύπτουν κάποια περιορισμένη χρήση, ανάλογη με την αρχική που δεν επιδέχεται εύκολα προσαρμογή στις αλλαγές του τρόπου ζωής. Τα παραδοσιακά κτίσματα διατηρούν την ταυτότητα ενός ρυθμού ή μιας αισθητικής έκφρασης αλλά μπορούν να υποστούν αλλαγές ώστε να εξελιχθούν λειτουργικά με το χρόνο. Η Ελληνική παράδοση υπέστη πλήγματα από πολέμους, φυσικές καταστροφές αλλά και την ταχύρρυθμη αύξηση του βιοτικού επιπέδου με την αστικοποίηση και τον τουρισμό που υποβάθμισαν το καλλιτεχνικό αισθητήριο και το πολιτιστικό επίπεδο στην Ελλάδα. Έτσι, στο όνομα της «ανάπτυξης» και του οικονομικότερου αποτελέσματος παραδοσιακά σύνολα γκρεμίστηκαν και ξανακτίστηκαν αντί να συντηρηθούν.

Πώς ορίζεται όμως ένα **παραδοσιακό σύνολο**; Είναι ένα συγκρότημα από στεγασμένους και ακάλυπτους χώρους μαζί με τη βλάστηση που δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει και να εκφράσει έναν τρόπο ζωής και έναν πολιτισμό. Ένα παραδοσιακό σύνολο χαρακτηρίζεται συντηρητέο με την πρόθεση να κρατηθεί ως υπόλειμμα του παρελθόντος χωρίς κατ' ανάγκη να υπάρχει άμεσο όφελος για την καθημερινή ζωή. Η διατήρηση

και συντήρηση ενός παραδοσιακού συνόλου μπορεί να έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις.

Θετικές:

— Σεβασμός στην οπτική μνήμη που αντανακλάται από τις ρίζες της εξέλιξης μιας κοινωνίας.

— Χρησιμοποίηση υφιστάμενου κτιριακού δυναμικού (είναι δυνατό να αποδειχθεί οικονομική αν γίνει ορθολογικός σχεδιασμός).

— Εξοικονόμηση ενέργειας για θέρμανση, ψύξη και φωτισμό με την εκμετάλλευση πολύτιμης εμπειρίας και υλικών από το παρελθόν.

— Εξύψωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, άρα και οικονομική απόδοση όχι μόνο του παραδοσιακού συνόλου αλλά και γειτονικών κτισμάτων.

Αρνητικές:

— Ανασταλτικός παράγοντας για την εντατική εκμετάλλευση της γης ειδικά σε περιόδους μεγάλης οικοδομικής δραστηριότητας.

— Δυσκολία στην προσαρμογή των συγχρόνων απαιτήσεων κυκλοφορίας και στάθμευσης οχημάτων.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι μόνο βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη έρχονται σε αντιπαλότητα με τη διατήρηση των παραδοσιακών οικισμών. Αυτά μπορούν να εξαιρεθούν μόνο με μια κατάλληλη παροχή κινήτρων (όπως αυτά που αναφέρθηκαν πιο πάνω).

Σε τι οφείλεται η αλλοίωση και διάβρωση των ιστορικών μνημείων και κειμηλίων και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί;

Τα ιστορικά μνημεία και κειμήλια, πέρα από τη φυσική τους γήρανση που είναι ανάλογη με την ηλικία τους έχουν υποστεί φθορές και βλάβες από σεισμούς, πυρκαγιές, βομβαρδισμούς, βανδαλισμούς κλπ. Οι κυριότερες αιτίες διάβρωσης μπορούν να καταταγούν σε τέσσερις κατηγορίες.

1) **Μηχανικές:** Είναι οι φθορές εκείνες που προκαλούνται από το ίδιο βάρος των μνημείων, τους σεισμούς, τις εκρήξεις και βομβαρδισμούς, τις πυρκαγιές και τον παγετό.

2) **Χημικές:** Είναι οι μορφές διάβρωσης που οφείλονται στην παρουσία ορισμένων χημικών στοιχείων στην ατμόσφαιρα και τη βροχή. Η χημική διάβρωση των μαρμάρων προκαλείται από διαλύματα διαφόρων οξέων που σχηματίζονται από τα αντίστοιχα οξείδια της ατμόσφαιρας όταν υγροποιούνται οι υδρατμοί καθώς επίσης από τις διάφορες επικαθήσεις όπως σκόνη, αιθάλη και μεταλλοξείδια. Η χημική διάβρωση των μετάλλων γίνεται από την οξειδωσή τους καθώς και επικαθήσεις (πουρί) από διάφορα άλατα.

3) **Βιολογικές:** Είναι οι μορφές διάβρωσης που προκαλούνται από τα άλγαι, τις λειχήνες, τους μύκητες κλπ., από τα περιττώματα των πτηνών καθώς επίσης και από τις ρίζες των φυτών και τα εκχύματά τους.

4) **Ανθρωπογενείς:** Είναι οι φθορές που προκλήθηκαν από την αμελή χρήση, τις κακότεχνες επισκευές και μετατροπές, τη λεηλασία σε καιρό πολέμου αλλά και την κακή μεταχείριση των μνημείων εκ μέρους ορισμένων επισκεπτών.

Η συντήρηση και η αποκατάσταση των μνημείων αποτελεί έναν επιστημονικό κλάδο που στηρίζεται στη συνεργασία διαφόρων επιστημών και τεχνών. Σύμφωνα με το «Χάρτη της Βενετίας», κείμενο με διεθνή αναγνώριση σχετικό με τη δεοντολογία των επεμβάσεων στα μνημεία, καθορίζεται ότι:

α) κάθε μνημείο νοείται άμεσα και άρρηκτα συνδεδεμένο με το ευρύτερο περιβάλλον του, και

β) η συντήρηση και η αποκατάσταση των μνημείων αποσκοπούν να τα διασώσουν τόσο σαν έργα τέχνης όσο και σαν ιστορικές μαρτυρίες.

Σε κάθε εργασία λοιπόν που αφορά τα μνημεία υπεισέρχονται δυο έννοιες, αυτή της διατήρησης-ερμηνείας και αυτή της συντήρησης-στερέωσης. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει τη μελέτη του μνημείου και του περιβάλλοντος του ως αρχιτεκτονικής έκφρασης καθώς και στοιχεία των αντιλήψεων μιας ιστορικής στιγμής. Πρόκειται δηλαδή για τεκμηρίωση με βάση την ιστορική ερμηνεία. Η δεύτερη ενότητα έχει τεχνικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει τη διάγνωση, τη στατική μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης και την επιλογή της οριστικής λύσης. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για τη δυνατότητα επαναφοράς του μνημείου στην κατάσταση που βρισκόταν πριν τις επεμβάσεις (αντιστρεψιμότητα) ώστε να διατηρήσει όλες τις δυνατότητες παροχής πληροφοριών και να μπορεί να διορθωθεί ένα πιθανό λάθος των σημερινών επεμβάσεων με μια μελλοντική επέμβαση.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Τι είναι η Βιομηχανία;

Είναι κάθε μεταποιητική δραστηριότητα η οποία απασχολεί προσωπικό άνω των 50 ατόμων. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες, που δεν πληρούν δηλ. τους παραπάνω όρους, χαρακτηρίζονται ως **βιοτεχνίες**.

Τα κατ' αυτόν τον τρόπο οριζόμενα «βιομηχανικά καταστήματα» υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Βιομηχανίας, σε αντίθεση με

τα «βιοτεχνικά» για τα οποία αρμόδιοι φορείς είναι οι κατά τόπους αστυνομικές αρχές.

Με βάση τον Ν. 1650/86 η μέχρι τώρα αρμοδιότητα της αστυνομικής αρχής για τα «βιοτεχνικά» καταστήματα μεταβιβάζεται στους αντίστοιχους ΟΤΑ, ως προς το περιβαλλοντικό τους μέρος (έγκριση περιβαλλοντικών όρων εγκατάστασης, εποπτεία τήρησής τους κλπ.).

Πώς ιδρύεται και πώς λειτουργεί μια βιομηχανία;

Με βάση τον Ν. 1360/83 που ισχύει μέχρι σήμερα (Δεκ. 1987) για να ιδρυθεί μια βιομηχανία απαιτείται η υποβολή αιτήσεων στο Υπουργείο Βιομηχανίας και η συμπλήρωση ενός ειδικού ερωτηματολογίου σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά της υπό ίδρυση μονάδας. Με βάση το παραπάνω ερωτηματολόγιο το Υπουργείο ζητά την υποβολή ορισμένων μελετών και την έκδοση ορισμένων αδειών από τον παρακάτω πίνακα:

- Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Μελέτη διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων.
- Γνωμάτευση της Τοπικής Δασικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας ότι ο τόπος εγκατάστασης δεν είναι δασική περιοχή.
- Γνωμάτευση της αρχαιολογικής υπηρεσίας ότι η περιοχή δεν είναι αρχαιολογικός χώρος.
- Άδεια γεωτρήσεως για υδροληψία.
- Μελέτη λιμενικών έργων.
- Ενεργειακή μελέτη.

Μετά την παραλαβή των παραπάνω μελετών και αδειών, το Υπουργείο Βιομηχανίας αφού ζητήσει τη γραπτή γνωμάτευση αρμοδίων υπηρεσιών στα Υπουργεία Περιβάλλοντος, Γεωργίας, Εμπορικής Ναυτιλίας και Πολιτισμού εκδίδει την **άδεια εγκαταστάσεως**.

Η άδεια εγκαταστάσεως επιτρέπει στις υπό ίδρυση βιομηχανίες την έναρξη των εργασιών. Για την ανέγερση όμως, οποιουδήποτε κτιριακού φορέα καθώς και για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, απαιτείται η λήψη άδειας από την τοπική πολεοδομική υπηρεσία αφού προηγουμένως υποβληθούν οι απαιτούμενες αρχιτεκτονικές και στατικές μελέτες.

Άδεια λειτουργίας

Μέχρι την αποπεράτωση της κατασκευής της η μονάδα υποχρεούται να ζητήσει και να λάβει άδεια λειτουργίας η οποία της δίνεται από την επιθεώρηση βιομηχανίας της Νομαρχίας για ορισμένο χρονικό διάστημα. Η άδεια λειτουργίας μπορεί να είναι προσωρινή ή οριστική. Η προσωρινή άδεια που ισχύει για ένα σύντομο σχετικά διάστημα, εκδίδεται προκειμέ-

νου η μονάδα να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις καλής λειτουργίας που τίθενται από την επιθεώρηση της βιομηχανίας (ασφάλειας κατασκευής, προστασία των εργαζομένων, προστασία του περιβάλλοντος κ.ά.). Η οριστική άδεια λειτουργίας εκδίδεται μετά την εκπλήρωση των όρων καλής λειτουργίας και ισχύει το ανώτατο για 10 χρόνια, μετά την παρέλευση των οποίων η βιομηχανία υποχρεούται να ζητήσει εκ νέου άδεια υποβάλλοντας από την αρχή τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Λειτουργία βιομηχανικής μονάδας χωρίς άδεια λειτουργίας συνεπάγεται χρηματικό πρόστιμο.

Με βάση το Ν. 1650/85 στους ερωτώμενους φορείς από το Υπουργείο Βιομηχανίας προκειμένου να εκδοθεί η άδεια εγκαταστάσεως συμπεριλαμβάνονται και οι ΟΤΑ του τόπου εγκαταστάσεως της μονάδας. Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο νόμο η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση της «περιβαλλοντικής άδειας» η οποία με τη σειρά της αποτελεί προαπαιτούμενο στοιχείο για την έκδοση της άδειας εγκαταστάσεως. Οι ΟΤΑ της περιοχής εγκαταστάσεως μπορούν να λάβουν γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων **μέσω του Νομαρχιακού Συμβουλίου** για τις κατηγορίες των έργων αρμοδιότητας νομαρχίας ή κυβερνήσεως.

Τι είναι οι Βιομηχανικές Περιοχές;

Οι Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΙ.ΠΕ.) είναι εκτάσεις κατάλληλα χωροθετημένες και οργανωμένες ώστε να δέχονται την εγκατάσταση και λειτουργία μεταποιητικών μονάδων. Οι ΒΙ.ΠΕ. οι οποίες διαθέτουν οργανωμένες ευκολίες και κέντρα παροχής υπηρεσιών προς τις βιομηχανίες ιδρύονται και οργανώνονται με βάση το Ν. 742/77 αποκλειστικά από την ΕΤΒΑ Α.Ε. Η έγκριση αγοράς οικοπέδου εντός μιας ΒΙ.ΠΕ. από πλευράς ΕΤΒΑ Α.Ε. προς κάποια επιχείρηση αποτελεί ταυτόχρονα και **άδεια εγκαταστάσεως** της μονάδας στην περιοχή — χωρίς να απαιτούνται οι διαδικασίες του Ν. 1360/83 — **με βάση τον 1650/83.**

Τι είναι Βιομηχανικές Ζώνες;

Είναι περιοχές όπου βρίσκεται παραδοσιακά εγκατεστημένη η βιομηχανία και όπου ενθαρρύνεται αυτή να εγκατασταθεί. Οι Β.Ζ. δεν είναι νομοθετημένες, αλλά ισχύουν κάτω από ένα άτυπο καθεστώς, το οποίο συνήθως επικυρώνεται από τον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό. Από το Ν. 1650/86 προβλέπεται στα πλαίσια των «Ζωνών Ανάπτυξης Παραδοσιακών Δραστηριοτήτων» ο καθορισμός σαν «Βιομηχανικών Ζωνών» εκτάσεων που θα κρίνονται πρόσφορες για την ανάπτυξη βιομηχανικών δραστηριοτήτων.

Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙ.ΠΑ.)

Είναι περιοχές που μπορούν να καθορίζονται στα πλαίσια του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού καθώς και στα πλαίσια των «Ζωνών Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων» του Ν. 1650/86 με αποκλειστική χρήση την εγκατάσταση βιομηχανιών ή βιοτεχνιών. Το καθεστώς ιδιοκτησίας τους καθώς και της ευθύνης για την οργάνωση και λειτουργία τους δεν είναι διευκρινισμένο. Είναι όμως προφανές ότι η πρωτοβουλία για την οργάνωση και λειτουργία ενός ΒΙ.ΠΑ. θα πρέπει να αναληφθεί από την Τ.Α. σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς. Το γεγονός αυτό ενισχύεται από τον Ν. 1262/82 αρ. 2 παρ. (δ) και (ιστ) όπου ως «υπαγόμενες επιχειρήσεις» θεωρούνται τα «Κέντρα Τεχνικής Βοήθειας» καθώς και οι επενδύσεις για βιοτεχνικά κέντρα και κτίρια στις ειδικές βιομηχανικές και βιοτεχνικές ζώνες που αναλαμβάνονται από τους ΟΤΑ συνεταιρισμούς ή ειδικούς προς τούτο φορείς τους.

Δυνατότητες συνεργασίας και παρέμβαση των ΟΤΑ στις βιομηχανικές περιοχές, ζώνες κλπ.

Παρ' όλο που η αποκλειστική αρμοδιότητα των ΒΙ.ΠΕ. ανήκει στην ΕΤΒΑ Α.Ε., δεν αποκλείεται η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων με τους ΟΤΑ για κοινές λειτουργίες εξυπηρέτησης, κοινό καθαρισμό αστικών λυμάτων με τα απόβλητα των ΒΙ.ΠΕ., κοινή διαχείριση των στερεών απορριμμάτων, κοινές εγκαταστάσεις υδροληψίας και διύλισης του πόσιμου νερού κ.ά. Από τη μέχρι τώρα γνωστή πρακτική της ΕΤΒΑ Α.Ε. τέτοιες μορφές συνεργασίας έχουν υλοποιηθεί σε αρκετές περιοχές της χώρας. Η παραπέρα προώθηση τέτοιων μορφών συνεργασίας θα εξαρτηθεί από την ανάληψη των αντίστοιχων πρωτοβουλιών από πλευράς των ΟΤΑ.

Σχετικά με τις Βιομηχανικές Ζώνες, η έλλειψη έργων υποδομής όπως η ύδρευση, η αποχέτευση, η αποκομιδή των απορριμμάτων, η παροχή τεχνικής βοήθειας κ.ά. ανοίγουν ένα σημαντικό πεδίο παρέμβασης των ΟΤΑ για πραγματοποίηση των παραπάνω λειτουργιών και ταυτόχρονα για την εξυγίανση της περιοχής, τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και εκείνο του περιβάλλοντος.

Τέλος σχετικά με τα ΒΙ.ΠΑ. και τις «Ζώνες Ανάπτυξης (Βιομηχανικών) Δραστηριοτήτων» του Ν. 1650/86, είναι φανερό ότι βασικός φορέας ανάπτυξης τους θα είναι οι ΟΤΑ. Οι ζώνες αυτές θα αποτελέσουν βασικό πόλο βιομηχανικής ανάπτυξης της περιοχής και ταυτόχρονα θα συντελέσουν στην προστασία του περιβάλλοντος μέσα από τη συγκέντρωση, την

αυξημένη δυνατότητα ελέγχου και την παροχή περιβαλλοντικών ευκολιών προς τις εγκατεστημένες εκεί μονάδες.

ΛΑΤΟΜΕΙΑ - ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ

Ποια προβλήματα δημιουργούν στο περιβάλλον τα μεταλλεία και τα λατομεία;

Τα προβλήματα αυτά είναι βασικά δυο ειδών:

— Αλλοίωση του φυσικού τοπίου, η προσβολή της αισθητικής του φυσικού τοπίου που προκαλούνται από εκσκαφές επιφανειακής εκμετάλλευσης και αποθέσεις από μπάζα και στείρα υλικά καθώς και από αποψιλώσεις δασικών και αγροτικών εκτάσεων.

— Ρύπανση του περιβάλλοντος από στερεά και υγρά απόβλητα καθώς και από αέρια και σκόνες που εκπέμπονται στην ατμόσφαιρα.

Ειδικότερα όσον αφορά τις επιπτώσεις στο έδαφος, αυτές είναι συνάρτηση των χρήσεων γης, άρα διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

— αχρήστευση (προσωρινή ή οριστική) καλλιεργήσιμης γης ή

— καταστροφή της φυσικής βλάστησης που μπορεί να έχει και παραγωγική αξία (δάσος, βοσκότοπος) ή να έχει αξία μόνο σαν τοπίο, οπότε το μέγεθος της ζημιάς εξαρτάται από τη χωροταξική θέση του λατομείου ή ορυχείου.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η μεταλλεία δεν έχει την ευελιξία της βιομηχανίας ως προς την επιλογή του τόπου εγκατάστασης.

Ποια είναι τα προληπτικά μέτρα που μπορούν να ληφθούν για να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον;

Το κυριότερο μέτρο για οποιαδήποτε προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος είναι ο σωστός και έγκαιρος προγραμματισμός της εκμετάλλευσης ενός μεταλλείου ή λατομείου. Έτσι, όπου αυτό είναι δυνατό, πρέπει να γίνεται διαδοχικά η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων ώστε μετά την πλήρη εκμετάλλευση ενός κοιτάσματος να δημιουργείται χώρος απόθεσης στείρων για άλλες εν ενεργεία εκσκαφές. Σε ορισμένες περιπτώσεις το νταμάρι γεμίζεται προοδευτικά στο εξαντλημένο του μέρος με τα στείρα του ενεργού μέρους. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγονται οι τεράστιες αποθέσεις μπάζων και γεμίζουν οι εκσκαφές που τραυματίζουν το τοπίο.

Μέσα στα πλαίσια του καλού προγραμματισμού εντάσσεται και η εκλογή κατάλληλων χώρων απόθεσης των στείρων έτσι ώστε να έχουν όσο το δυνατόν μικρότερο μέτωπο εμφάνισης προς δημόσιους δρόμους και κατοικημένα μέρη. Η επιλογή βέβαια των χώρων αυτών δεν είναι πάντα

εύκολη. Σημαντικό προληπτικό μέτρο, που εφαρμόζεται ήδη στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι η συλλογή της φυσικής επιφανειακής γης που προέρχεται από τις αποκαλύψεις και από την κατασκευή δρόμων μέσα στο μεταλλείο. Η γη αυτή είναι απαραίτητη στο στάδιο αποκατάστασης γιατί χρησιμοποιείται σαν στρώμα κάλυψης των προς αποκατάσταση στείρων.

Η σκόνη η οποία δημιουργείται κατά τη λειτουργία ενός μεταλλείου ή λατομείου οφείλεται λιγότερο στην εξόρυξη ή απόθεση στείρων και περισσότερο στην κίνηση φορτηγών αυτοκινήτων σε χωμάτινους ιδιωτικούς δρόμους. Αντιμετωπίζεται προληπτικά με συνεχές κατάβρεγμα των δρόμων ή με στρώση αμμοχάλικου ή παρεμφερών υλικών. Σκόνη μπορεί να παραχθεί και κατά την επεξεργασία των υλικών (μείωση μεγέθους, ταξινόμηση κατά κοκκομετρικό κλάσμα, μεταφορά, φρύξη) και είναι συνήθως χρήσιμο μετάλλευμα ή ορυκτό ή ενδιάμεσο ή τελικό προϊόν. Η διαφυγή αυτής της σκόνης δεν είναι μόνο ενοχλητική για τους εργαζόμενους αλλά και απώλεια υλικού και φθοροποιός για το μηχανολογικό εξοπλισμό και τα μεταφορικά μέσα. Μπορεί να αντιμετωπιστεί με απλά συστήματα (κυκλώνες, ηθμόφιλτρα) αλλά και πιο σύνθετα (ηλεκτροφίλτρα).

Ποια είναι τα μέτρα αποκατάστασης του περιβάλλοντος που πρέπει να ληφθούν μετά τη λήξη της εκμετάλλευσης ενός λατομείου ή μεταλλείου;

Βασικός παράγοντας για την επιτυχία αποκατάστασης του περιβάλλοντος είναι η σωστή διαμόρφωση των αποθέσεων των στείρων και της αποψίλωσης των εκτάσεων απόθεσης για αποφυγή δημιουργίας επιφανειών ολίσθησης που θα προκαλούσε μετακινήσεις όγκων. Η κλίση των πρανών πρέπει να είναι κατά το δυνατό ομαλή γιατί απότομα πρανή δεν προσφέρονται για φύτευση και δημιουργούν κινδύνους υποχωρήσεων. Επίσης η δημιουργία βαθμίδων σταθεροποιεί τους σωρούς, χρησιμεύει στην αποστράγγιση των νερών της βροχής και είναι απαραίτητη για επιτυχημένη φύτευση.

Ο τρόπος που θα γίνει η αποκατάσταση είναι συνάρτηση των νέων χρήσεων γης που επιδιώκουμε μετά τη λήξη της λατομικής περιόδου. Για να γίνει η έκταση καλλιεργήσιμη πρέπει να ξανακαλυφθεί με στρώμα εδάφους πάχους 1-2 μέτρων κατάλληλης υφής και σύνθεσης το οποίο μπορούμε να έχουμε διαφυλάξει από την αρχική εξόρυξη. Όμως η διαδικασία εκσκαφής, διαφύλαξης, επαναπόθεσης, εμπλουτισμού με θρεπτικά στοιχεία, ισοπέδωσης κλπ., συνεπάγεται μεγάλη δαπάνη. Όταν δεν συντρέχουν συνθήκες και δυνατότητες επανακαλλιέργειας, περίπτωση συνήθεστηρη για τα ελληνικά δεδομένα, η αποκατάσταση στοχεύει στην επικά-

λυση της αγονοποιημένης έκτασης με κάποια φυσική βλάστηση. Και πάλι εδώ θα γίνει χρήση του εδαφικού στρώματος που έχουμε διαφυλάξει από την αρχική εξόρυξη, αλλιώς θα πρέπει να δανειστούμε έδαφος από κάπου κοντά. Η τεχνική που εφαρμόζεται είναι η ίδια μ' αυτή που εφαρμόζεται για την αναδάσωση κάθε αποβραχωμένης έκτασης. Το φύτεμα των δενδρυλλίων ή και θάμνων γίνεται σε λάκκους που ανοίγουμε στο στείρο υπόστρωμα που θέλουμε να καλύψουμε. Οι λάκκοι αυτοί, βάθους και διαμέτρου 50-60 εκατοστών, ανοίγονται με μηχανικό μέσο ανάλογα με τη φύση του υποστρώματος και γεμίζονται με κατάλληλο έδαφος στο οποίο φυτεύεται το δενδρύλλιο. Για μια μέτρια κάλυψη φυτεύονται 100 περίπου δενδρύλλια στο στρέμμα έκτασης. Φυσικά ακολουθεί μια αγωγή της φυτείας με ποτίσματα, σκαλίσματα, λίπανση του εδάφους όποτε χρειάζεται, συμπληρώσεις ώσπου να εξασφαλιστεί η επιτυχία της, οπότε και αρχίζει η φυσική αυτόματη διαδικασία περαιτέρω εδαφοποίησης σε βάθος και στην εκτός των λάκκων επιφάνεια με τη βοήθεια ριζικού συστήματος και του φυλλοστρώματος των δενδρυλλίων.

Ποιες είναι οι υποχρεώσεις των εκμεταλλευτών λατομικών και μεταλλευτικών εργασιών για την προστασία του περιβάλλοντος;

Ο Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών αναφέρει ότι οι παραπέρα εργασίες πρέπει να μην υποβαθμίζουν το περιβάλλον πέρα από το απόλυτα αναγκαίο αλλά και να είναι δυνατή η αποκατάσταση των επιπτώσεων. Τα σχετικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν, λαμβάνονται σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς του κράτους και της Τ.Α.

Πριν από την έναρξη κάθε νέου έργου ο εκμεταλλευτής πρέπει να συμπεριλάβει στην τεχνική μελέτη, ειδική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων που αναφέρεται στα εξής:

— Περιγραφή του υπάρχοντος περιβάλλοντος πριν την έναρξη του έργου (φυσικού και ανθρωπογενούς).

— Χωροθέτηση των εργασιών μέσα στο μεταλλευτικό ή λατομικό χώρο.

— Πρόβλεψη των επιπτώσεων στον κάθε περιβαλλοντικό παράγοντα χωριστά και συνολικά.

— Αξιολόγηση των επιπτώσεων με τεχνικά, οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια.

— Σύγκριση μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων για το έργο και επισήμανση της λύσης που είναι λιγότερο δυσμενής για το περιβάλλον.

— Επισήμανση όλων των δυσμενών επιπτώσεων που είναι αναπόφευκτες.

— Προτάσεις για επανορθωτικά μέτρα που είναι δυνατόν να ληφθούν για την αποκατάσταση της ποιότητας ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόν-

των με χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των σχετικών εργασιών.

— Επισήμανση των τυχόν ωφέλιμων επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον.

Για τη σύνταξη της ειδικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

1) Η χωροθέτηση (θέση και προσανατολισμός) κάθε επέμβασης πρέπει να επιλέγεται έτσι ώστε να προκαλείται η μικρότερη δυνατή αισθητική αλλοίωση του τοπίου. Αν κάτι τέτοιο δεν είναι κατορθωτό σε ικανοποιητικό βαθμό πρέπει να γίνεται προσπάθεια τεχνικής απόκρυψης (ζώνες πράσινου, αναχώματα κλπ).

2) Κάθε επιφανειακή εκσκαφή πρέπει να γίνεται με βαθμίδες κατάλληλων γεωμετρικών χαρακτηριστικών ώστε να ελαχιστοποιείται η αισθητική προσβολή του τοπίου.

3) Η φυτική γη πρέπει να διατηρείται μετά την εξόρυξη για επαναχρησιμοποίηση.

4) Οι σωροί αποθέσεων στείρων πρέπει να διαμορφωθούν κατάλληλα ώστε μετά το τέλος της δραστηριότητας να εναρμονίζονται με το οικοσύστημα της περιοχής.

5) Η επεξεργασία και διάθεση των στερεών και υγρών αποβλήτων μπορεί να γίνεται μόνο μετά από άδεια που χορηγείται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

6) Τα αέρια απόβλητα πρέπει με κάθε τρόπο (π.χ. καθαρισμός, δέσμευση) να μην παράγουν ρυπαντές που να ξεπερνούν τα όρια του Π.Δ. 1180/81.

7) Πρέπει να προβλέπονται κατάλληλα μέσα διαβροχής και αποθήκευσης σε υπήνεμα μέρη ώστε η φόρτωση, μεταφορά και αποθήκευση να μη ρυπαίνουν.

8) Η τελική μορφή της αποκατάστασης πρέπει να εναρμονίζεται με το ευρύτερο περιβάλλον και στις περιπτώσεις δημοσίων ή δημοτικών εκτάσεων να προβλέπεται η κάλυψη τοπικών αναγκών για ειδικές χρήσεις γης, σύμφωνα με τις έγγραφες υποδείξεις της Νομαρχίας και της Τ.Α.

Σχετικές διατάξεις: Υπ. Απόφαση 11 5η/Φ/17402/84 ΦΕΚ 931 τ.Β' Τριμερής Απόφαση άρθρου 45 παρ. 5 Νόμου 998/79 Υπ.Απ. 183037/80 ΦΕΚ 820 Β'.

Τι είναι οι λατομικές περιοχές και πώς καθορίζονται;

Η εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών επιτρέπεται μόνο μέσα στις λατομικές περιοχές. Οι λατομικές περιοχές καθορίζονται μέσα στα όρια ενός Νομού με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από σύμφωνη γνώμη

επιτροπής που αποτελείται από ανώτερους υπαλλήλους υπηρεσιών της Νομαρχίας, του ΕΟΤ και του ΓΜΕ και αιτιολογημένη γνώμη του Νομαρχιακού συμβουλίου. Για τις περιοχές αυτές ισχύουν τα εξής:

— Για την εκμετάλλευση των δημόσιων λατομείων αδρανών υλικών που βρίσκονται μέσα στις λατομικές περιοχές δεν απαιτείται άδεια εκμετάλλευσης.

— Στις λατομικές περιοχές το δικαίωμα εκμετάλλευσης των αδρανών υλικών υπερισχύει του μεταλλευτικού δικαιώματος.

— Μέσα στις λατομικές περιοχές και έξω από αυτές σε απόσταση τουλάχιστον ενός χιλιομέτρου από την οριογραμμή τους απαγορεύεται η επέκταση του σχεδίου πόλης ή η δημιουργία ανεξάρτητου ρυμοτομικού σχεδίου ή η ανέγερση σπιτιών.

— Σε περίπτωση που σε κάποιο νομό δεν υπάρχουν κατάλληλες δημόσιες εκτάσεις για τη δημιουργία λατομικών περιοχών, μπορούν να χαρακτηριστούν ως λατομικές περιοχές δημοτικές, κοινοτικές και ιδιωτικές εκτάσεις που κρίνονται κατάλληλες από την Επιτροπή, με απόφαση του Νομάρχη ύστερα από αιτιολογημένη γνώμη του Νομαρχιακού Συμβουλίου και έγκριση από τον Υπουργό ΒΕΤ.

— Επιτρέπεται επίσης η εκμετάλλευση των λατομικών αδρανών υλικών έξω από τις λατομικές περιοχές με απόφαση του Νομάρχη από τους ΟΤΑ με τον απαραίτητο όρο ότι οι ανάγκες τους σε αδρανή υλικά δεν εξυπηρετούνται από τα λατομεία που υπάρχουν στην πλησιέστερη λατομική περιοχή του Νομού. Πρέπει τέλος να υπογραμμιστεί ότι απαγορεύεται η εκμίσθωση των δημοσίων λατομείων ή η χορήγηση άδειας εκμετάλλευσης των ιδιόκτητων λατομείων αν δημιουργούνται:

— Κίνδυνοι για την υγεία των εργαζομένων, των διερχομένων ή των περιόικων.

— Βλάβες σε αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία.

— Σοβαρές αλλοιώσεις του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Τι είναι η άδεια εκμετάλλευσης ενός λατομείου και πότε καταγγέλεται;

Η εκμετάλλευση των ιδιόκτητων λατομείων επιτρέπεται μόνο ύστερα από άδεια εκμετάλλευσης που χορηγεί ο Νομάρχης. Η διάρκεια της είναι 15 χρόνια και για τη χορήγησή της απαιτείται η τεχνική μελέτη που αναφέρθηκε και πιο πριν. Η μελέτη βέβαια αυτή αφορά και τα δημόσια λατομεία. Η άδεια εκμετάλλευσης ανακαλείται από το Νομάρχη όταν:

— Δημιουργούνται σοβαρές επιπτώσεις στον περιβάλλοντα χώρο ή την ασφάλεια κτισμάτων και ανθρώπων.

— Γίνεται ανορθολογική εκμετάλλευση του κοιτάσματος.

- Παραβαίνονται οι όροι της σύμβασης ή της τεχνικής μελέτης.
  - Υπάρχει σχετική πρόταση από τη δασική υπηρεσία.
- Σχετικές Διατάξεις: Ν. 1428/84 ΦΕΚ 45 Α'.

Ποια είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ΟΤΑ από την εκμετάλλευση των λατομείων αδρανών υλικών και πώς συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος;

Οι επιχειρήσεις των ΟΤΑ μπορούν να αναλάβουν την εκμετάλλευση των λατομείων αδρανών υλικών με απευθείας σύμβαση χωρίς πλειοδοτική δημοπρασία. Από τα αναλογικά μισθώματα τα οποία καταβάλλουν κάθε χρόνο οι εκμεταλλευτές των λατομείων, το 40% αποδίδεται με απόφαση του Νομάρχη στους ΟΤΑ στην περιοχή των οποίων ανήκει το λατομείο με προορισμό την εκτέλεση έργων.

Οι εκμεταλλευτές ιδιωτικών λατομείων είναι υποχρεωμένοι να καταβάλλουν ετησίως ειδικό τέλος υπέρ του ΟΤΑ της περιοχής. Το ειδικό τέλος αυτό είναι το 4% πάνω στην τιμή πώλησης των λατομικών προϊόντων. Το ειδικό τέλος 4% μαζί με το 40% που αναφέρθηκε παραπάνω διατίθεται κατά προτεραιότητα από τους ΟΤΑ για την αποκατάσταση και αξιοποίηση της έκτασης των λατομείων που διέκοψαν οριστικά τη λειτουργία τους. Τα δημόσια λατομεία που διέκοψαν τη λειτουργία τους οριστικά μπορούν να παραχωρούνται στους ΟΤΑ της περιοχής μετά από μελέτη διαμόρφωσης της έκτασης που εγκρίνεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ με σκοπό την αποκατάσταση και αξιοποίηση του τοπίου.

ΓΕΩΡΓΙΑ

Ποιες είναι οι γενικές επιπτώσεις της γεωργίας πάνω στο περιβάλλον και πώς προήλθαν;

Η πολιτική ταχύρυθμης ανάπτυξης της γεωργίας που ακολουθήθηκε από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες κατόρθωσε θεαματικά αποτελέσματα ως προς την παραγωγικότητα, δεν έφυγε όμως από τον κανόνα ότι κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις: υπήρξαν δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το πρόγραμμα της γεωργικής ανάπτυξης περιλάμβανε:

- Αύξηση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων με την εκτέλεση διαφόρων αγροβελτιωτικών έργων όπως: αποστραγγιστικά, αποξηραντικά, αντιπλημμυρικά, αντιδιαβρωτικά, ισοπεδωτικά, οδοποιΐας κλπ.
- Εξασφάλιση περισσότερου νερού για άρδευση με την εκτέλεση αρδευτικών έργων όπως: φράγματα, τεχνητές λίμνες, γεωτρήσεις, αρδευτικά δίκτυα.

— Χρησιμοποίηση παραγωγικών συντελεστών για μεγαλύτερη και εξευγενισμένη παραγωγή σε συνδυασμό με χαμηλότερο κόστος όπως: η εκμηχανισμένη εργασία, τα φυτοφάρμακα, βελτιωμένο αναπαραγωγικό υλικό (σπόροι, δενδρύλλια κλπ.), λιπάσματα.

— Λήψη διαφόρων μέτρων, όπως αναδιάρθρωση της γης (αναδασμός) επεξεργασία της γεωργικής παραγωγής (γεωργικές βιομηχανίες) και οργάνωση σε συνεταιρισμούς.

Στα παραπάνω πλαίσια κινούμενη, η γεωργία στην Ελλάδα, έγινε στις περισσότερες περιπτώσεις εντατική. Η αντικατάσταση της ζωικής ή ανθρώπινης ενέργειας με μηχανική δημιούργησε εξάρτηση από τα υγρά καύσιμα. Επιδιώχθηκαν καλλιέργειες που αποδίδουν σε ψηλές δόσεις λιπασμάτων χωρίς προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες, ενώ προβλήματα προσέθεσαν και οι υψηλές απαιτήσεις σε νερό, η αδιάκοπη καλλιέργεια, η αύξηση της περιεκτικότητας του εδάφους σε άλατα.

Από την άλλη πλευρά, γύρω στα 100 χιλιάδες στρέμματα καταστρέφονται κάθε χρόνο από τη διάβρωση που παρατηρείται στα ορεινά και στα επικλινή εδάφη. Η διάβρωση οφείλεται κυρίως στις μεγάλες κλίσεις των εδαφών σε συνδυασμό με τις ραγδαίες βροχοπτώσεις καθώς και στη λαθεμένη καλλιέργεια των πλαγιών, στις πυρκαγιές και στην υπερβόσκηση. Εξάλλου η οικιστική εισβολή καθώς και διάφορες ανθρωπογενείς δραστηριότητες (βιομηχανία, μεταλλεία, τουρισμός) έχουν αφαιρέσει πολύτιμη γεωργική γη σε αρκετές περιπτώσεις.

Η εντατικοποίηση της γεωργίας έχει αποφέρει μεν οφέλη, αλλά οδήγησε και σε υπερπαραγωγή η οποία είναι αδύνατο να απορροφηθεί.

Πώς ακριβώς επιδρούν στο περιβάλλον οι διάφορες δραστηριότητες που έχουν σχέση με τη γεωργική εκμετάλλευση;

— **Εγγειοβελτιωτικά έργα:** πολλά τέτοια έργα (αποξηραντικά, στραγγιστικά, αντιπλημμυρικά) έχουν εκτελεστεί και εκτελούνται προκαλώντας ζημιές σε υγρότοπους και διαταράσσοντας την ευαίσθητη οικολογική ισορροπία της άγριας πανίδας και χλωρίδας με την εξαφάνιση φυτικού και ζωικού πληθυσμού, τη μετανάστευση πτηνών κλπ.

— **Γεωργικά φάρμακα:** είναι μέσα καταπολέμησης παράσιτων όπως τα έντομα, οι μύκητες, τα βακτήρια, τα ζιζάνια, τα τρωκτικά. Επειδή οι απόλειες παραγωγής που μπορούν να προκαλέσουν τα διάφορα παράσιτα μπορούν να φθάσουν το 20-40%, η χρήση των φυτοφαρμάκων επεκτάθηκε σε μεγάλο βαθμό. Όμως η ακατάλληλη αρκετές φορές σύνθεσή τους, καθώς και η υπερχρησιμοποίησή τους δημιουργεί βλαβερές συνέπειες στο

περιβάλλον και τον άνθρωπο: ζημιές στη φυσική παραγωγή (εγκαύματα σε καρπούς και φύλλα, ξήρανση), δερματοπάθειες στον άνθρωπο και τα ζώα όταν αυτά έρθουν σε επαφή με το δέρμα. Επίσης μέσω της τροφικής αλυσίδας μπορούν να προκαλέσουν δηλητηριάσεις ως και καρκινογένεση. Η μετατροπή των βλαβερών ουσιών που περιέχουν τα φυτοφάρμακα σε αβλαβείς, συμβαίνει μετά από πολλά χρόνια (π.χ. για το DDT χρειάζονται 10 χρόνια). Από την άλλη πλευρά η συστηματική χρησιμοποίηση φυτοφαρμάκων ευνοεί την επιλογή των πιο ανθεκτικών στελεχών των παρασίτων, πράγμα που οδηγεί αναγκαστικά στη χρήση ολοένα και μεγαλύτερων δόσεων και οξύνει ακόμα περισσότερο το πρόβλημα. Η παρουσία φυτοφαρμάκων δεν περιορίζεται μόνο στο έδαφος αλλά και στον ατμοσφαιρικό αέρα, στα επιφανειακά και υπόγεια νερά.

— **Χημικά λιπάσματα:** αυξάνουν τη γονιμότητα των εδαφών προσθέτοντας θρεπτικά συστατικά όπως άζωτο, φώσφορο, κάλλιο, θείο, σίδηρο κλπ. Τα φυτά προσλαμβάνουν ένα μέρος του λιπάσματος από τις ρίζες τους με τη βοήθεια του νερού, ενώ το υπόλοιπο μέρος είτε συσσωρεύεται στο έδαφος, είτε κατά ένα μικρό ποσοστό εξαερώνεται, είτε καταλήγει στα υπόγεια και τα επιφανειακά νερά.

Τα λιπάσματα συντελούν στην ποσοτική αύξηση και την ποιοτική βελτίωση της γεωργικής παραγωγής. Η υπερβολική όμως χρήση χημικών λιπασμάτων δημιουργεί πολλά υπολείμματα που είναι βλαβερά για το έδαφος αλλά κυρίως για τα νερά. Η υπερβολική δόση λιπασμάτων προκαλεί βλάβες στους μικροοργανισμούς του εδάφους με άγνωστες ακόμα τις μακροπρόθεσμες συνέπειες. Αντίθετα είναι γνωστές οι συνέπειες στα επιφανειακά νερά όπου καταλήγουν μετά από καθίζηση μέσα από το έδαφος: τα θρεπτικά και ιδίως το άζωτο και ο φώσφορος υπεραυξάνουν την υδρόβια βλάστηση (φύκια, άλγη) με συνέπεια τον ευτροφισμό και την ελάττωση του οξυγόνου μέσα στα νερά σε επικίνδυνο βαθμό. Μάλιστα, εάν το πόσιμο νερό περιέχει μεγάλες ποσότητες αζωτούχων ενώσεων προκαλεί ασθένειες πολύ σοβαρές.

— **Κατάληψη γης:** πολλοί βιότοποι καταστράφηκαν και καταστρέφονται σε αναζήτηση γεωργικής γης. Αλλά και αντίστροφα, εδαφικές εκτάσεις άριστες για γεωργική χρήση έχουν καταλατηθεί από οικιστικές, βιομηχανικές και τουριστικές δραστηριότητες. Έτσι δημιουργήθηκαν προβλήματα ρύπανσης από τη διάθεση αποβλήτων και από τη γειτνίαση με πολυσύχναστους από αυτοκίνητα δρόμους, αφαίρεση σημαντικών ποσοτήτων νερού που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για καλλιέργεια καθώς και αφαίρεση εργατικών χεριών από τον αγροτικό χώρο. Η πιο επιβαρυντική

καταπάτηση έγινε στις επίπεδες εκτάσεις οι οποίες είναι συνήθως οι πιο αποδοτικές.

— **Χρήση νερού:** η εξαντλητική χρήση μέσω γεωτρήσεων του υπόγειου νερού έχει επιφέρει σε πολλές περιπτώσεις την εισβολή θαλασσινού νερού καθιστώντας άρχιστα τα υπόγεια νερά και χαμηλώνοντας τη στάθμη τους.

Ποια μέτρα μπορούν να πάρουν οι γεωργοί για την καταπολέμηση της ρύπανσης του περιβάλλοντος από τα φυτοφάρμακα και τα χημικά λιπάσματα;

Φυτοφάρμακα

Η γενική αρχή είναι η χρήση των φυτοφαρμάκων να γίνεται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητη και η επιδίωξη της βιολογικής ή άλλης καταπολέμησης των παράσιτων όπως π.χ. η γενετική καταπολέμηση των εντόμων και η προστασία των πουλιών που συμβάλλουν στη φυσική εξόντωσή τους. Επίσης πρέπει:

- να χρησιμοποιούνται τα φυτοφάρμακα εκείνα που βλάπτουν λιγότερο τους βιολογικούς εχθρούς των παρασίτων
- να προωθείται η καλλιέργεια ποικιλιών ανθεκτικών στα παράσιτα
- να είναι γνωστός ο βιολογικός κύκλος των παρασίτων ώστε οι δόσεις να είναι χρονικά προσδιορισμένες σωστά
- να χρησιμοποιούνται τα φυτοφάρμακα που καταστρέφουν μόνο το συγκεκριμένο παράσιτο που δημιουργεί πρόβλημα σε μια καλλιέργεια και όχι τα φυτοφάρμακα ευρείας δράσης
- να μεσολαβεί ο απαραίτητος χρόνος (ανάλογα με τις οδηγίες) μεταξύ ψεκασμού και διάθεσης του γεωργικού προϊόντος ώστε να μην προξενηθεί κίνδυνος για τους καταναλωτές
- να μην πετιούνται τα κενά δοχεία φυτοφαρμάκων αλλά να θάβονται σε ασφαλές μέρος για να μη δηλητηριαστούν τα γύρω νερά.

Χημικά λιπάσματα.

Η γενική αρχή που πρέπει να ακολουθηθεί είναι η ορθολογική χρήση των χημικών λιπασμάτων και η προώθηση των οργανικών λιπασμάτων καθώς και των προϊόντων εκείνων που βελτιώνουν το έδαφος και μειώνουν τις ανάγκες σε χημικά λιπάσματα όπως η λάσπη των βιολογικών καθαρισμών, το εδαφοβελτιωτικό της λιπασματοποίησης των απορριμμάτων, εάν φυσικά εξασφαλιστεί η καταλληλότητά τους. Ειδικότερα πρέπει:

- να γίνει κατανοητό από όλους ότι περισσότερο λίπασμα από κάποιο σημείο και πέρα δεν σημαίνει μεγαλύτερη παραγωγή
- να λαμβάνονται υπόψη οι εκάστοτε ανάγκες του εδάφους για τη λίπανση και όχι να τοποθετούνται απερίσκεπτα τα λιπάσματα (αποφυγή μικτών λιπασμάτων)
- να μην υπάρχει αζωτούχο λίπασμα όταν στο χωράφι δεν υπάρχει βλάστηση, γιατί με τις βροχές θα αποπλυθεί και θα καταλήξει στα νερά
- να ρίχνονται τα λιπάσματα σε πολλές μικρές δόσεις ιδιαίτερα στα αμμώδη εδάφη
- να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην περίπτωση που ο υδροφόρος ορίζοντας είναι πολύ κοντά στην επιφάνεια του εδάφους και όταν τα γύρω πηγάδια χρησιμοποιούνται για ύδρευση ανθρώπων και ζώων.

Σχετικές Διατάξεις: Υπ. Απ. 322706/81 ΦΚΕ 728 Β' περί ορίων υπολειμμάτων γεωργικών φαρμάκων στα οπωροκηπευτικά.

— Νομ. Απ. 145030/81 ΦΕΚ 173 Β' για καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών των καλλιεργειών.

Υπάρχουν εναλλακτικές μορφές γεωργίας;

Οι εναλλακτικές λύσεις στη γεωργία, δηλαδή γεωργική εκμετάλλευση που δεν επιβαρύνει το περιβάλλον, έχουν ήδη εφαρμοστεί σε χώρες με ισχυρή βιομηχανική υποδομή και επάρκεια σε ενεργειακό δυναμικό, άρα είναι απόλυτα προσαρμόσιμες και σε χώρες με χαρακτηριστικά σαν αυτά της Ελλάδας. Με λίγα λόγια η εναλλακτική γεωργία περιλαμβάνει επιστροφή σε παραδοσιακές τεχνικές, αγροναπαύσεις, κατασκευή αναβαθμιδών, βιολογική καταπολέμηση των παρασίτων, βιολογική δέσμευση θρεπτικών συστατικών και ακόμα και υποκατάσταση της μηχανικής με ζωική εργασία. Έτσι η χημική γεωργία γίνεται εναλλακτική. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τους φυτοπαθογόνους οργανισμούς και τον περιορισμό τους, έχει διαδοθεί η ελαχιστοποίηση της εξάρτησης από τα κοινά φυτοφάρμακα τα οποία πλέον παίζουν το ρόλο συμπληρώματος στις βιολογικές μεθόδους καταπολέμησης. Επιχειρείται δηλαδή η εισαγωγή ποικιλιών ανθεκτικών στα παράσιτα, η χρήση εναλλακτικών μεθόδων καταπολέμησης όπως π.χ. χρήση ελκυστικών ή αποδιωκτικών ουσιών και η σκόπιμη χρησιμοποίηση φυσικών εχθρών των παρασίτων (βακτηρίδια, πτηνά κλπ.).

Σε ό,τι αφορά τα λιπάσματα, η χρήση οργανικής λίπανσης αποτελεί σαφώς μια εναλλακτική μορφή γιατί αποδεσμεύει τα νιτρικά άλατα με βραδύτερο ρυθμό δίνοντας την ευκαιρία στα φυτά για μεγαλύτερη απορρόφηση. Στη χρήση εναλλακτικών μορφών γεωργίας ανήκει και η εκμε-

τάλλευση των ήπιων μορφών ενέργειας: ηλιακή ενέργεια, αιολική, γεωθερμία κλπ.

Τι είναι ο αγροτουρισμός;

Ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή οικοτουρισμού που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής καταλύματα (δωμάτια, πανσιόν, μικρά ξενοδοχεία). Είναι δυνατόν να διευρυνθεί με την υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα ώστε να συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών ή σε αγροτικές δραστηριότητες.

Στόχος του αγροτουρισμού είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου σε μη ανεπτυγμένες περιοχές και η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού σε περιοχές με πολύ χαμηλή απασχόληση. Επίσης στοχεύει στη διάδοση αγροτικών προϊόντων, στην αποκέντρωση του τουριστικού κυκλώματος και στην παράλληλη ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού που απευθύνεται στα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα. Περίπτωση χαρακτηριστική αποτελεί ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Πέτρας Λέσβου. Η προσπάθεια αυτή που έχει ξεκινήσει πριν μερικά χρόνια αποσκοπεί στην εξασφάλιση οικονομικής αυτοτέλειας των γυναικών του χωριού. Κάθε γυναίκα - συνέταιρος διαθέτει ένα ή δυο δωμάτια και ο επισκέπτης μπορεί αν θέλει να πάρει μέρος στη ζωή της οικογένειας και στις αγροτικές ασχολίες στο χωράφι ή το ψάρεμα. Κάτι ανάλογο ισχύει για τον Γυναικείο Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό Πρεσπών που εδρεύει στον Άγιο Γερμανό του Νομού Φλώρινας.

Πρέπει να τονιστεί η ανάγκη ύπαρξης φορέα διαχείρισης ενός αγροτουριστικού προγράμματος (όπως οι παραπάνω συνεταιρισμοί) ώστε να καθορίζεται και ο ανώτατος επιθυμητός αριθμός επισκεπτών. Τέτοιοι φορείς μπορούν να είναι αγροτικοί και κτηνοτροφικοί συνεταιρισμοί, αλλά και αστικοί συνεταιρισμοί, εργατικές ενώσεις κλπ. Επίσης βασική προϋπόθεση για την επιτυχία μιας προσπάθειας στον τομέα του αγροτουρισμού σε μια περιοχή, είναι η συναίνεση και συμμετοχή των κατοίκων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

A. ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

A.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το Σύνταγμα είναι ένας ΚΩΔΙΚΑΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, που προσδιορίζει καταρχήν τη μορφή του πολιτεύματος και τα όργανα του κράτους, αλλά και τα βασικά βιοτικά αγαθά, αξίες και δικαιώματα που θεωρούνται άξια νομικής προστασίας.

Τα βιοτικά αγαθά ή αξίες που θεωρούνται από το νομοθέτη άξια προστασίας με υποχρεωτικούς κανόνες δικαίου ονομάζονται έννομα αγαθά. Οι βασικοί αυτοί κανόνες καθορίζουν τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές μέσα στις οποίες θα αναπτύξει τη δράση του ο κοινός νομοθέτης, εξειδικεύοντας με συγκεκριμένα μέτρα τη νομική προστασία με την οποία θα περιβάλλει τα συγκεκριμένα έννομα αγαθά. Αποτελεί δηλαδή το Σύνταγμα, τη νομοθετική «ομπρέλλα» κάτω από την οποία, και μέσα στα όρια της οποίας αναπτύσσεται η παραπέρα νομοθετική δράση των οργάνων της νομοθετικής λειτουργίας και εκδίδονται νόμοι και κανονιστικά διατάγματα της διοίκησης. Στα πλαίσια δε αυτών των βασικών κανόνων πρέπει να εντάσσεται και κάθε πράξη των οργάνων του Κράτους καθώς και των πολιτών.

Στην Ελλάδα πριν από την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχε συνταγματική διάταξη που να επιβάλλει υποχρέωση του Κράτους για προστασία του περιβάλλοντος, θεσμοθετήθηκαν κατά καιρούς κανόνες δικαίου που είχαν σαν αποτέλεσμα και την προστασία του περιβάλλοντος. Η ψήφιση αυτών των κανόνων όμως θεμελιωνόταν σε συνταγματικές διατάξεις που είχαν σαν άμεσο σκοπό την προστασία της ανθρώπινης ζωής, την προστασία της δημόσιας υγείας, την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων και άλλων έννομων αγαθών.

Έτσι λοιπόν και πριν από την ψήφιση και θέση σε ισχύ του ισχύοντος Συντάγματος υπήρχαν νομικές διατάξεις που ρύθμιζαν και πολλές ρυθμίζουν ακόμα έμμεσα και αποσπασματικά θέματα προστασίας περιβάλλοντος, αλλά η θέσπισή τους είχε γίνει με αφετηρία την προστασία βιοτικών αγαθών τα οποία σύμφωνα με προηγούμενα Συντάγματα είχαν θεωρηθεί αρκετά σημαντικά και αναμφισβήτητα ώστε να τύχουν ειδικής αναφοράς και προστασίας κατά το Σύνταγμα.

Άλλωστε αυτή η νομική πραγματικότητα ήταν δικαιολογημένη και από το γεγονός ότι η κοινωνική συνειδητοποίηση για τις περιορισμένες πραγματικά δυνατότητες του περιβάλλοντος και των φυσικών πηγών να ανεχθούν την ανθρώπινη δράση όταν αυτή δεν ήταν συμ-

φωνη μ' αυτό που σήμερα ονομάζουμε «ορθολογιστική διαχείριση του περιβάλλοντος» άρχισε μετά την υπέρβαση κάποιων ορίων και τη δημιουργία ορατών και με γυμνό μάτι προβλημάτων π.χ. νέφος, ρύπανση θάλασσας κλπ.

Τέλος ο ανοιχτός κοινωνικός διάλογος για την προστασία του περιβάλλοντος, τη ρύπανση (κύρια του αέρα και της θάλασσας), την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής γενικά, τη μορφή και το μέγεθος της οικονομικής ανάπτυξης άρχισε με αφορμή κάποια συγκεκριμένα προβλήματα αιχμής μετά τη μεταπολίτευση του Ιουλίου του 1974, δηλαδή αφού η πολιτική κατάσταση επέτρεψε την ανάπτυξη ανοιχτού κοινωνικοπολιτικού διαλόγου και των πολιτικών και κοινωνικών κινημάτων.

A.2. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1975

Για πρώτη φορά με το Σύνταγμα του 1975, θεσπίστηκε ειδική υποχρέωση του κράτους για την προστασία περιβάλλοντος παράλληλα πάντα με τις γενικές διατάξεις για την προστασία του ανθρώπου και την προστασία άλλων έννομων αγαθών.

Ειδικότερα το άρθρο 24 του Συντάγματος που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο για τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, προβλέπει τα εξής:

Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους, το οποίο πρέπει να παίρνει προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξη του. Η προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων ρυθμίζεται με Νόμο και απαγορεύεται η αλλαγή του προορισμού των δημόσιων δασών και των δημόσιων δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευσή τους ή περιβάλλεται από δημόσιο συμφέρον ή άλλη χρήση τους.

Στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και στον έλεγχο του Κράτους βρίσκεται και η χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδομική και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών περιοχών, για να εξυπηρετείται καλύτερα η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των περιοχών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης.

Για να αναγνωριστεί περιοχή σαν οικιστική και για να ενεργοποιηθεί πολεοδομικά, οι ιδιοκτησίες της συμμετέχουν υποχρεωτικά και χωρίς αποζημίωση στη διάθεση των απαραίτητων εκτάσεων για δημιουργία κοινόχρηστων χώρων και στις δαπάνες για την εκτέλεση των βασικών κοινόχρηστων έργων, όπως ορίζεται από το Νόμο.

Μπορεί να προβλέπεται με Νόμο η συμμετοχή ιδιοκτητών περιοχής που χαρακτηρίζεται σαν οικιστική στην αξιοποίηση και γενικά διαρρύθμισή της, βάσει εγκεκριμένου σχεδίου με αντιπαροχή ακινήτων ίσης αξίας ή τμημάτων κατά όροφο ιδιοκτησίας από τους τελικά καθοριζόμενους οικοδομήσιμους χώρους ή κτίρια της περιοχής. Τα ίδια εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις αναμόρφωσης υπαρχουσών ήδη οικιστικών περιοχών. Οι εκτάσεις που ελευθερώνονται απ' την αναμόρφωση, διατίθενται για δημιουργία κοινόχρηστων χώρων ή εκποιούνται όπως ορίζει ο Νόμος για κάλυψη των δαπανών της πολεοδομικής αναμόρφωσης. Τέλος προβλέπεται από το ίδιο άρθρο ότι τα μνημεία και οι παραδοσιακές περιοχές και στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Με Νόμο επίσης ορίζονται τα αναγκαία περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας καθώς και ο τρόπος και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής.

Άλλες συνταγματικές ρυθμίσεις που ουσιαστικά μπορούν να αποτελέσουν νομική βάση για θέσπιση ειδικότερων διατάξεων προστασίας περιβάλλοντος, περιλαμβάνονται και σε άλλα άρθρα του Συντάγματος τα κυριότερα από τα οποία είναι περιληπτικά τα παρακάτω:

Το άρθρο 2 που προβλέπει ότι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας.

Το άρθρο 5 που προβλέπει ότι ο καθένας δικαιούται να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας εφ' όσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

Το ίδιο άρθρο προβλέπει ότι όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν απόλυτης προστασίας της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους...

Το άρθρο 17 που προβλέπει ότι τα δικαιώματα που πηγάζουν από την ιδιοκτησία, δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

Το άρθρο 18, που προβλέπει ότι με Νόμο ρυθμίζεται η ιδιοκτησία και η διάθεση του ορυκτού πλούτου, των αρχαιολογικών χώρων και των υδάτων, η διαχείριση και εκμετάλλευση λιμνοθαλασσών και λιμνών, ο αναδιασμός αγροτικών εκτάσεων για επωφελέστερη εκμετάλλευση του εδάφους και η απαιτούμενη από ιδιαίτερες περιστάσεις στέρηση της ελεύθερης χρήσης και κάρπωσης (με αντάλλαγμα) της ιδιοκτησίας, η αναγκαστική συνένωση οικοπέδων εφ' όσον η αυτοτελής οικοδόμηση κάποιου απ' αυτά δεν ανταποκρίνεται στους ισχύοντες ή μέλλοντες να ισχύσουν όρους δόμησης.

Το άρθρο 21 που προβλέπει μεταξύ άλλων ότι: το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών...

Το άρθρο 106, που προβλέπει ότι το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα με σκοπό την εξασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης όλων των τομέων της Εθνικής Οικονομίας και παίρνει όλα τα μέτρα για την αξιοποίηση του εθνικού πλούτου την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και την προαγωγή της οικονομίας ιδίως των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών. Το ίδιο άρθρο προβλέπει ότι η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία, δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ή βλαβερά για την Εθνική Οικονομία.

Τέλος στο άρθρο 117 (παραγ. 3 και 4) προβλέπεται ότι δημόσιες ή ιδιωτικές δασικές εκτάσεις που καταστρέφονται από φωτιά ή αποψιλώνονται με άλλο τρόπο, δεν χάνουν γι' αυτό το λόγο τον χαρακτήρα που είχαν πριν την καταστροφή και κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες, αποκλειόμενης της διάθεσής τους για άλλο προορισμό, ενώ αναγκαστική απαλλοτρίωση δασών ή δασικών εκτάσεων που ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα επιτρέπεται μόνο υπέρ του δημοσίου για λόγους δημόσιας ωφέλειας διατηρούμενης πάντως αμετάβλητης της μορφής τους ως δασικής.

Α.3 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΘΕΣΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

Η θέσπιση των επιταγών του άρθρου 24 του ισχύοντος Συντάγματος έδωσε νέες δυνατότητες στα όργανα του Κράτους να επιβάλλουν περιορισμούς στην ιδιωτική και στην κρατική οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα με σκοπό την προστασία και διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Τα κρατικά όργανα και οι φορείς άσκησης κρατικής εξουσίας απέκτησαν νέα και σαφή νομικά ερείσματα απέναντι στην απληστία των υποστηρικτών της χωρίς όρια οικονομικής και τεχνικής ανάπτυξης και υπέρ της δυνατότητας προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως αυτοτελούς έννομου αγαθού.

Εξάλλου με τη θέσπιση της Συνταγματικής διάταξης δόθηκε η δυνατότητα στα δικαστήρια να δώσουν νέες ευρύτερες διαστάσεις στις νομικές διατάξεις που προϋπήρχαν και ήταν

σύμφωνες με τις επιταγές του άρθρου 24 του Συντάγματος του 1975. Παράλληλα διατάξεις που ήταν αντίθετες με τις επιταγές του άρθρου 24 καταργήθηκαν, διότι σύμφωνα με το άρθρο 111 παράγ. 1 του Συντάγματος «κάθε διάταξη νόμου ή διοικητικής πράξης κανονιστικού χαρακτήρα που αντίκειται στο Σύνταγμα καταργείται από την έναρξη ισχύος του».

Τέλος με τις διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος θεσπίστηκε ρητά και η ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ του Κράτους για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Η υποχρέωση αυτή εξειδικεύεται με τη λήψη προληπτικών και κατασταλακτικών μέτρων διαφύλαξης του περιβάλλοντος αφ' ενός και την απαγόρευση λήψης μέτρων αντίθετων με τις επιταγές του ίδιου άρθρου. Δηλαδή η υποχρέωση του Κράτους περιλαμβάνει και θετική και αρνητική δράση.

α) **Θετική υποχρέωση** που σημαίνει πρακτικά καταρχήν την υποχρέωση των οργάνων του Κράτους να θεσπίζουν νομοθετικά και διοικητικά μέτρα για την προστασία και διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Παραπέρα η θετική δράση περιλαμβάνει την υποχρέωση των κρατικών αρχών και των φορέων άσκησης Κρατικής εξουσίας να εφαρμόσουν ευθέως τις διατάξεις του Συντάγματος σε περίπτωση που έχουν να εφαρμόσουν νομοθετήματα που είναι αντίθετα με τις διατάξεις του Συντάγματος. Δηλαδή τυχόν διατάξεις νόμων ή διαταγμάτων που είναι αντίθετες με διατάξεις του Συντάγματος δε δημιουργούν για τα όργανα κρατικής εξουσίας υποχρέωσης εφαρμογής.

Εξάλλου σε πολλές αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας έχει γίνει δεκτό το γεγονός ότι και σε περίπτωση που δεν υπάρχει νομοθετική προστασία του περιβάλλοντος γεννάται... και για τη διοίκηση ευθεία υποχρέωση, να λαμβάνει υπόψη και τις απόψεις για την προστασία του περιβάλλοντος στη συνεκτίμηση όλων των παραγόντων που συνθέτουν το Εθνικό συμφέρον. (ΣτΕ 811/1977, 4576/1977, 3047/1981, 3048/1981, 2006/1981 κα.ά.). Έτσι λοιπόν εκτός από τα άμεσα κριτήρια δράσης της δημόσιας διοίκησης, δηλ. αυτά που προκύπτουν από πιο ειδικές διατάξεις νομοθετημάτων τίθενται και έμμεσα κριτήρια δράσης της με τρόπο ώστε να μη μένουν ανενεργές οι συνταγματικές διατάξεις που θεσπίζουν την κατευθυντήρια αρχή για την προστασία του περιβάλλοντος.

β) **Αρνητική υποχρέωση** του κοινού νομοθέτη να μην παίρνει μέτρα αντίθετα με τις διατάξεις του άρθρου 24, και σε περίπτωση που παρά τη συνταγματική επιταγή, παίρνονται τέτοια μέτρα η Διοίκηση και οι φορείς άσκησης Κρατικής εξουσίας είναι υποχρεωμένοι να μην τα εφαρμόζουν διότι είναι αντισυνταγματικά.

A.4 ΤΡΟΠΟΙ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

A.4.1. ΑΜΕΣΗ - ΕΜΜΕΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η νομική προστασία του περιβάλλοντος αποτελείται καταρχήν από σύνολο μέτρων, τα οποία έχουν δικαιολογητικό λόγο και σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος αυτού καθαυτού, δηλαδή παρέχεται με άμεσο σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος. Μπορεί όμως να περιλαμβάνει και μέτρα που πηγάζουν από την πρόθεση του νομοθέτη να προστατεύσει κυρίως αλλά ένομα αγαθά που προστατεύονται σύμφωνα με το Σύνταγμα, π.χ. την αξία του ανθρώπου, την ανθρώπινη υγεία κλπ., αλλά τελικά τα μέτρα αυτά έχουν έμμεσο αποτέλεσμα και την προστασία του περιβάλλοντος.

Με βάση τα πιο πάνω υπάρχουν διατάξεις που όπως ήδη αναφέρθηκε τέθηκαν σε ισχύ πριν από την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 και ακόμα ισχύουν, διότι δεν είναι αντίθετες με τις συνταγματικές επιταγές καθώς και διατάξεις που ψηφίστηκαν ή ψηφίζονται και σήμερα ακόμα, οι οποίες μολονότι δεν έχουν κύριο και αποκλειστικό σκοπό την προστασία του

περιβάλλοντος, αντικειμενικά είναι διατάξεις προστασίας περιβάλλοντος δεδομένου ότι προστατεύουν και αυτό παράλληλα με την υγεία π.χ. του ανθρώπου.

Έτσι δικαιολογείται η ένταξη των διατάξεων αυτών στις διατάξεις προστασίας περιβάλλοντος και παραπέρα γίνεται ο διαχωρισμός των διατάξεων προστασίας περιβάλλοντος σε διατάξεις άμεσης και έμμεσης προστασίας.

Οι διατάξεις άμεσης προστασίας αφορούν κύρια το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και σε συνάρτηση μ' αυτό τον άνθρωπο που ζει μέσα σ' αυτό. Πολλές φορές μάλιστα οι διατάξεις άμεσης προστασίας είναι δυνατό να δημιουργούν νομικό πλέγμα προστασίας του περιβάλλοντος ή στοιχείων του θέτοντας εμπόδια και προϋποθέσεις στις οικονομικές και στις αστικές δραστηριότητες του ανθρώπου.

Οι διατάξεις έμμεσης προστασίας αφορούν κύρια τον άνθρωπο μέσα στο περιβάλλον και όχι πάντα το περιβάλλον καθαυτό. Η έμμεση προστασία που είναι ίδιας ή πολλές φορές μεγαλύτερης σπουδαιότητας με την άμεση, αφορά την ανθρώπινη ζωή, τη δημόσια υγεία ή άλλα έννομα αγαθά. Χαρακτηριστικότερα αφορά την προστασία της ύπαρξης και κανονικής λειτουργίας της κοινωνικής ομάδας, δηλ. την ανθρώπινη συμβίωση με όρους που εξασφαλίζουν την καλύτερη ποιότητα ζωής. Η προστασία αυτή είναι σύνθετη διότι αναφέρεται σε ό,τι συνιστά τις προϋποθέσεις της ανθρώπινης επιβίωσης δηλαδή αφορά έμμεσα τόσο το φυσικό όσο και το πολιτιστικό περιβάλλον. Η σύνθετη αυτή προστασία ικανοποιεί τις λειτουργικές ανάγκες της πόλης ή του χώρου κατοικίας ή της βιομηχανικής επέκτασης και κάθε άλλης δραστηριότητας του ανθρώπου, αφού η ανάπτυξη πραγματοποιείται με βάση σχέδια που στηρίζονται ή τουλάχιστον πρέπει να στηρίζονται στα οικονομικά, κοινωνικά, φυσικά, πολιτιστικά και ιστορικά δεδομένα μιας περιοχής, με τρόπο ώστε η πόλη, ο τύπος ανάπτυξης της περιοχής ή η όποια δραστηριότητα αναπτύσσεται κατά περιοχές να καλύπτει τις κοινές ανάγκες σύμφωνα με τους όρους που επιβάλλονται από την υγιεινή, την ασφάλεια, την οικολογική ισορροπία και την ιστορία της.

Στην παρούσα μελέτη παραθέτοντας τις αρμοδιότητες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος θα αναφερθούμε και σε αρμοδιότητες των ΟΤΑ που έμμεσα κατατείνουν στην προστασία του περιβάλλοντος έτσι ώστε να δίνεται μια πιο ξεκάθαρη και σφαιρικότερη εικόνα του συνόλου των πιθανών αρμοδιοτήτων που μπορούν να ασκήσουν οι ΟΤΑ με στόχο και την προστασία του περιβάλλοντος. Στη γενική όμως θεώρηση των διατάξεων που αναφέρονται στην προστασία του περιβάλλοντος θα αναφέρουμε μόνο τις κυριότερες διατάξεις άμεσης προστασίας.

Α.4.2. ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ - ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Και η άμεση και η έμμεση προστασία εμφανίζεται σαν προληπτική και σαν κατασταλτική.

Η **προληπτική προστασία** έχει σκοπό την πρόληψη ενεργειών βλαβερών για το περιβάλλον.

Η **κατασταλτική** έχει σκοπό την άρση των επιβλαβών για το περιβάλλον αποτελεσμάτων και την επιβολή κυρώσεων στους υπαίτιους τέτοιων ενεργειών.

Είναι προφανές ότι μόνο με την πρόληψη των βλαβερών για το περιβάλλον ενεργειών μπορούμε να το προστατέψουμε αποτελεσματικά διότι συνήθως η άρση των επιβλαβών συνεπειών δηλαδή η αποκατάσταση του περιβάλλοντος που έχει προσβληθεί δεν είναι πάντοτε πρακτικά εφικτή, ενώ ακόμη και όταν είναι πρακτικά εφικτή, το οικονομικό κόστος της επιβαρύνει σημαντικά το κοινωνικό σύνολο.

Τα όργανα των Κρατικών λειτουργιών έχουν τη δυνατότητα να δράσουν προληπτικά για την προστασία του περιβάλλοντος με τους εξής ειδικότερους τρόπους:

α) Κανονιστικά, με την ψήφιση νόμων από τη Βουλή και την έκδοση κανονιστικών διοικη-

τικών πράξεων δηλαδή πράξεων και διαταγμάτων της εκτελεστικής εξουσίας και των φορέων άσκησης Κρατικής εξουσίας που περιέχουν ρύθμιση σχέσεων γενική και αφηρημένη και επιβάλλουν υποχρεώσεις σε ένα κύκλο προσώπων ακαθόριστο σε αριθμό και ταυτότητα και αφορά όλες τις όμοιες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, πράξη που επιβάλλει την υποχρέωση λήψης άδειας διάθεσης αποβλήτων μετά από επεξεργασία τους, που τίθεται γενικά και αφηρημένα και αφορά οποιονδήποτε έχει την πρόθεση να εγκαταστήσει κάπου ένα εργοστάσιο απ' τη δράση του οποίου δημιουργούνται απόβλητα.

β) **Αυστηρά διοικητικά** με τη δυνατότητα των αρμοδίων διοικητικών αρχών να παίρνουν μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος με βάση πράξεις που είτε προαπαιτούνται για να είναι σύμφωνη με το Νόμο η ενέργεια του πολίτη π.χ. άδεια διάθεσης λυμάτων που χορηγεί η αρμόδια αρχή είτε επιβάλλουν περιορισμούς, απαγορεύσεις και υποχρεώσεις στον πολίτη π.χ. υποχρέωση εγκατάστασης φίλτρων, είτε παρέχουν ειδικά ευεργετήματα π.χ. κίνητρα για εγκατάσταση σε βιομηχανική περιοχή.

Η επιβολή των **κυρώσεων** εμφανίζεται στη νομοθεσία με τις εξής μορφές:

α) **Διοικητικές** κυρώσεις που επιβάλλονται από όργανα της διοίκησης και οι κυριότερες είναι τα διοικητικά πρόστιμα, η ανάκληση διοικητικής άδειας, το κλείσιμο της επιχείρησης και πειθαρχικές κυρώσεις που είναι δυνατό να επιβάλλονται από όργανα της διοίκησης σε επαγγελματίες που έχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις, π.χ. ανάκληση άδειας άσκησης επαγγέλματος ναυτικού.

β) **Ποινικές** κυρώσεις που επιβάλλονται από τα ποινικά δικαστήρια και εμφανίζουν διάφορα προβλήματα και ως προς τη δίωξή τους και ως προς την επιβολή τους.

γ) **Αστικές** κυρώσεις που επιβάλλονται από τα πολιτικά δικαστήρια και συνεπάγονται την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης σε κάποιον που υπέστη συγκεκριμένη ζημιά, «εκτός αν η ζημιά οφείλεται σε ανώτερη βία ή προήλθε από υπαίτια ενέργεια τρίτου που ενήργησε δολίως».

B. ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ - ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ - ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ

Τα βασικά κεφάλαια του Ν. 1650/1986 είναι τα παρακάτω:

- A. Βασικές έννοιες.
- B. Προστασία του περιβάλλοντος από Έργα και Δραστηριότητες.
- Γ. Προστασία του περιβάλλοντος από τη Ρύπανση.
- Δ. Προστασία και διατήρηση της φύσης και του τοπίου.
- E. Ζώνες Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων και Ζώνες Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.
- ΣΤ. Υπηρεσίες Περιβάλλοντος.
- Z. Κυρώσεις και αστική ευθύνη.

B.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Στο πρώτο κεφάλαιο του Νόμου με το γενικό τίτλο «βασικές έννοιες», οριοθετείται ο σκοπός του Νόμου και παρατίθενται οι ορισμοί βασικών εννοιών που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια του Νόμου. Μερικοί απ' αυτούς είναι ενδιαφέροντες για την κοινωνία και πολύ περισσότερο για τους εκπροσώπους των ΟΤΑ που είναι φορείς άσκησης κρατικής αλλά και

κοινωνικής πολιτικής γι' αυτό και πρέπει να κατακτηθούν στο βαθμό που είναι σωστοί ή να βελτιωθούν αν αυτό είναι απαραίτητο.

Σκοπός του Νόμου σύμφωνα με το πρώτο άρθρο είναι η θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και η καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος έτσι ώστε ο άνθρωπος σαν άτομο και σαν μέλος της κοινωνίας να ζει σ' ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Ειδικότερες επιδιώξεις του Νόμου είναι:

- α. Η προστασία του εδάφους και η ορθολογική διαχείρισή του.
- β. Η προστασία των επιφανειακών και υπόγειων νερών που θεωρούνται σαν φυσικοί πόροι και σαν οικοσυστήματα.
- γ. Η προστασία της ατμόσφαιρας.
- δ. Η προστασία και διατήρηση της φύσης και του τοπίου με έμφαση στις ευαίσθητες περιοχές.
- ε. Η προστασία των ακτών και των θαλασσών, των οχθών, των ποταμών, των λιμνών του βυθού τους και των νησίδων.
- στ. Ο καθορισμός της επιθυμητής και επιτρεπόμενης ποιότητας των φυσικών αποδεκτών με κριτήρια:
  - την επιστημονική γνώση και εμπειρία.
  - την καλύτερη διαθέσιμη και οικονομικά εφικτή τεχνολογία
  - τις τοπικές συνθήκες και ιδιομορφίες του περιβάλλοντος και του πληθυσμού και τις ανάγκες ανάπτυξης.
  - την προϋπάρχουσα διαμόρφωση συλλογικής χρήσης μιας περιοχής.
  - τα υφιστάμενα χωροταξικά και αναπτυξιακά σχέδια.
- ζ. Η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των πολιτών στα θέματα προστασίας περιβάλλοντος με τη σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση.

Οι βασικοί ορισμοί που παρατίθενται στο νόμο είτε έχουν οριστεί σε προηγούμενους νόμους και διευρύνονται ή βελτιώνονται είτε αποτελούν έννοιες, που για πρώτη φορά ορίζονται στο νόμο αυτό και ισχύουν για την εφαρμογή του. Οι νομικοί ορισμοί είναι απαραίτητοι και παρατίθενται στους νόμους για οριοθέτηση εννοιών που είτε δεν είναι αρκετά γνωστές είτε αμφισβητούνται είτε αποτελούν επιστημονικές έννοιες που δεν είναι γνωστές στην κοινωνία. Πάντως στην περίπτωση που σε κάποιο νόμο ορίζονται έννοιες, όταν χρησιμοποιούνται στο κείμενό του, έχουν τη σημασία που δίνεται στον ορισμό. Οι πιο ενδιαφέροντες ορισμοί του Νόμου είναι οι παρακάτω:

Περιβάλλον: Το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.

Ρύπανση: Η παρουσία στο περιβάλλον ρύπων, δηλαδή κάθε είδους ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας σε ποσότητα, συγκέντρωση ή διάρκεια, που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα ή υλικές ζημιές και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του.

Μόλυνση: Η μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών στο περιβάλλον ή δεικτών που υποδηλώνουν την πιθανότητα παρουσίας τέτοιων μικροοργανισμών.

Υποβάθμιση: Η πρόκληση από ανθρώπινες δραστηριότητες ρύπανσης ή οποιασδήποτε

άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες.

Προστασία του περιβάλλοντος: Το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων που έχουν στόχο την πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωσή του.

Οικοσύστημα: Κάθε σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που δρουν σε ορισμένο χώρο και βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Φυσικός αποδέκτης: Κάθε στοιχείο του περιβάλλοντος που χρησιμοποιείται για την τελική διάθεση αποβλήτων.

Υγεία: Η κατάσταση πλήρους φυσικής, διανοητικής και κοινωνικής ευεξίας του ατόμου ή του συνόλου του πληθυσμού.

Οικολογική ισορροπία: Η σχετικά σταθερή σχέση που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου ανάμεσα στους παράγοντες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενός οικοσυστήματος.

Φυσικοί πόροι: Κάθε στοιχείο του περιβάλλοντος που χρησιμοποιείται ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για την ικανοποίηση των αναγκών του και αποτελεί αξία για το κοινωνικό σύνολο.

Απόβλητα: Κάθε ποσότητα ρύπων (ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας) σε οποιαδήποτε φυσική κατάσταση ή αντικειμένων από τα οποία ο κάτοχός τους θέλει ή πρέπει ή υποχρεούται να απαλλαγεί εφόσον είναι δυνατό να προκαλέσουν ρύπανση.

Διαχείριση αποβλήτων: Το σύνολο των δραστηριοτήτων συλλογής, διαλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας, επαναχρησιμοποίησης ή τελικής διάθεσης αποβλήτων σε φυσικούς αποδέκτες, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

Επικίνδυνες ουσίες ή παρασκευάσματα: Οι ουσίες ή τα παρασκευάσματα που είναι τοξικές, διαβρωτικές, ερεθιστικές, εκρηκτικές, εύφλεκτες, καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες, ραδιενεργές ή άλλες ουσίες που έχουν την ιδιότητα να επιταχύνουν την καύση, να αλλοιώνουν τη φυσική κατάσταση του νερού, του εδάφους ή του αέρα και να προσβάλουν δυσμενώς τον άνθρωπο και όλα τα άλλα έμβια όντα καθώς και το φυσικό περιβάλλον.

Τοπίο: Κάθε δυναμικό σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που μεμονωμένα ή αλληλεπιδρώντας σε συγκεκριμένο χώρο συνθέτουν μία οπτική εμπειρία.

B.2 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Με απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού τα δημόσια ή ιδιωτικά έργα και δραστηριότητες διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

Κριτήρια κατάταξης:

- α) Το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας.
- β) Το είδος και η ποσότητα των ρύπων που εκπέμπονται και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον.
- γ) Δυνατότητα πρόληψης παραγωγής ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία.
- δ) Ο κίνδυνος σοβαρού ατυχήματος και η ανάγκη επιβολής περιορισμών για την προστασία του περιβάλλοντος.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται αφ' ενός οι κατηγορίες στις οποίες κατατάσσονται τα έργα και οι δραστηριότητες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και αφ' ετέρου οι προϋποθέσεις για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων που είναι απαραίτητες για τη χορήγηση της άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου.

**ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΩΝ
ΚΑΙ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ**

1. Πρώτη κατηγορία: Έργα και δραστηριότητες που είναι πιθανό λόγω φύσης, μεγέθους και έκτασης τους να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον.

Επιβάλλονται οι γενικοί αλλά και ειδικοί όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος.

2. Δεύτερη κατηγορία: Έργα και δραστηριότητες που δεν προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις.

3. Τρίτη κατηγορία: Έργα και δραστηριότητες που προκαλούν ιδιαίτερα μικρό κίνδυνο ή οχλήση ή υποβάθμιση στο περιβάλλον.

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ
ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ**

Υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και εγκρίνεται με απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ και συναρμοδίων. Για ορισμένα έργα, με Υπ.Απ. η έγκριση μπορεί να ανατεθεί στο Νομόρχη.

Για νέα έργα και δραστηριότητες χρειάζεται προέγκριση χωροθέτησης. Δεν απαιτείται στις βιομηχανικές περιοχές και σε κάποιες άλλες περιπτώσεις.

Υποβολή δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν τη συμμόρφωση με διατάξεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος. Έγκριση με απόφαση του Νομόρχη. Προέγκριση χωροθέτησης δυναμική.

Υποβολή δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν τη συμμόρφωση με τις διατάξεις προστασίας περιβάλλοντος. Έλεγχος των περιβαλλοντικών όρων με απόφαση του Δημόρχου ή Πρόεδρου Κοινότητας. Δυνατότητα Δημόρχου ή Πρόεδρου να παραπέμψει το θέμα στο Νομόρχη.

Η κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων μπορεί να διαφοροποιείται κατά περιοχή ή ανάλογα με το φυσικό αποδέκτη, για να προστατευτεί ιδιαίτερα το περιβάλλον, σύμφωνα με χωροταξικά ρυθμιστικά σχέδια ή προγράμματα κλπ.

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων είναι δυνατόν να δοθεί για ορισμένο διάστημα που καθορίζεται στην πράξη έγκρισης μετά το οποίο υπόκειται σε αναθεώρηση. Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ από κοινού με συναρμόδιο Υπουργό μπορεί να επιβάλει πρόσθετους περιβαλλοντικούς όρους ή να μεταβάλει τους αρχικούς αν παρατηρηθούν επιπτώσεις που δεν έχουν προβλεφθεί.

Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για έργα της πρώτης κατηγορίας γίνεται μέσα σε 60 μέρες από την υποβολή των δικαιολογητικών (η προθεσμία μπορεί να παραταθεί μέχρι

το διπλάσιο με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και συναρμόδιου Υπουργού αν δικαιολογείται η παράταση λόγω της σοβαρότητας και της δυσχέρειας του έργου), ενώ για τα έργα της δεύτερης και της τρίτης κατηγορίας μέσα σε 40 μέρες από την υποβολή. Αν παρέλθει χωρίς οι αρμόδιοι για την έγκριση φορείς να απαντήσουν θεωρείται εγκεκριμένη η μελέτη.

Το περιεχόμενο των μελετών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού και μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων ή δραστηριοτήτων.

Περιλαμβάνει τουλάχιστον:

- α) Περιγραφή του έργου με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, σχεδιασμό και μέγεθός του.
- β) Εντοπισμό και αξιολόγηση βασικών επιπτώσεων.
- γ) Περιγραφή μέτρων πρόληψης, μείωσης ή αποκατάστασης αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον.
- δ) Εναλλακτικές λύσεις και κύριους λόγους επιλογής της προτεινόμενης λύσης.
- ε) Περίληψη του συνόλου της μελέτης.

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης και ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησης για να εκφράσουν τη γνώμη τους.

1. Έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται από τα όργανα της υπηρεσίας που είναι αρμόδια για την έγκριση.
2. Το ΥΠΕΧΩΔΕ μπορεί αυτοτελώς να πραγματοποιεί ελέγχους σε ολόκληρη τη χώρα.
3. Έλεγχοι μπορούν να γίνουν επίσης από τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος.

Β.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Το κεφάλαιο αυτό του Ν. 1650/1986 περιλαμβάνει τους παρακάτω τομείς:

1. Ποιότητα ατμόσφαιρας και δίκτυο παρακολούθησης. Μέτρα προστασίας της ατμόσφαιρας.
2. Ποιότητα νερών και δίκτυο παρακολούθησης. Μέτρα για την προστασία των νερών.
3. Μέτρα για την προστασία του εδάφους.
4. Στερεά απόβλητα.
5. Συσκευασία προϊόντων. Επιβάρυνση προϊόντων. Απόβλητα από μέσα μεταφοράς.
6. Προστασία απ' το θόρυβο.
7. Επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα.
8. Παρακολούθηση φυσικών αποδεκτών. Λειτουργία και συντήρηση εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων.
9. Μέτρα προστασίας από τη ραδιενέργεια.

Β.3.1. Ποιότητα ατμόσφαιρας και δίκτυο παρακολούθησης

Πρόκειται να εκδοθεί ΠΥΣ με εισήγηση Υπ. Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και ΥΠΕΧΩΔΕ που θα καθορίζει κατευθυντήριες και οριακές τιμές παραμέτρων ποιότητας ατμόσφαιρας, μεθόδους δειγματοληψίας και λοιπές λεπτομέρειες.

Υπάρχει δυνατότητα καθορισμού αυστηρότερων οριακών τιμών κατά περιοχές ανάλογα με ευαισθησία οικοσυστημάτων ή ύπαρξη πολιτιστικών στοιχείων.

Θα γίνει εγκατάσταση εθνικού δικτύου σταθμών παρακολούθησης σε αντιπροσωπευτικές θέσεις και θα παρακολουθείται από ΥΠΕΧΩΔΕ.

Εντάσσονται στο εθνικό δίκτυο όλοι οι σταθμοί του δημόσιου και φορέων του δημόσιου τομέα που υπάρχουν και έχουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις ενώ υποχρεώνονται να συμμορφώνονται με υποδείξεις ΥΠΕΧΩΔΕ και να το ενημερώνουν. Στο δίκτυο εντάσσονται και όλοι οι νέοι σταθμοί που δημιουργούνται. Το ΥΠΕΧΩΔΕ συντονίζει ολόκληρο το εθνικό δίκτυο.

Μέτρα για την προστασία της ατμόσφαιρας

Πρόκειται να εκδοθεί κοινή απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών με την οποία θα επιβάλλονται σε έργα και δραστηριότητες καθώς και σε κάθε άλλη δραστηριότητα που είναι πιθανό να υποβαθμίσει την ατμόσφαιρα, περιορισμοί και μέτρα κατά κατηγορία.

Τα μέτρα μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος και το μέγεθος των έργων ή δραστηριοτήτων, τη σημασία τους για την εθνική οικονομία και με το αν αφορούν νέα υφιστάμενα έργα και δραστηριότητες.

Κατηγορία δραστηριότητας

α) Βιομηχανικές, βιοτεχνικές, λατομικές, τουριστικές, καύση, ανοικτή φωτιά και παρόμοιες.

Περιεχόμενο μέτρων

Αποστάσεις ασφαλείας, τεχνολογία αντιρρύπανσης, χρήση συγκεκριμένων πρώτων και βοηθητικών υλών και καυσίμων οριακές τιμές κλπ.

β) Οχήματα, μηχανήματα

Οριακές τιμές αέριων αποβλήτων, τεχνικές προδιαγραφές κατασκευής, χρήση βελτιωμένων καυστήρων κλπ.

γ) Εγκαταστάσεις και μέσα διακίνησης, αποθήκευσης διανομής καυσίμων και εκρηκτικών υλών.

Εφαρμογή συστημάτων μείωσης αέριων αποβλήτων, αποστάσεις κλπ.

δ) Κεντρικές θερμάνσεις

Οριακές τιμές αέριων αποβλήτων, συντήρηση καυστήρων, χρήση καυσίμων κλπ.

Οι οριακές τιμές αέριων αποβλήτων καθορίζονται με κριτήριο την εφαρμογή της κατά το δυνατόν καλύτερης και οικονομικότερης τεχνολογίας και είναι δυνατό να αφορούν οποιοδήποτε ρύπο.

Β.3.2. Ποιότητα νερών και δίκτυο παρακολούθησης

Θα εκδοθεί ΠΥΣ με εισήγηση των Υπουργών Υγείας και ΠΕΧΩΔΕ, που καθορίζει τις κατευθυντήριες και οριακές τιμές των οργανοληπτικών, φυσικών χημικών, μικροβιολογικών, ραδιολογικών ή άλλων χαρακτηριστικών παραμέτρων ποιότητας νερών και στοιχείων υδατικού οικοσυστήματος, μεθόδους και συχνότητες δειγματοληψίας, χρονοδιάγραμμα επίτευξης στόχων και λοιπές λεπτομέρειες.

Η ρύθμιση μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του φυσικού αποδέκτη, τις επιθυμητές χρήσεις του, τις χρήσεις γης της περιοχής που βρίσκεται το είδος και την επικινδυνότητα της ρύπανσης.

Υπάρχει δυνατότητα καθορισμού με όμοια πράξη αυστηρότερων οριακών τιμών ποιότητας νερών με κριτήριο την ευαισθησία των οικοσυστημάτων.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ σχεδιάζει, εγκαθιστά και παρακολουθεί σε αντιπροσωπευτικές θέσεις εθνικό δίκτυο σταθμών μέτρησης των παραμέτρων ποιότητας των νερών στο οποίο εντάσσονται και όλοι οι σταθμοί φορέων του δημόσιου τομέα.

Μέτρα για την προστασία νερών

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ και συναρμόδιων Υπουργών επιβάλλονται σε έργα και δραστηριότητες (νέα και υφιστάμενα) και σε κάθε άλλη δραστηριότητα που είναι πιθανό να υποβαθμίσει τα νερά κατά κατηγορία και περιοχή, περιορισμοί και μέτρα για την προστασία τους.

Περιλαμβάνουν ιδίως: Αποστάσεις ασφαλείας, εφαρμογή τεχνολογίας αντιρρύπανσης, χρήση συγκεκριμένων πρώτων και βοηθητικών υλών και καυσίμων, οριακές τιμές υγρών αποβλήτων, καθορισμό μεθόδων, συνθηκών και συχνοτήτων δειγματοληψιών και αναλύσεων και παραμέτρων που σχετίζονται με την ποιότητα και ποσότητα των χρησιμοποιούμενων καυσίμων, νερών κλπ.

Οι οριακές τιμές υγρών αποβλήτων καθορίζονται με κριτήριο την εφαρμογή, της κατά το δυνατόν καλύτερης και οικονομικότερης τεχνολογίας και είναι δυνατόν να αφορούν οποιοδήποτε ρύπο είτε έχουν καθοριστεί είτε όχι οριακές τιμές ποιότητας των νερών γι' αυτόν.

B.3.3. Μέτρα για την προστασία του εδάφους

Με κοινή απόφαση Υπουργών Υγείας, Γεωργίας και ΠΕΧΩΔΕ, καθορίζονται τα μέτρα και οι τρόποι προστασίας του εδάφους από τις φυσικές ζημιές, ιδίως τη διάβρωση, την έλλειψη αερισμού, τη χημική εξάντληση, την υπερλίπανση ή και ακατάλληλη λίπανση, την προσθήκη τοξικών ουσιών από χρήση λιπασμάτων κα φυτοφαρμάκων κλπ., για τη διατήρηση και αύξηση της παραγωγικότητάς του.

Με κοινή απόφαση Υπουργών Εσωτερικών, Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ που εκδίδεται μετά από εισήγηση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και γνώμη των οικείων ΟΤΑ καθορίζονται οι χώροι που επιτρέπεται η τελική διάθεση τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων και λάσπης.

Με απόφαση του οικείου Νομάρχη μετά από γνώμη των ΟΤΑ καθορίζονται οι χώροι που επιτρέπεται η τελική διάθεση στερεών αποβλήτων. Στερεά από μεταλλευτικές ή λατομικές δραστηριότητες διατίθενται στους μεταλλευτικούς ή λατομικούς χώρους σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Με κοινή απόφαση Υπουργών Γεωργίας και ΠΕΧΩΔΕ μπορεί να επιβάλλει χρήση φυσικών λιπαντικών ουσιών ή μέσων για προστασία ζωνών και φυτών από ασθένειες και περιορισμούς ή απαγορεύσεις στην παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων που δημιουργούν κίνδυνο ρύπανσης.

B.3.4. Στερεά απόβλητα

Η διαχείρισή τους γίνεται με τρόπο ώστε:

α) Να μη δημιουργούνται κίνδυνοι για την υγεία και το περιβάλλον και ενοχλήσεις από θόρυβο ή δυσοσμίες.

β) Να μην προκαλείται υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον και σε χώρους που παρουσιάζουν ιδιαίτερο οικολογικό, πολιτιστικό και αισθητικό ενδιαφέρον.

γ) Να εξοικονομούνται πρώτες ύλες και να μπορεί να γίνει η μεγαλύτερη δυνατή επαναχρησιμοποίησή τους.

Φορείς διαχείρισης στερεών αποβλήτων είναι οι ΟΤΑ. Για στερεά απόβλητα που λόγω της σύνθεσης, του είδους της ποιότητας και της ποσότητας δεν είναι δυνατόν να διατεθούν

μαζί με τα οικιακά, φορείς διαχείρισης είναι τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα απ' τις δραστηριότητες των οποίων προέρχονται τα απόβλητα ή τρίτα πρόσωπα στα οποία ανατίθεται η εκτέλεση σχετικών εργασιών μετά από άδεια του οικείου Νομάρχη.

Οι προϋποθέσεις αυτής της άδειας καθορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και των Υπουργών Γεωργίας, Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών, Υγείας. Για μεταλλευτικούς ή λατομικούς χώρους υπόχρεοι διαχείρισης είναι αυτοί που έχουν το δικαίωμα εκμετάλλευσης του ορυκτού σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Διαχείριση στερεών αποβλήτων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο γίνεται βάσει σχεδιασμού και οι φορείς διαχείρισης καθορίζονται με Υπ. Απόφαση.

Απαγορεύεται απόρριψη στερεών αποβλήτων σε οποιοδήποτε αποδέκτη.

Επιβάλλεται η τήρηση βιβλίου σε οποιονδήποτε παράγει ή κατέχει ή διαχειρίζεται στερεά απόβλητα που είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα για την υγεία και το περιβάλλον.

Παλαιά μέσα μεταφοράς και μηχανήματα ή τμήματά τους, που έχουν εγκαταλειφθεί θεωρούνται στερεά απόβλητα και περιέρχονται στην κυριότητα του οικείου Δήμου ή της Κοινότητας. Λεπτομέρειες ρυθμίζονται με απόφαση Υπουργών Εσωτερικών, ΠΕΧΩΔΕ. Πλοία, πλοίαρια και πλωτά ναυπηγήματα και τμήματά τους που έχουν εγκαταλειφθεί θεωρούνται στερεά απόβλητα και υπόκεινται σε ίδια ρύθμιση.

Με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού μπορεί να απαγορευτεί η εισαγωγή και εμπορία συσκευών λειοτεμαχισμού στερεών αποβλήτων (σκουπιδοφάγων) για την αποτροπή της διατάραξης λειτουργίας του αποχετευτικού συστήματος.

B.3.5. Συσκευασία προϊόντων

Με κοινή απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού μπορεί να απαγορευθεί ή να περιοριστεί η χρήση ορισμένων τύπων συσκευασίας προϊόντων, εφόσον είναι αδύνατη ή ιδιαίτερα δύσκολη και δαπανηρή η διάθεση τους και κυρίως η ανακύκλωσή τους. Με τον ίδιο τρόπο μπορεί να απαγορευθεί η διαφήμισή τους και να τίθενται περιορισμοί για το υλικό και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά συσκευασίας.

Με Π.Δ. είναι δυνατό να επιβαρυνθούν με ειδικό τέλος επιχειρήσεις που παράγουν και εισάγουν προϊόντα που προκαλούν ιδιαίτερα προβλήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων τους. Το τέλος έχει σκοπό την κάλυψη εξόδων κατασκευής και λειτουργίας έργων ή προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος που εκτελούνται από τους ΟΤΑ. Το τέλος είναι ανάλογο του μεγέθους, του ρυπαντικού φορτίου και της ποσότητας αποβλήτων του έργου ή της δραστηριότητας και περιέρχεται στους ΟΤΑ για μελέτες και έργα διάθεσης ειδικών στερεών αποβλήτων. Διαδικασία είσπραξης και απόδοσης στους ΟΤΑ καθορίζεται στο Π.Δ.

Με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών καθορίζονται τρόποι διαχείρισης στερεών αποβλήτων από μέσα μεταφοράς.

B.3.6. Προστασία από το θόρυβο

Με Π.Δ. καθορίζονται οι οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων στους χώρους κατοικίας και τα όρια φόρτου θορύβου σε αντιθορυβικές ζώνες με κριτήριο τον περιορισμό της ενόχλησης και την προστασία της υγείας καθώς και οι τρόποι μέτρησής τους.

Με απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού καθορίζονται περιορισμοί στην παραγωγή, εισαγωγή, εμπορία και χρήση οχημάτων, μηχανημάτων και οργάνων που κατά τη λειτουργία τους προκαλούν ενόχληση ή έχουν προορισμό την πα-

ραγωγή ήχου, μπορεί να ορίζονται οι οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων, οι τρόποι μέτρησης και άλλες λεπτομέρειες. Μπορεί να εξαιρούνται οχήματα, μηχανήματα ή όργανα για την εκτέλεση μεγάλων ή ειδικών έργων. Λαμβάνονται μέτρα καταπολέμησης του θορύβου ήδη λειτουργούντων μηχανημάτων.

Κοινή απόφαση Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Εμπορίου μπορεί να επιβάλλει προδιαγραφές ποιότητας για την παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία υλικών και εξαρτημάτων που προορίζονται για καταπολέμηση θορύβου ή δονήσεων.

Έργα και δραστηριότητες που προκαλούν θόρυβο είναι ιδίως: βιομηχανικές, βιοτεχνικές, λατομικές, μεταλλευτικές δραστηριότητες, μηχανολογικές εγκαταστάσεις, αθλητικοί χώροι, κέντρα διασκέδασης και ψυχαγωγίας, σινεμά κλπ.

Με κοινή απόφαση Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και συναρμόδιου Υπουργού επιβάλλονται περιορισμοί και μέτρα προστασίας που περιλαμβάνουν ιδίως: οριακή τιμή στάθμης θορύβου στο περιβάλλον που επηρεάζεται από τα έργα ή τις δραστηριότητες, τρόπο μέτρησης, τεχνικά μέτρα μείωσης ήχου και δονήσεων, μεθόδους μέτρησής του, ωράρια λειτουργίας, ελάχιστες αποστάσεις από κατοικίες κλπ.

Με κοινή απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού με εισήγηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή αρμόδιας διεύθυνσης ΥΠΕΧΩΔΕ και γνώμη νομαρχιακού συμβουλίου μπορεί να ορίζονται αντιθορυβικές ζώνες γύρω από βιομηχανικές εγκαταστάσεις, γύρω από χώρους που κινούνται μέσα μεταφοράς, γύρω από αρχαιολογικούς χώρους, γύρω από χώρους κατοικίας, ανάπαυσης, νοσηλείας, εκπαίδευσης και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Η ίδια απόφαση καθορίζει τα γεωγραφικά όρια της ζώνης, τα αντιθορυβικά μέτρα, τους υπόχρεους εφαρμογής των μέτρων, κριτήρια χωροθέτησης νέων εγκαταστάσεων ή δραστηριοτήτων και λοιπές λεπτομέρειες.

Η απόφαση βασίζεται σε ειδική μελέτη της οποίας οι προδιαγραφές καθορίζονται με απόφ. ΥΠΕΧΩΔΕ και γίνεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ ή άλλο φορέα του δημόσιου τομέα, ή από τον οικείο ΟΤΑ.

B.3.7. Επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού καθορίζονται οι επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα και η ελάχιστη ποσότητα ή κάθε άλλη παράμετρος, που μπορεί να προκαλέσει υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Με κοινή απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και συναρμόδιου Υπουργού καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία προστασίας του περιβάλλοντος από τη χρήση, μεταφορά, αποθήκευση, εισαγωγή, παραγωγή, εμπορία επικίνδυνων ουσιών και παρασκευασμάτων. Με όμοια απόφαση μπορεί να απαγορευθεί παραγωγή, εισαγωγή κλπ. και χρήση επικίνδυνης ουσίας αν από τη χρήση διαπιστωθεί ρύπανση φυσικών αποδεκτών.

Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού καθορίζονται οι βιομηχανικές, βιοτεχνικές ή άλλες δραστηριότητες κατά την άσκηση των οποίων μεσολαβούν επικίνδυνες ουσίες ή παρασκευάσματα που μπορεί να προκαλέσουν ατυχήματα μεγάλης έκτασης.

Με ίδιες αποφάσεις καθορίζονται:

- α) οι επικίνδυνες ουσίες και τα παρασκευάσματα.
- β) οι επικίνδυνες διεργασίες.
- γ) τα απαραίτητα στοιχεία και μελέτες, ο τρόπος υποβολής και η διαδικασία έγκρισης που είναι απαραίτητη για τη χορήγηση της άδειας.
- δ) το περιεχόμενο σχεδίων για αντιμετώπιση ατυχημάτων, διαδικασία συσχετισμού τους

με ανάλογα σχέδια έκτακτης ανάγκης κρατικών φορέων συμπεριλαμβανομένης και της κατάλληλης πληροφόρησης των ενδιαφερομένων. Τα σχέδια αυτά αποτελούν επίσης προϋπόθεση της χορήγησης άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης του έργου ή της δραστηριότητας.

- ε) ο αναγκαίος χρόνος προσαρμογής υφισταμένων ή βρισκόμενων στο στάδιο κατασκευής δραστηριοτήτων.
- στ) η πραγματοποίηση ελέγχων για την τήρηση των όρων αυτών.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού μπορεί να καθορίζονται ειδικά προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος από τις δραστηριότητες της πιο πάνω παραγράφου.

Β.3.8 Παρακολούθηση φυσικών αποδεκτών. Λειτουργία και συντήρηση εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων

Το ΥΠΕΧΩΔΕ συντονίζει τη λειτουργία δικτύου εργαστηρίων που αναλύουν δείγματα των φυσικών αποδεκτών και αποβλήτων. Περιλαμβάνονται στο δίκτυο: Γενικό Χημείο του Κράτους, τα σχετικά εργαστήρια του Υπουργείου Υγείας, της υγειονομικής σχολής και λοιπά εργαστήρια υπουργείων και δημόσιων φορέων.

Με κοινή απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ορίζονται ο τρόπος, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία εναρμόνισης των χρησιμοποιούμενων εργαστηριακών μεθόδων ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία των εργαστηρίων στον τομέα περιβαλλοντικών αναλύσεων και η δυνατότητα σύγκρισης των αναλύσεων και ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ δημοσιεύει τα αποτελέσματα παρακολούθησης φυσικών αποδεκτών.

Έργα και δραστηριότητες που προκαλούν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον (1ης κατηγορίας) και διαθέτουν κάθε είδος απόβλητα υποχρεούνται να απασχολούν κατάλληλο και επαρκές τεχνικό προσωπικό.

Έργα και δραστηριότητες που δεν προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις (2ης κατηγορίας) και διαθέτουν απόβλητα ύστερα από επεξεργασία, μπορούν κατά την κρίση της αρμόδιας για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων αρχής να υποχρεώνονται να απασχολούν κατάλληλο και επαρκές τεχνικό προσωπικό για τη λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων περιλαμβάνει και τον καθορισμό του κατάλληλου προσωπικού για τη συντήρηση.

Με κοινή απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου καθορίζονται τα απαιτούμενα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα του προσωπικού αυτού ανάλογα με τις κατηγορίες εγκαταστάσεων.

Β.3.9 Μέτρα προστασίας από τη ραδιενέργεια

Με κοινή απόφαση Υπουργών Υγείας, ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Εθνικού Κέντρου Έρευνας Φυσικών Επιστημών «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ» καθορίζονται οι ειδικοί όροι που πρέπει να τηρούνται για να χρησιμοποιηθούν ραδιενεργές ουσίες ή απορρίμματα και συσκευές που εκπέμπουν ραδιενεργό ακτινοβολία.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και ΠΕΧΩΔΕ μετά από εισήγηση «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ» καθορίζονται ειδικές προδιαγραφές κτιρίων ή τμημάτων τους στα οποία εκτελείται δραστηριότητα που συνδέεται με χρήση ραδιενεργών ουσιών ή συσκευών που εκπέμπουν ραδιενεργό ακτινοβολία.

Με ομοια απόφαση διακόπτεται η λειτουργία αυτών των δραστηριοτήτων αν το κτίριο δεν ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές.

Στα κτίρια ή εγκαταστάσεις από τις οποίες είναι δυνατή η εκπομπή ραδιενεργού ακτινοβολίας στο περιβάλλον επιβάλλεται συνεχής παρακολούθηση και μέτρηση της ακτινοβολίας που εκπέμπεται απ' αυτές σύμφωνα με τις προδιαγραφές που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και ΠΕΧΩΔΕ ύστερα από εισήγηση του «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ».

B.4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

B.4.1. Αντικείμενα προστασίας και διατήρησης.

Αντικείμενα προστασίας και διατήρησης είναι:

1. Η φύση και το τοπίο για να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα ή η μοναδικότητά τους.
2. Χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου εφόσον έχουν οικολογική γεωμορφολογική, βιολογική επιστημονική και αισθητική σημασία.
3. Τα είδη της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας, με την έννοια που προστατεύονται η φύση και το τοπίο. Οι περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα της φύσης είναι δυνατό να χαρακτηρίζονται ως εξής:
  - Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης.
  - Περιοχές προστασίας της φύσης.
  - Εθνικά πάρκα.
  - Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου.
  - Περιοχές οικοανάπτυξης.

Είναι δυνατόν οι περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα να αποτελούν κεντρικό τμήμα μιας ευρύτερης περιοχής στην οποία τα αναγκαία μέτρα κλιμακώνονται κατά ζώνες εφόσον για την προστασία και διατήρηση των περιοχών, των στοιχείων ή των συνόλων επιβάλλεται παράλληλα η εφαρμογή ορισμένων μέτρων σε γειτονική έκταση.

B.4.2. Κριτήρια χαρακτηρισμού περιοχών

1. Περιοχές απόλυτης προστασίας

Εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, βιότοποι ή οικότοποι σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή της άγριας πανίδας ή εκτάσεις με αποφασιστική θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας.

2. Περιοχές προστασίας της φύσης

Χαρακτηρίζονται εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας.

Αρχές προστασίας

Απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα. Κατ' εξαίρεση μπορεί να επιτρέπονται σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του σχετικού κανονισμού η εξαγωγή επιστημονικών ερευνών και η εκτέλεση εργασιών που αποσκοπούν στη διατήρηση των χαρακτηριστικών τους, εφόσον εξασφαλίζεται υψηλός βαθμός προστασίας.

Προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από κάθε δραστηριότητα ή επέμβαση

Μπορεί να δίνονται ειδικότερες ονομασίες ανάλογα με το συγκεκριμένο αντικείμενο και το σκοπό προστασίας.

3. Εθνικά πάρκα

Εκτεταμένες χερσαίες, υδάτινες και μικτού χαρακτήρα περιοχές, που παραμένουν ανεπηρέαστες ή έχουν ελάχιστα επηρεαστεί από ανθρώπινες δραστηριότητες και όπου διατηρείται μεγάλος αριθμός και ποικιλία αξιόλογων βιολογικών οικολογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών στοιχείων. Όταν καταλαμβάνει θαλάσσια περιοχή: θαλάσσιο πάρκο. Όταν καταλαμβάνει εκτάσεις δασικού χαρακτήρα: εθνικός δρυμός. Μπορεί να περιλαμβάνουν περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης ή περιοχές προστασίας της φύσης.

Κριτήρια χαρακτηρισμού περιοχών α) Προστατευόμενοι φυσικοί σηματισμοί

Λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της που έχουν ιδιαίτερη, επιστημονική, οικολογική ή αισθητική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δένδρα, συστάδες δένδρων και θάμνων, προστατευτική βλάστηση, παρόχθια παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράκτες, καταρράκτες, ... απολιθωμένα δάση και γεωμορφολογικοί σχηματισμοί. Όσοι έχουν μνημειακό χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται σαν διατηρητέα μνημεία της φύσης.

που είναι δυνατό να μεταβάλλει ή να αλλοιώσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξή του. Εξαιρετικά μπορούν να επιτρέπονται η εκτέλεση εργασιών, ερευνών και κυρίως παραδοσιακών δραστηριοτήτων εφόσον δεν είναι αντίθετες με τους σκοπούς προστασίας.

Σκοπός προστασίας η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας ευρύτερων περιοχών της χώρας. Παράλληλη παροχή στο κοινό δυνατοτήτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και φυσιολατρικών δραστηριοτήτων. Παίρονται κατάλληλα μέτρα ώστε οι περιοχές αυτές να προστατευονται τόσο από φυσικές αιτίες υποβάθμισης και από ανθρώπινες ενέργειες, επέμβασεις και δραστηριότητες. Επιτρέπεται να εκτελούνται έργα, να γίνονται έρευνες να ασκούνται δραστηριότητες κύρια παραδοσιακού χαρακτήρα σύμφωνα με κανονισμό.

Αρχές προστασίας

Ενέργειες ή δραστηριότητες που μπορούν να επιφέρουν καταστροφή, φθορά ή αλλοίωση των προστατευόμενων φυσικών σχηματισμών, των προστατευόμενων τοπίων ή στοιχείων του τοπίου απαγορεύονται σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις των οικείων κανονισμών.

β) Προστατευόμενα τοπία

Περιοχές μεγάλης αισθητικής και πολιτιστικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. (Μπορεί να ονομάζονται αισθητικό δάσος, τοπίο αγροτικό, τοπίο άγριας φύσης κλπ.).

γ) Προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου

Τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη αισθητική ή πολιτιστική αξία ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα των φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους όπως ασύλλια, παραδοσιακές καλλιέργειες, αγροκίες, μονοπάτια, πέτρινοι φράκτες και αναβαθμίδες, προστατευτικές φυτείες, κρήνες.

Κριτήρια χαρακτηρισμού περιοχών Προηγμένης οικολογίας

Εκτεταμένες περιοχές που μπορούν να περιλαμβάνουν χωριά ή οικισμούς, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου. Οι περιοχές ανάπτυξης μπορεί να περιλαμβάνουν περιοχές απόλυτης προστασίας και περιοχές προστασίας της φύσης.

Αρχές προστασίας

Στις περιοχές αυτές επιδιώκεται:

- α) Η προστασία και η βελτίωση των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους.
- β) Η ενίσχυση των παραδοσιακών ασχολιών και δραστηριοτήτων που μπορεί να επιτευχθεί με την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων και των συνθηκών της τοπικής οικονομίας. Μπορούν να ασκούνται μικρής κλίμακας παραγωγικές δραστηριότητες που προσαρμόζονται στο φυσικό περιβάλλον και στην τοπική αρχιτεκτονική. Βιομηχανικές δραστηριότητες είναι δυνατό να επιτρέπονται εφόσον ευνοούν την οικονομική αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών και δεν προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος ασυμβίβαστη με το χαρακτήρα των περιοχών αυτών.

γ) Η εκπαίδευση και η μόηση του κοινού στους τρόπους και στις μεθόδους αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φυσικών διεργασιών.

δ) Η ανάπαυση και η αναψυχή του κοινού.

Οι πιο πάνω σκοποί πραγματοποιούνται με βάση ειδικά σχέδια ανάπτυξης και διαχείρισης.

Κριτήρια χαρακτηρισμού περιοχών Προστασία και διατήρηση των ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας.

Τα είδη της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας προστατεύονται και διατηρούνται μαζί με τη βιοκοινότητα και τον βιότοπο ή οικότοπό τους, σαν βιογενετικά αποθέματα και σαν συστατικά στοιχεία των οικοσυστημάτων. Ιδιαίτερα προστατεύονται και διατηρούνται είδη σπάνια ή είδη που απειλούνται με εξαφάνιση, είδη των οποίων ο πληθυσμός εμφανίζει τάση μείωσης λόγω υποβάθμισης των βιοτόπων του είδους ή εκμετάλλευσής του και είδη που έχουν ιδιαίτερη οικολογική επιστημονική, γενετική παραδοσιακή ή οικονομική αξία.

Αρχές προστασίας

α) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση συναρμόδιου που εκδίδεται σε δύο χρόνια από την έναρξη ισχύος του νόμου καταρτίζονται κατάλογοι των ιδιαίτερα προστατευόμενων ειδών κατά κατηγορία προστασίας και καθορίζονται περιορισμοί, απαγορεύσεις, όροι και μέτρα για την προστασία τους καθώς και όροι διεξαγωγής επιστημονικών ερευνών πάνω στα είδη αυτά, ρυθμίζονται τα σχετικά με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Με όμοια απόφαση τροποποιούνται ή συμπληρώνονται οι κατάλογοι αυτοί και οι όροι.

β) Η άσκηση της γεωργίας, της δασοπονίας, της θήρας και της αλιείας καθώς και η φυτοπροστασία και η υγειονομική προστασία των ζώων εναρμονίζονται με τις ανάγκες προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ, και του κατά περίπτωση αρμόδιου καθορίζονται οι αναγκαίοι όροι και προϋποθέσεις και κάθε άλλη συναφής λεπτομέρεια.

B.4.3. Τρόπος χαρακτηρισμού περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης και του τοπίου

Ο χαρακτηρισμός περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης και του τοπίου και ο καθορισμός των ορίων τους και των ζωνών προστασίας γίνονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ύστερα από γνώμη του Νομαρχιακού Συμβουλίου.

Σε κάθε περίπτωση η σύνταξη ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης είναι απαραίτητη για την τεκμηρίωση της σημασίας του προστατευόμενου αντικειμένου και τη σκοπιμότητα των προτεινόμενων μέτρων προστασίας. Η διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης και το περιεχόμενο των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού.

B.4.4. Οικονομικές ρυθμίσεις

α) Σε περίπτωση που οι αναγκασμοί και απαγορεύσεις είναι εξαιρετικά επαχθείς, με αποτέλεσμα την υπέρμετρη παρακώλυση της άσκησης των εξουσιών που απορρέουν από την κυριότητα, το δημόσιο μετά από αίτηση των θιγόμενων μπορεί να αποδεχτεί είτε την ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ των ιδιωτικών εκτάσεων με δημόσιες είτε την ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΧΡΗΣΗΣ δημόσιων εκτάσεων στους θιγόμενους σε παραλήψεις περιοχές για ανάλογη χρήση ή εκμετάλλευση είτε την ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ εφάπαξ ή περιοδικής, για τον προσδιορισμό της οποίας λαμβάνεται υπόψη η υφιστάμενη χρήση της είτε τη ΜΕΤΑΦΟΡΑ του ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗΣ σε άλλη ιδιοκτησία.

β) Επιτρέπεται επίσης η αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιωτικών εκτάσεων υπέρ του δημοσίου εφόσον είναι απολύτως απαραίτητη για την επίτευξη της προστασίας της φύσης και του τοπίου ο οποίος αναγνωρίζεται σαν σκοπός δημόσιας ωφέλειας.

γ) Για υλικές ζημιές που προκαλούνται σε γεωργικές, κτηνοτροφικές ή άλλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις ή εγκαταστάσεις από είδη της άγριας πανίδας, που προστατεύονται γιατί είναι σπάνια ή απειλούμενα με εξαφάνιση, μπορεί να χορηγούνται αποζημιώσεις επιδοτήσεις ή άλλες παροχές.

δ) Τέλος προβλέπεται ότι με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ μπορεί να ορίζονται περιοχές της χώρας οικισμοί ή τμήματα οικισμών λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους, όπου σε περίπτωση χρήσεων των ακινήτων διαφορετικών από τις προβλεπόμενες με βάση πολεοδομικές διατάξεις που ισχύουν στην περιοχή επιβάλλεται η σφράγιση τους είτε προσωρινά είτε οριστικά (σε περίπτωση υποτροπής). Στις περιοχές αυτές για κάθε χρήση ή αλλαγή χρήσης ακινήτου χρειάζεται βεβαίωση ότι η χρήση είναι σύμφωνη με τις προβλεπόμενες για την περιοχή χρήσεις.

B.5 ΖΩΝΕΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

B.5.1. Ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων

1. Με Π.Δ. είναι δυνατό να χαρακτηρίζονται ως ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων περιοχές με φυσικούς αποδέκτες που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά προβλήματα και δεν πληρούν τις κατευθυντήριες ή και οριακές τιμές των παραμέτρων ποιότητας ατμόσφαιρας ή νερών.

Με το ίδιο Π.Δ. γίνεται οριοθέτηση των περιοχών και καθορίζονται ειδικοί περιορισμοί χρήσεων γης και πρόγραμμα μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και πέρα από τους ισχύοντες γενικούς περιορισμούς. Ο χαρακτηρισμός γίνεται βάσει ειδικής μελέτης, που εκπονείται είτε από τη Νομαρχία είτε από τους οικείους ΟΤΑ είτε από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ είτε από τον Οργανισμό Αθήνας ή Θεσσαλονίκης για τις περιοχές αυτές.

2. Είναι δυνατό να προβλέπεται η παροχή οικονομικών κινήτρων ή η επιβολή ανταποδοτικών τελών στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που υπόκεινται στους παραπάνω περιορισμούς.

B.5.2. Ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων

Χαρακτηρίζονται έτσι περιοχές οι εκτάσεις πρόσφορες για την ανάπτυξη βιομηχανικών, μεταλλευτικών, λατομικών ή τουριστικών δραστηριοτήτων ή για αγροτική εκμετάλλευση. Οι ζώνες αυτές είναι δυνατό να διακρίνονται σε ζώνες αποκλειστικής χρήσης, στις οποίες απαγορεύεται κάθε άλλη δραστηριότητα και ζώνες κύριας χρήσης, στις οποίες επιτρέπονται και άλλες δραστηριότητες υπό όρους.

B.6 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό του Νόμου προβλέπεται η δυνατότητα ίδρυσης νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία, «Ενιαίος Φορέας Περιβάλλοντος» (Ε.Φ.Ο.Π.).

Η ίδρυση θα γίνει με προεδρικό διάταγμα ενώ οι σκοποί του θα είναι κυρίως:

α) Ο καθορισμός σε εθνικό επίπεδο οριακών τιμών παραμέτρων ποιότητας περιβάλλοντος, οριακών τιμών αποβλήτων, κανονισμών και προτύπων για παραγωγικές διαδικασίες και η παρακολούθηση της εφαρμογής τους.

β) Η εγκατάσταση εθνικών δικτύων μέτρησης και ανάλυσης των περιβαλλοντικών παραμέτρων.

γ) Ο συντονισμός, η συλλογή και η διανομή στην Ελλάδα και το εξωτερικό πληροφοριών, σχετικών με το περιβάλλον.

δ) Η προώθηση της έρευνας για το περιβάλλον.

Επίσης σ' αυτό το κεφάλαιο προβλέπεται και η δυνατότητα συγκρότησης με απόφαση του Νομάρχη των Κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.Π.Ε.) από το προσωπικό της Νομαρχίας. Τα Κλιμάκια ελέγχουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και γενικά την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος. Σ' αυτά μπορούν να μετέχουν και εκπρόσωποι του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιοχή των οποίων γίνεται ο έλεγχος.

B.7. ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Σ' αυτό το κεφάλαιο προβλέπονται οι κυρώσεις που θα επιβάλλονται για παραβάσεις των διατάξεων του Νόμου και των εκτελεστικών διαταγμάτων του καθώς και η υποχρέωση εκείνου που προκάλεσε ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος να αποζημιώσει εκείνον που υπέστη συγκεκριμένη ζημιά (αστική ευθύνη).

Ειδικότερα οι κυρώσεις που προβλέπονται είναι ποινικές και διοικητικές κυρώσεις.

B.7.1. Ποινικές κυρώσεις:

Με φυλάκιση τιμωρείται όποιος:

α) προκαλεί ρύπανση ή υποβαθμίζει το περιβάλλον με πράξη ή παράλειψη που αντιβαίνει

τις διατάξεις του Νόμου αυτού ή των διαταγμάτων, υπουργικών και νομαρχιακών αποφάσεων, που θα εκδοθούν κατ' εξουσιοδότηση του, ή

β) ασκεί δραστηριότητα ή επιχείρηση χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή έγκριση που προβλέπεται από τις διατάξεις του Νόμου και των εκτελεστικών πράξεων της διοίκησης που θα εκδοθούν ή υποβαθμίζει το περιβάλλον ή

γ) υπερβαίνει τα όρια της άδειας ή έγκρισης που του έχει χορηγηθεί και υποβαθμίζει το περιβάλλον.

Οι ποινικές κυρώσεις κλιμακώνονται ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης και μπορεί να επιβληθεί κάθειρξη μέχρι 10 ετών αν προκλήθηκε βαρεία σωματική βλάβη ή θάνατος ανθρώπου.

Αν ο δράστης των παραβάσεων οικειοθελώς και προτού εξεταστεί από την αρχή περιορίσει ουσιαδώς τη ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση περιβάλλοντος και γενικά συντελέσει στην ουσιαστική μείωση των συνεπειών, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει μειωμένη ποινή ή και να τον απαλλάξει.

Σε περίπτωση που η ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος προέρχεται από δραστηριότητα νομικού προσώπου, η ποινή επιβάλλεται και σε διευθυντικά στελέχη (π.χ. Πρόεδρο, Διευθύνοντα Σύμβουλο κλπ.) ανεξάρτητα από τυχόν ποινική ευθύνη άλλου φυσικού προσώπου (π.χ. υπαλλήλου) και την αστική ευθύνη του νομικού προσώπου.

Σε περίπτωση τέλεσης αδικήματος σύμφωνα με το νόμο αυτό, πολιτική αγωγή στην ποινική δίκη μπορεί να παραστεί το δημόσιο, οι ΟΤΑ στην περιφέρεια των οποίων τελέστηκε το έγκλημα και το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, ανεξάρτητα αν έχουν υποστεί περιουσιακή ζημιά, με αίτημα την αποκατάσταση των πραγμάτων στο μέτρο που είναι δυνατή.

Διοικητικές κυρώσεις

Οι διοικητικές κυρώσεις επιβάλλονται ανεξάρτητα από ποινική ή αστική ευθύνη και κλιμακώνονται και αυτές ανάλογα με τη σοβαρότητα της ρύπανσης ή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Έτσι ο Νομάρχης μπορεί να επιβάλλει με απόφασή του, πρόστιμο μέχρι 10 εκατομμύρια δρχ. ύστερα από εισήγηση είτε της υπηρεσίας που είναι αρμόδια για την έγκριση της ίδρυσης, λειτουργίας ή πραγματοποίησης του έργου ή της δραστηριότητας είτε του ΥΠΕΧΩΔΕ είτε των Κλιμακίων Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος.

Σε περίπτωση εξαιρετικά σοβαρής ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος, ο Νομάρχης παραπέμπει την υπόθεση στον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ ο οποίος μαζί με τυχόν συναρμόδιο Υπουργό επιβάλλει πρόστιμο μέχρι 100 εκατομμύρια δρχ.

Επίσης μπορεί να επιβληθεί προσωρινή ή οριστική απαγόρευση λειτουργίας επιχείρησης ή δραστηριότητας που προκαλεί ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος μέχρι να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για αποτροπή της ρύπανσης ή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Η διακοπή επιβάλλεται με απόφαση του Νομάρχη ή αν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και τυχόν συναρμόδιου Υπουργού. Με την πράξη επιβολής της απαγόρευσης λειτουργίας μπορεί να προβλέπεται και πρόστιμο από 10.000 δρχ. έως 1 εκατομμύριο δρχ. για κάθε ημέρα παράβασης της απαγόρευσης. Τα πρόστιμα αυτά εισπράττονται όπως τα δημόσια έξοδα και αποδίδονται στους ΟΤΑ της περιοχής όπου κλήθηκε η παράβαση.

Β. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ - ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Α. ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ - ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: 1. 5η Δ/ση Εκμεταλλεύσεως Ασφαλείας και Κανονισμών Μεταλλείων και Λατομείων, Μιχαλακοπούλου 80, 10692 ΑΘΗΝΑ τηλ: 7708615 - 7793711.

2. Επιθεώρηση Μεταλλείων Νοτίου Ελλάδος (Ε.Μ.Ν.Ε.), Λυκούργου 9, 10551 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3241345 - 3242868.

3. Επιθεώρηση Μεταλλείων Βορείου Ελλάδος (Ε.Μ.Β.Ε.), Διοικητήριο, 54123 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: (031) 225115.

4. Δ/ση Υδατικού Δυναμικού και Φυσικών Πόρων Μιχαλακοπούλου 80, 10691 ΑΘΗΝΑ τηλ: 7708615 - 7793711.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Εκτίμηση, αξιολόγηση, και διαχείριση των υδατικών, εδαφικών και των ευρισκομένων σε ανεπάρκεια φυσικών πόρων.

- Υπόδειξη μέτρων για τη σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων - διατήρηση χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος, μη εξάντλη-

ση του υπάρχοντος δυναμικού, μεγιστοποίηση της εκμετάλλευσης.

- Εξέταση - μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη διαχείριση των φυσικών πόρων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Προστασίας Περιβάλλοντος Αχαρνών 2, 10176 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5241475 - 5241480.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - «Καθορισμού Ζωνών Γεωργικής γης και αγροτικών οικισμών».

- «Προστασίας Περιβάλλοντος από Γεωργικές Δραστηριότητες».

- «Προστασία Περιβάλλοντος από εξωγεωργικές δραστηριότητες».

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Αρμόδιοι για θέματα που αναφέρονται:

- στη γεωργική γη (κατανομή και χρήσεις της γης).

- στην προστασία του περιβάλλοντος από

γεωργικές και εξωγεωργικές δραστηριότητες.

- στον καθορισμό προτύπων για τον γεωργικό περιβάλλον κ.ά.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Προστασίας Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος, Ιπποκράτους 3-5, 10679 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3607209 - 3618289.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - «Προστασίας Δασών και Δασικών Εκτάσεων» τηλ: 3601210.

- Αντιπυρικής Προστασίας τηλ: 3607209 - 3609237.

- Συντονιστικό Κέντρο Πυρκαγιών τηλ: 3622847.

- Εθνικών Δρυμών και Αισθητικών Δασών τηλ: 3608017 - 3609225.

- Αλλαγής χρήσεως Δημ. Δασών και Δασικών Εκτάσεων τηλ: 3642220.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Αρμόδιοι σε θέματα που αναφέρονται:

- στην προστασία των Δασών και των Δασικών Εκτάσεων από ανθρωπογενή και φυσικά αίτια.

- στην προστασία και τη νομοθετική κατοχύρωση των Εθνικών Δρυμών, Αισθητικών Δασών, Περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλους.

Παρέχουν συμβουλές σε οποιοδήποτε σχετικό με τις αρμοδιότητές τους θέμα.

Διαθέτουν στατιστικά στοιχεία για την καταστροφή δασικών, γεωργικών και άλλων περιοχών από πυρκαγιές.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Προγραμματισμού και Γεωργοτεχνικοοικονομικών Μελετών, Χαλκοκονδύλη 46, 10432 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5242472.

ΤΜΗΜΑ: Ανάπτυξης και Προστασίας Εδαφικών και Υδατικών Γεωργικών Πόρων, τηλ: 5244983 - 5244972 - 5245487.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτες - εισηγήσεις σε θέματα που αναφέρονται:

- στη διαχείριση και την προστασία των υδατικών πόρων.

- στη διαχείριση και την προστασία των εδαφικών γεωργικών πόρων.

- στην ποιότητα και τον καθορισμό τιμών των βασικών παραμέτρων των υδατικών πόρων που προορίζονται για αγροτικές χρήσεις.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Διοικήσεως και Αξιοποίησης Εγχειροβελτιωτικών Έργων και Αρδευτικών Υδάτων, Χαλκοκονδύλη 46, 10432 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5244983.

ΤΜΗΜΑ: Ανάπτυξης και Προστασίας Υδατικών και Εδαφικών Γεωργικών Πόρων, τηλ: 5230071.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Έλεγχος ποιότητας αρδευτικών υδάτων. Μελέτη και εκτέλεση εγχειροβελτιωτικών έργων. Γενικά μέτρα προστασίας περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Αλιείας, Αχαρνών 381, 11143 ΑΘΗΝΑ τηλ: 2020519.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - Αλιευτικού Προγραμματισμού και Μελετών τηλ: 2028415.

- Εσωτερικών Υδάτων και Υδατοκαλλιεργειών τηλ: 2020122.

- Διαχείρισης και Προστασίας Ιχθυοφόρων Υδάτων τηλ: 2020123

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: -Αρμοδιότητα για θέματα αλιευτικού πλούτου.

- Έλεγχος ποιότητας ιχθυοτρόφων υδάτων και προστασία αυτών.

- Μελέτες διαχείρισης και προστασίας εσωτερικών υδάτων.

- Έλεγχος καταλληλότητας υδάτων για υδατοκαλλιέργειες.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Ελληνική Αστυνομία, Κατεχάκη 1, 10177 ΑΘΗΝΑ τηλ: 6920343.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Αστυνόμευση της εφαρμογής των διατάξεων και της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος. Προετοιμασία νομοθετικών και διοικητικών πράξεων για θέματα σχετικά με την

προστασία του περιβάλλοντος και τη δημόσια υγεία.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, Χολαργός Αττικής, τηλ.: 8949316 - 8942319.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Μετεωρολογική υποστήριξη για θέματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

- Κλιματολογικά στοιχεία κατά περιοχές για μακρά σειρά ετών.
- Συλλογή δειγμάτων βροχής - αναλύσεις.
- Στοιχεία υδατικού δυναμικού προερχόμενου από ατμοσφαιρικές κατακρημνίσεις.
- Συνεργασία με Παγκόσμιο Μετεωρολογικό Οργανισμό.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού Δ/νση Μελετών, Πεδίον Άρεως, ΑΘΗΝΑ τηλ.: 8842811, εσωτ. 115, 116.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Αεροφωτογραφίες και Χαρτογραφήσεις σε διάφορες κλίμακες.

- Χάρτες της Ελλάδος σε κλίμακες 1:5000 ή 1:2000.

- Συνεργασία με άλλες Γεωγραφικές Υπηρεσίες ξένων Κρατών και με τη Διεθνή Γεωδαιτική και Γεωφυσική Ένωση.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων 4η Μικτή Επιτελική Ομάδα /ΥΔΣ, Χολαργός Αττικής, τηλ.: 6465476.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Γνωμοδότηση για εγκατάσταση νέων βιομηχανικών μονάδων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: - Τομέας Περιφερειακής Ανάπτυξης Δ/νση Α' Πολιτικής και Προγραμμάτων Περιφερειακής Ανάπτυξης τηλ.: 3249288.

- Τομέας Δημοσίων Επενδύσεων Δ/νση Β'

Ιεωργίας, Βιομηχανίας και Υδατικής Οικονομίας, Τμήμα Εγγείων Βελτιώσεων - Υδρεύσεων και Αποχετεύσεων τηλ.: 3228582.

- Τομέας Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων Δ/νση Α' Διεθνών Οικονομικών Χρηματοδοτικών Οργανισμών, Τμήμα Ενέργειας, Περιβάλλοντος, Τεχνολογίας και Κοινων. Υποθέσεων τηλ.: 3249105. Πλατεία Συντάγματος, 10563 ΑΘΗΝΑ.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Αρμόδιο για:

- τη χρηματοδότηση έργων και μελετών σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, μέσω των αντίστοιχων φορέων (ΥΠΕΧΩΔΕ, Νομαρχίες)

- την αξιοποίηση έργων και μελετών για την τελική διαμόρφωση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων

- την άσκηση της γενικότερης πολιτικής χρηματοδότησης του τομέα

- την επεξεργασία και υποβολή στη Βουλή προτάσεων για το Πενταετές πρόγραμμα και την παρακολούθηση της εφαρμογής του

- την υποβολή προγραμμάτων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος, την περιφερειακή ανάπτυξη, τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, στα αρμόδια όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για χρηματοδότηση. (Επιδοτήσεις από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων).

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: 1. Δ/νση Εφαρμογής Προγραμμάτων Σχολών Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού

- Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων

- Τμήμα Διδακτικών Βιβλίων, Μητροπόλεως 15, 10557 ΑΘΗΝΑ τηλ.: 3230332.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Προγράμματα Επιμόρφωσης καθηγητών σε θέματα περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Κέντρο Εκπαιδευτικών Με-

λετών και Επιμόρφωσης (ΚΕΜΕ), Μεσογείων 396, 15341 ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ τηλ: 6567372.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτη θεμάτων που αφορούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Προβλήματα εφαρμογής της. Συντονισμός των πειραματικά εφαρμόζομενων προγραμμάτων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Νοταρά 106, 18535 ΠΕΙΡΑΙΑΣ τηλ: 4510036 - 4121211.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - «Αντιμετώπισης θαλάσσιας Ρύπανσης» τηλ: 4121211 - 4511437 - 4182148. - «Μελετών και Προγραμματισμού» τηλ: 4121211.

- «Διεθνών Σχέσεων» τηλ: 4121211.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Προώθηση - εισήγηση νομοθετικών και διοικητικών μέτρων σχετικών με τη θαλάσσια ρύπανση από εμπορικά πλοία.

- Πρόληψη και αντιμετώπιση θαλάσσιας ρύπανσης προκαλούμενης κυρίως από πλοία. Συντονισμός ενεργειών των κατά τόπους Λιμενικών Αρχών.

- Επιβολή κυρώσεων.

- Διαφώτιση - ενημέρωση ναυτικών και κοινού.

- Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς για αντίστοιχα θέματα και παρακολούθηση των δραστηριοτήτων αυτών.

ΦΟΡΕΩΝ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Α6 Δ/νση ΝΑΤΟ & Ευρωπαϊκών Διασκέψεων Ασφαλείας, Ζαλοκώστα 2, 10671 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3611277.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Η υπηρεσία μέσα στα γενικότερα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της εκτελεί και χρέη κυρίως διαβιβαστικού οργάνου μεταξύ αφ' ενός της Επιτροπής Κοινωνικών Προβλημάτων του ΝΑΤΟ (COMS) και των αρμοδίων Ελληνικών κρατικών φορέων, αφετέρου συντονίζει την εκπροσώπηση της Ελλάδας στα διάφορα επιστημο-

νικά συνέδρια στο εξωτερικό που γίνονται στα πλαίσια του COMS, σε συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Α7 Δ/νση Διεθνών Οργανισμών & Διασκέψεων, Ακαδημίας 3, 10671 ΑΘΗΝΑ.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - UNESCO - UNEP τηλ: 3635081

- Συμβούλιο Ευρώπης τηλ: 3624214.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Παρακολούθηση και διεκπεραίωση υποθέσεων προστασίας περιβάλλοντος σε συνεργασία με άλλες συναρμόδιες Υπηρεσίες του Κράτους, και Διεθνείς Οργανισμούς.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Β3 Δ/νση Διεθνών Οικονομικών και Πολυμ. Συμβάσεων & Συμφωνιών, Ακαδημίας 3, 10671 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3639747.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της υπηρεσίας περιλαμβάνεται η παρακολούθηση του συνόλου των οικονομικών συναλλαγών της Χώρας με τους διάφορους Διεθνείς Οργανισμούς. Επίσης η υπηρεσία ασχολείται με την ανάπτυξη κάθε είδους επαφών με τους Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς και Οργανώσεις και με την υποβολή προτάσεων και εισηγήσεων με σκοπό την τόνωση της εν γένει οικονομικής συνεργασίας της Ελλάδας με την αλλοδαπή. Μεριμνά επί θεμάτων περιβάλλοντος, επιστημονικής έρευνας και ανάπτυξης σε συνεργασία με άλλους συναρμόδιους φορείς της χώρας και Διεθνείς Οικονομικούς Οργανισμούς.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Συνθηκών Εργασίας, Πειραιώς 40, 10182 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5230377.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - Κανονισμών Υγιεινής και Ασφαλείας τηλ: 5226520.

- Πρόληψη Εργατικών Ατυχημάτων τηλ: 5233111.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Προώθηση - εισήγηση - εφαρμογή κανονισμών, νομοθεσίας, εγκυ-

κλίων που αφορούν τις συνθήκες εργασίας και την υγιεινή και ασφάλεια των εργαζομένων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Προγραμματισμού και Μελετών, Σταδίου 29, 10183 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3236284.

ΤΜΗΜΑΤΑ: - «Προγραμματισμού και Μελετών» τηλ: 3228507.

- «Προστασίας Περιβάλλοντος» τηλ: 3226507.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Αρμόδιο για τα προγράμματα ύδρευσης και αποχέτευσης των Δήμων Κοινοτήτων και Δημοτικών Επιχειρήσεων. Μέσω των νομαρχιακών προγραμμάτων παρακολουθεί την εκτέλεση μεγάλου αριθμού έργων του τομέα, ενώ μέσω του εθνικού προγράμματος διαχειρίζεται τα έργα του τομέα που έχουν διεθνή χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

- Επισημαίνονται προβλήματα ρύπανσης και εισηγούνται τα αναγκαία μέτρα για πρόληψη και έγκαιρη αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων.

- Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Μεταφορών, Υπηρεσιακή Μονάδα Οδικής Κυκλοφορίας, Ξενοφώντος 13, 10191 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3243914 - 3231370.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Μελέτη και εισήγηση μέτρων που πρέπει να ληφθούν σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος από τα καυσαέρια, θορύβους και άλλες οχλήσεις που προκαλούνται από την κυκλοφορία οδικών οχημάτων.

- Κανονισμοί χρήσεως οργάνων μέτρησης θορύβου οχημάτων, ελέγχου της σύστασης των καυσαερίων των αυτοκινήτων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Υπηρεσία Πολιτικής Αερο-

πορίας Γραφείο Προστασίας Περιβάλλοντος Ταχ. Θυρίδα Υ.Π.Α., Ανατολικός Αερολιμένας - Ελληνικό τηλ: 8947121/353

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Μελέτη και εισήγηση μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση του θορύβου από τα αεροσκάφη και τη ρύπανση της ατμόσφαιρας από τα καυσαέρια.

- Συγκέντρωση και επεξεργασία αντίστοιχων στοιχείων που αφορούν τα λαμβανόμενα μέτρα στο εξωτερικό.

- Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς και συντονισμός δράσης.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Γενικό Χημείο του Κράτους Δ/νση Ελέγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος Τσόχα 16, 11521 ΑΘΗΝΑ τηλ: 6428211.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Έλεγχος ρύπανσης θαλάσσιου περιβάλλοντος.

- Καθαρισμός ορίων και μεθόδων προσδιορισμού διαφόρων ρυπαντικών στοιχείων, ιχνοστοιχείων στο πόσιμο νερό, στα τρόφιμα και τα ποτά.

- Έλεγχος βιομηχανικών αποβλήτων.

- Έλεγχος αέρα χώρων εργασίας.

- Έλεγχος τροφίμων, ποτών, πόσιμου νερού.

- Επισήμανση επικίνδυνων για την υγεία ουσιών και παρασκευασμάτων. Απαγόρευση ή περιορισμός στη χρήση τέτοιων ουσιών.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ (Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε.).

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Περιβάλλοντος, Πουλίου 8, 11523 ΑΘΗΝΑ τηλ: 6436888.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Προώθηση πολιτικής προστασίας περιβάλλοντος.

- Έλεγχος και συντονισμός των ειδικών προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος.

- Κάλυψη θεμάτων περιβάλλοντος που δεν περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητες άλλου φορέα. Άσκηση των αρμοδιοτήτων του Π.Δ. 574/82.

- Εκπόνηση μελετών και ερευνών με σκοπό

την προστασία του περιβάλλοντος.

- Παρακολούθηση δραστηριοτήτων διεθνών οργανισμών σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

- Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Περιβάλλοντος - Πρόγραμμα Ελέγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος (ΠΕΡΠΑ), Πατησίων 147, 11251 ΑΘΗΝΑ τηλ: 8650334 - 8650476.

ΤΟΜΕΙΣ: Αέρας, Απορρίμματα, Θόρυβος, Νερά, Εργαστήρια, Γενικά Θέματα Περιφερειακού Συντονισμού.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης ρύπανσης του περιβάλλοντος στην ευρύτερη περιοχή της Α-ΘΗΝΑΣ και παρακολούθηση των μεταβολών της.

- Υπόδειξη ενδιάμεσως, ορισμένων προκαταρκτικών μέτρων, για να υποβληθούν οι αρμόδιες κατά περίπτωση υπηρεσίες στη λήψη μέτρων κατά της ρύπανσης.

- Κατάρτιση γενικού προγράμματος εξυγίανσης της περιοχής Αθηνών.

- Συμβολή στην κατάρτιση νομοθεσίας και στη μελέτη του κατάλληλου μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου εφαρμογής των μέτρων περιορισμού της ρύπανσης.

- Παροχή συμβουλών για θέματα ελέγχου ρύπανσης.

ΦΟΡΕΑΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Προστασίας Περιβάλλοντος Πατησίων 147, 11251 ΑΘΗΝΑ τηλ: 8646939.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Εκπόνηση μελετών και ερευνών με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.

- Έλεγχος τήρησης των μέτρων για τη βιομηχανία, αυτοκίνητα, θέρμανση, αποχέτευση.

- Συμβουλές σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Βιβλιοθήκη Τιμ. Βάσσου 11-13, τηλ: 6461189.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Διαθέτει Βιβλιοθήκη επί θεμάτων Περιβάλλοντος και αρχείο τύπου επί θεμάτων Περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Μελετών Υδραυλικών Έργων, Βιολογικοί Καθαρισμοί, Φαναριωτών 9, 11471 ΑΘΗΝΑ τηλ: 6449790.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Πραγματοποίηση πρότυπων μελετών μονάδων βιολογικού καθαρισμού αστικών λυμάτων.

- Εγκατάσταση μονάδων - και παρακολούθηση λειτουργίας αυτών σε συνεργασία με τις κατά τόπους Τ.Υ.Δ.Κ.

ΦΟΡΕΑΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Κατασκευών Έργων Έδρευσης και αποχέυσεων, Φαναριωτών 9, 11471 ΑΘΗΝΑ τηλ: 6445341.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Αρμόδια υπηρεσία για έργα αποχέυσης και ύδρευσης σε όλη την Ελλάδα.

ΦΟΡΕΑΣ: Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. - ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Μελετών Συγκοινωνιακών Έργων Γραφείο Περιβάλλοντικών Μελετών, Φαναριωτών 9, 11471 ΑΘΗΝΑ τηλ: 6431258.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτη βασικού οδικού δικτύου χώρας. Καταβάλλεται προσπάθεια καλύτερης χάραξης των οδών - κατασκευής γεφυρών - δενδροφύτευσης πρανών ώστε να αποφεύγεται ο τραυματισμός του φυσικού τοπίου.

ΦΟΡΕΑΣ: **ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: 1. Δ/νση Συντήρησης Αρχαιοτήτων Διοσκουρών 4, τηλ: 3218475.

2. Δ/νση Μελετών Μουσείων, Τμήμα Αρχιτεκτονικού Ελέγχου Οικοδομικών Αδειών, Πλ. Καρύτση 10, 10561 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3232837

3. Δ/νση Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων, Αριστείδου 14, 10186 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3233237.

4. Δ/νση Πολιτιστικής Ανάπτυξης και Αναστήλωσης Νεώτερων Μνημείων, Ερμού 17, 10563 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3226549.

5. Δ/νση Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Πλ. Καρύτση 10, 10561 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3243055.

6. Δ/νση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, Πλ. Καρύτση 10, 10561 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3230491.

7. Τμήμα Απαλλοτριώσεων, Πλ. Καρύτση 10, 10561 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3233155.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Αρμόδια για θέματα:

- προστασίας, συντήρησης και διαμόρφωσης αρχαιολογικών χώρων
- απαλλοτριώσεων περιοχών που βρίσκονται κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους
- διαμόρφωσης και ανάδειξης του χώρου γύρω από αρχαία μνημεία.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Υγειονομικής Προστασίας Περιβάλλοντος, Τμήμα Ελέγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος, Αριστοτέλους 17, 10433 ΑΘΗΝΑ, τηλ: 5236046, 5228262.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτη, κατάρτιση και παρακολούθηση της εφαρμογής προγραμμάτων, υγειονομικών διατάξεων και κανονισμών που αφορούν:

- την υγειονομική προστασία και εξυγίανση των επιφανειακών, υπογείων και θαλάσσιων νερών
- την προαγωγή της καθαρότητας της ατμόσφαιρας και έλεγχο των πηγών ρύπανσης αυτής
- την υγιεινή συλλογή, αποκομιδή και διάθεση των στερεών απορριμμάτων
- τον έλεγχο των θορύβων και περιορισμό των οχλήσεων που προκαλούνται από αυτούς. Παροχή τεχνικών οδηγιών για τη διενέργεια μετρήσεων και υγειονομικών ερευνών. Παρακολούθηση των συνθηκών υγιεινής του περιβάλλοντος και εξυγίανσης αυτού

- την προστασία του εδάφους από τη ρύπανση.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Υγειονομικής Προστασίας Περιβάλλοντος, Τμήμα Υδρεύσεων και Αποχετεύσεων, Αριστοτέλους 17, 10433 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5236046 - 5228262.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτη, κατάρτιση και παρακολούθηση της εφαρμογής προγραμμάτων, υγειονομικών διατάξεων και κανονισμών που αφορούν την οργάνωση, εξυγίανση και προαγωγή των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης καθώς και την απολύμανση και τον έλεγχο της ποιότητας του πόσιμου νερού. Παροχή τεχνικών οδηγιών για τη διενέργεια μετρήσεων, υγειονομικών ερευνών και εργαστηριακή παρακολούθηση της ποιότητας του πόσιμου νερού, καθώς και για την υγιεινή διάθεση λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠ. ΥΓΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Υγειονομικής Προστασίας Περιβάλλοντος, Τμήμα Υγιεινής Οικισμών, Αριστοτέλους 17, 10433 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5236046 - 5228262.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτη, κατάρτιση και παρακολούθηση της εφαρμογής προγραμμάτων, υγειονομικών διατάξεων και κανονισμών που αφορούν τη βελτίωση και εξυγίανση των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης οικισμών καθώς και την υγιεινή της κατοικίας, οικισμών, κοινόχρηστων χώρων κλπ.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Συμβούλιο Προστασίας Περιβάλλοντος Διοικητήριο 54123 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: 031/260423.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Συμβουλευτικό όργανο για θέματα περιβάλλοντος.

- Έρευνα επί θεμάτων προστασίας του φυ-

σικου και ιστορικού περιβάλλοντος της Βόρειας Ελλάδας.

- Καθιέρωση προτύπων (standards) για τα βιομηχανικά απόβλητα και λύματα.

- Καθιέρωση προτύπων (standards) για την ηχορύπανση - προστασία υγροτόπων Βόρ. Ελλάδας.

- Έλεγχος βιομηχανικών αποβλήτων και λυμάτων.

- Έλεγχος ρύπανσης θαλάσσιων περιοχών και ποταμών της Βόρ. Ελλάδας.

- Προστασία δασών, λιμνών, λιμνοτόπων, ιστορικών μνημείων.

- Συντονισμός, δραστηριοποίηση και συνεργασία παράλληλων κρατικών φορέων και οργανώσεων και υποβοήθηση του έργου τους για τη εν γένει προστασία του περιβάλλοντος.

- Γνωμοδότηση για ίδρυση και εγκατάσταση Βιομηχανιών, λατομείων και μεταλλείων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τμήμα Εθνικών και Κοινοτικών Προγραμμάτων, Αργ. Εφταλιώτη 7, 81110 ΜΥΤΙΛΗΝΗ τηλ: 0251/41175, 29580.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Μελέτη, οργάνωση, συντονισμός της δράσης των αρμόδιων υπηρεσιών για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

- Προστασία από την παράνομη αλιεία, βελτίωση και ανάπτυξη της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών.

- Χαρακτηρισμός και εισήγηση για νομοθετική κατοχύρωση περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και προστασία τους.

ΦΟΡΕΑΣ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ (Δ.Ε.Η.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Μελετών - Κατασκευών Υδροηλεκτρικών Έργων, Πατησίων 25-27, 10432 ΑΘΗΝΑ τηλ: 5241911.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Συλλογή υδρολογικών στοιχείων και εκπόνηση υδρολογικών μελετών.

- Συλλογή στοιχείων επί θεμάτων προστασίας περιβάλλοντος που έχουν σχέση με την εγκατάσταση και λειτουργία των σταθμών της ΔΕΗ.

- Συνεργασία με άλλους φορείς της χώρας για τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων επί θεμάτων Μετεωρολογίας, Ραδιενέργειας, Σεισμολογίας, Ηλιακής και Αιολικής Ενέργειας.

ΦΟΡΕΑΣ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ (Δ.Ε.Η.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/νση Εναλλακτικών Μορφών Ενέργειας, Τομέας Στοιχείων και Μελέτης Περιβάλλοντος, Ναυαρίνου 10, 10680 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3644812/34.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Προσδιορισμός της ρύπανσης της ατμόσφαιρας από SO₂, NO₂ και αιωρούμενα σωματίδια.

- Επεξεργασία και έκδοση στοιχείων ανά τρίμηνο.

ΦΟΡΕΑΣ: ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ Α.Ε. (Δ.Ε.Π.)

Κηφισίας 199, 15124 ΜΑΡΟΥΣΙ τηλ: 8069301 - 112

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Προστασία θαλάσσιου και χερσαίου περιβάλλοντος από αλλοιώσεις από τις διατρητικές διαδικασίες. Αποκατάσταση τοπίων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: 1. Δ/νση Εφαρμογής και Χωροταξίας, Τμήμα Τουριστικών Αξιών και Περιβάλλοντος τηλ: 3238266.

2. Δ/νση Τεχνική, Τμήμα Παραδοσιακών Οικισμών τηλ: 3249084, Αμερικής 2B, 10564 ΑΘΗΝΑ.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Προστασία και εποπτεία τουριστικών περιοχών και περιοχών ιδιαίτερης πολιτιστικής αξίας και φυσικού κάλλους με τη συνεργασία με αρμόδιες Αρχές και άλλες οργανώσεις. Εισήγηση αναγκαίων μέτρων τουριστικής αξιοποίησης, βελτίωσης, και προβολής των εν λόγω αξιών.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ (ΕΛ.Ο.Τ.)

Διδότου 15, 10680 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3609517 - 3636372.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Τυποποίηση για θέματα προδιαγραφών, συμβόλων, μονάδων κλπ. σε διάφορους τομείς σχετικούς με το περιβάλλον όπως:

- ποιότητα αέρα και νερού
- ακουστική
- ηχομόνωση και ηχοπροστασία
- επεξεργασία αποβλήτων
- όργανα μέτρησης.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ (ΕΥΔΑΠ)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών, Υπηρεσία Μελετών, Λαοδικείας και Ιλισίων 29 τηλ: 7778760.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Χημικές φυσικές και μικροβιολογικές αναλύσεις νερού. Έλεγχος νερού επί τόπου βάσει προδιαγραφών, DIN, ISO, AWWA.

ΦΟΡΕΑΣ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ (Ο.Υ.Θ.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Εργαστήριο Χημικού και Υγειονομολογικού Ελέγχου Εγνατία 127, 54635 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: 031/ 278861.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Αναλύσεις φυσικών, χημικών και μικροβιολογικών χαρακτηριστικών του πόσιμου νερού με σκοπό τον έλεγχο της ποιότητάς του.

ΦΟΡΕΑΣ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (Ο.Α.Θ.)

Τοιμισκή 98, 54622 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: 031/ 230629.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Ποιοτικός και Ποσοτικός έλεγχος λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Ε.Τ.Β.Α.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Μελετών, Ελ. Βενιζέλου 18, 10672 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3237381.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μεταξύ άλλων προ-

βλέπεται και θέση ειδικού για θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (Ε.Τ.Β.Α.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Περιφερειακής Ανάπτυξης και Βιομηχανικής Υποδομής (Π.Α.Β.Υ.), Ελ. Βενιζέλου 18, 10672 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3621652.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Ανάλυση παραγόντων που επιδρούν στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον για τον καθαρισμό και επιλογή Βιομηχανικών Περιοχών. Διαθέτει κλιμάκια τεχνικών για τη λειτουργία μονάδων βιολογικού καθαρισμού καθώς και για τον έλεγχο του περιβάλλοντος στο χώρο κάθε ΒΙ.ΠΕ.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Ανάπτυξης, Υποδιεύθυνση Αναζητήσεως και Προπαρασκευής Επενδυτικών Σχεδίων, Ελ. Βενιζέλου 18, 10672 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3230771 - 3615791.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Αναζήτηση και Προπαρασκευή Επενδυτικών Σχεδίων που μεταξύ άλλων αφορούν και θέματα προστασίας περιβάλλοντος - ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, όπως:

- αξιοποίηση απορριμμάτων
- βιολογικοί καθαρισμοί
- εκμετάλλευση ηλιακής ενέργειας
- φωτοβολταϊκά συστήματα
- εκμετάλλευση αιολικής ενέργειας, κ.ά.

ΦΟΡΕΑΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Α.Τ.Ε.)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Δ/ση Γεωργικών Βιομηχανιών, Γραφείο Προστασίας Περιβάλλοντος, Συγγρού 173, 17121 Ν. ΣΜΥΡΝΗ τηλ: 9350549.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Τεχνική υποστήριξη σε βιομηχανίες μετοχικού ενδιαφέροντος της Τράπεζας και σε γεωργοσυνεταιριστικούς φορείς σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

- Υποστήριξη και βοήθεια σε Νομοθετικά θέματα.

- Έλεγχος και αξιολόγηση τεχνοοικονομικών μελετών, μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, και διαχείρισης αποβλήτων, πριν από κάθε δανειοδότηση, για ίδρυση ή εκσυγχρονισμό ή επέκταση γεωργικών βιομηχανιών.

B. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: ΓΕΩΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (Ι.Γ.Μ.Ε.). (Υπουργείο Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας).

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: 1. Δ/νση Υδρογεωλογίας τηλ: 7780265 - 7777050.

2. Δ/νση Γεν. Γεωλογίας και Χαρτογραφίας τηλ: 7709454 - 7707942, Μεσογείων 70, 11527 ΑΘΗΝΑ.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Υδρογεωλογικές αναγνωρίσεις και γνωμοδοτήσεις για την αναζήτηση υπόγειων νερών για διάφορες χρήσεις και για την προστασία των υδροφόρων οριζόντων μιας περιοχής από ρύπανση.

- Επιλογή μεθόδων για την εξακρίβωση της ρύπανσης, υπόδειξη κατάλληλων φυσικών αποδεκτών για τη διοχέτευση λυμάτων και αποβλήτων.

- Γνωμοδοτήσεις καταλληλότητας των διαφόρων ειδικών νερών για διάφορους σκοπούς όπως ιαματικούς, γεωργικούς, εμφιάλωσης κτλ.

- Ειδικές γεωλογικές χαρτογραφήσεις για την εκτέλεση διαφόρων τεχνικών έργων.

- Υλοποίηση του Γεωχημικού Άτλαντα της χώρας.

ΕΡΕΥΝ. ΚΕΝΤΡΟ: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (Ε.Κ.Θ.Ε.) (Υπουργείο Βιομηχ. Ενέργειας και Τεχνολογίας).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ: 1 «Βιολογικής Ωκεανογραφίας» τηλ: 982923.

2. «Γεωλογικής Ωκεανογραφίας» τηλ: 9821300

3. «Φυσικής Ωκεανογραφίας» τηλ: 9815703

4. «Χημικής Ωκεανογραφίας» τηλ: 9821300

5. «Αλιευτικών Ερευνών» τηλ: 9821354

6. «Εσωτερικών Υδάτων» τηλ: 9821354

7. «Υδατοκαλλιεργειών» τηλ: 9822557

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Άγιος Κοσμάς 16604 Ελληνικό.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Έρευνα στους τομείς της ωκεανογραφίας, αλιείας, υδατοκαλλιεργειών και εσωτερικών υδάτων (ποτάμια, λίμνες).

- Μελέτες ρύπανσης θαλασσίων και γλυκών υδάτων.

- Χημικές και μικροβιολογικές αναλύσεις.

ΕΡΕΥΝ. ΚΕΝΤΡΟ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Ε.Ε.Α.Ε.)

- Κ.Π.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ - (Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Αναλυτικό Εργαστήριο Δ/νσεως Χημείας Τηλ: 6511766, 15310 Αγ. Παρασκευή.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μελέτη πετρελαιοειδών στη θάλασσα.

ΕΡΕΥΝ. ΚΕΝΤΡΟ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Ε.Ε.Α.Ε.)

- Κ.Π.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ - (Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Ελέγχου Ραδιενέργειας Περιβάλλοντος, 15310 Αγ. Παρασκευή, τηλ: 6517306

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Έλεγχος και προστασία του πληθυσμού και του περιβάλλοντος από ραδιενεργό μόλυνση.

ΕΡΕΥΝ. ΚΕΝΤΡΟ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Ε.Ε.Α.Ε.)

- Κ.Π.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ - (Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Ραδιοχημικών και Πυρηνικών Αναλύσεων, 15310 Αγ. Παρασκευή τηλ: 6513111.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Μελέτη ρύπανσης θάλασσας.

- Συνεργασία με Διεθνείς Οργανισμούς.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΘΝΙΚΟ ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (Υπουργείο Βιομηχανίας Ενέργειας και Τεχνολογίας).

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Μετεωρολογικό Ινστιτούτο Θησείο, ΑΘΗΝΑ, τηλ: 3456257.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: - Διάθεση κλιματολογικών και μετεωρολογικών στοιχείων.

- Έρευνες σε προβλήματα εκμετάλλευσης των ήπιων μορφών ενέργειας, της ρύπανσης του αέρα, των μοντέλων της ατμόσφαιρας κ.ά.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: ΜΠΕΝΑΚΕΙΟ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ (Υπουργείο Γεωργίας), Δέλτα 8, 14561 Κηφισιά τηλ: 8012376 - 8019861.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Μελέτη - Προστασία φυτών από ασθένειες, εχθρούς και ζιζάνια. Διάγνωση, επιδημιολογία, καταπολέμηση. - Μελέτη, έλεγχος γεωργικών φαρμάκων από πλευράς αποτελεσματικότητας, τοξικολογίας, υπολειμμάτων και ρύπανσης σύμφωνα με το Νόμο 721/77.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (Υπουργείο Γεωργίας) Τέρμα Αλκμάνος, 11528 ΑΘΗΝΑ τηλ: 7782125 - 7784763

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Μελέτη και έρευνα των δασικών εδαφών της χώρας.

- Μελέτη της ρύπανσης του εδάφους και της βλάστησης κυρίως με βαρεία μέταλλα.

ΕΡΕΥΝ. ΚΕΝΤΡΟ: ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ (Υπουργείο Γεωργίας)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Ινστιτούτο Εδαφολογίας, Δημοκρατίας 61, 13561 Αγ. Ανάργυροι.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Αναλύσεις εδαφών για το χαρακτηρισμό τους.

- Αναλύσεις υδάτων προοριζόμενων για άρδευση.

ΕΡΕΥΝ. ΚΕΝΤΡΟ: ΣΤΑΘΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (Υπουργείο Γεωργίας).

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Εργαστήριο Εδαφολογίας, 45110 Ιωάννινα τηλ: (0651) 26478.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: - Φυσικές - Χημικές - βιοχημικές αναλύσεις εδαφών.

- Χημικές αναλύσεις νερών άρδευσης.

ΦΟΡΕΑΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ.) (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας).

ΥΠΗΡΕΣΙΑ: Ινστιτούτο Τεχνολογικών Εφαρμογών Καποδιστρίου 28, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3600411.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Οργανώνει Σεμινάρια με θέματα:

- διαχείριση περιβάλλοντος

- διαχείριση αποβλήτων

- ρύπανση περιβάλλοντος και κεντρικές θερμάνσεις

- απλές εφαρμογές βιοτεχνολογίας στη γεωργία, κτηνοτροφία και προστασία περιβάλλοντος. Παρέχει πληροφορίες επιστημονικές και τεχνολογικές για τα παραπάνω θέματα. Πραγματοποιεί πρότυπες μελέτες σε θέματα διαχείρισης περιβάλλοντος. Οργανώνει ενημερωτικές ημερίδες και επιστημονικές συζητήσεις. Εκδίδει επιστημονικά βιβλία σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος.

ΦΟΡΕΑΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΚΕ.Π.Ε.) (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας) Ιπποκράτους 22, 10680 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3627321, - 5.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Μεταξύ των άλλων γίνονται και μελέτες σε θέματα περιβάλλοντος μέσα στα πλαίσια της γενικής αρμοδιότητας για την εκπόνηση προγραμμάτων ανάπτυξης.

Γ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

1. ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΕΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΤΜΗΜΑ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Ηχοτεχνίας, Πατησίων 42, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3613942.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ: Δοκιμές, έλεγχοι, μελέτες ηχομόνωσης, ηχοαπορρόφησης, ακουστικής ισχύος πηγών.

ΤΜΗΜΑ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ: Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων, Πατησίων 42, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3622553 - 3691305.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Έρευνες σχετικά με τη διατύπωση «μέτρων και κανόνων προστασίας» του δομημένου περιβάλλοντος, όπως π.χ. για παραδοσιακά σύνολα ή κτίσματα. Διατύπωση προδιαγραφών για το σχεδιασμό των χώρων εργασίας.

ΤΜΗΜΑ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ: Πολεοδομικών Ερευνών - Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης. Πατησίων 42, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3613810.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός με τομεακούς π.χ. ενεργειακό σχεδιασμό, σχεδιασμό μεταφορών, προστασία από ρύπανση και μόλυνση, βιομηχανικό σχεδιασμό, τουριστικά προγράμματα. Ανάλυση πολιτικής και αξιολόγηση επιπτώσεων.

ΤΜΗΜΑ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ: Συνθέσεων Τεχνολογικής Αιχμής, Πατησίων 42, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3613942 - 3691337.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μελέτες και συμβουλές σε θέματα εφαρμογών της ηλιακής ενέργειας. Συνδυασμένη χρήση ηλιακής και αιολικής ενέργειας στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών κτιρίων και οικισμών.

ΤΜΗΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Υγειονομικής Τεχνολογίας, Πολυτεχνειούπολη, 15773 Ζωγράφου τηλ: 7788806.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Αναλύσεις ποιότητας νερού και λυμάτων. Προτάσεις και μελέτη κατάλληλων κατά περίπτωση συστημάτων επεξεργασίας νερού και λυμάτων.

ΤΜΗΜΑ: ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Ηλεκτροτεχνικών Υλικών, Πατησίων 42, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3623770.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μελέτη, αξιολόγηση και έλεγχος συστημάτων εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας. Επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην ποσότητα της ανακτώμενης ηλιακής ενέργειας.

ΤΜΗΜΑ: ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Οργανικής Χημικής Τεχνολογίας, Πατησίων 42, 10682 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3629070.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Εκτίμηση προβλημάτων ρύπανσης από υγρά, στερεά και αέρια απόβλητα. Σχεδιασμός εγκαταστάσεων επεξεργασίας και καθαρισμού λυμάτων και αποβλήτων και συστημάτων αξιοποίησης απορριμμάτων για παραγωγή ενέργειας.

ΤΜΗΜΑ: ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ: Επιστήμης και Τεχνικής των Υλικών, Πολυτεχνειούπολη, 15773 Ζωγράφου, τηλ: 7792438.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μελέτη φαινομένων διάβρωσης πέτρας, μάρμαρου, μετάλλων. Τεχνικές συμβουλές σε θέματα προστασίας από τη διάβρωση.

**2. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ****ΤΜΗΜΑ: ΧΗΜΕΙΑΣ**

ΤΟΜΕΑΣ: Ανόργανης Χημείας και Περιβαλλοντικής Χημείας.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Χημικής Ωκεανογραφίας, Ναυαρίνου 134, 10680 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3636211 - 3610254.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μελέτες ρύπανσης θαλάσσιου περιβάλλοντος. Μετρήσεις - ποιοτικές και ποσοτικές αναλύσεις.

ΤΜΗΜΑ: ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΜΕΑΣ: Οικολογίας και Ταξινόμησης 15784 Πανεπιστημιούπολη Ιλίσσια τηλ: 7243325.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Έρευνα - Μελέτη συστημάτων επεξεργασίας αποβλήτων. Μετρήσεις χαρακτηριστικών αποβλήτων.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Α. ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ: ΓΕΩΛΟΓΙΚΟ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας, 54006 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Υδρογεωλογικές μελέτες και έρευνες. Έλεγχος ποιότητας νερού και προστασίας από ρύπανση - μόλυνση του νερού.

ΤΜΗΜΑ: ΓΕΩΛΟΓΙΚΟ

ΤΟΜΕΑΣ: Μετεωρολογίας - Κλιματολογίας 54006 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: (031) 991366.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μετεωρολογική υποστήριξη σε θέματα ρύπανσης περιβάλλοντος.

Β. ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ: ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ: Ενεργειακός 54006 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: (031) 991548 - 991562.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Σχεδιασμός ειδικών ενεργειακών εγκαταστάσεων όπου γίνεται χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.

ΤΜΗΜΑ: ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Αναλυτικής Χημείας 54006 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: (031) 991522 - 991523

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Ποσοτικές και ποιοτικές αναλύσεις νερών, λυμάτων, αποβλήτων.

ΤΜΗΜΑ: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Τεχνολογίας 54006 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ τηλ: (031) 991503 - 992684.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μελέτες, μετρήσεις σχετικές με την κτιριακή και πολεοδομική ηχοπροστασία.

ΤΜΗΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Υδραυλικής και Τεχνικής Μηχανικής 54006 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ τηλ: (031) 992615.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μεταξύ των άλλων γίνονται και αναλύσεις απορριμμάτων.

4. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΤΜΗΜΑ: ΓΕΩΛΟΓΙΚΟ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Εφαρμοσμένης Γεωλογίας, Πανεπιστημιούπολη 26001 ΠΑΤΡΑ τηλ: (061) 992971.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Υδρογεωλογικές μελέτες, Καταλληλότητα υπόγειων νερών και αιτίες ρύπανσής τους. Βέλτιστη διαχείριση υδατικών πόρων.

ΤΜΗΜΑ: ΙΑΤΡΙΚΟ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Υγιεινής, Πανεπιστημιούπολη 26001 ΠΑΤΡΑ τηλ: (061) 334934.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μικροβιολογικές και χημικές εξετάσεις: πόσιμου ύδατος και θαλασσίων υδάτων, αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων, τροφίμων. Παρακολούθηση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας από σταθερές πηγές. Θέματα σχεδιασμού υγειονομικής προστασίας του περιβάλλοντος σε αστικές περιοχές.

ΤΜΗΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Αρχιτεκτονικής Τεχνολογίας και Σχεδιασμού του Χώρου. Πανεπιστημιούπολη 26001 ΠΑΤΡΑ τηλ: (061) 992937.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Μελέτες και έρευνες σχεδιασμού και επέμβασης στον αστικό χώρο (χρήσεις γης, κατανομή πληθυσμού κλπ.). Μελέτες χωροθέτησης, χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης.

5. ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Λιμενικών Έργων 67100 ΞΑΝΘΗ τηλ: 0541/27982, -3.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ: Έρευνα σε σχέση με κατασκευή παράκτιων τεχνικών έργων και προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος.

ΤΜΗΜΑ: ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Υδραυλικής και Τεχνικής
Μηχανικής 67100 ΞΑΝΘΗ τηλ: (0541) 26946
- 26942.

II. ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

A. ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ (Δ.Ε.Υ.Α.)

- Δ.Ε.Υ.Α. Αγρινίου, Δ. Βότση 7, 30100 ΑΓΡΙΝΙΟ τηλ. 0641/29364.
- Δ.Ε.Υ.Α. Αιγινείου, Δημαρχείο, 60300 ΑΙΓΙΝΕΙΟ τηλ. 0353/23100.
- Δ.Ε.Υ.Α. Αλεξανδρούπολης, Αν. Θράκης 52 & 4ης Μαΐου, 68100 ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ τηλ. 0551/24177.
- Δ.Ε.Υ.Α. Άρτας, Μ. Εγνατίου 1, 47100 ΑΡΤΑ τηλ. 0681/20140, 20311.
- Δ.Ε.Υ.Α. Βέροιας, Α. Καμάρα 3, 59100 ΒΕΡΟΙΑ τηλ. 0331/26443.
- Δ.Ε.Υ.Α. Βόλου, Γαζή 161, 38221 ΒΟΛΟΣ τηλ. 0421/23664, 24923.
- Δ.Ε.Υ.Α. Γιαννιτσών, Βελήκα Ρώμα 4, 58100 ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ, τηλ. 0382/24001.
- Δ.Ε.Υ.Α. Δράμας, Δημαρχείο, 66100 ΔΡΑΜΑ, τηλ. 0521/22312.
- Δ.Ε.Υ.Α. Ηρακλείου, Βύρωνος 1, 71202 ΗΡΑΚΛΕΙΟ, τηλ. 081/242452, 288781.
- Δ.Ε.Υ.Α. Θήβας, Βουρδουμπά, 32200 ΘΗΒΑ, τηλ. 0262/22547.
- Δ.Ε.Υ.Α. Ιοαννίνων, Β. Όλγας 4, 45444 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, τηλ. 0651/36170.
- Δ.Ε.Υ.Α. Καβάλας, Ομονοίας 56, 65302 ΚΑΒΑΛΑ, τηλ. 051/231001-4.
- Δ.Ε.Υ.Α. Καλαμάτας, Ιατροπούλου 20, 24100 ΚΑΛΑΜΑΤΑ, τηλ. 0721/21271, 80994, 80995.
- Δ.Ε.Υ.Α. Καλύμνου, Δημαρχείο, 85200 ΚΑΛΥΜΝΟΣ, τηλ. 0243/28318.
- Δ.Ε.Υ.Α. Καρδίτσας, Αρτεσιανού 14, 43100 ΚΑΡΔΙΤΣΑ, τηλ. 0441/27491.
- Δ.Ε.Υ.Α. Καστοριάς, Μ. Αλεξάνδρου 15, 52100 ΚΑΣΤΟΡΙΑ, τηλ. 0467/24368.
- Δ.Ε.Υ.Α. Κατερίνης, Κρέσνης 35, 60100 ΚΑΤΕΡΙΝΗ, τηλ. 351/35901.
- Δ.Ε.Υ.Α. Κέρκυρας, Ε. Βουλγάρεως 47, 49100 ΚΕΡΚΥΡΑ, τηλ. 0661/30744, 22247.
- Δ.Ε.Υ.Α. Κορίνθου, Εθν. Αντίστασης 12, 20100 ΚΟΡΙΝΘΟΣ, τηλ. 0741/24518, 23287.
- Δ.Ε.Υ.Α. Κώ, Γρηγορίου Ε', 85300 ΚΩΣ 0242/23915.
- Δ.Ε.Υ.Α. Λαμίας, Σκλιβανιώτου 8, 35100 ΛΑΜΙΑ τηλ. 0231/32951, 32184.
- Δ.Ε.Υ.Α. Λάρισας, Παπαναστασίου 54, 41222 ΛΑΡΙΣΑ τηλ. 041/222329, 222332.
- Δ.Ε.Υ.Α. Λειβαδιάς, Θεσ/νίκης 4, 32100 ΛΕΙΒΑΔΙΑ τηλ. 0261/26401, 26402.
- Δ.Ε.Υ.Α. Μυτιλήνης, Καβέτσου 14, 81100 ΜΥΤΙΛΗΝΗ 0251/23843.
- Δ.Ε.Υ.Α. Ξάνθης, Μεσολογγίου 31, 30200 ΞΑΝΘΗ τηλ. 0541/20100.
- Δ.Ε.Υ.Α. Ορεστιάδας, Δημαρχείο, 68200 ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ, τηλ. 0552/23500.
- Δ.Ε.Υ.Α. Παραλίας Πιερίας, Κοινότητα Παραλίας, τηλ. 0351/61310.
- Δ.Ε.Υ.Α. Πρέβεζας, Δημαρχείο, 48100 ΠΡΕΒΕΖΑ, τηλ. 0682/24692.
- Δ.Ε.Υ.Α. Πτολεμαΐδας, 25ης Μαρτίου 3, Δημαρχείο, 50200 ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ, τηλ. 0463/27455, 27456.
- Δ.Ε.Υ.Α. Πύργου, Πλ. Σάκη Καράγιωργα, 27100 ΠΥΡΓΟΣ, τηλ. 0621/22546.
- Δ.Ε.Υ.Α. Ρεθύμνου, Αξού 16, Δημαρχείο, 74100 ΡΕΘΥΜΝΟ, τηλ. 0831/27777, 29147.
- Δ.Ε.Υ.Α. Ρόδου, Εθελοντών Δ/σίων 42, 85100 ΡΟΔΟΣ, τηλ. 0241/28170.
- Δ.Ε.Υ.Α. Σπάρτης, Κλειομβρότου 39, 23100 ΣΠΑΡΤΗ, τηλ. 0731/23366.
- Δ.Ε.Υ.Α. Τρικάλων, Γαριβάλδη 9, 42100 ΤΡΙΚΑΛΑ, τηλ. 0431/27406.
- Δ.Ε.Υ.Α. Φλώρινας, Π. Νερέτης 21, 53100 ΦΛΩΡΙΝΑ, τηλ. 0385/24555.
- Δ.Ε.Υ.Α. Χαλκίδας, Αβάτων 50, 34100 ΧΑΛΚΙΔΑ, τηλ. 0221/29994, 29995.
- Δ.Ε.Υ.Α. Χανίων, Δημαρχείο, 73101 ΧΑΝΙΑ, τηλ. 0821/57807, 57808.
- Δ.Ε.Υ.Α. Χίου, Κανάρη 11, 82100 ΧΙΟΣ, τηλ. 0271/24445.

Β. ΤΟΠΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΥΔΡΕΥΣΗΣ

Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Καλλιθέας, Λευκού. Έδρα: Κοινότητα Καλλιθέας, 30008 ΘΕΡΜΟ, τηλ. 0655-22520.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Ματαράγκας, Γραμματικής κλπ. Έδρα: Κοινότητα Ματαράγκα, 30011 ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ, τηλ. 0635-22019.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης - Άρδευσης Κοιν. Αστακού, Καραϊσκάκη. Έδρα: Κοινότητα Αστακού, 30006 ΑΣΤΑΚΟΣ, τηλ. 0646-41222.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Άκρων, Μεσάριστας, Μακρινούς. Έδρα: Κοινότητα Άκρων, 30015 ΓΑΒΑΛΟΥ, τηλ. 0635-41685.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Περδικάκι, Βρουβιανών. Έδρα: Κοινότητα Περδικάκιου, 30017 ΕΜΠΕΣΟΣ.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης - Άρδευσης Κοιν. Ελληνικών, Αν. Κεράσσοβου κλπ. Έδρα: Κοινότητα Ελληνικών, 30200 ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙ.

Ν. ΑΧΑΪΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Φαρών - Ισώματος κλπ. Έδρα: Κοινότητα Φαρών, 25008 ΧΑΛΑΝΔΡΙΤΣΑ, τηλ. 0694-61384.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Καλέντζι, Ερμάνθεια κλπ. Έδρα: Κοινότητα Ερμάνθειας, 25015 ΕΡΥΜΑΝΘΕΙΑ, τηλ. 0694-31280.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Βραχναϊκών - Ροϊτικών κλπ. Έδρα: Κοινότητα Βραχναϊκών, 25002 ΒΡΑΧΝΑΙΓΓΚΑ, τηλ. 061-979142.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Ακράτας - Συλιβαινα. Έδρα: Κοινότητα Ακράτας, 25006 ΑΚΡΑΤΑ, τηλ. 0696-22585.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Καμαρών - Ζήριας κλπ. Έδρα: Κοινότητα Καμαρών 25009 ΚΑΜΑΡΕΣ, τηλ. 0691-31107

ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Δήμου και Κοινοτήτων Ζακύνθου. Έδρα: Δήμος Ζακύνθου, 29100 ΖΑΚΥΝΘΟΣ, τηλ. 0695-22691.

ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Αγ. Αντωνίου, Αγ. Παρασκευής κλπ. Έδρα: Κοινότητα Πλαγιάριου, 57500 ΕΠΑΝΩΜΗ, τηλ. 0392-61112.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Ζαγκλιβερίου, Αδάμ. Έδρα: Κοινότητα Ζαγκλιβερίου, 57012 ΖΑΓΚΛΙΒΕΡΙ, τηλ. 0393-31202.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης «Ο ΜΑΡΜΑΡΑΣ». Έδρα: Κοινότητα Ελαιοχωρίου, 65500 ΚΑΒΑΛΑ, τηλ. 0592-92220.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Δήμου Χρυσούπολης και Κοινοτήτων Επαρχίας Νέστου. Έδρα: Δήμος Χρυσούπολης, 64200 ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗ τηλ. 0591-22210.

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Περιοχής Λευκίμης. Έδρα: Δήμος Λευκίμης, 49080 ΛΕΥΚΙΜΜΗ, τηλ. 0662-22371.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Γιαννάδων. Έδρα: Κοινότητα Γιαννάδων, 49100 ΚΕΡΚΥΡΑ, τηλ. 0661-51253.
- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Μέσης. Έδρα: Κοινότητα Σιναράδων, 49084 ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΟΙ ΜΕΣΗΣ, τηλ. 0661-54490.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Βουτιάνων - Θεολόγου - Σελλασίας. Έδρα: Κοινότητα Βουτιάνων, 23064 ΣΕΛΛΑΣΙΑ.
- Σύνδεσμος Λογγάστρας - Σουστιάνων. Έδρα: Κοινότητα Λογγάστρας, 23100 ΣΠΑΡΤΗ, τηλ. 0731-98373.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Χανδρά, Τύρου κλπ. Έδρα: Κοινότητα Χανδρά, 72059 ΧΑΝΔΡΑΣ, τηλ. 0843-31490.

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Μουρνιών, Γδοχιών κλπ. Έδρα: Κοινότητα Μουρνιών, 72056 ΜΑΛΕΣ, τηλ. 0842-51485.

ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Αργαλαστής - Μετοχίου - Ξινόβρυσης. Έδρα: Κοινότητα Αργαλαστής, 37006 ΑΡΓΑΛΑΣΤΗ, τηλ. 0432-54219.

ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Σεβαστιανών - Σκύδρας. Έδρα: Κοινότητα Σεβαστιανών 58500 ΣΚΥΔΡΑ.

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Τσακών - Πιπεριάς. Έδρα: Κοινότητα Τσακών 58400 ΑΡΙΔΑΙΑ.

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Ιτέας κ.ά. Έδρα: Κοινότητα Ιτέας 33200 ΙΤΕΑ ΦΩΚΙΔΑΣ, τηλ. 0265-32756.

- Σύνδεσμος για την Κατασκευή - Διοίκηση και Διαχείριση Διύλιστηρίου ύδρευσης. Έδρα: Άμφισσα, 33100 ΑΜΦΙΣΣΑ, τηλ. 0265-28913.

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν/των Γλυφάδας, Τριζονίων κλπ. Έδρα: Κοινότητα Γλυφάδας, 33058 ΕΡΑΤΕΙΝΗ.

- Σύνδεσμος Ύδρευσης «ΚΑΣΤΑΛΛΙΑ ΠΗΓΗ». Έδρα: Δελφοί, 33054 ΔΕΛΦΟΙ.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Μείζονος Περιοχής. Έδρα: Κοινότητα Γαλατά, 73100 ΧΑΝΙΑ, τηλ. 0821-31363.

- Σύνδεσμος Περβολακίων. Έδρα: Κοινότητα Περβολάκια, 73400 ΚΙΣΣΑΜΟΣ.

- Σύνδεσμος Φρε. Έδρα: Κοινότητα Χ. Σφακίων, 73011 ΧΩΡΑ ΣΦΑΚΙΩΝ

- Σύνδεσμος Γραμβούσης - Λουσικίων. Έδρα: Κοινότητα Γραμβούσης, 73400 ΚΙΣΣΑΜΟΣ, τηλ. 0822-22748.

- Σύνδεσμος Περιοχής Κουντούρας. Έδρα: Κοιν. Βουτά 73001 ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ, τηλ. 0823-31292.

Γ. ΤΟΠΙΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ - ΣΥΛΛΟΓΗΣ - ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

- Σύνδεσμος Αποχέτευσης - Αποκομιδής Απορριμμάτων Κοιν. Αγ. Σοφίας, Καινούργου, Παναιτώλιου κλπ. Έδρα: Κοινότητα Παναιτώλιου 30003 ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΟ, τηλ. 0641-51210

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Κανδήλας - Μύτικα. Έδρα: Κοινότητα Κανδήλας, 30019 ΜΥΤΙΚΑΣ, τηλ. 0646-51226.

- Σύνδεσμος Αποκομιδής Απορριμμάτων Κοιν. Νεάπολης, Κυψέλης κλπ. Έδρα: Κοινότητα Νεάπολης 30100 ΑΓΡΙΝΙΟ.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Δρυμού, Παλιάμπελων, Σπάρτου. Έδρα: Κοινότητα Δρυμού 30002 ΒΟΝΙΤΣΑ τηλ. 0644-41245.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Αντιρρίου, Μολύκρειου, Μακύνειας. Έδρα: Κοινότητα Αντιρρίου, 30020 ΑΝΤΙΡΡΙΟ, τηλ. 0634-31472.

Ν. ΑΤΤΙΚΗΣ

- Ενιαίος Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής, Πανεπιστημίου 56, 10678 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3604052.

ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Καμινίων - Αλισσού κλπ. Έδρα: Κοινότητα Καμινίων, 25002 ΒΡΑΧΝΑΓΓΙΚΑ, τηλ. 061-979144.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Πέτα, Ριόλου κλπ. Έδρα: Κοινότητα Ριόλου, 25200 ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Οβριάς - Σαραβαλιού κλπ. Έδρα: Κοινότητα Οβριάς, 26500 ΠΑΤΡΑ, τηλ. 061-521823.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Σελιανίτικων, Ροδοδάφνης. Έδρα: Κοινότητα Σελιανίτικων, 25100 ΑΙΓΙΟ, τηλ. 0691-72433.

- Σύνδεσμος Καθ. και Απορ. Βοθρολυμάτων Κοιν. Ακράτας Κραθίου κλπ. Έδρα: Κοινότητα Ακράτας 25006 ΑΚΡΑΤΑ, τηλ. 0696-22585.

N. ΖΑΚΥΝΘΟΥ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Δήμου και Κοινοτήτων Ζακύνθου. Έδρα: Δήμος Ζακύνθου, 29100 ΖΑΚΥΝΘΟΣ, τηλ. 0695-25122.

N. ΗΜΑΘΙΑΣ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Μελίκης & λοιπών Κοιν. της περιοχής. Έδρα: Κοινότητα Μελίκης, 59031 ΜΕΛΙΚΗ, τηλ. 0331-81561.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Μακροχωρίου, Διαβατού, Κουλούρας. Έδρα: Κοινότητα Μακροχωρίου, 59033 ΜΑΚΡΟΧΩΡΙ, τηλ. 0331-41250.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Καμποχωρίου, Νησίου κλπ. Έδρα: Κοινότητα Καμποχωρίου, 59300 ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

N. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Θράψανου και Βόνης. Έδρα: Κοινότητες Θράψανου - Βόνης, 70006 ΚΑΣΤΕΛΛΙ, τηλ. 0891-41211, 41236.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Μαλεβιλίου - Τεμένους. Έδρα: Κοινότητα Δαφνών, 70011 ΔΑΦΝΕΣ, τηλ. 081-791256.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. «ΝΟΤΙΑ ΠΕΔΙΑΔΑ». Έδρα: Καστέλλι Πεδιάδας, 7006 ΚΑΣΤΕΛΛΙ, τηλ. 0891-31266.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. «Λαγκάδας». Έδρα: Κοινότητα Μοχού, 70005 ΜΟΧΟΣ, τηλ. 0897-61325.

NOMOS ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Ο.Τ.Α. Μείζονος Θεσσαλονίκης. Έδρα: Δήμος Θεσσαλονίκης, Ελ. Βενιζέλου 45, 54631 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, τηλ. 031-238321.

NOMOS ΚΑΒΑΛΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης - Καθαριότητας Κοιν. Κόλπου Ορφανού. Έδρα: Κοινότητα Ορφανίου, 64008 ΜΟΥΣΘΕΝΗ, τηλ. 0592-41201.

- Σύνδεσμος Διάθεσης Απορριμμάτων Δήμου Ελευθερούπολης - Κοιν. Περιοχής Ε-

λευθερούπολης. Έδρα: Δήμος Ελευθερούπολης, 64100 ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗ, τηλ. 0592-22224.

NOMOS ΚΕΡΚΥΡΑΣ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Περιοχής Μέσης Κέρκυρας. Έδρα: Κοινότητα Συναράδων, 49084, ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΟΙ ΜΕΣΗΣ, τηλ. 0661-54490.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Περιοχής Λευκίμμης Κέρκυρας. Έδρα: Κοινότητα Αργυράδων, 49080 ΛΕΥΚΙΜΜΗ, τηλ. 0662-51429.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Νήσου Παξών, Έδρα: Κοινότητα Γαϊού, 49082, ΓΑΪΟΣ, τηλ. 0662-31953.

NOMOS ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Ελκου, Έδρα: Χιονάτα, 28082, ΧΙΟΝΑΤΑ.

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Κοιν. Θηναίας. Έδρα: Θηναία.

- Σύνδεσμος Ύδρευσης Ληξουρίου και 2 Κοινοτήτων. Έδρα: Ληξούρι, 28200 ΛΗΞΟΥΡΙ.

NOMOS ΚΙΑΚΙΣ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Βαπτιστή. Έδρα: Κοινότητα Βαπτιστή, 61100 ΚΙΑΚΙΣ, τηλ. 0341-71361.

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοιν. Κεντρικού. Έδρα: Κοινότητα Κεντρικού 61004 ΚΕΝΤΡΙΚΟ, τηλ. 0341-88233.

NOMOS ΛΑΚΩΝΙΑΣ

- Σύνδεσμος Περισυλλογής και αποκομιδής απορριμμάτων των Κοιν. Περιστερίου - Σκάλας και Στεφανιάς. Έδρας: Κοινότητα Σκάλας, 23051 ΣΚΑΛΑ, τηλ. 0735-22222.

NOMOS ΛΑΣΙΘΙΟΥ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Δήμου Ιεράπετρας και Κοινοτήτων, Ανατολής, Ορεινού κλπ. Έδρα: Δήμος Ιεράπετρας, 72200 ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ, τηλ. 0842-28165.

- Σύνδεσμος Καθαρ. Κοιν. Κάτω Μετοχίου,

Αγ. Γεωργίου κ.λπ. Έδρα: Κοινότητα Αγ. Κων/νου, 72052 ΤΖΕΡΜΙΑΔΟ, τηλ. 0844-312111.

ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

- Σύνδεσμος Διάθεσης Απορριμμάτων του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Βόλου. Έδρα: Δήμος Βόλου 38000 ΒΟΛΟΣ, τηλ. 0421-21111.

ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

- Σύνδεσμος Αποκομιδής - Διάθεσης Απορριμμάτων παραλιακών ΟΤΑ 60100 Κοινότητα ΠΑΡΑΛΙΑΣ, τηλ. 0351-61310.

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

- Σύνδεσμος Καθαριότητας Κοινοτήτων Επαρχίας Αμαρίου. Έδρα: Κοινότητα Αμαρίου, 74061, ΑΜΑΡΙ, τηλ. 0833-22200.

- Σύνδεσμος Απορριμμάτων Κοινοτήτων Δυτικού Ρεθύμνου. Έδρα: Κοινότητα Ρουσσίκας, 74058, ΡΟΥΣΤΙΚΑ, τηλ. 0831-91296.

ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ

- Σύνδεσμος ΟΤΑ Ικαρίας. Έδρα: Κοινότητα Ευδήλου, 83302 ΕΥΔΗΛΟΣ, τηλ. 0275-31393.

- Σύνδεσμος ΟΤΑ Δυτικής Σάμου. Έδρα: Δήμος Καρλοβασίου, 83200 ΚΑΡΛΟΒΑΣΙ, τηλ. 0273-32881.

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ

- Σύνδεσμος Κοινοτήτων Φανερωμένης, Νομής κ.λπ. Έδρα: Κοινότητα Φανερωμένης, 42100 ΤΡΙΚΑΛΑ, τηλ. 0431-83327.

ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

- Σύνδεσμος κοινής διάθεσης και αποκομιδής απορριμμάτων Κοιν. Ελαίας, Γλυφάδας κ.λπ. Έδρα: Κοινότητα Γλυφάδας, 33058 ΕΡΑΤΕΙΝΗ.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ

- Σύνδεσμος Δυτικών Προαστίων Χανίων. Έδρα: Κοινότητα Δαράτσου, 73100 ΧΑΝΙΑ, τηλ. 0821-31388.

